

Фатҳул-муъин дар наздик кардани роҳи солеҳон ва баёни фикҳ дар дин

Аз они аллома Абдурраҳмон ибни Носири Саъдӣ
раҳимаҳуллоҳ таъоло

فَتْحُ الْمُعِينِ فِي تَقْرِيبِ
«مَنْهَجِ السَّالِكِينَ وَتَوْضِيحِ الْفِقْهِ فِي الدِّينِ»

للعلامة عبد الرحمن بن ناصر السعدي رحمه الله تعالى

بقلم الفقير إلى عفو ربه: هيثم بن محمد سرحان

المدرس بمعهد الحرم بالمسجد النبوي سابقاً - والمشرف على معهد السنة

Бо қалами ниёзманд ба авфи Парвардигораш: Ҳайсам ибни
Муҳаммади Сарҳон Муаллими донишкадаи Ҳарам дар масҷиди
Набавӣ қаблан ва роҳбари донишкадаи Суннат

<http://www.alsarhaan.com>

Аллоҳ ўро ва волидайнаш ва касонеро, ки дар

таҳияи ин китоб кӯмак кардаанд, бибашад

Нашри аввал

Ҳуқуқи чоп, паҳнкунӣ ва тарҷума барои ҳар як мусалмон
дастрас аст

Лутфан бо мо тавассути почтаи электронӣ тамос гиред:

islamtorrent@gmail.com

Иҷозати вазорати иттилоот

© Ҳейثم محمد سرحان ، ۱۴۴۳ھ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

سرحان ، هيثم محمد جميل عبدالغني
كتاب فتح المعين في تقريب : منهج السالكين وتوضيح الفقه
في الدين للعلامة عبدالرحمن ناصر السعدي رحمه الله تعالى . /
هيثم محمد جميل عبدالغني سرحان . - الرياض ، ۱۴۴۳ھ

۱۷۲ ص :..سم

ردمك: ۹۷۸-۶۰۳-۰۳-۹۴۲۳-۴

۱- الفقه الحنبلي أ.العنوان

۱۴۴۳/۲۷۱۹

ديوي ۲۵۸,۴

رقم الإيداع: ۱۴۴۳/۲۷۱۹

ردمك: ۹۷۸-۶۰۳-۰۳-۹۴۲۳-۴

Муқаддимаи шарҳ

Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим

Ҳамду ситоиш аз Аллоҳ аст, Ёро ҳамд мегӯем ва аз Ё талаби ёрӣ мечӯем ва омурзиш талаб мекунем ва аз бадихоӣ нафсҳои худ ва аз бади амалҳои мон ба Ё паноҳ мебарем, ҳар касро, ки Аллоҳ ҳидоят кунад, барои ӯ гумроҳкунандае нест ва касро гумроҳ кунад, барои ӯ роҳнамое нест ва гувоҳӣ медиҳам, ки ҳеҷ маъбудӣ ҳаққе ҷуз Аллоҳ нест, ягона асту шарике надорад ва гувоҳӣ медиҳам, ки Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам банда ва расули Ёст. **(Эй касоне ки имон овардаед! Аз Аллоҳ он гунае ки шоистаи тарсидан аз Ёст битарсед ва намирел, магар ин ки мусалмон бошед), (Эй мардум аз Парвардигоратон битарсед, он зоте ки шуморо аз як тан офарид ва ҳамсарашро низ аз ӯ офарид ва аз он ду мардон ва занони бисёре пароканда кард ва аз Парвардигоре, ки ба Ё аз ҳамдигар дархост мекунад ва аз "кандани" пайванди хешовандӣ бипарҳезед, албатта Аллоҳ бар шумо мувофиқ аст), (Эй касоне ки имон овардаед! Аз Аллоҳ битарсед ва сухани дуруст бигӯед, то "Аллоҳ" корхоятонро бароятон ислоҳ кунад ва гуноҳонатонро биёмурзад ва ҳар кас ки аз Аллоҳ ва паёмбараш итоат кунад, яқинан ба комёбии бузурге ноил шудааст).** Аммо баъд: Ин китоб "Манҳажус солиқин ва тавзеҳул фикҳи фид дин" аз ҷомеътарин ҳулосаҳои фикҳӣ аст, ки бе ишора бар ихтилоф, дурусттарин масъалаҳои фикҳиро зикр кардааст. Ҳамчунон муаллиф раҳимаҳуллоҳ ҳарис буд, ки он чизеро, ки бартар медонад бо далел аз Қуръону суннат собит кунад ва муаллиф онро нек анҷом дод ва ифода кард, як гурӯҳ олимони ба омӯхтани ин китоб ва ба он диққат додан тавсия кардаанд. Аз ин рӯ, мо хостем, ки онро барои донишомӯзони ибтидоӣ бо роҳи нав пешкаш кунем ва дар он масъалаҳоро тақсим кардем. Ва мо баён кардем, ки муроди муаллиф дар он чист ва равиши мо дар китоб ба тарзи зер ҷамъбаст шудааст:

• Забти матн ва ба он диққат додан.

• Матнро дар ҷадвалҳо бо заминаи кабуд қарор додан.

• Он чизеро, ки аз шарҳдиҳанда дар равиши матн илова карда шудааст, ба қавси мураббаъ [...] ва он бо сиёҳ дар мобайни матн ва бо ранги кабуд дар сарлавҳаҳо қарор дода шудааст.

• Илова кардани баъзе тавзеҳот ва иловаҳо ба он чизе, ки муаллиф раҳимаҳуллоҳ зикр кардааст, аз ҷумла: Илова кардани баъзе ҳудуд ва дар ҳолати зарурӣ ҷамъбастҳоро дар шакли ҷадвалҳо дар бобҳои аввал қарор додан.

Ва мо ба бештари изофаҳо таъя кардем бар он чизе ки шайх аллома Муҳаммад ибни Солеҳ Усаймин, Аллоҳ таъоло ӯро раҳмату мағфират кунад, қарор додааст, ӯ шогирди муаллиф аст. Ин дар китобҳои ӯ "Шарҳи мумтиъ ала зодил мустақниъ" ва "Фатҳу зилҷалоли вал икром бишарҳи Булуғил маром" омадааст.

Аз Аллоҳ таъоло меҳоҳем, ки ин асарро аз мо бипазирад ва барои ваҷҳи қаримаш холис гардонад ва барои хонанда ва омӯзанда нафъ диҳад, зеро Ё шунавову доност.

Муқаддимаи муаллиф

Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим

Ва аз Ў ёрӣ меҷӯем

Ҳамду ситоиш аз Аллоҳ аст, Ўро ҳамд меғӯем ва аз Ў талаби ёрӣ меҷӯем ва омурзиш талаб мекунем ва аз бадиҳои нафсҳои худ ва аз бади амалҳои мон ба Ў паноҳ мебарем, ҳар касро, ки Аллоҳ ҳидоят кунад, барои ӯ гумроҳкунанда нест ва касро гумроҳ кунад, барои ӯ роҳнамо нест ва гувоҳӣ медиҳам, ки ҳеҷ маъбуди ҳаққе ҷуз Аллоҳ нест, ягона асту шарике надорад ва гувоҳӣ медиҳам, ки Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам банда ва расули Ўст. Аммо баъд: Ин китоби мухтасари фикҳ аст, ки дар он масъалаҳо ва далелҳои ба ҳам ҷамъ овардам ва онро ба масъалаҳои муҳимтарин маҳдуд кардам ва нафъи он бузургтар аст, аз рӯи саҳт зарур будани он ба ин мавзӯъ ва бештар ба далел иктифо мекунам, агар ҳукм дар он равшан бошад, барои осонӣ ва фаҳми он бар ибтидокунандагон, зеро:

Илм: донишгари ҳақ бо далелаш аст.

Ва фикҳ: Донишгари ҳукми шаръӣ бо далелҳои аз Қуръон, суннат, иҷмоъ ва қиёси дуруст аст.

Ва аз тарси дароз кардан, ман бар далелҳои машҳур иктифо кардам ва агар масъалаи баҳсбарангези хилофӣ бошад, ман танҳо ба қавле, ки аз рӯи далелҳои шаръӣ дар назди ман бартарӣ дошт, иктифо кардам.

Саволи муҳим: Чаро мо фикҳро меомӯзем?

Ҷавоб: Ибодат қабул намешавад магар ба ду чиз:

Ихлос:

Он қасди ризои Аллоҳ азза ва ҷалла ба ягонагӣ бешарик ва бе риё, аз ин рӯ тавҳидро меомӯзем.

Пайравӣ кардан:

Он пайравии шариате ки ба он паёмбарамон Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам овардааст, аз ин рӯ фикҳро меомӯзем.

Аҳкоми шаръӣ ба ду қисм тақсим мешавад:

[1] Аҳкоми [таклифӣ] панҷто аст:

Ҳукм	Таъриф	Ҳад	Боз номида мешавад:
[а] Воҷиб	Касе онро [аз рӯи фармон-бардорӣ кунад], савоб до-да мешавад ва касе онро тарк кунад, ҷазо дода мешавад [чунки лоиқӣ он аст].	Шореъ бар ваҷҳи ҳатмӣ ба он амр карда аст.	Фарз, фариза, ҳатмӣ, лозимӣ.
[б] Ҳаром	Зидди он [яъне: воҷиб] аст	Шореъ бар ваҷҳи ҳатмӣ аз он манъ карда аст.	муҳарра/мамнӯъ
[ҷ] Макрӯҳ	Касе онро [аз рӯи фармон-бардорӣ кунад], савоб до-да мешавад ва касе онро тарк кунад, ҷазо дода намешавад	Шореъ аз он манъ карда аст, на бар ваҷҳи ҳатмӣ.	Баддида-шуда
[ч] Маснун	Зидди он [яъне: макрӯҳ] аст	Шореъ ба он амр карда аст, на бар ваҷҳи ҳатмӣ.	Суннат/мус таҳаб/нафл /мандуб/ рағиба/ фазилат.
[х] Мубоҳ	Кардан ва накардани он баробар аст.	Ба ҳуди он амр ва наҳй бастагӣ надорад.	Ҳалол/ҷоиз

[2] Аҳкоми вазъӣ: Аз ҷумлаи он:

[Саҳеҳ]	[фосид]	[сабаб]	[шарт]	[монеъ]
---------	----------	---------	--------	----------

Ва бар шахси амршуда ва ӯ болиғу оқил аст, воҷиб аст, ки аз он ҳар он чизеро ки дар ибодатҳояш, муомалоташ ва дигар чизҳое ки ба он эҳтиёҷ дорад, биомӯзад.

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Аллоҳ ба ҳар кӣ хайр хоҳад, ўро дар дин донишманд гардонад**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Мазмуни китоб:

Аввал: ибодатҳо

Аз он оғоз мешавад, зеро он бошарафтар аст ва он: Асосҳои Ислом аст, сипас ҷиҳод аст.

- ✿ Китоби таҳорат.
- ✿ Китоби намоз.
- ✿ Китоби ҷанозаҳо.
- ✿ Китоби закот.
- ✿ Китоби рӯза.
- ✿ Китоби ҳаҷ.
- ✿ Китоби ҷиҳод (муаллиф раҳимахуллоҳ ин китобро мухтасар зикр кард).

Дуюм: Муомилот

Зеро таклифшуда ба он эҳтиёҷ дорад ва он мувофиқи эҳтиёҷ ба тартиб оварда шудааст, чун мардум ба ғизо ва нӯшидан ниёз доранд ва онро бо хариду фурӯш ба даст меоранд. Агар сер гардад, хостори издивоҷ мешавад ва шояд талоқ сурат бигирад ва идда дорад. Гоҳо бар алайҳи касе ҷинойт мекунад, аз рӯи бадӣ ва кибре, ки ӯ воқеъ шудааст, ба монеа ниёз дорад, пас қисос, ҳудуд ва қазоро зикр карданд...то охир. Ва баёни бобҳо:

- ✿ Китоби хариду фуруш.
- ✿ Китоби меросҳо.
- ✿ Китоби никоҳ.
- ✿ Китоби маҳрҳо.
- ✿ Китоби талоқ.
- ✿ Китоби иддаҳо ва покӣ.
- ✿ Китоби таомҳо.
- ✿ Китоби ҷинойтҳо.
- ✿ Китоби ҳудуд.
- ✿ Китоби қазо, даъвоҳо, ҳуччатҳо ва анвои шаҳодатҳо.

Чаро фақеҳҳо китобҳои худро ба китоби таҳорат оғоз мекунанд?

Чунки он ба рукни нахустини ислом дахл дорад, пеш аз поксозии зоҳир пок шудан ботин лозим аст.

Чунки тоза кардан, пеш аз оростан аст

Чунки ибодат бе ихлос ва пайравӣ қабул намешавад.

Чунки он аз шартҳои намоз ва пеш аз он аст

Фақеҳҳо китобҳои фикҳро ба чӣ хатм мекунанд?

Боби эътироф (ин беҳтар аст)
Фоли нек задан ба ин ки хотимаашон ба тавҳид бошад

Боби озод кардан:
Фоли нек задан ба ин ки дар рӯзи қиёмат аз оташ озод шаванд.

Истилоҳи урфии хос ба тартиб додани китобҳо аз рӯи осон кардан барои донишҷӯён чунин аст:

[1]Тақсими китоб ба китобҳо.

[2]Тақсими китобҳо ба бобҳо.

[3]Тақсими бобҳо ба фаслҳо.

[4] Тақсими фаслҳо ба масъалаҳо.

Фасл оиди ду шаҳодат

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Ислом бар панҷ поя бино шудааст: "Гувоҳӣ додан, ки маъбуди ҳаққе ҷуз Аллоҳ нест ва ин ки Муҳаммад расули Аллоҳ аст ва барпо доштани намоз ва додани закот ва ҳаҷҷи Хона ва рӯзаи Рамазон". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

☉ Гувоҳии (нест маъбуди барҳақ ҷуз Аллоҳ): Донистан, эътиқод кардан ва лозим гирифтани банд ба ин ки касе ҷуз Аллоҳи ягона, ки Ёро шарике нест, лоиқи илоҳӣ ва парастии нест.

Ин бар банд ваҷиб мегардонад, ки ҳамаи динро холис барои Аллоҳ таъоло гардонад ва ҳамаи ибодатҳои зоҳирӣ ва ботинияш барои Аллоҳи ягона бошад ва ин ки дар ҳамаи умри дин ба Ё чизеро шарик нагирад.

Ва ин асли дини ҳамаи расулон ва пайравони онҳост. Ҳамчуноне ки Аллоҳ таъоло фармуд:

"Ва (Мо) пеш аз ту ҳеҷ паёмбареро нафиристодем, магар ки ба Ё ваҳӣ кардем, ки маъбуди ҳаққе ҷуз Ман нест, пас танҳо Маро ибодат кунед".

☉ Ва гувоҳии ин ки Муҳаммад расули Аллоҳ аст: Банд эътиқод намояд, ки Аллоҳ Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва салламо ба сӯи инсу чин башоратдиҳанда ва тарсдиҳанда фиристод, онҳоро ба сӯи ягона парастидани Аллоҳ, ба тасдиқи хабари Ё ва итоати амрҳои Ё ва аз манъкардаҳои Ё парҳез кардан даъват мекунад ва ин ки дар дунёву охираат саодату салоҳ намебошад, магар ба имон доштан ба Ё ва ба тоати Ё саодат ҳосил мешавад ва ин ки муҳаббати Ё пеш аз муҳаббати нафс, фарзанд ва ҳамаи мардум ваҷиб мебошад.

Ва Аллоҳ ба мӯъҷизаҳо, ки ба рисолати Ё далолат мекунад ва ба он илмҳои комил ва ахлоқи олие, ки Аллоҳ Ёро офарида ва ба он ҳидоят, раҳмат, ҳақ ва маслиҳатҳои динӣ ва дунявие, ки дини Ё шомил мешавад, Ёро тақвият додааст.

Мартабаҳои дин сето аст:

1-Ислом: Он барои Аллоҳ ба тавҳид таслим шудан ва ба тоат сар фуру овардан ва аз ширк ва аҳли он безорӣ ҷустан аст ва он панҷ асос дорад.

2-Имон: Шаш асос дорад: Ба Аллоҳ, малоикаҳои Ё, китобҳои Ё, расулони Ё, рӯзи охираат ва тақдири хайр ва бадаш имон дошта бошӣ.

3-Эҳсон: Як рӯкн дорад: Аллоҳро ибодат кунӣ, гӯе ки Ёро мебинӣ, агар Ёро набинӣ, пас Ё туро мебинанд.

[Китоби Таҳорат]

Қисмҳои таҳорат:

1-Таҳорати маънавий: Аз ширк, бидъат ва маъсиятҳо пок будан.	2-Таҳорати ҳиссӣ:				
	а-Покӣ аз бетаҳоратӣ:		б-Покӣ аз начосат дар:		
	Бетаҳорати бузург (ғусл)	Бетаҳорати хурд (вузӯ-обдаст).	Бадан	Либос	Макон

Ҳадас:	Васфест дар бадан, ки аз намоз ва монанди он аз амалҳои, ки таҳорат дар он шарт аст манъ мекунад, монанди тавоф.
---------------	--

Начосат:	Ҳар чизе ки покӣ аз он воҷиб аст, мисли пешоб ва пасафкандаи одамӣ.
-----------------	---

Таҳорат ҳосил мешавад ба:

1-Об (ин асл аст) ва тақсим мешавад ба:	Хок (дар таяммум ва ин фаръ аст):
(а) Поккунанда: Таҳорат ба он саҳеҳ мешавад.	Хок дар вақти набудани об ё оқиз омадан аз истифодаи он ҳадаси бузург ва хурдро бар-тараф мекунад.
(б) ва наҷис: Таҳорат ба он саҳеҳ намешавад.	

Баъд аз қазои ҳоҷат чамъ байни ду амр ҷои аст-ва ба яке аз онҳо иктифо карда мешавад:-

(1) Истинҷо: Танҳо ба об мешавад	(2) Истиҷмор: Ба се санг ва монанди ҷои начосати одатӣ пок карда мешавад.
-------------------------------------	--

Наҷосат: Ҳар чизе ки покӣ аз он воҷиб мебошад ва ба эътибори дур кардани он тақсим мешавад ба:

<p>(1) Ғализ: Он палидии сағ аст, Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба шустани зарфе ки аз он сағ лақида аст амр кард, ки ҳафт бор шуста шавад, якеаш бо хок.</p>	<p>(2) Сабук: Танҳо ба пошидани об беҷафидан дур мешавад ва барои пешоби писарбачае, ки таом намехӯрад ва мазӣ мебошад. Ва манӣ бо вуҷудӣ пок буданаш, Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам агар он тар мекӯд, об мепошид ва агар хушк мекӯд, онро тарошида пок мекард.</p>	<p>Миёна: Ба шустан дур мешавад ва он пошидани об бо ҷафидан аст, он ҳар палидие ҷуз ғализ ва сабук аст, мисли пешоби марду зан ва дигар наҷосатҳост.</p>
--	---	--

Суннатҳои фитрат:

<p>(1) Хатна: Буридани пӯсте, ки сари андоми марди мепӯшонанд, то дар онҷо ифлосӣ ҷамъ нашавад ва битавонад, ки аз пешоб онро пок намояд, барои мардон воҷиб ва барои заноне, ки ба он эҳтиёҷ доранд суннат аст.</p>	<p>(2-5) Кӯтоҳ кардани мӯйлаб ва кӯтоҳ кардани ноҳун ва чиндани мӯи зери бағал ва тарошидани мӯи зери ноф: Кӯтоҳ кардани ноҳун, зеро нагирифтани он сабаби ҷамъ шудани ифлосиҳо дар зеро он мешавад. Ва чиндани мӯи зери бағал, дӯр кардани мӯе, ки дар зеро бағал мерӯяд, хоҳ ба чиндан, ё тарошидан, ё ғайра дур карда шавад, зеро дар дур кардани он покӣ ва қатъи бӯи бад аст. Ва мӯи зеро ноф, он мӯест, ки дар атрофи андоми пеш мерӯяд ва дур кардани он бетарошидан имкон дорад, мисли тозакунандаҳои сохташуда. Аз Анас разияллоҳу анҳу ривоят аст: "Барои мо дар кӯтоҳ кардани мӯйлаб, ноҳун, чиндани мӯи зеро бағал ва тарошидани мӯи зеро ноф вақт муайян карда шуд, ки онро аз чил рӯз зиёд тарк накунем", ривояти Муслим. Шоиста нест, ки ин умур аз чил рӯз зиёд тарк карда шавад.</p>	<p>(6) Гузоштани риш: Ҳукми гузоштани риш ва тарошидани он аз гуноҳони бузург аст.</p>
---	---	---

Мисвок: Он истифода бурдани ҷуби арок ва монанди он дар тоза кардани дандонҳост ва ҳукми он суннат аст. Он дар ҳама вақт суннат аст ва: Дар вақти таҳорат, намоз, даромадани хона, хондани Қуръон, аз хоб хестан, марг ва тағйир ёфтани бӯи даҳон таъкид мешавад.

(8-10) Об дар даҳон кардан ва шустани бароҷим ва интиқоси об аст: Бароҷим гиреҳҳои ангуштон ва мафсалҳост ва интиқоси об ҳамон истинҷо аст. Далели он ҳадиси Оиша разияллоҳу анҳо дар Саҳеҳи Муслим аст.

Фасл (дар қисмҳои таҳорат)

Намоз: Пез аз намоз шартҳост, аз ҷумлаи он таҳорат аст: Чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Аллоҳ намозро бетаҳорат қабул намекунад**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Касе ки худро пок намекунад аз:

(1) Бетаҳорати бузургу хурд.

(2) Ва наҷосат.

=Пас барои ў намоз нест. Ва таҳорат ду навъ аст:

(1)Якум: Ба об таҳорат кардан ва ин асл аст.

(2)Дуюм: Таҳорат бо хок ва ин фаръ аст.

Ақсоми обҳо: (Дуруст ин аст, ки об танҳо ду тақсим мешавад: Поку поккунанда ва наҷис).

(1)Ҳар обе ки аз осмон меборад, ё аз замин мебарояд, пас он поку поккунанда аст, аз ҳадасҳо ва палидиҳо пок мекунад, агарчи ранг, мазза ё бўи он ба шайъи пок тағйир ёбад, чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Об поку поккунанда аст, чизе онро наҷис намекунад**". Соҳибони Сунанҳо инро ривоят карда ва саҳеҳ аст.

(2)Агар яке аз сифатҳои об (яъне мазза, ранг ё бўяш) ба наҷосат тағйир ёбад, пас он наҷис аст, аз он парҳез кардан воҷиб аст.

Асос дар шайъҳо покӣ ва равоғӣ аст, агар:

(1)Мусалмон дар наҷосати об, либос, макон ё ғайра шак кард, пас он пок аст.

(2)Ё дар таҳорат яқин дорад ва дар бетаҳорати шак кунад, пас ў бетаҳорат аст.

Аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар ҳаққи марде ки хаёл мекунад, ки дар намоз чизро эҳсос мекунад: "**Аз намоз берун намешавад, то садоеро шунавад ё бўеро ҳис кунад**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Инро қоидаи фикҳие, ки бар он иҷмоъ шудааст, тақвият медиҳад ва он қоида ин аст: **(Яқин ба шак аз байн намеравад)** ва маънояш ин аст, ки чизе ба яқин собит шуд, танҳо ба яқин аз байн меравад ва ба шакку ваҳм аз байн намеравад. Ва Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар оби баҳр фармуд: "**Оби он поку поккунанда ва худмурдаи он ҳалол аст**". Ривояти Бухорӣ.

Боб оиди зарфҳо

Сабаби зикри зарфҳо дар боби таҳорат чист?

Об гавҳари равон аст, ки ҳифзи он имкон надорад, магар дар зарф, аз ин рӯ боби зарфҳоро баъди боби обҳо зикр карданд. Ва маълум аст, ки ҳар чизе ки ду муносибат дошта бошад, дар муносибати якум зикр карда мешавад ва дар дуввум бар он гардонда мешавад, зеро агар дар дуввум гузошта шавад, фоидаи он дар якум фавт мешавад, агар дар якум зикр шавад, фоидаи он дар дуввум фавт намешавад.

Истифодаи ҳамаи зарфҳо раво аст, чуз зарфи тиллоӣ ва нуқрагӣ ва зарфе ки дар он чизе аз инҳост, ба чуз андаке нуқра ба хотири ба он эҳтиёҷ доштан. (Осим гуфт: Ман зарфи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва салламро дар пеши Анас ибни Молик дидам, ки ду пора шуда буд, пас онро ба нуқра пайваста буд).

Шартҳои раво будани истифодаи нуқра дар зарф, чунин аст:

(1) Забба ва он силсилаест, ки ба он ду порашударо пайваст карда шавад.

(2) Андак.

(3) Нуқра бошад.

(4) Аз рӯи эҳтиёҷ доштан.

Аз рӯи фармуаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: **"Дар зарфи тилло ва нуқра нанӯшед ва дар косаи бузурги он нахӯред, ҳамоно он барои кофирон дар дунё ва барои шумо дар охираат аст"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ҳукми зарфҳои кофирон:

(1) Зарфе ки покии онро донем: Он поку истифодаи он ҷоиз аст.

(2) Зарфе, ки палидии онро донистем: Он палид аст, пеш аз истифодаи он шустани он воҷиб аст.

(3) Зарфе, ки дар покии он шак кардем: Дар он ба асл амал мекунем ва асл покии он аст.

Ҳукми либоси пӯшидаи кофирон: Асл дар он раво аст, лекин бо баёни муфассал:

(1) Кофире, ки худро аз наҷосат пок ниғаҳ намекунад, мисли насоро. Беҳтар аст, ки либоси ӯро пӯшида нашавад.

(2) Кофире, ки аз ӯ чунин дониста нашудааст, пӯшидани либосҳои ӯ барои мо раво аст.

Ҳукми пӯсти дабоғат дода шуда:

Дабоғат ба пок кардани пӯст аз озору палидӣ ба намак ва монанди он ҳосил мешавад.

Ҳар ҳайвоне ки гушташ хӯрда шавад, мурд, пас пӯсти он ба дабоғат пок мешавад.

Боб дар бораи истинчо ва қазои ҳоҷат

Ҳаргоҳ қасди даромадани хало кунад:

(1)Ба пой чапаш дохил шавад.

(2) Ва гӯяд: (Бисмиллоҳ), (Эй аллоҳ, ман ба Ту аз шайтонҳои нар ва мода паноҳ мебарам).

Ва вақте аз хало барояд:

(1)Ба пой рост барояд.

(2)Ва гӯяд: "Ғуфронака", "Ҳамду ситоиш барои Аллоҳ, ки аз ман озорро дур кард ва ба ман офият бахшид".

Танбеҳ: Зикри: "Ҳамду ситоиш барои Аллоҳ..." дар ҳадиси заиф омадааст, бинобар ин гуфтани он раво нест, Аллоҳ таъоло донотар аст.

Дар вақти нишастанаш бар пой чапаш таъя мекунад ва пой росташро рост мегузорад. Ва ба девор ё ғайра воҷиб аст, ки сатр кунад ва агар дар саҳро бошад, дур меравад.

Ва аврати худро кашф намекунад, то ба замин наздик шавад.

Барои вай ҷоиз нест, ки қазои ҳоҷат кунад, дар:

(1) роҳ.

(2)ё ҷои нишастии мардум.

(3)ё зери да-рахтони ме-вадиҳанда.

(4) ё дар ҷое ки мардумро азият медиҳӣ.

(5) ё дар оби қарор.

Дар вақти қазои ҳоҷат рӯ ё пушт ба тарафи қибла намекунад, аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Ҳаргоҳ хостед ба пасафканда ё пешоб қазои ҳоҷат кунед, пас рӯ ё пушт ба қибла накунад, локин ба тарафи шарқ ё ғарб кунед.

Ва барои ӯ раво нест:

-Олати мардияшро ба дасти рост биқапад ва на ба он истинчо кунад.

-Бо чизе ки дар он зикри Аллоҳ аст дохили хало нашавад ва модоме ки дар он ҷост аз зикри Аллоҳ азза ва ҷалла воҷиб аст, ки худдорӣ кунад.

Ва барои вай макрӯҳ аст, ки дар ҷои қазои ҳоҷаташ, агар тамом кард, биистад.

Вақте ҳоҷаташро тамоm кард:

(1) Ба се санг ва монанди он худро тоза мекунад.

(2) Сипас ба об истинҷо мекунад.

Ба яке аз инҳо иктифо карда мешавад.
Ва истиҷмор намекунад:

(1) Ба саргин ва устухон, чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз он манъ кардаанд.

(2) Инчунин ба ҳар чизи боэҳтиром.

Шартҳои истиҷмор (ба санг тоза кардан):

(1) Се масҳ кашидан ё бештар бошад, пас дар як ҷой масҳ намекашад.

(2) Тоза шавад, тозагӣ вақте дониста мешавад, ки санг ё қоғазӣ ташнаоб хушк намоён шавад.

(3) Истиҷмор ба чизи начис ё муҳтарам набошад, мисли таом ва на ба устакхону саргин.

Ҳукми росто пешоб кардан: Ҷоиз аст ба шарте ки:

(1) Аз паридани чилчаҳои пешоб бар бадан ва либосаш эмин бошад.

(2) Ва аз кашфи авраташ эмин бошад.

Ва дар ҳадиси Ҳузайфа разияллоҳу анҳуст, ки: "Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба партовгоҳи қавме омад, пас росто пешоб кард". Муттафақун алайҳ аст.

Танбеҳҳо, ки ба телефон ва қазои ҳоҷат бастагӣ дорад:

(1) Дар телефон садои нағмае, ки дар он зикри Аллоҳ азза ва ҷалла аст, нагузоштан, хоҳ оятҳо, ё азон, ё дуо бошад. Аз рӯи тарси ин ки дар вақти қазои ҳоҷат ба телефон занг ворид шавад.

(2) Дар вақти қазои ҳоҷат истифода набурдани телефон, зеро дар хало дарозтар истоданро тақозо мекунад ва ин кори макрӯҳ аст.

(3) Телефон шомили чизе набошад, ки дар он зикри Аллоҳ азза ва ҷалла бошад, ин ҳукми даровардани чизе ки дар он зикри Аллоҳ астро мегирад, агар зикр дар экран намоён бошад, пас дохил кардани он ҷоиз нест, агар намоён набошад, ё пӯшида бошад, пас дар он мушкилие нест, локин дар берун гузоштани телефон беҳтар аст, магар ки бар зоеъ шудани он хавф бурда шавад.

Фасл дар пок кардани наҷосат ва ашёи наҷис

Дар шустани наҷосатҳое, ки дар бадан, либос, макон ё ғайра аст, кофӣ аст, ки ҳуди наҷосат аз маҳал равад. Зеро қонунгузор дар шустани ҳамаи наҷосатҳо ададери шарт нагузоштааст, ҷуз наҷосати сағ, пас дар шустани он ҳафт бор ва як бори он бо хок шустанро шарт гузошта аст. (Чуноне ки дар ҳадиси муттафақун алайҳ омадааст).

Ашёи наҷис:

(1) Пешоби одамӣ.	(2) Ва пасафкан-даи одамӣ.	(3) Ва хун, магар ки аз хуни андак авф мешавад. Ва мисли он хуни рехташуда аз ҳайвоне, ки гушташ хӯрда мешавад, ҷуз хуне, ки дар гушт ва рағҳо боқӣ мемонад, пас он тоҳир аст. (Хуни ҳайз наҷис аст).
----------------------	----------------------------	---

(4) Мазӣ: Обест, ки ранг надорад, дар вақти бозӣ бо ҳамсар ва ҳамхобагӣ хориҷ мешавад.	(5) Вадӣ: Оби сафеди ғафс аст, ки баъди пешоб хориҷ мешавад.
--	--

Аз касе мазӣ ё вадӣ хориҷ шуд, пас олати мардияшро мешӯяд ва таҳорат мекунад ва бар ӯ ғусл воҷиб намешавад.

Баъзе аз наҷосатҳо:

(6) Пешоб ва саргини ҳар ҳайвоне ки хӯрданаш ҳаром аст.	(7) Ҳамаи ҳайвонҳои даранда наҷис аст.	(8) Инчунин ҳамаи худмурдаҳо, ҷуз одамӣ ва чизе ки хуни ҷорӣ надорад ва моҳӣ ва малах, зеро инҳо тоҳиранд.
---	--	--

Аллоҳ таъоло фармуд: (Бар шумо худмурда ва хун ҳаром карда шуд) то охири оят.

- ❖ Аз андаки дигар наҷосатҳо авф мешавад.
- ❖ Аз андак наҷосатҳое, ки аз он парҳез кардан душвор аст, аз ҷумла сулсбавл аст, барои касе ки ба он мубтало шудааст.
- ❖ Бар касе ки дар баромадани пешоб пас аз таҳорат ё дар вақти намоз шак мекунад, воҷиб аст, ки донад, ки ин гоҳо васваса ва ваҳм асту ҳақиқат надорад, пас оиди он фикр накунад ва аз он рӯ гардонад ва ба ғайри он машғул шавад ва худро аз он амр ба фаромӯши занаву ба Аллоҳ азда ва ҷалла паноҳ барад. Инҳангом Аллоҳ аз ӯ ин васвасаро бартараф мекунад.

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Мӯъмин чӣ зинда бошад ва чӣ мурда наҷис намешавад"**. (Ривояти Дори Қутнӣ ва асли ин дар Саҳеҳи Бухорӣ ва Муслим аст). Ва фармуд: **"Барои мо ду худмурда ва ду хун ҳалол гардонда шуд, аммо ду худмурда: Моҳӣ ва малах аст ва ду хун: Ҷигар ва сипурз аст"**. Ривояти Аҳмад ва Ибни Моҷа. Ва аммо:

(1)Саргинҳо ва пешобҳои ҳайвон-ҳое, ки гушташон хӯрда мешавад, тоҳир аст.

(2)Ва мании одамӣ тоҳир аст, Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам тарашро мешуст ва хушкашро мехарошид.

Ва пешоби писарбачаи хурд, ки барои шаҳват таом намехӯрад, дар он пошидани об кофӣ аст, чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Пешоби духтарбачаи (ширхор) шуста шавад ва барои пок кардани пешоби писарбачаи (ширхор) кофӣ аст, ки рӯи он об пошида шавад"**. Ривояти Абӯдовуд ва Насой. Ҳаргоҳ ҳуди наҷосат аз байн равад, ҷой пок мешавад ва боқӣ мондани ранг ва бӯй зарар надорад, аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба Хавла дар хуни ҳайз: **"Кофӣ аст, ки бар он об бирезӣ ва асари он ишколе надорад"**. (Ривояти Абӯдовуд ва Аҳмад)

Боб дар сифати вузӯ

Шартҳои вузӯ даҳтост:

(1)Ислом.	(2) Ақл.	(3) Фарқ кардан.	(4) Ният.
(5) Ният аз ибтидои вузӯ то охираш идома ёбад.	(6) Дар ҳоле ки гушти шутур ва ё пешоб мекунад, вузӯ накунад, балки зарур аст, ки пеш аз вузӯ кардан аз шиканандаи он қатъ намояд.	(7) Пеш аз вузӯ истиҷмор намудан, магар ки вузӯ аз бод, хоб ё хӯрдани гушти шутур бошад.	
(8) Об поку поккунанда ва мубоҳ бошад.	(9) Дур кардани чизе ки расидани обро ба пӯст манъ мекунад.	(10) Даромадани вақти намоз барои касе ки бе таҳоратияш доимӣ бошад.	

Фарзҳои вузӯ шашто аст (чортае, ки дар оят зикршуда аст, бо тартиб ва пай дар пай):		
(1) Шустани рӯй ва аз ҷумлаи он об дар даҳон ва бинӣ кардан аст.	(2) Шустани дастон бо оринҷҳост.	
(3) Масҳи ҳамаи сар ва аз ҷумлаи он гушҳост.	(4) Шустани пойҳо бо бучулакҳо.	(5) Тартиб.
(6) Пай дар пай: Таҳқиқи он чунин аст, ки вузӯгиранда шустани узвро дер накунад, ки узви пеш аз он хушк шавад.		

Ва ӯ (яъне вузӯгиранда):

(1) Дур кардани бетаҳоратӣ, ё барои намоз ва монанди он вузӯ гирифтано қасд кунад. Ният: Барои ҳамаи амалҳо аз таҳорат ва ғайри он шарт аст, аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Ҳамоно амалҳо ба ният бастагӣ дорад ва барои ҳар шахс он чизест, ки ният кардааст" . Муттафақун алайҳ аст. (Ва ҷои ният қалб аст ва талаффузи он бидъат аст).	(2) Сипас "Бисмиллоҳ" мегӯяд.	(3) Ва каф-ҳояшро се бор мешуяд.
	(4) Сипас се бор ба се панҷа мазамаза ва истиншоқ мекунад.	
(5) Сипас рӯяшро се бор мешуяд.	(6) Ва дастанахро то оринҷҳо се бор мешуяд.	(7) Ва бо ду дасташ аз пеши сараш то қафояш як бор масҳ мекашад, сипас ба ҷое ки ибтидо карда буд, боз мегардонад.
(8) Сипас ангуштони сабобаашро дар дохили гушҳояш дохил мекунад ва ба ибҳомаш пушти гушҳояшро масҳ мекашад.	(9) Сипас се бор пойҳояшро то бучулакҳо мешуяд.	

Ин комилтарин вузӯест, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам кардааст ва фарзи он:

(1) Як бор шустан.	(2) Ва онро ба он чизе ки Аллоҳ таъоло дар фармудааш зикр кардааст, тартиб диҳад: (Эй мӯъминон, ҳангоме ки хостед намоз бихонед, рӯйҳо ва дастҳои худро ҳамроҳ бо оринҷҳо бишӯед ва сарҳои худро масҳ кунед ва пойҳои худро ҳамроҳ бо бучулакҳои он бишӯед).	(3) Ва ин ки аз рӯи урф дар миёни он фоислаи дароз намонад, ҳайсе ки баъзеи он бар баъзеаш бино нашавад ва инчунин барои ҳар чизе ки пай дар пай шарт аст.
--------------------	--	--

Фасл дар масъ кашидани мӯзаҳо ва ҷабра

Агар мӯза ва монанди он пӯшида бошад, агар хоҳад бар онҳо масъ мекашад:

(1) Якшабонарӯз барои муқим. (2) Се шабонарӯз барои мусофир.

Ба шарт ин ки:

(1) Онҳоро ба таҳорат пӯшида бошад. (2) Ба онҳо масъ нақашад, магар дар ҳадаси хурд.

(3) Пок бошанд. (4) Ғолиби узвро сатр кунанд. (5) Масъ дар вақташ бошад (24 соат барои муқим ва 72 соат барои мусофир).

Аз Анас ривояти марфӯъ омадааст: "Ҳаргоҳ яке аз шумо вузӯ гирад ва мӯзаҳояшро пӯшад, пас бар онҳо масъ кашад ва бо онҳо намоз хонад ва агар хоҳад онҳоро набарорад, магар аз ҷанобат". Ривояти Ҳоким ва инро саҳеҳ гуфтааст.
Агар дар аъзои вузӯяш ҷабрае бар шикастагӣ, ё давон бар ҷароҳат бошад ва онро шустан зарар расонад, онро ба об дар ҳадаси бузург (ғул) ва хурд (вузӯ) масъ мекашад, то шифо ёбад.
Ва равиши масъ:

(1) Мӯзаҳо: Бештари болои онҳоро масъ кашад. (2) Ва аммо ҷабраро ҳамаашро масъ мекашад.

	Мӯзаҳо:	Ҷабра:	Салла/сарбанд:
Ҷои пӯшидан:	Ду по.	Тамоми бадан.	Сар.
Муддати масъ:	24 соат барои муқим, 72 соат барои мусофир.	то шифо ёбад.	Вақти муайян надорад.
Равиши масъ:	Болои онҳоро масъ мекашад.	Ҳамаашро масъ мекашад.	Бар сар масъ мекашад.
Кай масъ мекашад?	Дар вузӯ.	Дар вузӯ ва ғул.	Дар вузӯ.

Боб дар шиканандаҳои вузӯ

Шиканандаҳо:

(1) Умуман ҳар чизе ки аз пасу пеш хориҷ шавад.	(2) <u>Хуни бисёр ва монанди он.</u>	(3) Рафтани ақл ба хоб ё ғайра.	(4) Хӯрдани гушти шутур.
(5) <u>Қапидани зан ба шаҳват.</u>	(6) <u>Қапидани олати таносулӣ.</u>	(7) Шустани майит.	(8) Бедин шудан: Ҳамаи амалҳоро бекор мекунад.

Танбех: Дуруст ин аст, ки хуни бисёр, қапидани зан, қапидани олати таносулӣ ва шустани майит таҳоратро намешиканад.

Аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ё яке аз шумо аз маҳали қазои ҳоҷат омада ё бо занон омезиш карда бошед). Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам пурсида шуд: Оё аз хӯрдани гушти шутур вузӯ бигирем? Фармуд: "Оре". Ривояти Муслим. Ва дар бораи мӯзаҳо фармуд: "Локин аз пасафканда, пешоб ва хоб масҳ кашед" Ривояти Насой ва Тирмизӣ ва онро саҳеҳ гуфт.

Боб дар он чи ғуслро воҷиб мегардонад ва сифати он

Ғусл воҷиб мешавад аз:

(1) Ҷанобат ва он:	(2) Баромадани хуни ҳайз ва нифос.	(3) Мавти ғайри шаҳид.	(4) Ва мусалмон шудани кофир.
(а) Нозил шудани манӣ ба сабаби ҳамхобагӣ ва ғайра.	(б) Ё бо вохӯрдани ду олати таносулӣ.		

Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва агар чунуб будед, пас худро пок созед "ғусл кунед"). Ва Аллоҳ таъоло фармуд: (Пас дар ҳолати моҳона аз занон канорагирӣ кунед ва бо онҳо наздикӣ накунад, то пок шаванд. Пас ҳангоме ки пок шуданд ва ғусл карданд, аз ҳамон ҷо ки Аллоҳ ба шумо фармон дода, бо онҳо омезиш кунед) то охири оят, яъне вақте ғусл карданд.

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба ғул кардан аз шустани майит амр карданд.
Ва касеро, ки ислом овард ба ғул кардан амр кард.

Аммо равиши ғули Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз ҷанобат чунин буд:

(1) Якум олаташро мешуст.	(2) Сипас комилан вузӯ мекард.	(3) Сипас обро бар сараш се бор мерехт, ба ин серобаш мекард.	(4) Сипас ба соири ҷасадаш об мерехт.	(5) Сипас поҳояшро дар дигар ҷо мешуст.
---------------------------	--------------------------------	---	---------------------------------------	---

Ва фарзҳои он:

(1) Шустани ҳамаи бадан.	(2) Ва зери мӯйҳои кам ва зиёд.
--------------------------	---------------------------------

Ва Аллоҳ донотар аст.

Он нафъи дуввуми таҳорат аст.
Он дар ивази об аст, ҳаргоҳ истифодаи об барои аъзои вузӯ ё баъзеи он узр шавад барои:

(1) Набудани об.	(2) Ё дар истифодаи он тарси зарар бошад.
------------------	---

Пас хок ҷонишини об мешавад, ба ин ки

(1) Дур кардани ҳадасҳоро ният кунад.	(2) Сипас (бисмиллоҳ) мегӯяд.	(3) Сипас хокро ба дасташ як бор мезанад.	(4) Ба дастонаш ҳамаи рӯ ва кафҳояшро масҳ мекашад.
---------------------------------------	-------------------------------	---	---

Агар ду бор бизанад боке надорад.

Танбеҳ: Дуруст ин аст, ки қасди ду бор задан ҷои нест, зеро ин аз Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ривояти саҳеҳ наомадааст ва асос ин аст, ки ибодатро бар ваҷҳи он беиздатӣ ва нуқсон иҷро шавад ва Аллоҳ таъоло донотар аст.

Аллоҳ таъоло фармуд: (Онгоҳ об наёбед, пас бо хоки поке таямум кунед ва аз он бар рӯятон ва дастҳоятон бикашед. Аллоҳ намехоҳад бар шумо душворие қарор диҳад, балки мехоҳад шуморо пок созад ва неъматашро бар шумо тамоm кунад, бошад ки шукр гузored).

Аз Ҷобир ривоят аст, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Панҷ чиз ба ман дода шуд, ки ба ягон паёмбаре пеш аз ман дода нашудааст: Ба тарс дар масофаи як моҳ нусрат дода шудам ва замин барои ман масҷид ва поккунанда қарор дода шуд, пас кадом мардеро вақти намоз дарк кард, пас намоз хонад ва ғаниматҳо барои ман ҳалол гардонда шуд ва барои ягон нафаре пеш аз ман ҳалол гардонда нашудааст ва ба ман шафоат дода шуд ва паёмбар хос ба қавмаш фиристода мешуд ва ман ба сӯи ҳамаи мардум фиристода шудам"**.
Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ва касе ки вузӯ надорад, барои ӯ раво нест, ки:

(1) Намоз хонад.

(2) Хонаро тавоф накунад.

(3) Қуръонро нақапад.

Ва бар касе ки ҳадаси бузург аст, зиёд мешавад:

(4) Чизе аз Қуръон нахонад.

(5) Дар масҷид бевузӯ наистад.

Ва ба зани ҳоиз ва нуфасо зиёд мешавад:

(6) Рӯза намегирад.

(7) Ҳамхобағӣ бо ӯ ҳалол нест.

(8) Ва ӯро талоқ намедиҳад.

Метавонад, ки Қуръон бихонад. Ва тавофи видоъ аз ӯ соқит мешавад, ҳаргоҳ амалҳои ҳаҷ ва умраро пурра карда, сипас пеш аз баромадан ба сӯи ватанаш ҳайз дида бошад ва ҳайзи ӯ то аз Макка баромаданаш идома ёбад, пас он бевидоъ хориҷ мешавад, аз рӯи ҳадиси Ибни Аббос разияллоҳу анҳумо, ки гуфт: **"Мардум амр шуданд, ки охири аҳдашон Хона бошад, магар аз зани ҳоиз сабук карда шуд"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Боб дар бораи ҳайз

Асл дар хуне, ки занро мерасад, ҳайз аст.
 Барои син, қадр ва такрораш миқдори муайяне нест.
 Магар ки хун доимӣ ояд, ё қатъ нашавад, магар андаке, пас мустаҳоза мешавад, Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам зани мустаҳозаро амр кард, ки одаташро нишинад, пас агар одат надошта бошад, пас ба фарқ кардани он. Агар фарқ карда натонад, пас ғолибан ба одати занон, шаш ё ҳафт рӯз ҳайз ҳисоб мекунад.
 Ва Аллоҳ донотар аст.

Ҳайз	Нифос	Истиҳоза		
Асл аст ва барои син, андоза ва такрораш ҳадде нест.	Хунест, ки аз зан хориҷ мешавад: Дар вақти таваллуд, ё пеш аз он ё баъд аз он. Ва ҳукми он ҳукми ҳайз аст.	Хунест, ки аз зан доимӣ меояд, ё аз он қатъ намешавад, магар андаке. Мустаҳоза се ҳолат дорад:		
		Одатӣ: Зане ки одаташро медонад, пас дар он муддат намоз намехонад ва рӯза намегирад.	Фарққунанда: Зане, ки одаташро намедонад, локин байни хуни ҳайз ва ғайраш ба рангаш, бўяш, тунуки ва бастагиаш фарқ мекунад.	Ҳайратзада: Зане ки одаташро намедонад ва фарқ карда наметонад, пас ба одати занонашон назар мекунад ва дар аввали моҳҳои ҳиҷрийи мешинад.

- ❖ Барои камӣ ва бисёрии нифос ҳад нест, пас агар фарз кунем, ки аз чил рӯз зиёд хун дид, пас он нифос аст.
- ❖ Ҳаргоҳ зан дар миёнаи вақти намоз аз ҳайз пок шуд, воҷиб аст, ки дар ғул кардан бишитобад, то намозро дар вақташ дарёбад. Инчунин агар баъди нишастани офтоб ба андозаи як ракаат ҳайз дид, пас вақте аз ҳайз пок шуд, бар ӯ қазои намози шом воҷиб мешавад, зеро он миқдори як ракат аз вақти намозро пеш аз ҳайз диданаш дарёфта буд.

Саволҳои китоби таҳорат

Савол:	Дуруст	Хато
• Таҳорат ба таҳорати аз ҳадас ва палидӣ тақсим мешавад.	☐	☐
• Истифодаи зарфҳои начис умуман ҳаром мебошад.	☐	☐
• Истифодаи зарфи тиллоӣ умуман ҳаром мебошад.	☐	☐
• Хӯрдан ва нӯшидан дар зарфи тилло ва нуқра ба мардон ҳаром аст, на ба занон.	☐	☐
• Пайвастанӣ зарф ба пайвастанӣ андаке аз тилло барои ҳоҷат қоиз аст.	☐	☐
• Истифодаи зарфҳои кофирон умуман мубоҳ аст.	☐	☐
• Ба зарфи тиллоӣ ва нуқрагӣ таҳорат раво нест.	☐	☐
• Ҳукми начосат аз байн меравад, агарчи асари он наравад.	☐	☐
• Он чи аз узви зинда ҷудо карда шавад, пас он бечудо кардан ҳукми худмурдари дорад.	☐	☐
• Ҳар ҳайвоне ки гушташ хӯрда намешавад, пас он начис аст.	☐	☐
• Ҳаргоҳ пай дар пай барои амре, ки ба таҳорат тааллуқ дорад, фавт шавад, пас таҳорат ботил аст. Агар пай дар пай ба амре, ки ба вузӯ тааллуқ дорад, фавт шавад, пас вузӯ саҳеҳ аст.	☐	☐
• Таҳорат дар қабирае, ки захмӣ зери он неқ шудааст, ботил мешавад.	☐	☐
• Заҳм агар ба чизе, ки бастанӣ он ба он раво бошад, пас дар он масҳ мекашад, агар бо вучуди баста буданаш масҳ ба он зарар кунад, таямум мекунад, чуноне ки дар ҳоли баста набуданаш мекард.	☐	☐
• Ҳар чизе ки мисли салла дар гирифтани он машаққат бошад, пас ҳукми салларо ба он дода мешавад.	☐	☐
• Ҳар чизе ки ғулро вочиб гардонад, вузӯро низ вочиб мегардонад.	☐	☐
• Ниятро паст гуфтан суннат аст на ба овози баланд.	☐	☐
• Се бори шустани бадан суннат аст.	☐	☐
• Таямум ба баромадани вақт ботил мешавад.	☐	☐
• Таямум барои қароҳат набудани об, тартиб ва пайдарпай шарт намебошад.	☐	☐

☉Таямум дар таҳорати воҷиб раво аст, на дар таҳорати мустаҳаб.	☐	☐
☉Ҳамаи зиёдатии фарзанди Одам наҷис аст.	☐	☐
☉Ҳайз аз душвортарини бобҳои фикҳ аст.	☐	☐
☉ Бо ҳамл ҳайз нест.	☐	☐
☉Асл дар ҳуни занон ҳайз аст, на покӣ.	☐	☐
☉Қатъи нияти ибодат баъди амали он, таъсир намекунад ва инчунин шак баъди тамоми кардани ибодат, таъсир намекунад, магар бо яқин.	☐	☐
☉Сабаби ҳар чизе ки дар замони Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам буд ва онро накард, пас он суннат нест.	☐	☐
☉Мувофақатии суннат аз амали бисёр беҳтар аст.	☐	☐
☉Даст ҳаргоҳ мутлақ оварда шавад, мурод ба он каффи даст аст.	☐	☐
☉Таямум ба шиканандаҳои вузӯ ботил мешавад, ҳаргоҳ таямум аз ҳадаси хурд бошад ва ба сабабҳои ғул ботил мешавад, ҳаргоҳ таямум аз ҳадаси бузарг бошад.	☐	☐
☉Аз андаки соири наҷосатҳо авф мешавад.	☐	☐
☉ Таъйини ибтидо ва охири ҳайз саҳеҳ нест, вақте ҳунеро дид, ки озор аст, пас он ҳайз аст.	☐	☐
☉Ҳомила агар ҳуни беистро бар тибқи одаташ дид, пас он ҳайз аст, магар он дар идда эътиборе надорад.	☐	☐
☉Агар Аллоҳ моро ба амале беният тақлиф мекард, тақлифи мо ба он чизе ки тоқатфарсо нест, мебошад.	☐	☐
☉ Дар таҳорати сар чизе аз осонӣ аст.	☐	☐
☉ Он чизи каму беш ки аз пешу пас хориҷ мешавад, вузӯро намешиканад, ҷуз пешоб ва пасафканда.	☐	☐

- ☉Бар ҳоиз ҳаром мешавад: Рӯза. Намоз. Ҳардуяшон.
- ☉Бар шавҳари ҳоиз ҳаром мешавад: Талоқи ӯ. Ҳамхобағӣ бо ӯ. Ҳардуяшон.
- ☉Таҳорат тақсим мешавад ба: Ду қисм. Се қисм.
- ☉Китоби таҳорат яъне: Ҳиссӣ. Маънавӣ.
- ☉Об тақсим мешавад ба: Ду қисм. Се қисм.
- ☉Об наҷис мешавад: Ба омехта шудани наҷосат. Умуман ба тағйир ёфтани.
- ☉Вақте поккунанда ба наҷис шубҳанок шавад: Аз он ду парҳез мекунад. Ҷустуҷӯ мекунад. Онҳоро омехта мекунад.
- ☉Қатъи истиҷмор ба тоқ (се санг): Мустаҳаб аст. Воҷиб аст.

- ✿ Мисвок кардани рӯзадор баъди завол: Макрӯҳ аст. Воҷиб аст.
- ✿ Муддати масҳ шурӯъ мешавад аз: Бетаҳорати баъди пӯшидан. Масҳ.
- ✿ Ҳаргоҳ ба салла масҳ кашад ва пешонӣ намоён шавад, пас масҳ бар пешонӣ: Воҷиб аст. Суннат аст.
- ✿ Вақте муддати масҳ тамом шавад: Аз нав таҳорат мекунад. Вузӯаш ботил мешавад. Бар он масҳ кашидан ботил мешавад.
- ✿ Заҳм агар нобаста бошад, пас шустани он бо об воҷиб аст, агар узр шавад, пас масҳ кашад, пас агар масҳ кашидан узр шавад, пас таямум кунад, ин бинобар: Ихтиёр додан. Тартиб аст.
- ✿ Касе ба таҳорат яқин кунад ва дар шикастани он шак кунад, ё бар акс: Ба яқин бино кунад. Эҳтиётан вузӯ бигирад.
- ✿ Хоб: Умуман шиканандаи вузӯ аст. Умуман шиканандаи вузӯ нест. Ҷои гумони шикастани вузӯ аст.
- ✿ Қапидани зан: Шиканандаи вузӯ аст. Шиканандаи вузӯ нест.
- ✿ Таямум: Дур кунандаи бетаҳоратӣ аст. Барои чизе ки эҳтиёҷ ба вузӯ дорад, мубоҳ аст.
- ✿ Наҷосатии хуг: Сабук. Ғализ. Миёна аст.
- ✿ Хуни одамай: Тоҳир аст. Наҷис аст. Аз андаки он авф мешавад. Тоҳир модоме ки аз роҳи пешу пас хориҷ нашавад.
- ✿ Аломатҳои фарқ кардан дар ҳайз: Якто. Сето. Чорто аст.
- ✿ Бисёрии муддати нифос: 40 рӯз. 60 рӯз аст.
- ✿ Талоқ дар вақти нифос: Талоқи бидъатӣ. Талоқи суннӣ аст.

✿ Баъзе китобҳои аллома Ибни Сиъдӣ раҳимаҳуллоҳу таъолоро зикр кун:

.....

.....

.....

✿ Аз қоидаи рост ба он чизе ки ба қоидаи чап муносиб аст пайваст кунед:

Баромадани манӣ дар вақти хоб номида мешавад	Ҳадаси хурд
Ҳар чизе ки сабаби ғулл мешавад, номида мешавад	Хуни ҳайз
Ҳар чизе ки ввузӯро воҷиб месозад, номида мешавад	Хуни нифос
Хуне ки аз зан вақти таваллуд хориҷ мешавад, номида мешавад	Ҳадаси бузург
Хуне ки аз зан дар вақти балоғат хориҷ мешавад, номида мешавад	эҳтилом

Китоби намоз

Намоз: (Ибодатест, ки шомили гуфтор ва амалҳои махсус аст, ки ба Аллоҳу акбар сар мешавад ва ба салом додан тамом мешавад). **Он ду навъ аст:**

(1) Фарз: Он бар ҳар мусалмон, болиғ, оқил, ғайри ҳоиз ва нифосбин воҷиб аст. Ва кӯдак ҳафтсола шуд ба он амр мешавад ва дар даҳсолагӣ бар он зада мешавад. Он дар шабонарӯз панҷ вақт аст:

(2) Нафл: Ин воҷиб нест ва мустаҳаб аст. Ин бисёр аст ва ба ду қисм тақсим мешавад:

(1) Субҳ: 2 ракаат аст.	(2) Зӯҳр (пешин) 4 ракаат аст.	(3) Аср: 4 ракаат аст.	(4) Мағриб (шом) 3 ракаат аст.	(5) Иша (хуфтан) 4 ракаат аст.	(1) Нафлҳои мутлақ: Банда дар кадом соати шабонарӯз хоҳад, мехонад дар ғайри вақтҳои манъшуда.	(2) Нафлҳои қайдшуда: Ҳар намозе ки вақти муайян ва сабаби муайян дорад, мисли суннатҳои ротиба.
-------------------------------------	--	------------------------------------	---	---	--	--

Шартҳои намоз

Шартҳои намоз нӯҳто аст:

(1) Ислом.	(2) Ақл.	(3) Фарқ кардан.
(4) Дур кардани ҳадас.	(5) Дур кардани наҷосат.	(6) Сатри аврат.
(7) Даромадани вақт.	(8) Рӯ ба қибла кардан.	(9) Ният.

☀️ Гузашт, ки таҳорат аз шартҳои намоз аст.
 ☀️ Ва аз шартҳои намоз: Даромадани вақт аст.
 Асл дар ин ҳадиси Қибраил аст, ки ба Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар аввали вақт ва охири он имоматӣ кард ва фармуд: "Эй Муҳаммад, намоз дар миёни ин ду вақт аст". Ривояти Аҳмад, Насой ва Тирмизӣ.
 Ва аз Абдуллоҳ ибни Амр разияллоҳу анҳумо ривоят аст, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд:

<p>(1)Вақти пешин: Вақти заволи офтоб аст (яъне аз миёнаи осмон ба тарафи мағриб майл кунад), ва сояи мард мисли дарозии ў бошад, модоме ки аср нашавад.</p>	<p>(2) Вақти аср: (аз тамом шудани вақти пешин аст) модоме ки офтоб зард нашавад.</p>	<p>(3)Вақти намози шом: (аз нишастани офтоб аст) модоме ки шафақ (сурхӣ) ғоиб нашавад.</p>	<p>(4)Ва вақти намози хуфтан: (аз ғоиб шудани шафақи сурх) то нисфи шаб аст.</p>	<p>(5)Ва вақти намози субҳ: Аз дамидани субҳи (дуом) модоме ки офтоб набарояд". Ривояти Муслим.</p>
--	--	---	---	--

Ва вақти намозро ба дарк кардани як ракаат дармеёбад, аз рӯи фармудани Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "**Касе як ракаат аз намозро дарёбад, пас намозро дарк кардааст**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Дер кардани намоз, ё баъзеи он ба узр ё беузр ҳалол нест, магар онро дер кунад, то ки бо ғайри он ҷамъ намояд. Пас он ба узр, яъне сафар, ё борон, ё беморӣ, ё монанди ин ҷоиз аст.
 Ва беҳтар ин аст, ки намоз дар аввали вақташ хонда шавад, ҷуз:

(1)Хуфтан, агар машаққат нашавад.	(2) ва ҷуз пешин дар гармии сахт.

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Ҳаргоҳ сахт гарм шуд, пас намозро дар вақти сардӣ хонед, пас гармии сахт аз нафаси Ҷаҳаннам аст**". (Ривояти Бухорӣ).
 Ва касе намозро қазо кард, бар вай воҷиб аст, ки дарҳол ботартиб онро қазо дорад. Агар тартибро фаромуш кард, ё надонист, ё тарсид, ки намоз фавт мешавад = тартиб миёни намози қазой ва ҳолӣ соқит мешавад.

Баъди даромадани вақти намоз машрӯъ мешавад:

(1) Азон:

❁ **Ҳукми он:** Дар деҳаҳо ва шаҳрҳо барои панҷ вақт намози ҳозиршуда, танҳо бар мардон фарзи кифоя аст.

❁ **Ҷои он:** Вақти даромадани намоз, барои донондани мардум ва тарғиби онҳо бар ҷамоат.

❁ **Равиши он:** "Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, ашҳаду алла илоҳа иллаллоҳ, ашҳаду алла илоҳа иллаллоҳ, ашҳаду анна Мӯҳаммадар Расулulloҳ, ашҳаду анна Мӯҳаммадар Расулulloҳ, ҳайя алас салоти ҳайя алас салот, ҳайя алал фалоҳ, ҳайя алал фалоҳ, Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар".

(2) Иқомат:

❁ **Ҳукми он:** Суннат аст.

❁ **Ҷои он:** Пештар аз шурӯъ шудани намоз ба тақбири эҳром аст.

❁ **Равиши он:** "Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, ашҳаду алла илоҳа иллаллоҳ, ашҳаду анна Мӯҳаммадар Расулulloҳ, ҳайя алас салоти ҳайя алал фалоҳ, қад қоматис салоту қад қоматис салоҳ, Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар".

Барои ғайри муаззин машрӯъ мешавад:

❁ Бо ҳамроҳи муаззин тақрор кардан, ба ин ки мисли гуфтаи муаззин гӯяд, магар дар вақти гуфтаи муаззин: "Ҳайя алас салоти ҳайя алал фалоҳ" дар ивази инҳо "ла ҳавла ва ла қуввата илла биллоҳ" мегӯяд, дар ҳоле ки қасд мекунад ҳозир шудани дар ҷамоатро, дар ин амал аз Аллоҳ субҳонаҳу ва таъоло ёрӣ меҷӯяд.

❁ Бар Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам салот мефиристад.

❁ Зикре ки баъди азон омадааст: "Аллоҳумма рабба ҳозиҳид даъватит тооммати вас салотил қоимати оти Мӯҳаммаданил василата вал фазилата вабъасху мақомам маҳмуданиллази ваъадтаху".

❁ Дар миёни азону иқомат ҳарчи хоҳад дуо кунад.

❁ **Ва аз шартҳои намоз:** Сатри аврат аст ба либоси мубоҳ, ки башараро васф накунад. Ва аврат се навъ аст:

(1) Ғализ:

Он аврати зани озоди болиғ аст, пас ҳамаи бадани ӯ дар намоз аврат ҷуз рӯяш.

(2) Ва сабук:

Он аврати писари ҳафтсола то даҳсола аст ва он ду олат аст.

(3) Ва миёна:

Он аврати ғайри онҳост, аз ноғ то зону аст.

Аллоҳ таъоло фармуд: (Эй фарзанди Одам! Ба ҳангоми ба масҷид рафтан зиннати худро бигиред).

❖ **Ва аз шартҳои намоз: Рӯ ба қибла овардан аст.**

Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва аз ҳар ҷое ки хориҷ шудӣ, пас "ба ҳангоми намоз" рӯи худро ба сӯи масҷиди Ҳаром кун). Агар аз рӯ овардани ба қибла оқиз ояд ба хотири беморӣ ё ғайра соқит мешавад, чуноне ки ҳамаи воҷибҳо ба оқиз омадани аз адои он соқит мешавад, Аллоҳ таъоло фармуд: (Пас то ҷое ки метавонед, аз Аллоҳ битарсед).

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар сафар нафлҳоро бар болои саворияш ба ҳар тарафе рӯ меовард, мехонд. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва дар ривояти дигар: "Ҷуз ин ки намозҳои фарзро болои саворияш намехонд".

❖ **Ва аз шартҳои намоз: Ният аст,** (ҷои он қалб аст ва талаффузи он бидъат аст).

Ва намоз дар ҳар мавзеъ ҷоиз мешавад, ҷуз:

(1) Дар ҷои начис.	(2) Ё ғасбшуда.	(3) Ё дар қабристон.	(4) Ё ҳаммом.	(5) Ё оғили шутурон.
-----------------------	--------------------	-------------------------	------------------	-------------------------

Ва дар "Сунани Тирмизӣ" ба ривояти марфӯъ омадааст: "Ҳамаи замин масҷид аст, ҷуз мақбара ва ҳаммом".

 Боб дар равиши намоз

Мустаҳаб аст, ки ба сӯи намоз (дар гуфтор ва ҳаракатҳо) бо оромӣ ва бо тамкин биёяд. Ҳаргоҳ дохили масҷид шавад, гӯяд: "Бисмиллоҳ вас салоту вас салому ала Расулиллоҳ, аллоҳуммағфирли зунубӣ вафтаҳ ли абвоба раҳматик" ва аввал мегузорд:

(1) Пои росташро барои даромадани масҷид.	(2) Ва пои чапашро барои аз масҷид хориҷ шудан, гузорад.
---	--

Танбеҳ: Калимаи "салот" дар ягон ривояти дуруст дар зикри даромадани масҷид ва аз он баромадан наомадааст.

Ва ин зикрро мегӯяд, магар ки мегӯяд: "Вафтаҳ ли абвоба фазлик", чуноне ки ин дар ҳадисе, ки Аҳмад ва Ибни Моҷа ривоят кардаанд. Ҳаргоҳ ба намоз қоим шавад, гӯяд: "Аллоҳу акбар" ва дастонашро боло мебардорад (дар ҳоле ки ангуштонашро ҷамъ мекунад ва ботини кафҳояшро ба тарафи қибла мекунад):

(1) То баробари китфҳояш.

(2) Ё то нармии гуш.

Дар чаҳор мавзеъ:

(1) Дар вақти такири эҳром.

(2) Ва дар вақти рукӯъ рафтан.

(3) Дар вақти аз рукӯъ хестан.

(4) Дар вақти хестан аз аттаҳиёти аввал.

Ва дасти росташро мегузорад (ё ба ботини каффаш меқапад) бар (пушти каффи дасти) чапаш (ва банди даст ва соид): Бар болои нофаш ё зери он, ё бар болои садраш.

Танбех: Мувофиқи суннат болои садр бошад ва дар ғайри ин чизе аз Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ривояти саҳеҳ наомадааст.

Ва нигоҳашро дар ҷои саҷдааш қарор медиҳад ва илтифот намекунад.

Ва мегӯяд: "Субҳонакаллоҳумма ва биҳамдика ва таборакасмука ва таъоло ҷаддука ва ла илоҳа ғайрука", ё ғайри ин аз мифтоҳҳои намоз, ки аз Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам омадааст (фақат дар ракаати якум), сипас паноҳ мебарад (ба гуфтани "аъзу биллоҳи минаш шайтонир раҷим") ва бисмиллоҳ мегӯяд (ба гуфтани "бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим") ва фотиҳаро мехонад.

Ва бо фотиҳа (аз рӯи мустаҳабӣ беаъзу биллоҳ) дар ду ракаати аввал аз сураҳои рубоъӣ ва сӯлоӣ мехонад:

(1) Дар намози субҳ: Аз тиволи муфассал.

(2) Дар шом: Аз қисори муфассал.

(3) Ва дар боқӣ: Аз авсоти он.

Ҷузъҳои муфассал:

Дарози муфассал: Аз сураи Қоф то Мурсалот аст.

Миёнаи муфассал: Аз сураи Наба то Лайл аст.

Кӯтоҳи муфассал: Аз сураи Зуҳро то Нос аст.

Равиши қироат дар намоз:

(1) Дар шаб қироатро баланд мекунад.

(2) Ва дар рӯз паст қироат мекунад ба ҷуз намози ҷумъа, ид, кусуф ва истисқо (намози борон), пас дар ин намозҳо баланд мекунад.

Сипас барои рукӯъ такбир мегӯяд. Ва дастонашро бар зонуҳояш мегузорад (ва оринҷояшро ҳам намекунад). Ва сараш баробари пушташ қарор медиҳад. Ва мегӯяд (як бор аз рӯи воҷибӣ): "Субҳона раббиялғазим" ва онро (аз рӯи мустаҳабӣ) такрор мекунад. Агар бо ин дар ҳоли рукӯъ ва сачдааш гӯяд: "Субҳонакаллоҳумма раббано ва биҳамдика, аллоҳуммағфирли", пас накӯ аст.

Сипас сарашро бардошта мегӯяд: "Самиғаллоҳу лиман ҳамидаҳ" агар имом ё танҳогузор бошад.

Ва ҳама мегӯяд (вақте рост мешаванд): "Раббано ва лакал ҳамд, ҳамдан касиран тайибан муборакан фиҳ, милъас самои ва милъал арзи ва милъа мо шиъта мин шайъин баъд".

Сипас бар ҳафт аъзояш сачда мекунад, чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Амр шудам, ки ба ҳафт аъзо сачда кунам: бар пешонӣ-ва ба дасташ ба бинияш ишора кард-, ва ду каффи даст ва ду зону ва ба атрофи қадамҳо". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ва миёни ду бағал ва миёни шикам ва рон ва байни рон ва соқ кушода мемонад ва зироҳояшро аз замин мебардорад.

Ва мегӯяд: "Субҳона раббиял аъло" (як бор гуфтан воҷиб ва такрори он мустаҳаб аст ва ба зикрҳое, ки омадааст, афзояд).

Сипас такбир мегӯяд ва бар пой чапаш мешинад ва пой ростро рост мемонад ва ин маъно ифтирош аст.

Ин равиши нишастанро дар ҳамаи намоз ба ҷуз аттаҳиёти охир мекунад, пас дар он таваррук мекунад, ба ин маъно ки бар замин мешинад ва пой чапашро аз зери пой росташ мебарорад.

Ва мегӯяд: "Раббиғфир ли варҳамни ваҳдини варзукни ваҷбурни ва офини".

Сипас дуюмбора мисли аввал сачда мекунад.

Сипас такбиргӯён бар сари қадамҳош қоим мешавад.

Ва ракаати дувумро мисли аввал мекунад (ва дар он дуои мифтоҳи намозро намехонад).

Сипас барои аттаҳиёти якум мешинад ва сифати он: "Аттаҳиёту лиллоҳи вас салавоту ваттайбот, ассалому алайка айюҳан набӣ ва раҳматуллоҳи ва баракотуҳ. Ассалому алайно ва ала ибодиллоҳис солиҳин, ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулӯҳ".

Сипас такбир мегӯяд ва боқии намозашро ба Фотиҳа дар ҳар ракаат мехонад.

Сипас аттаҳиёти охирро мехонад ва он зикршуда аст ва ба он чизи гузашт, меафзояд:

<p>(1) "Аллоҳумма салли ала Муҳаммад ва ала оли Муҳаммад камо саллайта ала оли Иброҳим иннака ҳамидум маҷид ва борик ала Муҳаммад ва ала оли Муҳаммад камо боракта ала оли Иброҳим иннака ҳамидум маҷид".</p>	<p>(2) "Аъзу биллоҳи мин азоби қаҳаннам ва мин азобил қабр ва мин фитнатил маҳё вал мамот ва мин фитнатил Масеҳид Даҷҷол".</p>	<p>(3) Ва Аллоҳро ба он чи хоҳад, дуо мекунад (ва беҳтар аст, ки ба дуоҳои воридшуда дуо кунад).</p>
---	--	--

Сипас ба ҷониби рост ва чапаш салом медиҳад: "Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ" аз рӯи ҳадиси Воил ибни Ҳуҷр, инро Абӯдовуд ривоят кардааст.

Ва асосҳои қавлӣ аз ин зикршудаҳо: Такбири эҳром ва қироати Фотиҳа ба ғайри иқтидоқунанда ва аттаҳиёти охир ва салом аст.

Ва боқии амалҳои намоз асосҳои феълӣ ҳастанд, ҷуз аттаҳиёти аввал (ва барои он нишастан), пас он аз воҷибҳои намоз аст.

Аркини намоз чаҳордаҳто аст:

(1)Истодан бо тавоноӣ.	(2)Такбири эҳром.	(3)Қироати Фотиҳа.
(4)Рукӯъ.	(5) Ором гирифтани баъд аз рукӯъ.	(6)Ба ҳафт аъзо сачда кардан.
(7)Аз сачда хестан.	(8)Дар байни ду сачда нишастан.	
(9)Дар ҳамаи амалҳо оромиро рио кардан.	(10)Тартиб дар байни асосҳо.	(11)Аттаҳиёти охир.
(12)Барои ташаҳҳуди охир нишастан.	(13)Ба Паёмбар салот фиристодан.	(14)Ду тараф салом додан.

Воҷибҳои намоз ҳашто аст:

(1) Ташаҳҳуди яқум.	(2) Барои он нишастан.	(3) Ва такбирҳо чуз такбири эҳром.
(4) Ва дар рукӯъ "Субҳона раббиялғазим" гуфтан.	(5) Ва дар сачда як бор "Субҳона-раббиялаъло" гуфтан.	(6) Ва дар байни ду сачда як бор як бор "раббағфирли" гуфтан ва бештар гуфтан суннат аст.
(7) Ва "самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ" гуфтан барои имом ва танҳогузор.		(8) Ва барои ҳама "раббано лакал ҳамд" гуфтан.

Ин воҷибҳо ба сабаби саҳв (фаромуши) соқит мешавад ва сачдаи саҳв онро ҷуброн мекунад ва инчунин ба сабаби надонистан.

Ва аркон аз рӯи саҳв, нодонӣ ва қасдан соқит намешавад.

Ва боқии амалҳо суннатҳои қавлӣ ва феълий комилкунандаи намозанд.

Аз ҷумлаи аркон: Дар ҳамаи аркон оромиро рио кардан аст.

Аз Абӯҳурайра ривоят аст, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Ҳаргоҳ қасди намоз кардӣ, пас нек вузӯ бигир, сипас рӯ ба қибла кун, пас такбир бигӯ. Сипас ҳар қадаре ки аз Қуръон бароят муяссар мешавад, бихон, сипас рукӯъ кун, то ки дар рукӯъ ором бигирӣ, сипас аз рукӯъ бархез, то дар рост истодан ором бигирӣ, сипас сачда кун, то дар сачда ором шавӣ, сипас аз сачда саратро бардор, то дар нишастан ором шавӣ, сипас сачда кун, то дар сачда ором гирӣ, сипас инро дар ҳамаи намозат анҷом бидеҳ". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Намоз хонед, чуноне ки Маро мебинед, намоз мехонам". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ҳаргоҳ аз намозаш барояд, се бор астағфируллоҳ гӯяд ва гӯяд:

(1) "Аллоҳу мма антас салом ва минкас салом, таборакта ё залҷалоли вал икром".	(2) "Ла илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ла шарика лаҳ, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамд ва ҳува ала кулли шайъин қадир, ла илоҳа иллаллоҳ ва ла наъбуду илло ийёҳ, лаҳун неъмату ва лаҳул фазл ва лаҳус саноул ҳасан, ла илоҳа иллаллоҳ муҳлисина лаҳуд дин ва лав кариҳал кофирун".	(3) "Субҳоналлоҳ вал ҳамду лиллоҳ валлоҳу акбар" 33 бор ва мегӯяд: "Ла илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ла шарика лаҳ, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамд ва ҳува ало кулли шайъин қадир" адади садро пурра мекунад.
--	---	--

Ва суннатҳои ротибаи тобеъи фарзҳо даҳто аст ва онҳо дар ҳадиси Ибни Умар разияллоҳу анҳумо зикр шудааст, ки гуфт: "Аз Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам даҳ ракаат ҳифз кардам:

(1) Ду ракаат пеш аз пешин ва ду ракаат баъд аз он.	(2) Ва ду ракаат пас аз шом дар хонааш.	(3) Ва ду ракаат пас аз хуфтан дар хонааш.	(4) Ва ду ракаат пеш аз субҳ". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст
---	---	--	--

Ротибаҳо: Ба ин исм номида шуд, зеро он бо фарзҳо тартибёфта аст:

Намоз	Субҳ	Пешин	Шом	Хуфтан
Адади ракаатҳо	2	4 ё 6	2	2
Пеш аз намоз	0	2 ё 4	0	0
Баъд аз намоз	2	2	2	2

Ҳикмат аз суннатҳои ротиба:

❖ Ҷуброни нуқсоне, ки аз банда дар адои фарзҳо мешавад.

❖ Зиёд шудани имон, пас имон ба тоат зиёд мешавад ва ба маъсият кам мешавад.

Таъкидшударини ротибаҳо: Суннати субҳ аст, аз боқии ротибаҳо ба амрҳои зерин фарқ мекунад:

(1) Фазл: Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Ду ракаати субҳ беҳтар аз дунё ва он чи дар он аст, мебошад"	(2) Сабукӣ: Бехалал овардани дар аркон, Оиша разияллоҳу анҳо гуфт: "Ҳаргоҳ азони субҳро мешунавид ду ракаати субҳро сабук мехонд".	(3) Мудовимат кардан: Дар ватан ва сафар тарк карда намешавад.	(4) Қироат: Он қироати хос дорад ва он хондани сураи Кофирун ва Ихлос аст.	(5) Баъд аз он қачпахлӯ задан: Барои касе ки шаб намоз хондааст, баъд аз хондани ду ракаати субҳ дар хона бар паҳлуи рост қачпахлӯ задан суннат аст.
--	--	--	--	---

Боб дар бораи сачдаи саҳв, тиловат ва шукр

Он машрӯъ аст, ҳаргоҳ:

(1) Инсон аз рӯи саҳв дар намоз рукӯъ, ё сачда, ё қиём, ё ништастанро зиёд кард.	(2) Ё чизе аз зикршудаҳоро кам кард: Онро адо карда сачдаи саҳв мекунад.	(3) Ё аз рӯи саҳв воҷибе аз воҷибҳоро тарк кард.	(4) Ё дар зиёдатӣ, ё дар нуқсон шак кард.
--	--	--	---

Аз Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам собит аст, ки:

(1) Та-шаҳҳуди якумро тарк кард, пас сачда кард.	(2) "Дар ду ракаати пешин ё аср салом дод, сипас ба ёдаш оварданд, пас намозро пурра кард ва сачдаи саҳв кард".	(3) "Пешинро панҷ ракаат хонд, пас барояш гуфта шуд: Оё дар намоз афзуда шуд? Пас фармуд: Барои чӣ? Гуфтанд: Панҷ ракаат хондӣ, пас баъде ки салом дод, ду сачда кард". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.	(4) Ва фармуд: "Ҳаргоҳ яке аз шумо дар намозаш шак кард, пас надонад, ки чанд ракаат хонда аст, оё сето хонда аст, ё чорто? Пас шакро раҳо карда, бар он чизе ки яқин кард, бино кунад, сипас пеш аз салом додан ду сачда кунад. Пас агар панҷ ракаат хонда бошад, намозашро чуфт кунад ва агар пурра хонда бошад, ин ду сачда аз рӯи хор кардани шайтон аст". Ривояти Аҳмад ва Муслим.
--	---	--	---

Метавонад пеш аз салом додан ё баъди он сачда кунад. Ва суннат аст:

(1) Сачдаи тиловат барои хонанда ва шунаванда дар дохили намоз ва берун аз он.	(2) Инчунин агар барои ӯ неъматӣ тозае ояд, ё аз ӯ азобе дур шавад, барои Аллоҳ сачдаи шукр мекунад.
--	--

Ва ҳукми сачдаи шукр мисли сачдаи тиловат аст (яъне суннат аст).

Дар қиссаи Каъб ибни Молик разияллоҳу анҳу собит аст, ки вақте хабари хуш барои ӯ омад, ки Аллоҳ тавбаи ӯро қабул кардааст, сачда кард.

Сабабҳои саҷдаи саҳв сето аст:					
(1) Зиёд кардан: Инсон руқӯъ, ё саҷда, ё қиём, ё нишастанро о зиёд кунад.	(2) Кам кардан: Инсон воҷибе аз воҷибҳои намозро кам кунад ва маҳалли он фавт шавад.	(3) Шак: Дудила шавад, ки се ракаат хондааст, ё чаҳор ракаат? Ва шак ду навъ аст:			
		Баъди тамоми кардани ибодат шак кунад: Ба ин тамоми назар намекунад, то яқин кунад.	Дар дохили ибодат шак кунад. Ва ҳукми он:		
			Агар бисёр бошад, ба он назар намекунад.	Агар кам бошад, бар он чизе ки дар наздаш бартар шавад, бино кунад.	Агар ду тараф баробар бошад, ба кам бино кунад.

Боб дар фасодкунандаҳои намоз ва макрӯҳҳои он

Намоз ботил мешавад:				
(1) Ба тарки рукн, ё шарт дар ҳоле ки ӯ ба иҷрои он қудрат дорад, аз рӯи қасд, ё саҳв, ё ҷаҳл онро иҷро накунад.	(2) Воҷибро қасдан тарк кунад.	(3) Қасдан сухан кардан (бо донистану ёд доштан)	(4) Қаҳқаҳа кардан (яъне хандидан)	(5) Ба ҳаракати бисёр аз рӯи урф, пайдарпай безарурат, зеро дар аввал он чиро тарк кард, ки намоз бе он тамоми намешавад ва дар охирҳо амале карда, ки аз он манъ шудааст.
Ва макрӯҳ мешавад:				
(1) Дар намоз илтифот кардан, зеро Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва салламо аз илтифоти дар намоз пурсида шуд, пас фармуд: "Он дуздиест, ки шайтон аз намози банди медуздад". Ривояти Бухорӣ.				(2) Ва беҳудагӣ макрӯҳ аст.

(3) Гузош-тани даст бар камар.	(4) Ва ангуш-тонро дар ҳам фуру бурдан.	(5) Ва ангуш-тонро ба ҳам задан.	(6) Ва ин ки дар намоз монанди сағ нишинад (ба ин ки қадамҳояш рост намояд ва дар миёни онҳо нишинад, дар ҳоле ки дунбаҳояш ба замин часпида аст).	(7) Ва рӯ ба чизе кунад, ки ӯро машғул созад (монанди оина ва тилфизин).
--------------------------------	---	----------------------------------	--	--

(8) Ё дар он чизе ворид шавад, ки қалбаш машғул шавад:		(9) Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз хобондани мард зироҳояшро дар замин манъ кард.
Ба фишори ду палидӣ.	Ё ба ҳозир шудани таъоме, ки онро мехоҳад, аз рӯи фармудаи ӯ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Дар ҳолати ҳозир будани таъом ва фишори пешоб ва пасафканда намоз нест". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.	

Бар ҳаракати дар намоз панҷ ҳукм ҷорӣ мешавад:

(1) Ҳаракати ҳаром: Ва он ҳаракати зиёде аст, ки паи ҳам бошад ва ҳоҷате ба он надошта бошад, монанди хӯрдан.	(2) Ҳаракати макрӯҳ: Он ҳаракати каме аст, ки ба он ҳоҷате надошта бошад, монанди андаке илтифот кардан.	(3) Ҳаракати мубоҳ: Он ҳаракате аст, ки ба он ниёз аст, монанди хоридани риш.	(4) Ҳаракати мустаҳаб: ҳаракате аст, ки камоли намоз ба он вобастагӣ дорад, монанди пур кардани саф.	(5) Ҳаракати воҷиб: Он ҳаракатест, ки дуруст шудани намоз ба он вобастагӣ дорад, монанди аз байн бурдани начосат.
---	--	---	--	---

Шарт	Рукн	Воҷиб	Суннат
-------------	-------------	--------------	---------------

Аз моҳияти ибодат хориҷ аст.	Дар моҳияти ибодат дохил аст.
------------------------------	--------------------------------------

Дар тамоми ибодат давом дорад.	Ба ҷузъе аз ҷузъҳои ибодат кӯтоҳшуда аст.
--------------------------------	--

Дар шарт инсон ба ҷаҳл ва фаромушӣ узр надорад.	Дар воҷиб инсон ба ҷаҳл ва фаромушӣ узр дорад, на дар қасдан.	Дар суннат инсон ба ҷаҳл, фаромушӣ ва қасдан маъзур аст.
---	---	--

Ба сачдаи саҳв ҷуброн намешавад.	Ба сачдаи саҳв ҷуброн мешавад.	Ниёз ба ҷуброн надорад.
----------------------------------	--------------------------------	-------------------------

Боб дар бораи намозҳои нафл

(Фасл дар бораи намози кусуф)

Таъкидшудатарини онҳо намози кусуф аст, зеро Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам онро хонд ва ба хондани он амр намуд.

Ва ба равиши ҳадиси Оиша хонда мешавад, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Намози кусуфро ба қироати баланд хонд, пас чор рақӯъ дар ду ракаат ва чор сачда хонд". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

❁Равиши он: Аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки гуфт: "Офтоб дар замони ҳаёти Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам гирифта шуд, пас ба сӯи масҷид хориҷ шуд, пас мардум дар пушти ӯ саф кашидан, пас такбир гуфт, пас Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам қироати дароз кард, пас такбир гуфту рукӯи дароз кард, сипас гуфт: Самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ, пас қоим шуду сачда накард ва дароз қироат кард, ки аз қироати якум камтар буд, сипас такбир гуфт ва рукӯи дароз кард, ки аз рукӯи аввал камтар буд, сипас самиъаллоҳу лиман ҳамида, раббано ва лакал ҳамд гуфт, сипас сачда кард. Сипас дар ракаати охир мисли инро гуфт, пас чор рукӯро дар чор сачда тамом кард ва пеш аз ин ки биравад, офтоб равшан шуд". Ривояти Бухорӣ.

❁Ва барои имом суннат аст, ки мардумро мавъиза кунад ва ба бисёр дуо ва истиғфор кардан ва ссдақа додан амр кунад, ҳамчуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам намуд.

(Фасл дар бораи намози витр)

Ва намози витр суннати муаккада аст, Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам онро бардавом дар ватан ва сафар хондааст ва мардумро бар хондани он ташвиқ кардааст.

(1)Камтари-ни он: Як ракаат аст.

(2)Бисёртари он: 11 ракаат аст.

(3)Вақти он: Аз намози хуфтан то дамидани субҳ аст.

(4)Ва беҳтар аст, ки охири намозаш бошад.

Чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармууд: "Охири намози шабро витр қарор диҳед". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва фармуд: "Касе тарсад, ки дар охири шаб қоим намешавад, пас дар аввали шаб витр хонад ва касе тамаъ дошта бошад, ки охири шаб хезад, пас дар охири шаб витр хонад, пас дар намози охири шаб малоикаҳои раҳмат ҳозир мешаванд ва ин беҳтар аст". Ривояти Муслим.

(Фасл дар бораи намози талаби борон)

Ва намози истисқо суннат аст, ҳаргоҳ мардум барои набудани об ба он музтар шавад ва монанди намози ид дар саҳро хонда мешавад. Ва ба сӯи он бо хушӯъ, хориқо зориқунон хориҷ мешавад.

(1) Ду ракаат меҳонад.	(2) Сипас як хутба мекунад.		
	(а) Дар хутба бисёр талаби омуриш мекунад ва оятҳоеро, ки дар он амр ба он шудааст қироат мекунад.	(б) Дар дуо кӯшиш мекунад.	(ҷ) Ва қабули дуоро дер намешуморад.

Ва пеш аз баромадан ба сӯи он, шоиста аст, ки асбоберо, ки бадиरो дур ва раҳматро назил мекунад, анҷом дод, монанди:

(1) Талаби мағфират кардан.	(2) ва тавба кардан.	(3) Аз залмҳо даст кашидан.	(4) Ба халқ неки кардан.	(5) ва дигар асбобҳое, ки Аллоҳ онҳоро ҷалбкунандаи раҳмат ва дуркунандаи азоб қарор додааст. Ва Аллоҳ донотар аст.
-----------------------------	----------------------	-----------------------------	--------------------------	---

(Фасл дар вақтҳои манъшуда)

Ва вақтҳои аз намозҳои нафли мутлақ манъшуда:

(1) Аз дамидани субҳ то ба андозаи найза баланд шудани офтоб.	(2) Ва аз намози аср то нишастани офтоб.	(3) Ва аз қоим шудани офтоб дар миёнаи осмон то гаштанаш. Ва Аллоҳ донотар аст.
---	--	---

Дар вақтҳои манъшуда метавонад:

(1) Намозҳои фарзро қазо хонад.	(2) Намозҳои дорой асбобро хонад, монанди суннати вузӯ, таҳияи масҷид, ду ракаати тавоф, намози кусуф ва истихора.
---------------------------------	--

Умуре ки нафлҳо аз фарзҳо фарқ мекунад:

Рақам:	Фарзҳо	Нафлҳо
1	Дар осмон шаби меъроҷ фарз шуд.	Монанди дигар қонунҳои Исломи.
2	Аз он беузр баромадан ҳаром аст.	Аз он беузр баромадан ҳаром нест.
3	Тарккунандаи он гунаҳгор мешавад.	Тарккунандаи он гунаҳгор намешавад.
4	Адади он муайян аст.	Адади он муайян нест.
5-6	Дар он ҷамоат воҷиб аст ва дар масҷид хонда мешавад.	Дар хона хондани он афзал аст, ҷуз оне ки истисно шудааст.
7	Бар болои саворӣ хондан ҷои нест, магар дар зарурат.	Бар болои саворӣ безарурат хондан ҷои аст.
8	Ҳамааш ба вақти муайян таъйин шудааст.	Баъзеаш вақти муайян дорад ва баъзеаш надорад.

9	Умуман дар он рӯ ба қибла шарт мешавад.	Барои он дар сафар рӯ ба қибла кардан шарт намебошад.
10	Аз фарз ба сӯи нафли ғайри муайян гузаштан раво аст, на акс.	
11	Аз рӯи нодида гирифтани таркунандаи он бар қавли дуруст кофир аст.	Ба тарки нафл ба иҷмоъ кофир намешавад.
12	Нафлҳо фарзҳоро комил мекунанд ва акс саҳеҳ намебошад.	
13-14	Қиём рукн аст ва як тараф салом додан дуруст намешавад.	Қиём рукн нест ва ба як тараф салом додан дуруст мешавад.
15	Аз ғуломи гурехтагӣ саҳеҳ мешавад.	Аз ғуломи гурехтагӣ саҳеҳ намешавад.
16	Барои он азону иқомат машрӯъ аст.	Умуман барои он азону иқомат машрӯъ нест.
17	Дар сафар қаср хонда мешавад.	Дар сафар қаср хонда намешавад.
18	Ба ягон ҳол соқит намешавад ва аҷри пурраи он барои касе ки очиз омадааст, ҳаргоҳ аз одати ӯ адои он буд, нависта мешавад.	Дар сурати очиз омадан аз адои он соқит мешавад ва аҷраш барои касе, ки онро одат дошт нависта мешавад.
19	Баъди ҳамаи он зикр машрӯъ шудааст.	Фақат дар беъзеи он зикри баъдӣ омадааст.
20	Гуфта шуд: Дар миёнаи Каъба ҷоиз нест ва дуруст ин аст, ки ҷоиз аст.	Дар миёнаи Каъба ҷоиз аст.
21	Дар он ҷамъ кардан ҷоиз аст.	Дар он ҷамъ кардан ҷоиз нест.
22	Аҷри он бузургтар аст.	Аҷри он камтар аст.
23	Дар он умуман нӯшидан ҷоиз нест.	Дар он андак нӯшидан ҷоиз аст.
24	Намози фарзе нест, ки як ракаат хонда шавад.	Баъзеи он як ракаат хонда мешавад.
25	Дар фарз суол кардан ва паноҳ бурдан дар назди тиловати ояти раҳмат ва ояти азоб ҷоиз аст (ва машрӯъ нест).	Дар нафл суол кардан ва паноҳ бурдан дар назди тиловати ояти раҳмат ва ояти азоб машрӯъ аст.
26	Гуфта шуд: Иқтидои болиғ ба кӯдак ҷоиз нест ва қавли саҳеҳ ҷоиз аст.	Иқтидои болиғ ба кӯдак ҷоиз аст.
27	Гуфта шуд: Иқтидои нафлхон ба фарзхон ҷоиз аст.	Иқтидои нафлхон ба фарзхон ҷоиз аст.
28	Ҳамааш ба равиши он қазо хонда мешавад, ҷуз ҷумъа, ки пешин қазо дошта мешавад.	Баъзеи он ба равиши он ва баъзеаш ба ғайри равиши он қазо дошта мешавад, мисли витр.
29	Дар фарзҳои шабона баланд қироат мешавад.	Дар нафли шаб байни баланд ва паст хондан ихтиёр дорад.
30	(Бинобар як қавл) сатри китф воҷиб аст.	Сатри китф воҷиб нест.
31	Аз он чизе соқит намешавад.	Баъзе аз он дар сафар соқит мешавад.

Боб дар бораи намози ҷамоат ва имомат

Ҷамоат бар мардон дар панҷ вақт намоз дар ватан ва сафар фарзи айн аст, чуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Ҳароина қасд кардам, ки амр ба намоз кунам, пас иқомат гуфта шавад, сипас мардеро ба имомати намоз амр кунам, сипас бо мардоне, ки дарзаҳои ҳезум бо худ доранд ба сӯи қавме биравам, ки дар намози ҷамоат ҳозир намешаванд, пас хонаҳояшонро ба оташ бисӯзонам". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва камтарини он: Имом ва як муқтадӣ аст ва ҳар қадар бисёр бошад, пас он дар назди Аллоҳ маҳбубтар аст.

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Намози боҷамоат аз намози танҳогузор 27 дараҷа беҳтар аст". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ва фармуд: "Ҳаргоҳ дар хонаҳоятон хондед, сипас ба масҷиди ҷамоат омадед, пас бо онҳо бихонед, пас он барои шумо нафл ҳисоб мешавад". Инро муаллифони Сунан ривоят кардаанд.

Аз Абӯхурайра ба таври марфӯъ ривоят аст: "Албатта имом қарор дода шуд, то ба ӯ иқтидо карда шавад:

(1)Агар такбир гуфт, пас такбир гӯед ва такбир нагӯед, то такбир гӯяд.	(2)Агар рукӯъ кард, пас рукӯъ кунед ва рукӯъ накунед, то рукӯъ кунад.	(3)Агар самияллоҳу лиман ҳамидаҳ гуфт, пас бигӯед: Аллоҳумма раббано ва дакад ҳамд.	(4)Агар сачда кард, пас сачда кунед ва сачда накунед, то сачда кунад.	(5)Агар нишаста хонд, пас ҳамагӣ нишаста хонед". Инро Абӯдовуд ривоят кардааст ва асли он дар Саҳеҳи Бухорӣ ва Муслим аст.
--	---	---	---	--

Ва шоиста мебошад, ки:

(1)Имом пеш гузарад.	(2)Муқтадиҳо сафро рост кунанд.	(3) Ва саффи аввал, пас аввалро пур кунанд.
----------------------	---------------------------------	---

(4) Ва ин ки саффи занонро дар пушти мардон қарор диҳад.

Ва касе як ракаатро танҳо бар пушти саф беузр хонад, намозашро аз сар хонад. Ва Ибни Аббос гуфт: "Шабе бо Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам намоз хондам, пас аз тарафи чапаш истодам. Пас аз пушти сари ман гирифт, пас маро аз тарафи росташ қарор дод". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва фармуд: "Ҳаргоҳ иқоматро шунидед, пас ба сӯи намоз равед ва оромия тамкинро лозим гиред ва шитоб накунед, пас он қадареро, ки дарёфтед, хонед ва онеро аз даст додед, пас комил кунед". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва дар "Тирмизӣ" омадааст: "Ҳаргоҳ яке аз шумо ба намоз омад ва имом бар ҳар ҳоле бошад, пас чуноне ки имом мекунад, бикунанд".

Боб дар бораи узрдорҳо

(Фасл дар бораи намози бемор)

Аз бемор ҳозир шудани ҷамоат авф мешавад.

Агар қиём беморияшро зиёд кунад: Нишаста хонад, агар тоқат накунад, пас бар паҳлу хонад, аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба Имрон ибни Ҳусайн: "**Рост истода хон, агар рост истода натавонӣ, пас нишаста хон, пас агар нишаста натавонӣ, пас бар паҳлу хон**". Ривояти Бухорӣ. Агар бар бемор хондани ҳар намоз дар вақташ машаққат бошад, пас метавонад ду намозро дар як вақт хонад: Байни пешину аср ва байни шому хуфтан дар вақти кадоми онҳо метавонад, ҷамъ кунад.

(Фасл дар бораи намози мусофир)

Инчунин барои мусофир ҷамъ кардан (байни пешину аср ва байни шому хуфтан, дар вақти яке аз ду намоз, ё намози дуввум дар вақти намози аввал, ё аввалро дар вақти намози дуввум) ҷоиз мебошад.

Барои мусофир намози чор ракаатаро ду ракаат хондан суннат мебошад. Ва мусофир метавонад рӯзи Рамазонро бихӯрад (бар вай воҷиб аст, ки он рӯзҳоеро аз Рамазон ба хотири сафар ифтор кардааст қазо дорад).

(Фасл дар бораи намози тарс)

Намози тарсро ба ҳар равише, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам хондааст, хондан ҷоиз мебошад.

Аз ҷумла ҳадиси Солиҳ ибни Хаввот аз касе ки бо Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар рӯзи Зоти Риқоъ намози тарсро хондааст:

"Гурӯҳе бо ӯ намоз хонд ва гурӯҳе дар муқобили душман буд.	Пас бо касоне ки бо ӯ буд, як ракаат хонд.	Пас рост истод, ва худашон намозро комил карданд.	Пас рафтан д ва дар муоқи били душман саф кашид анд.	Ва гурӯҳи дигар омад, пас ракаате ро, ки боқӣ монда буд, бо онҳо хонд.	Пас нишаст ва худашон намозро та-мом кар-данд.	Пас бо онҳо салом дод". Ҳади-си мутта-фақун алайҳ аст.
--	--	---	--	--	--	--

Ҳаргоҳ тарс зиёдшавад: Пиёдаву савора рӯ ба сӯи қибла ва ба сӯи ғайри қибла намоз хонанд, дар рукӯъ ва саҷда ишора мекунанд. Инчунин ҳар касе ки бар худаш тарс дорад, бар тибқи ҳолаш мехонад ва бар ҳар феъле, ки ниёз дорад аз гурехтан ё ғайра анҷом медиҳад. Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Ҳаргоҳ шуморо ба коре амр кардам, пас ба қадри тавоноиятон онро иҷро кунед**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Боб дар бораи намози ҷумъа

Ба ҳар касе ки ҷамоат воҷиб шавад, ҷумъа низ воҷиб мешавад, ҳаргоҳ дар биное ватан дошта бошад ва аз шартҳои он:

(1) Онро дар вақташ анҷом диҳад.	(2) Дар деҳа бошад.	(3) Пеш аз он ду хутба бошад.
----------------------------------	---------------------	-------------------------------

Аз Қобир ривоят аст, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳаргоҳ хутба мекард:

(1) Чашмонаш сурх мешуд ва овозашро баланд мекард ва ғазабаш саҳт мешуд, гӯё ки тарсдиҳандаи лашкар бошад, мефармуд: "Душман ба шумо субҳ ва шом ҳуҷум мекунад".	(2) Ва мефармуд: "Аммо баъд, пас беҳтарин сухан китоби Аллоҳ ва беҳтарин роҳнамой роҳнамои Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам аст ва бадтарини умур, пайдошудаҳои он аст ва ҳар пайдошуда гумроҳӣ аст". Ривояти Муслим.	(3) Ва дар ривояти дигар ӯ: "Хутбаи Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар рӯзи ҷумъа чунин буд: аллоҳро ҳамду сано мегуфт, сипас баъди он мегуфт ва ба ростӣ овозаш баланд мешуд.	(4) Ва дар ривояти дигари ӯ: "Касеро Аллоҳ ҳидоят кунад, пас барои ӯ гумроҳкунандае нест ва касеро гумроҳ кунад, пас барои ӯ роҳнамое нест".	(5) Ва фармуд: "Ҳамони тулони будани намози мард ва кӯтоҳ будани хутбааш, далел бар дониши ӯст". Ривояти Муслим.
--	---	--	--	--

Мустаҳаб аст, ки бар минбар хутба хонад, агар бар минбар баромад, рӯ ба мардум кунад, пас бар онон салом диҳад. Сипас менишинад ва муаззин азон мегӯяд, сипас қоим шуда хутба мехонад, сипас менишинад. Сипас хутбаи дуввумро мехонад. Сипас иқомат гуфта мешавад, пас бо онон ду ракаат намоз мехонад. Дар он қироатро баланд мекунад, дар ракаати якум "Саббиҳ" ва дар дуввум "Ҷошия"-ро мехонад, ё сураи "Ҷумъа" ва "Мунофиқон"-ро мехонад.

Ва барои касе ки ба намози ҷумъа меояд, мустаҳаб аст, ки:

(1) Ғул кунад.	(2) Ва хушбӯй кунад.	(3) Ва беҳтарин либосҳояшро пӯшад.	(4) Ва барвақт ба намоз биравад.
(5) Ва бештар ба Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам салот фириштад.		(6) Дар рӯзи ҷумъа сураи Каҳфро хондан.	

(7) Ва соати қабул шудани иҷобатро ҷустуҷӯ кунад ва дар он рӯз дар дуо кардан зиёд кӯшиш кунад.

Ва дар Саҳеҳи Бухорӣ ва Муслим омадааст: "**Ҳаргоҳ барои рафиқат дар рӯзи ҷумъа гуфти, хомуш шав ва имом хутба мекунад, пас беҳудагӣ кардаӣ**". Ва марде рӯзи ҷумъа дохили масҷид шуд, дар ҳоле ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам хутба мекард, пас ба ӯ фармуд: "Намоз хондӣ?". Мард гуфт: Не, фармуд: "**Хез, ду ракаат намоз хон**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Бар намозгузор дар вақти хутбаи ҷумъа ҳаром мешавад:

(1)Сухан кардан, ба ҷуз хитоби имом.

(2)Ба болои гардани мардум гузаштан.

Боб дар бораи намози идҳо

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам мардумро ба бромадан ба сӯи намози идҳо амр кард, ҳатто духтарони наврас ва ҳоизаҳоро, хайр ва дуои мусалмононро ширкат намоянд, ва ҳоизаҳо аз намозгоҳ канор меистоданд". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва вақти он: Аз баланд шудани офтоб ба андозаи найза то заволи офтоб. Ва суннат:

(1)Онро дар саҳро хондан.	(2)Ва намози азҳоро барвақт хондан.	(3)Ва намози иди фитрро дер хондан.	(4)Ва дар иди фитр хоссатан пеш аз намоз ба чанд дона хурмо, тоқ ифтор кардан.	(5)Ва барои он пок ва хушбӯй кардан.	(6)Ва беҳтарин либо-сашро мепӯшад.	(7)Ва аз як роҳ меравад ва аз роҳи дигар ме-гардад.
---------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	--	--------------------------------------	------------------------------------	---

Пас ба онон ду ракаат намоз беазон ва иқомат меҳонд. Дар якум: Ҳафт бор бо такбири эҳром такбир мегуфт. Ва дар дуввум: Панҷ бор ҷуз такбири қиём такбир мегуфт. Дастонашро бо ҳар такбир боло мебардошт ва Аллоҳро ҳамд мегуфт ва бар Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар миёни ҳарду такбир салот мефиристонд. Сипас сураи Фотиҳаро бо сурае қироат мекард, дар қироати он овозашро баланд мекард.

Ҳаргоҳ салом меод, ба онон ду хутба монанди хутбаи ҷумъа мекард, магар ки дар ҳар хутба аҳкоме, ки муносиби вақти он аст, зикр мекард.

Ва такбир гуфтан мустаҳаб мебошад:

(1)Мутлақ: Дар ду шаби ид ва дар ҳар даҳ рӯзи зулҳиҷҷа.

(2)Ва муқайяд: Баъди намозҳои фарз, аз намози субҳи рӯзи арафа то асри охири рӯзҳои ташриқ.

Ва сифати он: "Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, ла илоҳа иллаллоҳ ва Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар ва лиллоҳил ҳамд".

Саволҳои китоби намоз

Савол:	Дуруст	Хато
❁ Чизе, киба яқин собит аст, аз байн намеравад, магар ба яқин.	☐	☐
❁ Фарзи айн аз фарзи кифоя афзал аст.	☐	☐
❁ Ибодатҳое, ки бар вачҳҳои гуногун омадааст, барои инсон шоиста аст, ки онро бар ҳамон вачҳҳо иҷро кунад.	☐	☐
❁ Ҳар намозе ки барвақт хондани он суннат аст, фосилаи байни азону иқоматро дароз накунад.	☐	☐
❁ Азон фарзи айн аст.	☐	☐
❁ Барои мусофир иқомат машрӯъ нест.	☐	☐
❁ Азон дар Мадина дар соли якуми ҳиҷрӣ машрӯъ шуд.	☐	☐
❁ Барои шунавандаи иқомат мустаҳаб аст, ки монанди гуфтаи муаззин бигӯяд.	☐	☐
❁ Вақти аср аз вақти пешин дарозтар аст.	☐	☐
❁ Ба кофирон дар зоҳир монанд шудан ба монанд шудани дар ботин мекашонад.	☐	☐
❁ Наҷосат дар маъдани он, барояш ҳукме нест.	☐	☐
❁ Барои нафле, ки ҷамоат машрӯъ шудааст, аз ғайраш таъкидшудатар аст.	☐	☐
❁ Дар байни масҷидҳо гаштан барои ҷустуҷӯ кардани имоме, ки овози ҳуб дорад, саҳеҳ мебошад.	☐	☐
❁ Барпо кардани намоз аз рӯи дер кардани имоми масҷид бо имкони бо ӯ тамос гирифтани саҳеҳ мебошад.	☐	☐
❁ Касе дур кардани наҷосатро фаромуш кард, пас намозаш ботил аст.	☐	☐
❁ Намоз хондан аз қафоӣ касе ки хато мекунад, ки дар маъно халал меорад, саҳеҳ намебошад.	☐	☐
❁ Муқим ва мусофир дар имомати намоз баробаранд.	☐	☐
❁ Кӯдак дар пушти саффи мардон меистад.	☐	☐
❁ Ҳар касе ки намозаш саҳеҳ шавад, имоматаш ҳам саҳеҳ мешавад, агар монеъе манъ накунад.	☐	☐
❁ Аз рӯи тақозои ҳолат дароз кардани хутба, хатибро аз фақеҳ будан хориҷ мекунад.	☐	☐
❁ Бо ҳар касе ки ҷангидан ҷоиз бошад, қатли он ҷоиз нест.	☐	☐
❁ Монанд кардан ба ҳайвон, танҳо дар вақти мазаммат меояд.	☐	☐

Савол:	Дуруст	Хато
❖ Ибни Қайим гуфт: (Аз Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам баъди минбар гирифтани собит нашудааст, ки бар чизе таъя мекард.	☐	☐
❖ Аз воҷиб шудани қангидан лозим намеояд, ки қангунанда кофир бошад.	☐	☐
❖ Барвақт хондани намози иди фитр ва дер хондани намози иди қурбон суннат аст.	☐	☐
❖ Такбирҳо дар ракаати якум шашто бо такбири эҳром аст ва дар дуввум панҷто бо такбири қиём аст.	☐	☐
❖ Ҳикмат аз намози кусуф, тарсонидани Аллоҳ бандагонашрост.	☐	☐
❖ Ҷамоат дар намози кусуф шарт аст.	☐	☐
❖ Ҳар ибодате, ки якҷо бо сабабе бошад, ҳаргоҳ сабаб аз байн равад, машруъияти он низ аз байн меравад.	☐	☐
❖ Намози кусуф дар вақтҳои манъшуда хонда намешавад.	☐	☐
❖ Дар намози истисқо ҷамоат шарт аст.	☐	☐
❖ Барои инсон суннат, ки дар аввали борон истад ва асосҳои хонаашро барорад.	☐	☐
❖ Дар як ракаат чанд сура хондан ҷоиз мебошад.	☐	☐

❖ Вақти пешин то: Соёя ҳар чиз мисли он гардад. Мисли дучанди он гардад.

Завол.

❖ Барвақт хондани аср: Мустаҳаб. Макруҳ. Воҷиб аст.

❖ Шартҳои намоз мебошад: Пеш аз он. Баъди он. Дар вақти он.

❖ Ба кофирон монанд шудан: (эҳтиёҷ надорад эҳтиёҷ дорад) ба ният.

❖ Ҳаромро раво намегардонад, магар: Зарурат. Ҳоҷат.

Касе як ракаат намози ҷумъаро бо имом дарёфт, онро тамом мекунад (ҷумъа пешин) ва агар камтар аз як ракаат дарёбад, онро тамом мекунад (ҷумъа пешин пешин агар нияти пешин карда бошад).

❖ Барои дар хатиб дар ҷумъа: Як бор нишастан аст. Ду бор нишастан аст.

❖ Шарт гузоштани иҷозати имом дар чанд ҷой ҷумъа хондан бармегардад ба: Дин. Низоми давлат. Ҳардуяшон.

❖ Намози идҳо аз боби изофаи шайъ ба: вақташ. Сабабаш. Навъаш аст.

❖ Идҳо дар Исломи: Сето. Дуто. Бисёр аст.

❖ Ҳукми идҳое, ки барои зафарҳо ва шикастҳо барпо мешавад: Ҷоиз аст. Ҳаром аст.

- ❖ Намози идҳо: Фарзи кифоя. Фарзи айн. Суннат аст.
- ❖ Ҳар намозе, ки дорои сабабе аст, ҳаргоҳ сабаби он фавт шуд: Қазо дошта намешавад. Қазо дошта мешавад.
- ❖ Суннат дар иди фитр амалӣ мешавад ба хўрдани: (як хурмо. Се хурмо, пас бештар) ва мебошад (баъд пеш аз) намози ид ва ҳикмат аз он (пайрави суннат фарқ гузоштан дар байни фарз ва нафл ҳардуяшон).
- ❖ Дар идҳо суннат аст қироат кардан ба: Саббиҳ ва Ҷошия. Қоф ва Қамар. Гоҳ ин ва гоҳ онро хонад.
- ❖ Нафл хондан пеш ва баъд аз намози идҳо дар намозгоҳ (суннат чоиз макрўҳ аст), аммо таҳияи масҷид дар намозгоҳ, пас он (воҷиб суннати муаккада хонда намешавад).
- ❖ Намози кусуф аз боби изофаи шайъ ба сўи: Вақти он. Сабаби он. Навъи он аст.
- ❖ Беҳтар ин аст, ки мардум ба кусуф (хабар дода шавад хабар дода нашавад).
- ❖ Ҳаргоҳ фалакиҳо ба кусуф хабар додан, ки воқеъ мешавад: Намоз намехонем, то онро оддӣ бинем. Намоз мехонем ва агарчи онро набинем.
- ❖ Ҳукми намози кусуф: Фарзи айн. Фарзи кифоя. Суннат аст.
- ❖ Хутба барои кусуф: Машрўъ нест. Суннат. Воҷиб аст.
- ❖ Ҳаргоҳ кусуфро надонад, магар баъди аз байн рафтани он: Онро қазо мехонад. Онро қазо намехонад.
- ❖ Ҳаргоҳ вақти намози фарз дарояд, дар ҳоле ки ў намози кусуф хонда истодааст: Онро қатъ мекунад. Онро сабук мехонад. Давом медиҳад, модоме ки баромадани вақти намози фарзро натарсад.
- ❖ Ҳаргоҳ офтоб дар ҳолати кусуф нишаст, пас намози кусуф: Машрўъ мешавад. Машрўъ намешавад.
- ❖ Баъди рукўи аввал: Рукн Суннат аст.
- ❖ Намози истисқо (талаби борон) аз боби изофаи шайъ ба: Вақти он. Сабаби он. Навъи он аст.
- ❖ Ҳукми намози истисқо: Фарзи айн. Фарзи кифоя. Суннат аст.
- ❖ Фарёд задан барои намози истисқо: Суннат. Бидъат аст.
- ❖ Ҳукми азон: Суннат. Фарзи кифоя. Фарзи айн аст.
- ❖ Аркони намоз ва воҷибҳои он дар як чиз иттифоқ доранд, он: Чаҳл. Фаромушӣ. Қасдан аст.
- ❖ Намозҳои нафле, ки дар вақтҳои манъшуда хонда мешавад, он: Мутлақ Муқайяд аст.
- ❖ Дастҳо дар намоз боло бардошта мешавад, дар: Чор мавзеъ Се мавзеъ.
- ❖ Инсоне ки ҳама вақт беҳуш шуд: Намозро қазо медорад. Намозро қазо намедорад.
- ❖ Ҳукми пўшидани чашмҳо дар намоз: Раво Нораво аст.

Китоби ҷанозаҳо

Он чи дар вақти мурдани мусалмон машрӯъ мешавад:

<p>(1) Пеш аз маргаш: Чанд амр машрӯъ мешавад, аз ҷумла: Аёдати бемор ва ўро ба тавба ва васият ёдрас мекунад ва чигунагии таҳорати бемор ва намози он ва руқияи бемор ва хоссатан ҳаргоҳ барои он нигарон шавад ва талқини ла илоҳа иллаллоҳ ба касе ки мушарраф ба марг шуд.</p>	<p>(2) дар вақти маргаш: Чанд амре машрӯъ мешавад, аз ҷумла: Пӯшидани чашмонаш ва баستاني манаҳаш аст.</p>	<p>(3) Баъди мавти он: Чанд амре машрӯъ мешавад, аз ҷумла: Шустан ва кафан кардани ў ва бар ў намоз хондан ва дафни ў ва тарикаи ўро тақсим кардан ва ҳамсараш ороишро тарк кунад ва таъзияи аҳлаш ва зиёрати қабраш аст.</p>
---	---	--

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Ба мурдагонатон ла илоҳа иллаллоҳро талқин кунед**". Ривояти Муслим. (Ва се бор талқин мекунад).
 Ва фармуд: "**Бар мурдагонатон сураи Ёсинро хонед**". Ривояти Насой ва Абӯдовуд.

Танбех: Бештари аҳли илм бар ин назаран, ки ҳадиси хондани сураи Ёсин заиф аст, ба он ҳуҷҷат гирифта намешавад, пас саҳеҳ ин аст, ки қироати он бар майит машрӯъ намебошад.

Ва омода кардани майит ба:

(1) Шустани ў.	(2) Ва кафан кардани ў.	(3) Ва бар ў намоз хондан.	(4) Ва бардошта бурдани ў.	(5) Ва дафни ў.
----------------	-------------------------	----------------------------	----------------------------	-----------------

Фарзи кифоя аст.
 Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Бо ҷаноза бишитобед, пас агар солиҳ бошад, пас хайре, ки ба сӯи он тақдим мекунад ва агар ҷуз ин бошад, пас шаррест, ки аз гарданатон онро мегузored**". (Баъзе соҳибони Сунан инро ривоят кардаанд).
 Ва фармуд: "**Нафси мӯъмин ба қарзаш муаллақ аст, то аз ҷониби ў пардохта шавад**". Ривояти Аҳмад ва Тирмизӣ.
 Ва дар кафан воҷиб ин аст, либосе бошад ҳамаи ўро сатр кунад, ҷуз сари марди боэҳром ва рӯи зани боэҳром.
 Ва равиши намоз бар ў:

(1)Қоим мешавад, пас такбир мегӯяду сураи Фотиҳаро меконад.	(2)Сипас такбир мегӯяд ва ба Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам салот мефиристад.
---	--

(4)Сипас такбир мегӯяд ва салом медиҳад (як салом ё ду салом).	(3)Сипас такбир мегӯяд ва барои майит дуо мекунад, пас мегӯяд:		
	<p>Аллоҳуммағфир ли-ҳайино ва майитино ва сағирино ва кабирино ва шоҳидино ва ғоибино ва закарино ва унсоно, аллоҳум-ма ман аҳйятаҳу минно фааҳййиҳи алал Ислом ва ман тавафайтаҳу фатаваффаҳу алал имон".</p>	<p>"Аллоҳуммағфир лаҳу варҳамҳу ва офиҳи ваъфу анҳу ва акрим нузулаҳу ва вассиъ мудхалаҳу вағсилҳу билмои вассалҷи вал барад ва наққиҳи миназ зунуби камо юнаққас савбул абязи минад данас, аллоҳумма ла таҳримно ачраҳ ва ла тафтинно баъдаҳу вағфир лано ва лаҳу".</p>	<p>Агар майит хурд бошад, пас аз дуои ом мегӯяд: "Аллоҳуммаҷълҳу фаратан ливолидайҳ ва зухран ва шафиъан муҷобан, аллоҳумма саққил биҳи мавозинаҳумо ва аъзим биҳи учураҳумо ваҷълҳу фи кафолати Иброҳим ва қиҳи бираҳматика азобал қаҳим".</p>

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Марди мусалмоне нест, ки мемирад, пас ҷанозаи ӯро чил марде меконад, ки ба Аллоҳ чизеро шарик нагирифтаанд, магар ки Аллоҳ онҳоро шафоатгарӣ ӯ қарор медиҳад"**. Ривояти Муслим.
 Ва фармуд:

(1)Касе дар ҷаноза ширкат кунад, то бар ӯ намоз хонад, барои як қирот аҷр аст.	(2)Ва касе дар ҷаноза иштирок кард, то дафн карда шуд, барои ӯ ду қироат аҷр аст.
--	---

Гуфта шуд: Ду қирот чист? Фармуд: **"Монанди ду кӯҳи бузург"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.
 Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам манъ кард, аз ин ки:

(1)Қабр гачкорӣ карда шавад.	(2)Бар он нишаста шавад.	(3)Ва ин ки бар болои он бино карда шавад". Ривояти Муслим
------------------------------	--------------------------	--

(4)Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз навистани бар болои қабр манъ кард.	(5)Ва чароғ афрӯхтан бар қабр.	(6)Ва бинои масҷидҳо бар болои қабр ҳаром мебошад.
--	--------------------------------	--

(7)Ва аз намоз хондан бар болои қабр, ё ба сӯи қабр манъ кард.

Танбех: Асл дар қабрҳо ин аст, ки аз хонаҳо берун бошад, то василаи ширк нашавад ва бинобар суннат қабр баробар карда шавад, ба ин ки миқдори як ваҷаб бардошта шавад ва бар он як санг, ё ду санг гузошта шавад.

Ҳаргоҳ майитро дафн мекард, бар болои он меистод ва мефармуд: **"Барои бародаратон талаби мағфират кунед ва барои ӯ устуворӣ талаб кунед, пас ҳоло ӯ пурсида мешавад"**. Ривояти Абӯдовуд ва Ҳоким онро саҳеҳ гуфтааст.

Ва таъзияи соҳиби майит мустаҳаб аст (як бор, бечамъ шудан дар маконе ё барои таом). Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам бар майит гирия кард ва фармуд: "ин раҳмат аст" бо вучуди ин ки "навҳахон ва гушқунандаро лаънат кардааст".

Ва фармуд: "Қабрҳоро зиёрат кунед, пас ҳамоно он охиратро ба ёд меорад". Ривояти Муслим.

Ва барои зоири қабр шоиста аст, ки бигӯяд: "Ассалому алайкум аҳла дори қавми мӯъминин ва инно ин шоаллоҳу бикум лоҳиқун ва ярҳамуллоҳул мустақдимин минкум вал мустаъхирин, насъалуллоҳа лано ва лакумул офията, аллоҳумма ла таҳримно аҷраҳум ва ла тафтино баъдахум вағфир лано ва лаҳум, насъалуллоҳа лано ва лакумул офията".

Қадам ибодатеро, ки анҷом диҳад ва аҷри онро барои зинда ва майити мусалмон ҳадия кунад, ин онро нафъ медиҳад. Ва Аллоҳ донотар аст.

Ақсоми зиёрати қабрҳо:

<p>(1)Шаръӣ: Ба зиёрати қабр нияти ёдоварии охиратро кунад ва барои он бори сафар набандад ва барои худ ва мурдагон ба дуо, ки ворид шудааст, ният кунад ва чизе ки муҳолифи шариат аст, анҷом надиҳад.</p>	<p>(2)Бидъатӣ: Дуои Аллоҳро дар назди қабр ният кунад.</p>	<p>(3)Ширкӣ: Ба он дуои соҳиби қабрро ният кунад.</p>
--	---	--

Танбеҳ:

☉Суннат дар намози ҷаноза ин аст, ки имом назди сари мард ва дар рости миёнаи зан меистад.

☉Барои занон зиёрати қабрҳо нест, зеро Расул саллаллоҳу алайҳи ва саллам **"зانونеро ки қабрҳоро зиёрат мекунанд, лаънат кардааст"**, ва зеро аз зиёрати онҳо фитна ва бесабрӣ тарсида мешавад.

☉Ва инчунин барои занон аз дунболи ҷаноза то қабристон рафтан ҷоиз намебошад, зеро Расул саллаллоҳу алайҳи ва саллам онҳоро аз ин амал манъ кардааст.

☉Аммо намоз хондан бар майит дар масҷид ё намозгоҳ барои мардон ва занон ҳамагӣ машрӯъ аст.

☉Расул саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз таманнои марг манъ кардааст, пас саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Ягон кас аз рӯи зараре, ки ба ӯ расидааст, таманнои марг накунад, пас агар зарур бошад, пас гӯяд: **Эй Аллоҳ маро зинда ниғаҳ дор, агар ҳаёт барои ман хайр бошад ва маро бимирон, агар вафот барои ман хайр бошад"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

☉Барои инсон шоиста аст, ки маргро ёд кунад, то барои он омода шавад ва барои охират амал кунад ва ин ғами ӯро зиёд намекунад, балки рӯ оварданро зиёд мекунанд. Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Ёди аз байн барандаи лаззатҳоро бисёр кунед"**. Инро баъзе соҳибони Сунав ривоят кардаанд.

Саволҳои китоби ҷанозаҳо

Савол:	Дуруст	Хато
❁ Пурсидани бемор аз равиши намоз ва таҳораташ аз боби даҳолат кардан дар чизест, ки ба ӯ даҳолат надорад.	☐	☐
❁ Дар аёдати бемор байни хеш ва дур фарқ надорад.	☐	☐
❁ Дар омода кардани майит барои интизори касе, ки аз сафар меояд, дер кардан ҷоиз мебошад.	☐	☐
❁ Ҳаргоҳ барои халифа ҷонишин таъйин нашуда бошад, дер дафн кардани ӯ ҷоиз мебошад.	☐	☐
❁ Вилояти усул бар фаръҳо дар шустани майит ва никоҳ тақдим мешавад, на дар мерос.	☐	☐
❁ Имом бар касе ки худаширо куштааст, намоз намехонад.	☐	☐
❁ Бар майит гиристан ҷоиз аст.	☐	☐
❁ Майит дар лаҳадаш рӯ ба қибла гузошта мешавад.	☐	☐
❁ Қадом ибодатеро, ки шахс анҷом диҳад ва савоби онро барои майити мусалмон ё зинда бахшад, ин ба вай ғоида медиҳад.	☐	☐

- ❁ Беморе, ки ба аёдат эҳтиёҷ дорад: Ҳамаи бемор. Беморе, ки беморияш ўро аз баромадан манъ мекунад.
- ❁ Қазои қарз аз майит: Воҷиб. Суннат. Мубоҳ.
- ❁ Талқини касе ки ба марг мушарраф шудааст: Воҷиб. Мустаҳаб. Ҳаром аст.
- ❁ Талқини касе ки ба марг мушарраф шудааст, ба нармӣ: Воҷиб. Мустаҳаб. Мубоҳ. Мустаҳаб аст, модоме ки аз се бор зиёд нашавад.
- ❁ Талқини касе ки ба марг мушарраф шудааст, иода карда мешавад: Доим. Агар дар ҳудуи се бор бошад. Агар баъди талқини яқум, сухан кунад.
- ❁ Талқини касе ки ба марг мушарраф шудааст, он: Талқинкунанда бигӯяд: Ла илоҳа иллаллоҳ бигӯ. Дар назди ӯ бегуфтани калимаи бигӯ, шаҳодатро бигӯяд. Калимаи шаҳодатро ба ёдаш орад, бегуфтани калимаи бигӯ.
- ❁ Дафни майит: Воҷиб. Суннат. Фарзи кифоя аст.
- ❁ Гуштпораи афтодагӣ, агар чормоҳа бошад: Шуста намешавад ва бар ӯ ҷаноза хонда намешавад. Шуста намешавад ва бар ӯ ҷаноза хонда мешавад. Шуста мешавад ва бар ӯ ҷаноза хонда мешавад.
- ❁ Иштироки касе ки бар шустани майит ёрӣ намедиҳад: Ҳаром. Мубоҳ. Макрӯҳ аст.

Китоби Закот

Закот чанд қисм аст:

(1) Фарз: Ин ду навъ аст:				(2)Нафл: Ин ҳар молест, ки инсон бар ваҷҳи бандагии холис садақа медиҳад.
(1)Закоти мол: Таърифи он аз рӯи шариат: (Парастидани Аллоҳ таъоло аз рӯи шариат ба додани ҷузъи воҷиб аз моли муайян барои тоифа ё ҷиҳати махсус аст). Ва он асоси сеюм аз асосҳои Исломи аст ва ба ҳаҷор қисм тақсим мешавад:				
(а)Нақдҳо: Тилло ва нуқра ва чизе ки қоим мақоми онҳост, аз пулҳо ва ғайра, пас нисоби тилло 20 мисқол (85 гр) ва нисоби нуқра 200 дирҳам (595 гр) аст.	(б)Ҳайвонҳо: ки бештари сол ё ҳамаи онро дар чарогоҳи мубоҳ мечарад ва мақсад ба баҳимаи аънои: Шутур, гов ва бузу гусфанд аст.	(ҷ)Он чи аз замин мерӯяд: Он донегӣ ва меваҳост.	(д)Молҳои тичоратӣ: Ҳар чизе ки барои хариду фуруш омода карда шуда аст.	
(2)Закоти бадан: Он закоти фитр аст. Ин ба ҳар мусалмон : Калону хурд, марду зан, ғулому озод воҷиб аст.				

Ғоидаҳои закот дар фард ва ҷомеа ва ҳикматҳои он умуми зерин аст:

(1)Комил ва пурра шудани исломи банд. (2) Далел бар рост будани имони закотдиҳанда аст. (3)Ахлоқи закотдиҳандаро тоза мекунад. (4)Молро тоза мекунад. (5) Синаро мекушояд. (6) Инсонро ба мӯъминии комил мерасонад. (7)Сабаби дохил шудани ҷаннат аст. (8) Хатоҳоро тоза мекунад. (9) Ҷомеаи исломиро монанди як оила мегардонад. (10)Ҳарорати инқилоби фақеронро хомӯш мекунад. (11)Ҷиноятҳои молиро манъ мекунад. (12)Аз гармои рӯзи қиёмат наҷот медиҳад. (13) Аз мурдани бад ниғаҳ медорад. (14) Инсонро ба дониستاني ҳудуди Аллоҳ ва шариатҳои ӯ водор мекунад. (15) Сабаби нозил шудани хайрот мешавад. (16) Ҷазаби Парвардигоро хомӯш мекунад. (17) Бо балои нозилшаванда муқобилият мекунад, пас монеи расидани он ба замин мешавад.

Фасл дар бораи закоти мол

Он фарз аст бар ҳар (пас закот дар моли хӯрдсол ва девона фарз мешавад):

(1)Мусалмон.

(2)Озод.

(3)Молики нисоб бошад.

Ва дар мол закот фарз намешавад, то бар он як сол (соли ҳиҷрӣ) гузарад, магар:

(1)Он чизе ки аз замин мерӯяд.

(2)Ва он чизе ки тобеи асл бошад, монанди зиёд шудани нисоб ва фоидаи тиҷорат-пас гузаштани соли инҳо гузаштани соли аслашон аст.

Ва закот фақат дар чаҳор навъ фарз мешавад:

(1)Ҳайвонҳои алафхӯр.

(2)Он чи аз замин рӯяд.

(3)Асмон (нуқра).

(4)Ва молҳои тиҷоратӣ.

Аммо чарандагон: Асл дар он ҳадиси Анас аст, ки Абӯбакр разияллоҳу анҳу ба ӯ нома навишт: "Ин фарзи садақа аст, ки онро Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам бар мусалмонон фарз гардонд ва Аллоҳ расулашро ба он амр кардааст:

❁-Дар 24 шутур ва камтар аз он: Аз ғанам, дар ҳар панҷ шутур: Додани як гусфанд фарз мешавад.

-Агар ба 25 расид, то 35, пас дар он: Як бинти махози мода дода мешавад, пас агар бинти махози мода набошад, як ибни лабуни нар дода шавад.

-Агар ба 36 расид, то 45, пас дар он: Як бинти лабуни мода дода шавад.

-Агар ба 46 расид, то 60, пас дар он: Ҳиққа, ки барои ҷуфтгири бо шутури нар омода аст.

-Агар ба 61 расид, то 75, пас дар он: Ҷазаъа (шутуре ки чор солро комил кардааст) дода мешавад.

-Агар ба 76 расид, то 90, пас дар он: Ду бинти лабун аст.

-Агар ба 91 расид, то 120, пас дар он: Ду ҳиққаест, ки барои ҷуфтгири бо шутури нар омодаанд.

-Агар аз 120 зиёд шуд, пас дар ҳар 40 шутур як бинти лабун ва дар ҳар 50 шутур як ҳиққа аст.

-Ва касе ки танҳо чор шутур дорад, пас дар он закот нест, магар ки соҳиби он хоҳад.

❁ **Дар закоти ғанам (гусфанду буз), дар чарандаи он:**

-Агар 40 ғанам бошад, то 120: Як гусфанд закот дода шавад.

-Агар аз 120 зиёд шавад, то 200, пас дар он: Ду гусфанд дода шавад.

-Агар аз 200 зиёд шавад, то 300, пас дар он: Се гусфанд дода шавад.

-Агар аз 300 зиёд шавад: Пас дар ҳар 100 ғанам: Як гусфанд дода шавад.

-Агар ғанами мард аз 40 саршумор кам бошад: Пас дар он закот нест, магар ки соҳиби он хоҳад. Ва миёни паракандаҳо чамъ карда намешавад ва миёни чамъомада аз тарси закот, онро ҷудо карда намешавад. Ва агар ду чиз омехта бошад, пас дар миёни онҳо баробар баргардонда мешавад.

Дар закот пир (калонсоле, ки дандонҳояш афтодааст) ва айбдор (маъюб ва бемор) дода намешавад.

❁ **Дар нуқра,** дар 200 дирҳам: Чаҳоряки даҳ дода шавад, агар 190 дирҳам бошад, пас дар он закот нест, магар ки соҳиби он хоҳад.

Ва ба касе ки дар шутури он закоти ҷазаъа фарз шуда ва дар назди он ҷазаъа нест ва ҳиққа дорад: Аз ӯ ҳиққа қабул карда мешавад ва бо он ду гусфанд қарор дода мешавад, агар барояш муяссар шавад, ё 20 дирҳам.

Ва ба касе ки дар шутури он закоти ҳиққа фарз шуда ва ҳиққа надорад ва дар назди ӯ ҷазаъа аст, пас аз ӯ ҷазаъа гирифта мешавад ва омили садақа ба ӯ 20 дирҳам ё ду гусфанд медиҳад". Ривояти Бухорӣ.

❁ Ва дар ҳадиси Муоз омадааст, ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам **"ӯро дастур дод, ки аз 30 гов як табиъ ё табиъа ва дар 40 гов як мусинна бигирад"**. Ин ҳадиси соҳибони Сунан ривоят кардаанд.

❁ **Закоти асмон:** Ба ростӣ гузашт, ки дар он чизе нест, то ба 200 дирҳам расад ва дар чаҳоряки даҳ аст.

❁ **Закоти он чи аз замин рӯяд,** аз донагӣ ва меваҳо (ба шарте ки паймона ва захирашаванда бошад), пас Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Дар камтар аз панҷ васақ хурмо закот нест"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Васақ: 60 соъ аст, пас нисоби донагӣ ва меваҳо: 300 соъ ба соъи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам мебошад.

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Дар он чи аз осмон ва чашма сероб шавад ё замин сарсабз бошад, даҳяк аст ва дар он чизе ки ба оби кашида об дода шуд, нисфи даҳяк аст". Ривояти Бухорӣ.

Ва аз Саҳл ибни Абӯҳасма ривоят аст, ки гуфт: "Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам моро амр кард, ки агар андоза кардед, пас бигиред, ва сеякро тарк кунед, пас агар сеякро тарк накардед, пас чорякро ба моликаш бигузored". Ривояти соҳибони Сунан. (Ва асарӣ чизест, ки аз решааш сероб гардад).

❁ **Аммо молҳои тичоратӣ:** Он ҳар чизест, ки барои хариду фуруш ба хотири фоида омода карда шудааст, пас он қимат гузошта шавад, агар болаш сол гузарад, ба насибтарин барои мискинҳо аз тилло ё нуқра ва дар он чоряки даҳ фарз мешавад.

☉ Ва касе қарз ва моле дошта бошад, аз вучуди он умед надошта бошад, мисли моле ки дар дасти кашолдиҳанда аст ё дар дасти нодор аст, ки барои ӯ вафо намекунад, пас дар он закот нест, (локин агар онро гирифт, танҳо солие ки гирифтааст, он соларо закот медиҳад) вагарна дар он закот аст. Ва закот аз моли миёна пардохт мешавад ва аз моли паст ҷоиз намешавад ва аз беҳтарини мол лозим намешавад, магар ки соҳиби он хоҳад. Ва дар ҳадиси Абӯхурайра, ки ба Паёмбар рафъшуда аст: "**Дар хазина панҷяк аст**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Он хазинае, ки ёфта шавад:

(1) Ҷоҳилият: (Пеш аз Исломи он хазинаест, ки дар он закот фарз мешавад, пас ёбанди он панҷякашро пардохт мекунад

(2) Мусалмонон: (Баъд аз Исломи), пас он луқата аст ва ба зуди баёни он дар боби луқата меояд.

Аз Ибни Умар ривоят аст, ки гуфт: "Расулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва саллам закоти фитрро фарз кард:

(1) Як соъ хурмо, ё як соъ ҷав.

(2) Бар банда ва озод, марду зан ва хурду калони мусалмонон.

(3) Ва ба он амр кард, ки пеш аз баромадани мардум ба сӯи намоз дода шавад". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ва воҷиб мешавад:

Барои худаш ва барои касе, ки нафақааш ба ӯ лозим аст.

Агар ин аз хӯроки як шабонарӯзаш бештар бошад.

Як соъ аз хурмо, ё ҷав, ё қурут, ё мавиз, ё гандум.

Ва беҳтар дар он: Фоидаовартар аст.

Ва аз рӯзи ид дер кардани он раво нест.

Ва онро Расулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва саллам фарз гардондааст: "Поки барои рӯзадор аз беҳудагӣ ва ҳақорату дашном ва таом барои мискинон аст:

(1) Касе онро пеш аз намози ид адо кунад, пас он закоти мақбул аст.

(2) Ва касе онро пас аз намози ид адо кунад, пас он садақае аз садақаҳост". Ривояти Абӯдовуд ва Ибни Моҷа.

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Ҳафт тоифа аст, ки Аллоҳ онҳоро дар зери сояш соягӣ мекунад, рӯзе ки сояе ҷуз сояи ӯ нест:

(1) Пеш- вои одил	(2)Ва чавоне, ки дар тоати Аллоҳ нашъунамо ёфтааст.	(4)Ва ду марде, ки якдигарро ба хотири Аллоҳ дӯст доштанд, бар он якҷо шудан ва бар он ҷудо шуданд.	(5)Ва марде, ки зани зебо- ву боман- саб ӯро даъват кард, пас гуфт: Ман аз Аллоҳ метарсам.	(6)Ва марде ки пинҳонӣ садақа дод, то ки дасти чапаш надо- нист, ки дасти рос- таш чи са- дақа кард.	(7)Ва марде ки танҳо Ал- лоҳро ёд кард, пас аз чаш- монаш ашк ҷорӣ шуд". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
	(3)Ва марде ки қалбаш дилбохтаи масҷидҳо аст.				

Боб дар аҳли закот ва ба кӣ дода мешавад

Закот танҳо ба ҳашт тоифае, ки Аллоҳ дар фармудааш зикр кардааст, дода мешавад: (Садақот "закоти фарзӣ" барои фақироне, ки чизеро аз мулк соҳиб нестанд ва барои мискиноне, ки дар зиндагӣ эҳтиёҷманданд ва барои коргузориҳои ҷамъовариҳои закот аст. Ва низ барои онҳое, ки дилҳояшон моил карда мешавад ба ислом ва барои озод кардани ғуломону қарздорон ва харҷ дар роҳи Аллоҳ ва мусофирони мӯҳтоҷ ва он ҳукм фаризаест аз ҷониби Аллоҳ. Ва Аллоҳ ба маслиҳати бандагонаш доно ва дар таъин кардани фаризаи закот ҳақим аст).

Ва ҷоиз аст, ки ба як нафари он дода шавад, аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба Муоз: "Пас агар онҳо туро дар масъалаи намоз итоат карданд, пас ба онҳо биомӯз, ки Аллоҳ бар шумо закотро фарз гардондааст, ки аз бойҳои шумо гирифта бар фақирони шумо дода мешавад". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва додани закот ҳалол намешавад:

(1)Ба бой.	(2) Ва на ба боқуввати касбкун.	(3)Ва на ба хонаводаи Муҳаммад ва онҳо Бани Ҳошим ва мавлоҳои онон аст.	(4)Ва на ба касе, ки нафақаи ӯ дар ҳоли ҷараёни он воҷиб аст.	(5)Ва на ба кофир.
---------------	---------------------------------------	--	---	--------------------------

Аммо садақаҳои нафлӣ, пас ҷоиз аст, ки бар инҳо ва дигарон дода шавад, локин ҳар қадар фоидаи ом ва хосси он бештар бошад, пас он комилтар аст. Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Касе молҳои мардумро аз рӯи бисёр шудани молаш талаб кунад, пас ҳамонро лаҳча талаб мекунад, пас ихтиёр дорад, ки кам талаб кунад, ё бисёр". Ривояти Муслим.

Ва ба Умар разияллоҳу анҳу фармуд: "Пас моле ки бетамар ва пурсидан бароят мерасад онро бигир ва дар ғайри он даври он марав". Ривояти Муслим

Аҳли закот ҳашт тоифа аст, Аллоҳ таъоло онҳоро дар сураи Тавба зикр кардааст:

<p>(1) Фақирон: Онҳо касоне ҳастанд, ки чизе намеёбанд, ё баъзе кифоягиро меёбанд.</p>	<p>(2) Мискинон: Касонеанд, ки бештари кифоягиро, ё баъзеи онро меёбанд, агар фарз кунем дар як сол 12 ҳазор кофӣ бошад, пас фақир касест, ки аз 6 ҳазор камтар дорад ва мискин касе аст, ки 6 ҳазор ё аз он зиёдтар дорад ва ба 12 ҳазор намерасад, пас ба онҳо миқдоре медиҳем, ки барои як сол кофӣ бошад, зеро закот дар як сол фарз мешавад.</p>	<p>(3) Ҷамъоварони закот: Ҷамъорандагон, ҳифзкунандагон ва тақсимгарони он ҳастанд. Подшоҳ онҳоро вазифадор кардааст ва дар онҳо фақир будан шарт нест, балки аз закот дода мешаванд, агарчи бой бошанд.</p>
---	--	---

<p>(4) Дилхоҷашон моилкунанда: Касе ки ислом оварданаш, ё дур кардани бадияш, ё қуввати имонаш умед карда мешавад</p>	<p>(5) Дар озод кардани гарданҳо ва онон:</p>			<p>(6) Қарздорон ва онон:</p>	
	<p>Мукотаби мусалмон: Ҷуло-мест, ки худашро аз мавлояш мехарад.</p>	<p>Озод кардани ғуломи мусалмон.</p>	<p>Озод кардани асири мусалмон.</p>	<p>Ба хотири ислоҳи ду нафар қарздор шудааст.</p>	<p>Худаш қарздор аст.</p>
<p>Ва дар инҳо ғуломе, ки мавлояш ӯро озод мекунад, пас онро аз закот мешуморад, дохил намешавад, пас ин ҷоиз намебошад.</p>			<p>Гузаштан аз қарзи фақир ба нияти закот ҷоиз намешавад.</p>		

<p>(7) Дар роҳи Аллоҳ: Ҷоиз ва ба он чизе ки аз силоҳ ва ғайра мфҳтоҷ мешаванд, шомил мешавад.</p>	<p>(8) Писари роҳ: Ҷу мусофири раҳгузар аст, ки нафақааш тамом шудааст, пас миқдоре дода мешавад, ки ӯро ба ватанаш расонад.</p>
---	---

Ақсоми об додани зироат бо миқдори закоти он:

<p>(1) Тоза ба меҳнат об дода шуда: Дар ин нисфи даҳяк аст.</p>	<p>(2) Бе меҳнат об дода шуда: Дар ин даҳяк аст.</p>
<p>(3) Ба он ду ним-ним об дода шуда: Дар ин се чоряки даҳяк аст.</p>	<p>(4) Ба он ду гуногун об дода шуда: Аз рӯи фоида бештар эътибор карда мешавад.</p>
<p>(5) Ба он ду гуногун об дода шуда ва кадоми он фоидааш бисёр аст, намедонем: Дар ин даҳяк аст.</p>	

(Илова)

Баъзе таърифҳои муҳим:

Аз шугур:	Бинти махоз	Шугуре аст, ки як солро комил кардааст. Ба ин исм номида шуд, зеро модараш ҳомила аст.
	Бинти лабун	Шугуре аст, ки ду солро комил кардааст. Ба ин ном номида шудааст, зеро модараш шир дорад.
	Ҳиққа	Шугуре аст, ки се солро комил кардааст. Ба ин ном номида шуд, зеро омода барои ҷуфтгирии шугури нар бо ўст.
	Ҷазаъа	Шугуре аст, ки чор солро комил кардааст. Ба ин исм номида шуд, зеро дар ин син дандонҳои пешаш меафтад.
Аз гов:	Табиъ	Як солро комил кардааст.
	Мусанна	Ду солро комил кардааст.

Миқдорҳои закот:

Молҳо	Сол	Нисоб	Миқдори закот
Чаранда	Шарт аст	Баёни он меояд.	Баёни он меояд.
Он чи аз замин мерӯяд.	Шарт нест.	300 соъ.	Даҳяк: Дар он чизе ки осмон об дода ё чашма, ё аз решааш бе об додан сероб шавад. Нисфи даҳяк: Дар он чизе ки ба кашидан об дода шудааст. Се чоряки даҳяк: Дар он чизе ки ба ҳар дуи он об дода шудааст.
Тилло ва нуқра	Шарт аст.	85 гр тилло ё 595 гр нуқра аст.	Чоряки даҳ.
Молҳои тичоратӣ	Шарт аст.	Бо насибтарин барои фақирон аз тилло ё нуқра қиммат гузошта мешавад.	Чоряки даҳ.

Нисобҳои закоти ҳайвонҳо ва миқдори он:

Гусфанду буз		Шутури як ё ду куҳона				Гов ва говмеш		
Миқдор	Закоти он	Миқдор		Закоти он	Миқдор		Закоти он	
Аз - то		Аз	То		Аз	То		
40-120	Як гусфанд	5	9	Як гусфанд	30	39	Табиъ ё табиъа	
121-200	Ду гусфанд	10	14	ду гусфанд	40	59	Мусанна	
201-300	Се гусфанд	15	19	се гусфанд	60	69	Ду табиъ	
Баъд аз он дар ҳар садто гусфанд як гусфанд медиҳад.		20	24	чор гусфанд	Сипас дар ҳар 30 гов як табиъ ва дар ҳар 40 гов як мусанна дода мешавад.			
		25	35	Бинти махоз				
		36	45	Бинти лабун				
		46	60	Ҳиққа				
		61	75	Ҷазаъа				
		76	90	Ду бинти лабун				
		91	120	Ду ҳиққа				
		121	129	Се бинти лабун				
Дар садақа така, пир, маъиб ва моли бад ги-рифта намешавад. Ва дар садақа заиф, ҳомила, ҳайвоне ки барои куштан фарбеҳ карда мешавад ва беҳтарини мол гириф-та намешавад		Сипас дар ҳар чиҳил шутур як шутури бинти лабун ва дар ҳар панҷоҳ шутур як ҳиққа дода мешавад. Ва вақс (нуқс) аз 9 пас поён аст (ва он дар байни ду фариза аст).						

Ҳукми закоти фитр:		
Воҷиб аст, бар:		Мустаҳаб аст аз:
Касе ки дар рӯзи охири моҳи Рамазон офтоб нишинад, дар ҳоле ки мусалмон буд, хоҳ калон бошад ё хурд, мард бошад ё зан, ғулом бошад ё озод.	Ва як соъ аз хӯроки худаш ва хонаводааш ва ҳоҷатҳои аслияш зиёд бошад.	Чанин. (Кӯдаки дар раҳми модар).
Ҳикмати машрӯъ будани закоти фитр:		
Пок шудани рӯзадор аз суҳанҳои беҳуда ва фаҳшо.	Дар рӯзи ид фақирон ва мискинонро аз талаб кардан бениёз сохтан аст.	
Вақти пардохтани закоти фитр:		
Вақти ҷоизӣ: Як ё ду рӯз пеш аз ид.	Вақти мустаҳабӣ: Пас аз намози субҳи рӯзи ид ва пеш аз намози ид.	Вақти ҳаром: Пас аз намози ид.
Дар закоти фитр чӣ додан ҷоиз аст:		
Як соъ аз таоме, ки одамон истеъмол мекунанд ва миқдори соъ аз гандуми хуб ду киллову чиҳил грам аст ва аз ҳар таом тибқи он аст.	Пул додан ҷоиз нест.	
Миқдори закоти фитр аз машҳуртарин таомҳо ба вазн:		
Орд: 1400 грам.	Орди сафед: 2000 грам.	Биринҷ: 2300 грам.
Гандум: 2040 грам.	Наск: 2100 грам.	Нахӯд: 2000 грам.
Лубиё: 2060 грам.	Хурмо: 1800 грам.	Мавиз: 1640 грам.
Ақсоми закот ба эътибори гиранда ва миқдор:		
1-Дар он пардохтшуда новобаста аз пардохткунанда ва ба ӯ пардохташуда таъйин шудааст, монанди закоти фитр.	2-Дар он пардохтшуда ва ба ӯ пардохташуда таъйин шудааст, монанди фидяи озор: "Ба шаш мискин таом бидеҳ, ба ҳар мискин нисфи соъ" .	3-Дар он гирандаву атошуда ҷуз пардохтшуда таъйин шудааст, монанди каффорати савганд.

Суолҳои китоби закот

Суол:	Дуруст	Хато
• Агар шахс бимирад ва аз закот қарздор бошад, аз моли ӯ пеш аз ҳақи ворисон гирифта мешавад.	☐	☐
• Нисоби бузу гӯсфанд 120-то аст.	☐	☐
• Дар 76-то як бинти лабун фарз мешавад.	☐	☐
• Дар зеваре, ки барои истифодааст, закот нест.	☐	☐
• Молҳои тиҷорати дар охири сол ба насибтарин барои камбизоатон аз рӯи тилло ё пул қимат гузошта мешавад.	☐	☐
• Баҳиматуланъом шутур, гов, говмеш ва гӯсфандро дар бар мегирад.	☐	☐
• Дар мева закот нест.	☐	☐
• Агар мискинон зикр шуд, бо онон фақирон дохил ҳастанд.	☐	☐
• Ба дилхушшудагон кофир дохил мешавад, агарчи пазируфтани ӯ Исломо умед карда нашавад.	☐	☐
• Агар оқо канизашро озод кунад, аз закот дода мешавад.	☐	☐
• Шахси бой аз як камбағал пул хост, пас аз он пул даст кашид ва онро аз закот ҳисоб кард, пас феълаш дуруст аст.	☐	☐
• "Дар роҳи Аллоҳ" ҳамаи дарҳои хайро дар бар мегирад, монанди бинои масҷидҳо.	☐	☐
• Закоти да нақдӣ бо тақсим ба чиҳил ҳисоб карда мешавад.	☐	☐
• Закот дар чорвои мечаридагӣ фарз аст, аммо дар ҳайвонҳои корӣ ва алафдошуда фарз нест.	☐	☐
• Закоти донагӣ ва мевачот, агар ба нисоб расад фарз аст, ин дар вақти саҳт шудани дона ва пухтани меваҳо мебошад.	☐	☐
• Дар донагӣ ва меваҳо нисфи даҳяки обдошуда фарз мешавад.	☐	☐
• Закоти тилло агар ба нисоб, ки 20 мисқол аст, расад, фарз шавад.	☐	☐
• Табиъ аз гов, онест, ки дусола аст.	☐	☐
• Закот аз хонаҳое, ки барои истиқомат омода шудаанд, фарз аст, ки пардохта шавад.	☐	☐
• Ба ҳар кӣ сафар мекунад, закот дода мешавад, зеро ӯ мусофир аст.	☐	☐
• Беҳтар аст, ки закотдиҳанда закоташро ҳудаш тақсим кунад.	☐	☐

- ❖ Марде, ки пеш аз сол аз он чизе, ки дошт, халос шуд, то закот бар ӯ фарз нашавад: Ба муқобили нияташ ҷазо дода мешавад ва закот аз ӯ гирифта мешавад. Кардаи ӯ ҷоиз аст.
- ❖ Матоъеро ба чорвои чаранда харид ва бар он сол нагузаронд: Амалаш дуруст аст. Амалаш нодуруст аст.
- ❖ Ҳаргоҳ молики чизе шуд, сипас онро барои тиҷорат ният кард: Дар он закот аст. Дар он закот нест.
- ❖ Зане тахти тиллои гирифт: Дар он закот аст. Дар он закот нест.
- ❖ Марде сад риёли саудӣ дорад: Дар он закот аст. Дар он закот нест.
- ❖ Марде моли дафншударо ёфт, ки дар он аломати мусалмонӣ аст: Дар он закот аст. Дар он закот нест.
- ❖ Дар мол закот нест, то ки бар он сол гузарад ва он соли: Ҳичрӣ аст. Мелодӣ аст. Фарқ надорад.
- ❖ Аз шартӣ гузаштани сол истисно шудааст: Маъдан. Он чи аз замин мерӯяд. Ҳамаи чизҳои зикршуда.
- ❖ Нисоби тилло: 85 грам. 595 грам. 95 грам.
- ❖ Нисоби нуқра: 200 дирҳам. 595 грам. Ҳамаи чизҳои зикршуда.
- ❖ Соима (чаранда): Чорвое, ки қиматашро боло меравад. Чорвое, ки сол ё бештари он мечарад.
- ❖ Чорвое, ки аз чизи раво мечарад, яъне: Чорвое, ки чизи покиза мехӯрад. Чорвое, ки соҳиб надорад.
- ❖ Ба фақир миқдоре дода мешавад, ки барояш кофӣ бошад дар муддати: Сол. Моҳ.
- ❖ Омилони закот, онҳо: Касе, ки дар ҷамъи он кор мекунад. Танҳо касест, ки Султон ӯро вазифадор кардааст.
- ❖ Нисоби варақҳои нақдӣ қимат гузошта мешавад, ба: Молҳои тиҷоратӣ. Қимати нисоби тилло ё нуқра. Қимати нисоби тилло ва нуқра.
- ❖ Дар варақҳои нақдӣ закот воҷиб мешавад: Чоряки даҳяк. Нисфи даҳяк.
- ❖ Закоти ҳаштод грам тилло: Ду грам. Чор грам. Дар он закот нест.
- ❖ Аз инсоне ҳазор риёл талаб дорам, пас баъзе аз онро ба нияти закоти молам аз ӯ гузаштам: Саҳеҳ аст. Саҳеҳ нест, зеро дар закот гирифтани додан ҳатмӣ аст.
- ❖ Аз аҳли закот дар роҳи Аллоҳ, пас саҳеҳ аст, ки закотамо барои ислоҳи роҳҳо диҳам: Саҳеҳ. Ҳато.

Дар пеши он чи закот воҷиб мешавад, аломати гузор:

	Мурғ.		Маҳали тиҷоратӣ.		Ғанамҳои алафдодашуда.
	Шутури чаранда.		25 миқол аз тилло.		Боғи хурмо.

Миқдори закот ва миқдори мобайни ду фарзро, агар мавҷуд бошад, дар ҳар яке аз молҳои зерин муайян кунед

Мол	Миқдори закот	Мобайни ду фарз, агар бошад
100 дирҳам		
300 динар		
400 дирҳам		
80 грам тилло		
500 грам нуқра		
30 гӯсфанд		
60 гӯсфанд		
565 гӯсфанд		
Чор шутур		
17 шутур		
449 шутур		
30 гов		
49 гов		
77 гов		
99 гов		
20 миллиён риёл		
40 риёл		
45679 риёл		
255 соъ аз донагӣ		

Китоби рӯза

Рӯза: (Парастидани Аллоҳ бо парҳез кардан аз хӯрок ва шароб ва ҳар чизе ки ифторкунандааст, аз субҳи содиқ, то ғуруби офтоб).

Асл дар он фармудаи Аллоҳ таъолост: (Эй касоне ки имон овардаед! Рӯза бар шумо фарз шудааст, ҳамонгуна ки бар касе ки пеш аз шумо буданд) то охири оятҳо. Ва рӯзаи Рамазон фарз аст, бар ҳар як:

(1) Мусалмон.	(2) Болиғ.	(3) Оқил.	(4) Касе ки тавоноии рӯзаро дорад.	(5) Ба дидани моҳ, ё моҳи Шаъбонро си рӯз пурра кардан.
------------------	---------------	--------------	------------------------------------	---

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Ҳаргоҳ моҳро дидед, пас рӯза гиред ва ҳаргоҳ моҳро дидед, пас ифтор кунед, пас агар рӯзи абрнок бошад, пас барои он ҳисоб кунед"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва дар ривоят: **"Барои он ҳисоб кунед"**, ва дар ривояте: **"Пас си рӯзи Шаъбонро комил кунед"**. Ривояти Бухорӣ. Вақте ки як одил моҳро бинад, рӯза гирифта мешавад ва дар дигар моҳҳо қабул намешавад, магар дидани ду одил.

Беморе, ки рӯза зарараш мекунад ва мусофир: Ифтор мекунад ва рӯза медоранд.	Зани ҳоиз ва дар нифос: Бар инҳо рӯза доштан ҳаром аст ва қазо медоранд.	Зани ҳомила ва ширдеҳ агар бар фарзандашон тарсанд: Ифтор мекунад ва қазо мегиранд ва аз ҳар рӯз як мискинро таом медиҳанд.	Ва касе, ки ба сабаби пирӣ ва беморие, ки умеди шифои он нест, рӯза дошта наметавонад: Ҳар рӯз як мискинро таъом медиҳад.
---	--	---	---

Ва ҳар кӣ ифтор кунад, бояд қазои онро бигирад, ки агар ифтор карда бошад: Бо хӯрдан, нӯшидан, қасдан қай кардан, ҳиҷомат, ба мубошарат манӣ резондан, магар касе, ки бо ҳамбистарӣ ифтор кунад, пас:

(1) Қазо мегирад ва як бандаро озод мекунад.	(2) Агар наёфт, ду моҳ пай дар пай рӯза бигирад.	(3) Агар натавонист, шаст мискинро таъом диҳад.
--	--	---

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Ҳар кӣ дар ҳоли рӯзадорӣ фаромӯш кард ва хӯрд ё нӯшид, рӯзаашро тамоm кунад, зеро Аллоҳ аст, ки ўро таъом ва шароб додааст"**. Муттафақун алайҳ. Ва фармуд: **"Мардум то даме ки дар ифтор мешитобанд, дар хайранд"**. Муттафақун алайҳ. Ва фармуд: **"Саҳари бихӯред. Заро дар саҳархӯрӣ баракат аст"**. Муттафақун алайҳ. Ва фармуд: **"Агар яке аз шумо ифтор кунад, бо хурмо ифтор кунад ва агар хурмо наёфт, бо об ифтор кунад, пас он поккунандааст"**. Ривояти панҷгона. Ва фармуд: **"Касе, ки сухани дурӯғ ва амал кардан ба он ва ҷоҳилиятро тарк накунад, Аллоҳ дар тарк кардани ў таъом ва шаробашро эҳтиёче надорад"**. Ривояти Бухорӣ. Ва фармуд: **"Ҳар кӣ бимирад, дар ҳоле ки бар гарданаш рӯза аст, валияш аз номи ў рӯза мегирад"**. Муттафақун алайҳ аст. (Ва мақсад ин аст, ки ҳар кӣ метавонист, ки онро қазо дорад ва то мурданаши ин корро накард, бар валияш лозим аст, ки аз номи ў рӯза бигирад ва вали меросбар аст). Аз Ў дар бораи рӯзаи рӯзи Арафа пурсида шуд, пас фармуд: **"Каффорати соли гузашта ва ояндааст"**. Ва аз рӯзаи Ошуро пурсида шуд, пас фармуд: **"Каффорати соли гузаштааст"**. Ва аз рӯзаи рӯзи душанбе пурсида шуд, пас фармуд: **"Ман дар он рӯз таваллуд шудаам ва дар он фиристода шудам ва ё дар он рӯз бар ман ваҳй нозил шуд"**. Ривояти Муслим. Ва фармуд: **"Касе моҳи Рамазонро рӯза дорад, пас аз он шаш рӯзи моҳи Шавволро рӯза дорад, монанди рӯзаи даҳр бошад"**. Ривояти Муслим. Ва Абӯзар гуфт: **"Моро Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам амр кард, ки аз ҳар моҳ се рӯз рӯза бигирем: Сездаҳум, чордаҳум ва понздаҳум"**. Ривояти Насой ва Тирмизӣ. Ва **"Аз рӯзаи ду рӯз: Рӯзи иди фитр ва иди қурбон манъ кард"**. Муттафақун алайҳ. Ва фармуд: **"Рӯзҳои ташриқ, рӯзҳои хӯрдану нӯшидан ва зикри Аллоҳ аст"**. Ривояти Муслим. Ва фармуд: **"Ҳаргиз яке аз шумо рӯзи ҷумъа рӯза нагирад, магар ки як рӯз пеш аз он ва як рӯз пас аз онро рӯза гирад"**. Муттафақун алайҳ. Ва фармуд: **"Ҳар кас, ки моҳи Рамазонро бо имон ва ба умеди савоб рӯза гирад, гуноҳони гузаштааш бахшида мешавад ва ҳар кӣ шаби Қадрро бо имон ва умеди савоб ба намоз гузаронад, гуноҳони гузаштааш бахшида мешавад"**. Муттафақун алайҳ.

Ва **"Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар даҳ рӯзи охири Рамазон эътиқоф менишаст, то Аллоҳ ўро бимиронд ва ҳамсаронаш пас аз ў эътиқоф менишастанд"**. Муттафақун алайҳ аст.

Ва фармуд: **"Бори сафар баста намешавад, магар ба сӯи се масҷид: Масҷиди Ҳаром, ин масҷиди Ман ва масҷиди Ақсо"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

[Иловаҳо]

Рӯза ду қисм аст:

Фарз: Дар Рамазон, каффоратҳо ва назрҳо.	Нафл: Дар ғайри ин.
---	---------------------

Рӯза ду асос дорад:

(1)Ният		(2)Худ-дорӣ кардан аз ботилкунандаҳои он.
<p style="text-align: center;">Нияти фарз:</p> <p>Дар фарз шаб ният кардан, яъне аз субҳ ҳатмӣ аст ва ният кардан ба даромадани моҳи Рамазон кофӣ аст ва ҷои ният қалб аст ва гуфтани ният бидъат аст.</p>	<p style="text-align: center;">Нияти нафл:</p> <p>Он дар ҳар соати рӯз дуруст аст, магар ки ифтор накарда бошад, вале савоб аз вақти ният ҳисоб мешавад.</p>	

Шартҳои фарз шудани рӯза шашто аст:

(1)Ислом	(2)Ақл	(3) Балоғат, вале ғайри болиғ, пас дар рӯза ташвиқ карда мешавад ва валияш ўро ба рӯза доштан амр мекунад.
-----------------	---------------	---

(4)Ватан: Рӯза бар мусофир фарз нест ва беҳтар аст, ки рӯза дошта бошад, то замоне ки барояш душвор набошад, аз рӯи амали Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ва зеро ки гардан тезтар озод мешавад ва бар банд осонтар аст ва аз рӯи дарки фазилати моҳ.	(5) Саломатӣ.	(6)Аз ҳайзу нифос пок будан.
--	----------------------	-------------------------------------

Ақсоми бемориҳо дар рӯза:

(1)Беморие, ки шифояш умед карда намешавад ва калонсоле, ки аз рӯза доштан оқиз аст, ба он илова мешавад. Рӯза намедоранд, балки барои ҳар рӯз як мискинро таъом медиҳанд, ё мискинонро мувофиқи шумори рӯз ҷамъ карда, ба онҳо хӯроки шом таёр мекунанд, ё хӯроки нисфирӯзи медиҳанд ва ё ба мискинон мувофиқи шумораи рӯз чоряки соъи набавӣ тақсим мекунанд, яъне нисф кило ва даҳ грамм аз гандуми хуб ва беҳтар аст, ки бо он гушт ва равшан биёранд.	(2)Беморие, ки шифо ёфтаниш умед карда мешавад ва бо он рӯза доштан машаққат аст ва бо он мепайвандад: Зани ҳоиз ва дар нифос ва ширдеҳ ва мусофир, пас замоне офият ёфтанд, адади рӯзҳоеро, ки ифтор кардаанд, қазо мегиранд, пас агар пеш аз ин бимирад, аз онҳо соқит мешавад.
---	--

Даромадани моҳи Рамазон ба чӣ исбот мешавад?

Ба дидани моҳи Рамазон.

Ба си рӯз комил кардани моҳи
Шаъбон.

Фосидкунандаҳои рӯза:

(1)Қасдан
хӯрдан ва
нӯшидан: Касе
фаромӯш кард,
пас рӯзааш
саҳеҳ аст.

(2)Ҳамхобағӣ бо ҳамсар: Ҳаргоҳ дар рӯзҳои
Рамазон бошад ва ҳоло он ки рӯза бар ў воҷиб
аст, бар ў каффорати саҳт лозим меояд ва он
озод кардани ғулом аст, пас агар ғулом озод
карда натавонад, пас ду моҳ паи ҳам рӯза
медорад, пас агар рӯза дошта натавонад, пас
шаст мискинро таъом медиҳад.

(3)Рехтани оби
манӣ ба сабаби
мубошират, ё
бӯса, ё оғуш
гирифтани, ё
монанди он.

(4)Он чизе, ки ба маъно
хӯрдан, ё нӯшидан бошад,
монанди сӯзандорӣ ғизо-
диҳанда, аммо ғайри ғизо-
диҳанда рӯзаро фосид
намекунад.

(5) Хун гирифтани: Ба
ҳиҷомат, аммо андак хуне,
ки барои анализ ва монанди
он гирифта мешавад, пас
рӯзаро фосид намекунад.

(6)Қасдан
қай
кардан.

(7)Хуни
ҳайз ва
нифос.

Баъзе чизҳое, ки барои рӯздор раво аст:

Фурӯ бурдани
оби даҳон.

Аз рӯи ҳоҷат
чашидани таъом.

Ғул
кардан.

Мисвок
кардан.

Хушбӯй
задан.

Худро сард
кардан.

Мустаҳабҳои рӯза:

(1)Пеш аз
субҳ
хӯрдан
ва
нӯшидан.

(2) Дер
сахархӯ-
рӣ
кардан.

(3) Дар
ифтор
шитоб-
идан.

(4)Ба хурмои тар ифтор кардан, пас агар хур-
мои тар наёфт, пас ба чанд хурмои хушк ва ин
ки тоқ бошад. Агар хурмо наёфт, пас ба чанд
чуръаи об ифтор кунад, агар чизе наёфт, ки
ифтор кунад, ба қалбаш нияти ифтор кунад.

(5)Дар вақти
ифтор ва дар
аснои рӯза дуъо
кардан.

(6)Бисёр
садақа
додан.

(7)Дар
намози
шаб
кӯшиш
кардан.

(8)Хон-
дани
Қуръон.

(9)Барои касе ки
ўро дашном
медиҳад: Ман
рӯздорам
гуфтан.

(10)Умра кардан.

(11)Дар даҳ рӯзи охир эътиқоф
нишастан.

(12)Чустуҷӯи
шаби қадр.

Макрӯҳҳои рӯза:

(1) Дар мазмаза ва об дар бини кардан муболиға намудан.

(2) Бе ҳоҷат чашидани таъом.

Он чи бар рӯзадор ҳаром аст:

(1) Фурӯ бурдани балғам ва ба он рӯза фосид намешавад.

(2) Бӯсидан барои касе ки фосид шудани рӯзааш эмин нест.

(3) Сухани дурӯғ (он амали ҳамаи ҳаромҳо) аст.

(4) Чаҳл: Он беҳирадӣ ва ҳалим набудан аст.

(5) Рӯзаи висол (ду рӯз паи ҳам ифтор накардан) аст.

Аҳкоми қазо гирифтани:

Пайдарпай қазо доштан мустаҳаб аст.

Баъди рӯзи ид дар қазо доштан шитоб кардан, шоиста аст.

Ба таъхири қазо доштан, то Рамазони дигар раво нест.

Агар бе узор қазо доштанро ба таъхир андох, пас ўро бештар аз рӯзҳое, ки қазо кардааст, рӯза доштан лозим намеояд, чун ин ки гунаҳгор мешавад.

Рӯзаи нафл:

(1) Шаш рӯзи моҳи Шаввол, барои касе ки Рамазонро комил кардааст ва дар он пайдарпай аз рӯзи дуюм рӯза гирифтани бехтар аст.

(2) Рӯзаи рӯзи Арафа барои ғайри ҳоҷиён.

(3) Рӯзаи рӯзи Ошуро (10 моҳи Мухаррам) бо ду рӯз, нӯҳум ва ёздаҳум.

(4) Рӯзи душанбе ва панҷшанбе ва душанбе таъкидшудар аст.

(5) Се рӯзи ҳар моҳ ва бехтар рӯзҳои биз (13-14-15) аст.

(6) Як рӯз рӯза доштан ва як рӯз ифтор кардан.

(7) Рӯзаи моҳи Аллоҳ, Мухаррам.

(8) Рӯзаи нӯҳ рӯзи Зулҳиҷҷа.

(9) Рӯзаи моҳи Шаъбон, локин онро пурра рӯза намегирад.

Рӯзаи макрӯҳ:

Рӯзи ҷумъа, шанбе ва якшанbero танҳо рӯза доштан макрӯҳ аст.

Агар барои ягон сабабе онро рӯза дорад, монанди рӯзи Арафа, пас боке надорад.

Рӯзаҳои ҳаром:

(1) Моҳи Раҷабро танҳо рӯза доштан.

(2) Ду рӯзи ид рӯза гирифтани.

(3) Рӯзаи рӯзи шак, аммо агар касеро одаташ бошад, пас боке надорад.

(4) Рӯзаҳои рӯзҳои ташриқ, магар барои ҳоҷие, ки ҳадя наёбад.

(5) Рӯзаи тамоми замон.

Суолҳои китоби рӯза

Суол:	Дуруст	Хато
✿ Агар дар чизе шак кунем, ки шиканандаи рӯза аст, ё не. Асл ин аст, ки шикананда нест.	☐	☐
✿ Ҳар кӣ саҳархӯрак кунад, ба суннат амал кардааст, ҳарчанд дар нисфи шаб бошад.	☐	☐
✿ Рӯзаи рӯзи Арафа умуман мустаҳаб аст.	☐	☐
✿ Нафлгир бояд онро тамоm кунад.	☐	☐
✿ Ҳар беморӣ аз рӯза доштан манъ мекунад.	☐	☐
✿ Олимон раҳимаҳумуллоҳ дар номгузории бобҳо услубҳо доранд ва маънои он як аст вале дар лафз ихтилоф доранд, дар таҳорат онро навоқиз меноманд ва дар ғусл муҷибот ва дар намоз муّبтилот (ботилкунандаҳо) ва дар рӯза муфаттирот (шиканандаҳои рӯза) ва дар эҳром маҳзурот мноманд.	☐	☐

✿ Адади аркони рӯза: Дуто сето чорто аст.

Бар кӣ рӯза фарз мешавад?

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

✿ Вақти саҳархӯрӣ кай аст?

.....

Ба чӣ шоистааст, ки саҳархӯрӣ кунад?

.....

Ба чӣ шоистааст, ки рӯзадор ифтор кунад?

.....агар наёфт.....агар наёфт

.....агар наёфт.....

Ҳукми ҳар як аъмоли зеринро барои рӯзадор зикр кунед:

Шайъ:	Ҳукми он	Шайъ:	Ҳукми он
• Рӯзаи зани дар нифос:	• Дар мазмаза муболиға кардан:
• Рӯзаи оқиз:	• Бӯсидан:
• Дар ҳоле ки рӯзадор аст, хӯрд:	• Рӯзаи висол ду рӯз паи ҳам рӯза доштан:
• Пас аз субҳ нияти рӯза кард:	• Қазоро то Рамазон таъхир кардан:
• Қатраи чашм:	• Рӯзаи рӯзи Арафа:
• Сӯзандорӯи оромкунанда:	• Рӯзаи рӯзи шак:
• Ҳичомат:	• Рӯзаи рӯзи ид:
• Қай кардан:	• Рӯзаи рӯзҳои ташриқ:
• Фурӯ бурда-ни оби даҳон:	• Рӯзаи моҳи Муҳаррам:
• Чашидани таъом:	• Рӯзаи моҳи Раҷаб:
• Хоб:	• Рӯзаи даҳр:
• Ғусл кардан:	• Рӯзаи рӯзи ҷумъа:
• Рӯзаи мусофир:	• Шаш рӯзи Шаввол:
• Мисвок задан:	• Сӯзандорӯи ғизодиҳанда барои рӯзадор:
• Бахур (хушбӯй):	• Беният рӯза доштан:
• Намози таровеҳ:	• Рӯзаи кӯдак:
• Дар Рамазон умра кардан:		

Китоби ҳаҷ

Ҳаҷ парастидани Аллоҳ азза ва ҷалла бо анҷом додани амалҳои ҳаҷ мувофиқи он чи дар суннати Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам омадааст. Ва **умра** парастидани Аллоҳ ба тавофи Хона, ба саъйи байни Сафо ва Марва ва тарошидани мӯи сар ё кӯтоҳ кардани он. Ва асл дар амалҳо молкушӣ аст ва ҳаҷчу умраро маносик номида шуд, аз рӯи ин ки дар онҳо ҳаҷя ва фида (молкушӣ) аст.

Ҳадиси Ҷобир дар сифати ҳаҷчи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам

Ва асл дар он фармудаи Аллоҳ таъолост: **(Ва барои Аллоҳ ҳаҷи Хона "Каъба" бар мардум фарз аст, "албатта" касоне, ки тавонӣ рафтан ба сӯи онро доранд).**

Шартҳои фарз шудани ҳаҷ шаштоқ:

(1) Ислом.	(2) Ақл.	(3) Балоғат.	(4) Озодӣ.	(5) Тавоноӣ.	(6) Барои зан, агар ба сафари ҳаҷ мӯҳтоҷ шавад, будани маҳрам, шарт аст.
---------------	-------------	-----------------	---------------	-----------------	--

Тавоноӣ бузургтарин шартҳои он аст ва он:

Доштани ризқу рӯзӣ ва саворӣ, пас аз ниёзҳои зарурии инсон (ки бе он наметавонад) ваниёзҳои зарурии ӯ (ки бе он метавонад, вале бо машаққат анҷом диҳад).

Аз ҷумлаи тавоноӣ: Зан маҳрам дошта бошад, агар ба сафар кардан зарурат дошта бошад (ва барои маҳрам воҷиб аст, ки мусалмон, мукаллаф ва мард бошад).

Ва ҳадиси Ҷобир дар ҳаҷчи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам бузургтарин аҳкоми ҳаҷро дар бар мегирад ва он ҳадисест, ки Муслим аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ разияллоҳу анҳумо ривоят кардааст:

☉ Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам нуҳ сол дар Мадина истиқомат карду ҳаҷ накард, сипас дар соли даҳум дар миёни мардум эълон карда шуд, ки Расулulloҳ қасди ҳаҷ дорад ва мардуми зиёде ба Мадина омаданд, ки ҳама хоҳиши пайравӣ аз Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва салламо доштанд, ки мисли ӯ амал кунанд, (ва ҳаҷ бар шахси мукаллаф дар ҳол фарз аст).

❖ Мо бо Расулulloҳ баромадем, то ба Зулҳулайфа расидем, пас Асмо бинти Умайс Муҳаммад ибни Абӯбакрро таваллуд кард, пас касеро ба назди Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам фиристод, ки чӣ кунам? Фармуд: "Ғул кун ва аз миёни ронҳоятон матоъе бигузор ва ба камарбандат бибанд ва нияти ҳақ кун, (ва дар ҳадиси Оиша разияллоҳу анҳо омадааст, ки вақе ҳайз шуд. Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ба ӯ фармуд: "Ҳар коре ки ҳоҷи мекунад, бикун, чӯз ин ки Хонаро тавоф накун, то ки пок шавӣ"). Пас Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам дар масҷид намоз хонд, сипас бар Қасво (шутураш) савор шуд, то он ки Ҷро шутури вай ба Байдо расонд, ба садои баланд талбия гуфт, ки лаббайкаллоҳумма лаббайк лаббайка ло шарика лак лаббайк, инналҳамда ваннеъмата лак валмулк ло шарика лак аст.

❖ Ва мардум ба он талбие, ки талбия мегуфтанд, талбия гуфтанд. Пас Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам чизе аз онро бар онҳо рад накард.

❖ Ва Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам талбияи худро лозим гирифт.

❖ Чобир разияллоҳу анҳо мегӯяд: Қабл аз ин мо дар ин моҳ сирф нияти ҳаҷро мекардем ва умраро намешинохтем,

❖ то он ки ба хонаи Каъба расидем ва Паёмбар ﷺ Санги сиёхро бӯсид,

❖ пас Расулulloҳ ﷺ ҳафт тавоф кард, дар се тавофи аввал шитоб кард, дар чаҳор тавоф оҳиста роҳ рафт.

❖ Сипас ба мақоми Иброҳим омада ин оятро хонд (Ваттахизӯ мим мақоми Иброҳима мусалло), (Ва аз мақоми Иброҳим намозгоҳе барои худ бигиред).

❖ Сипас ду ракаат намоз хонд ва дар байни мақоми Иброҳим ва хонаи Аллоҳ истода шуд. Ва дар ривояте омада, ки ӯ ﷺ дар ду ракаати намоз қул хуваллоҳу аҳад ва қул ё айюҳал кофирунро хонд.

❖ Ва ба рукн баргашта Ҳаҷаруласвадро бӯсид.

❖ Сипас аз дари масҷид ба сӯи кӯҳи Сафо баромад ва хонд (Иннассафо валмарвата мин шаъоириллоҳ).

❖ Бар Сафо боло шуд, то ин ки аз онҷо Каъбаро дид. Пас ба тарафи қибла рӯ овард.

❖ Аллоҳро ба ягонагӣ ва бузургӣ ёд намуд ва гуфт: "Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳ, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамд ва ҳува ало қулли шайъин қадир. Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу анҷаза ваъдаҳу ва насара абдаҳу ва ҳазамал аҳзаба ваҳдаҳу". Сипас дар байни ин зикрҳо дуъо намуд. Мисли онро се бор такрор кард.

❖ Сипас фурӯд омад ва ба тарафи Марва рафт, то он ки дар байни водӣ дар ҷои нишеб пои Расулulloҳ ﷺ фурӯд омад. Сипас давид ва ба шитоб рафт, то он ки шурӯъ ба по рафтанд намуд, аз давидан бозистода оҳиста рафт, то ки бар Марва боло шуд. Пас чизеро ки дар Сафо карда буд, дар Марва низ кард. ❖ Вақте ки Расулulloҳ ﷺ дар бори охир ба Марва расид, дар ҳоле ки ӯ ﷺ дар болои Марва ва мардум дар пойин буданд, нидо карда фармуд: "Агар ман чизеро охир донистам дар аввал медонистам, ҳаҷро бо худ намеовардам ва ба ҷои ҳаҷ умра карда ҳалол мешудам. Пас касе бо худ ҳаҷ наоварда бошад, умра кунад ва худро ҳалол кунад". ❖ Суроқа ибни Молик бархоста пурсид: Эй Расулulloҳ ﷺ ин ҳукм танҳо барои имсол аст, ё барои ҳамеша? Паёмбар ﷺ ангуштони ҳар ду дасти худро як дар дигар дароварда ду мартаба гуфт, ки умра дар ҳаҷ дохил шуд ва ин ҳукм барои доимӣ ва ҳамеша аст.

❁ Ва Алӣ аз Яман шутурони Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва салламо овард, пас Фотимаро дид, ки аз эҳром баромада ва либоси ранга пӯшида ва сурма кашида аст, пас бар ӯ ин корро рад кард. Пас Фотима гуфт: Падарам маро ба ин кор амр кардааст. Гуфт: Алӣ дар Ироқ мегуфт: Ман назди Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам рафтам, то Фотимаро барои коре, ки кардааст, адаб диҳад ва аз Расули Аллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам пурсидам, аз он чизе ки Фотима аз ӯ гуфт, пас ман ба ӯ хабар додам, ки ман ӯро инкор кардам, пас фармуд: "Фотима рост гуфтааст, рост гуфтааст, вақте нияти ҳаҷ кардан чӣ гуфтӣ?". Алӣ гуфт: Гуфтам: Эй Аллоҳ ман ният мекунам ба он чизе ки расулат ният кардааст, фармуд: **"Ман бо худ қурбонӣ дорам, пас аз эҳром хориҷ нашав"**.

❁ Ровӣ мегӯяд: Адади шутуроне ки Алӣ разияллоҳу анҳу бо худ оварда буд ва он ки Паёмбар ﷺ бо худ оварда буд, сад шутур буд.

❁ Ровӣ мегӯяд: Ҳамаи мардум мӯйҳои худро кӯтоҳ карда худро ҳалол карданд, ҷуз Паёмбар ﷺ ва касоне ки бо худ ҳадя оварда буданд.

❁ Дар рӯзи тарвия (ҳаштуми зулҳиҷца) ба тарафи Мино рафтанд ва касоне ки ҳалол шуда буданд барои ҳаҷ эҳром бастанд.

❁ Паёмбар ﷺ бар шутури худ савор шуда ба Мино расид ва дар онҷо намози пешин, аср, мағриб, хуфтан ва субҳро хонд. (Намозҳои чор ракаатаро қаср ме-хонд).

❁ Сипас то баромадани офтоб истод.

❁ Сипас Паёмбар ﷺ амр фармуд то барои вай хайма дар водии Намира (дар Арафот) насб карда шавад. Сипас Расулulloҳ ﷺ аз Мино ҳаракат кард, мардум фикр мекарданд, ки мумкин Расулulloҳ ﷺ дар Машъарулҳаром биистад, чунончи қурайш дар замони ҷоҳилият мекарданд, лекин Расулulloҳ ﷺ ба Арафот рафта дид, ки барои вай дар Намира хайма зада шудааст. Пас дар хайма фурӯд омад.

❁ То он ки офтоб завол намуд. Пас амр фармуд, ки Қасво (шутури ӯ ﷺ) омода карда шавад. Пас Қасво полон карда шуду барои риҳлат омода карда шуд.

❁ Паёмбар ﷺ бар вай савор шуда ба водии Намира омад ва ба мардум хутба гуфта фармуд: "Ба дурусти ки хунҳои шумо ва молҳои шумо ҳаром аст, чунончи он дар ин рӯзатон ва дар ин моҳатон ва дар ин шаҳратон ҳаром аст. Огоҳ бошед, ки ҳар чиз ва ҳар расму ривочи ҷоҳилият зери ҳар ду қадами ман ниҳода шуд, ботил ва тарк гардид ва хунҳои замони ҷоҳилият тарк ва авф гардид ва аввалин хуне аз хунҳои мо ки онро ман мениҳам, хуни Ибни Рабиъа ибни Ҳорис аст, ки писари ширхора дар қабилаи бани Саъд буд, ки ӯро Ҳузайл қатл намуданд ва суд ва рибаи замони ҷоҳилият соқит гардид ва нахустин рибае ки онро соқит ва ботил мегадонам, риба ва суди Аббос ибни Абдулмутталиб аст, ки ҳамаи он ботил гардид, дар муомалаи занон аз Аллоҳ битарсед, ба дурусти ки шумо онҳоро ба амони Аллоҳ ва аҳди вай гирифтаед (ки шумо бо вай дар риояти ҳуқуқи онҳо аҳд намудаед) ва шармгоҳи онҳоро ба ҳукми Аллоҳ бароятон ҳалол гардондаед, шумо бар онҳо ҳаҷ доред, ки бар ҷойҳои шумо каси дигареро ки шумо ӯро дӯст надоред нанишонанд. Пас агар онҳо ин корро карданд, онҳоро бизанед вале беҳад зиёд мазанед ва онҳоро бар шумо ҳаҷ доранд, ки бар онҳо хӯрок ва пӯшукро ба вачҳи шаръӣ муҳаё намоед ва ман дар шумо чизеро гузоштам, ки агар ба он чанг бизанед, ҳечгоҳ баъд аз ман гумроҳ нахоҳед шуд ва он китоби Аллоҳ аст ва шумо дар мавриди ман пурсида мешавед, ки оё ман ба шумо аҳкоми динро расонидаам, сипас шумо чӣ ҷавоб мегӯед?! Гуфтанд: Мо гувоҳӣ медиҳем, ки шумо аҳкоми динро ба мо расонидед ва амонатро адо карда моро насиҳат ва хайрхоҳӣ намудед. Баъд аз ин Расулulloҳ ﷺ ангушти сабобаи худро ба тарафи осмон баланд намуда онро ба тарафи мардум поён кард ва се бор гуфт: Эй Аллоҳ шоҳид бош, эй Аллоҳ шоҳид бош. ❁ Сипас Билал разияллоҳу анҳу азон дода ва иқома намуда намози пешин хонда шуд, сипас иқомат хонд ва намози асрро хонданд. ❁ Ва дар байни ин ду намоз ҳеҷ намозеро нахонданд. ❁ Сипас бар шутури худ Қасво савор шуда дохили майдони Арафот гардид.

- ❖ Пас шиками шутури худ Қасворо ба тарафи санғҳои хурду сиёҳ гардонид ва ҳаблулмушотро ба тарафи пеши худ қарор дода рӯ ба рӯ ба қибла шуд.
- ❖ Ва то вақте истод, ки офтоб нишаст ва зардии офтоб кам гардида қурси офтоб ба кулӣ нишаст.
- ❖ Пас Усомаро дар ақиби худ нишонда шитобон ҳаракат намуд, сараш ҳам буд, то ки ба пеши зин мерасид.
- ❖ Ва ба дасти росташ мегуфт: "Эй мардум, оҳиста-оҳиста", ҳаргоҳ ба назди яке аз теппаҳо меомад, онро андаке суст мекард, то боло барояд.
- ❖ То ки ба Муздалифа расид ва дар Муздалифа Расулulloҳ ﷺ намози мағриб ва хуфтанро ба як азон ва ду иқомат адо намуд ва дар байни ду намоз чизе нахонд.
- ❖ Сипас паҳлу зада то дамидани субҳ хоб кард, пас ҳине ки субҳ зоҳир шуд намози бомдодро ба азон ва иқомат адо намуд.
- ❖ Ва бар Қасво савор шуда ба Машъарулҳаром омад.
- ❖ Пас рӯ ба қибла оварда Аллоҳро дуо карда, Ҷро ба тасбеҳ ва такбир ва таҳлил ва ба тавҳид ёд кард, то вақте истод ки равшании субҳ хубтар равшан гардид.
- ❖ Пас қабл аз тулӯғи офтоб ҳаракат кард. Фазл ибни Аббосро дар радифи худ савор кард ва ба водии Муҳассар омаданд, дар инҷо шутури худро ба суръат ронд ва ба роҳи миёна рафт, ки ба Чамраи кубро мерасад.
- ❖ То он ки ба Чамра расид, ки зери дарахт аст, ки онро ба ҳафт сангреса зад ва бо задани ҳар сангреса такбир (Аллоҳу акбар) мегуфт, ки ин сангресаҳо баробари донаи боқӣ (аз наҳд калон ва аз донаи фундуқ хурдтар) буд, ки Паёмбар ﷺ онро аз миёни водӣ партофт, ки чамра дар онҷост.
- ❖ Ва баъд аз он ба сӯи қурбонгоҳ баргашт ва ба дасти худ шастусе шутурро қурбонӣ намуд.
- ❖ Сипас кордро ба Алӣ разияллоҳу анҳу дод ва ӯ шутурони боқимондаи Расулulloҳ ﷺ ро қурбонӣ намуд. Паёмбар ﷺ ӯро низ дар ҳадяи худ шарик намуд.
- ❖ Пас Паёмбар ﷺ амр намуд, ки аз ҳар шутуре каме гушт гирифта шавад, пас онро дар дег андохта пухтанд. Пас Паёмбар ﷺ ва Алӣ разияллоҳу анҳу аз гушти он хӯрданд ва шурбои онро нӯшиданд.
- ❖ Пас Расулulloҳ ﷺ бар шутури худ савор шуда ба тарафи хонаи Аллоҳ равон шуд.
- ❖ Ба Макка расид ва дар онҷо намози пешинро адо намуд.
- ❖ Сипас назди бани Абдулмутталиб (Аббос ва фарзандони ӯ) омад, ки сиқояи Замзам дар дасти онҳо буд, дар ҳоле ки мардумро аз Замзам об меоданд. Паёмбар ﷺ ба онҳо гуфт: **"Об бикашед эй бани Абдулмутталиб ва агар аз ҷиҳати ғалаба кардан ва кушиш кардани мардум дар гирифтани ин амр аз назди шумо намебуд, ман худам бо шумо оби Замзам мекашидам аз ҷиҳати фазл ва шарафи ин кор. Пас Паёмбар ﷺ сатиле аз оби Замзамро доданд ва Паёмбар ﷺ аз он нӯшид"**. (Ривояти Муслим). Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аъмоли ҳаҷро анҷом меод ва ба мардум мефармуд: **"Аъмоли ҳаҷқатонро аз ман бигиред"**, он амале, ки аз ҳаҷ буд, комил кард: Дар ҳаҷ иқтидо ба Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам ва асҳоби ӯ разияллоҳу анҳум аст.

Аркон ва вочибҳои ҳаҷ

Ва агар ҳоҷӣ танҳо ин амалҳоро анҷом диҳад:

Чаҳор рукн, ки инҳоянд:	(1)Эҳром.	(2)Дар Арафа истодан.
	(3)Тавоф кардан.	(4)Саъй намудан.
Вочибҳои ҳаҷ, ки инҳоянд:	(1)Аз миқот эҳром бастан.	(2)То офтоб нишастан дар Арафа истодан.
	(3)Шаби ид дар Муздалифа истодан.	(4)Ва шабҳои рӯзҳои ташриқ дар Мино истодан.
	(5)Санг задан.	(6)Тарошидани мӯи сар ва ё кӯтоҳ кардани он.

Ин барои ӯ кофӣ аст.
Ва фарқи байни тарки руکن дар ҳаҷ ва тарки фарз:

Агар руکنро тарк кунад: Ҳаҷчи ӯ дуруст намешавад, то онро бар сифати шаръияш анҷом диҳад.	Ва агар фарзро тарк кунад: Ҳаҷчи ӯ дуруст аст ва барои тарки он гуноҳ ва куштани гӯсфанд аст.
---	---

Баёни чор руқни ҳаҷ:

(1)Эҳром: Нияти даромадан дар ҳаҷ аст ва он ғайри талбия (гуфтор) ва ғайри пӯшидани изор ва чодар (феъл) аст.	(2)Дар Арафа истодан: За гаштани офтоби рӯзи нӯҳуми Зулҳиҷча то дамидани субҳи рӯзи ид аст. Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "Ҳаҷ истодан дар Арафа аст". Баъзе муаллифони "Сунан" онро ривоят карданд.	(3)Тавофи ифоза: (Ё тавофи зиёрат) пас аз истодани дар Арафа мебошад ва он ғайри тавофи қудум аст.	(4) Саъй: Миёни Сафо ва Марва. Аллоҳ таъоло фармуд: "Албатта Сафо ва Марва аз шаъоири "нишонаҳои" Аллоҳ аст.
--	---	--	--

Вочибҳои ҳаҷ ҳафто аст:

(1) Аз миқот эҳром бастан.	(2) Дар Арафа истодан то ғуруби офтоб барои касе, ки рӯз меистад.	(3) Дар Муздалифа шаб истодан.	(4) Шабҳои рӯзҳои ташриқ дар Мино истодан.
(5) Санг задан.	(6) Тарошидан и мӯи сар ё кӯтоҳ кардан.	(7) Тавофи видоъ, барои ғайри занони ҳоиз ва дар нифос, барои онҳое, ки меҳоянд Маккаро тарк кунанд, ҳатто пас аз моҳҳои ҳаҷ (ва муаллиф инро зикр накардааст).	

Вақтҳои ҳаҷ ва умра:

(1) Замонӣ:		(2) Маконӣ (барои ҳаҷ ва умра бо ҳам).		
(А) Ҳаҷ: Моҳҳои ҳаҷ: Шаввол, Зулқайда ва Зулҳиҷа.	(Б) Умра: Замонӣ муайян надорад.	(а) Зулҳулайфа барои аҳли Мадина ва касе, ки аз онҷо мегузарад.	(б) Чӯҳфа барои аҳли Шом, Миср ва Мағриб.	(ҷ) Қарнулманозил барои аҳли Наҷд. (д) Яламлам барои аҳли Яман. (ҳ) Зоту Ирқ барои аҳли Ироқ.

Мустаҳабҳои ҳаҷ:

(1) Барои эҳром ғул ва хушбӯй кардан.	(2) Пӯшидани изор ва чодари сафед барои мардон.	(3) Пеш аз ният кардан, гирифтани нохунҷо ва тарошидани мӯйҳое, ки тарошидани он лозим аст.	
(4) Аз вақти эҳром то санг задан дар Ҷамараи ақба талбия гуфтан.	(5) Тавофи қудум барои ҳоҷии муфрид ва қорин.	(6) Дар се тавофи аввали тавофи қудум ва тавофи умра барои ҳоҷии мутаматиъ рамл аст. Ва маънии рамл: Бо суръат роҳ рафтан аст.	
(7) Изтибоъ дар тавофи қудум ва тавофи умра барои ҳоҷии мутаматиъ ва маънии изтибоъ: Китфи ростро кушода мондан аст.	(8) Дар ҳоли расиданаш ба Муздалифа намози шом ва хуфтанро ҷамъи тақдим мекунад.	(9) Шаби Арафа дар Мино истодан.	
(10) Бӯса кардани санги сиёҳ.	(11) Дар Муздалифа дар назди Машъарилҳаром аз субҳ то пештари баромадани офтоб истодан ва тамоми Муздалифа ҷои истодан аст.		

Фасл дар аъмоли ҳаҷ

Ва ба касе, ки мехоҳад ба эҳром дохил шавад, ихтиёр дода мешавад: Ҳаҷчи таматтӯъ ва ин беҳтар аст ва қирон ва ифрод.

(1)Таматтӯъ ин аст: Дар моҳҳои ҳаҷ барои умра эҳром бандад, онро ба итмом расонад ва сипас барои ҳаҷчи сол эҳром бандад ва бояд мол кушад, агар дар Масҷидулҳаром ҳозир набошад.

(2)Ифрод ин аст: Танҳо ба ҳаҷ эҳром бандад (Фақат аъмоли ҳаҷро кунад).

(3)Қирон (бо аъмоли танҳо):

Ба ҳаҷчу умра бо ҳам эҳром бандад.

Ё ба эҳром вориди умра мешавад ва пеш аз тавофи он ҳаҷро дар он дохил мекунад.

Ҳоҷии мутаматтиъ ба ин сифат музтар мешавад:

(1)Ҳаргоҳ тарсад, ки агар ба умра машғул шавад, истодани дар Арафаро аз даст медиҳад.

(2)Агар зан ҳайз дид ё нифос дид ва бидонад, ки пеш аз истодан дар Арафа пок намешавад.

Ва амали муфрид ва қорин як аст ва бар қорин ҳадя (қурбонӣ) аст, на бар муфрид.

Фасл дар манъшудаҳои эҳром

Ва шахси муҳрим дар вақти эҳромаш парҳез мекунад:

(1)Тарошидани мӯй.

(2)Кӯтоҳ кардани нохунҳо.

(3)Пӯшидани либоси духта, агар мард бошад.

(4)Пӯшонидани сар, агар мард бошад.

(5)Хушбӯй кардан барои марду зан.

(6)Ҳамчунон барои шахси эҳромдор куштани сайди ваҳшии саҳроии хӯрдани, бар он ишора кардан ва бар куштани он кӯмак кардан ҳаром аст.

(7)Ва бузургтарин манъшудаи эҳром: Ҳамҳобагӣ аст, зеро ҳаром будани он саҳт аст, амалро фосид мекунад ва муҷиби фидяи шутур аст.

Манъшудаҳои эҳром нуҳто аст:

☼ Касе чизе аз онро аз рӯи фаромушӣ ё ҷаҳл ё маҷбурӣ кунад:

-Пас дар он бар ӯ чизе нест.

-Магар касе, ки сайдро кушад, пас умуман бар вай фидя аст.

☼ Аммо касе қасдан кунад, пас манъшудаҳо дар он чор қисм мешавад:

(а) Дар он фидя нест.	(1) Ақди никоҳ: Хоҳ барои худаш бошад ва ё барои ғайраш.	Дар он каффурат нест ва бар ӯ тавба кардан лозим аст.
	(2) Мубошират: Дар ғайри маҳбал, агар оби мард нозил нашавад.	
(б) Фидяаш мисли он аст.	(3) Куштани сайдӣ хушкӣ ва шикори он: Ҳар кӣ онро бикушад, фидя мутлақ воҷиб аст, ҷазои он аз ҳайвон аст, ки одил ба он ҳукм мекунад.	
(ҷ) Фидяаш саҳт аст.	(4) Ҳамхобагӣ.	(а) Пеш аз ҳалол шудани якум: Бар он чор чиз тартиб меёбад: 1-Ҳаҷчи ӯ фосид мешавад. 2-Дар он дар ҳоли фосиди идома медиҳад. 3-Ва эҳромаш фосид мешавад. 4-Бар ӯ куштани шутур воҷиб мешавад.
		(б) Пас аз ҳалол шудани якум: Ва пеш аз тавофи ифоза, бар он чор чиз тартиб
(д) Фидяаш сабук аст.	(5) Тарошидани мӯи сар ва бадан.	
	(6) Кӯтоҳ кардани нохунҳо.	
	(7) Пӯшондани сар: Ба мечаспидагӣ барои мардон.	
	(8) Пӯшидани либоси духта: Барои мардон ва он либосест, ки бар ҷисм ва ё яке аз аъзо пора карда шудааст.	
	(9) Пӯшидани ниқоб ва дастпӯшҳо: Барои занон.	
		Фидя ба ихтиёр дода мешавад, ё: 1-Се рӯз рӯза доштан, 2-хӯронидани шаш мискин, ба ҳар фақир ним соъ додан, 3-забҳ кардани як гӯсфанд ба мискинони Ҳарам тақсим кардан.

Дар бораи фидяи зарару зиён:			
(1)Агар сарашро пӯшонад, ё либоси духта пӯшад ва ё зане рӯи худро пӯшонд ё дастпӯшак пӯшад ва ё хушбӯи зананд, пас ихтиёр дода мешавад, байни:			(2)Агар сайдро кушад, ихтиёр дода шавад, байни:
(а) Се рӯз рӯза доштан.	(б) Ё шаш мискинро таом додан.	(ҷ) Ё куштани гӯсфанд.	(д) Ё дар ивази таом додани ҳар як мискин як рӯз рӯза медорад.
<p>(а)Куштани мисли он, агар мисли он ҳайвон бошад.</p> <p>(б)Байни қимат гузоштан мисл дар ҷои талаф додан, пас ба он қимат ғизо мехарад ва ба ҳар мискин як муд гандум, ё ним соъ аз ғайраш медиҳад.</p>			
<p>Дар мавриди хуни таматтӯъ ва қирон, он чи дар қурбонӣ ҷоиз мешавад, бояд дар онҳо анҷом дода шавад.</p> <p>Агар наёфт, даҳ рӯз рӯза мегирад:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Се рӯз дар ҳаҷ (рӯзаашро ҳангоми ба эҳромдаромаданаш барои ҳаҷ ё умра оғоз мекунад ва охири вақти рӯза, охирин рӯз аз рӯзҳои ташриқ аст) ва барояш ҷоиз аст, ки аз он дар рӯзҳои ташриқ рӯза гирад. ❖ Ва ҳафт рӯз, ҳаргоҳ аз ҳаҷ бозгардад. (Агар ҳамаи онро баъд аз тамом кардани аъмоли ҳаҷ рӯза гирад, боке надорад). <p>Ва ҳукм инчунин аст:</p>			
(1)Касе воҷибро тарк кунад.		(2)Ё ба хотири мубошарат бар ӯ фидя воҷиб бошад.	
<p>Ва ҳар ҳадя ва таоме, ки ба Ҳарам ва ё эҳром марбут аст: Барои мискинони Ҳарам аст, аз касоне ки (дар Макка) сукунат доранд ва уфуқӣ (касе ки дар Макка сукунат надорад).</p> <p>Ва рӯза дар ҳар макон ҷоиз мешавад.</p> <p>Ва хуни амали ҳаҷ, монанди таматтӯъ ва қирон ва ҳадя, мустаҳаб аст, ки аз он бихӯрад, ҳадя ва ва садақа диҳад.</p> <p>Ва хуни фарз аз рӯи даст ба манъшуда задан ва ё тарки воҷиб ва онро хуни ҷуброн номида мешавад, аз он чизе намехӯрад, балки ҳамаи онро садақа мекунад, зеро он дар равиши каффорот ҷорӣ мешавад.</p>			

Шартҳои тавоф ва саъй

❖ Ва умуман шартҳои тавоф:

(1)	(2)Аз санги сиёҳ оғоз кардан.			(3)	(4)Ва ҳафт даврро комил кунад.	(5)Ва ин ки аз бевузӯй ва палидӣ пок бошад.
Ният	Ва суннат аст, ки онро биқапад ва бӯса кунад.	Агар натавонист, ба сӯи он ишора кунад.	Дар ин вақт мегӯяд: (Ба номи Аллоҳ, Аллоҳу акбар, эй Аллоҳ аз рӯи имон ба Ту ва тасдиқи китоби Ту ва вафо кардан ба аҳди Ту ва аз рӯи пайравӣ ба суннати паёмбарат Мӯҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам).	Хонаро аз тарафи чапаш қарор диҳад.		

Ва таҳорат дар дигар амалҳо ҷуз тавоф суннат асту воҷиб нест.
 Ва дар ҳадис омадааст, ки: **"Дар Хона тавоф кардан, намоз аст, магар ки Аллоҳ дар он сухан карданро мувоҳардондааст"**. (Ривояти Тирмизӣ).
 Ва суннат аст:

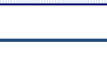
(1)Дар тавофи қудум изтибоъ кунад: Яъне миёнаи чодарашро дар зери китфи росташ ва тарафи дигарашро бар китфи чапаш қарор диҳад.	(2)Дар се даври аввали он шитоб кунад ва дар боқӣ бе шитоб роҳ меравад.
---	---

Дар ҳар тавофе ҷуз ин шитобидан ва изтибоъ суннат нест.

❖ Ва шартҳои саъй:

(1)Ният.	(2)Ҳафт даврро комил кардан.	(3) Аз Сафо оғоз кардан.
----------	------------------------------	--------------------------

Ва шариат ин аст, ки инсон дар тавофаш ва саъйаш ва тамоми аъмоли ҳаҷҷаш зикри Аллоҳ ва дуъои ӯро бештар кунад, аз рӯи фармудаи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам: **(Ҳамоно тавофи Каъба ва саъйи байни Сафо ва Марва ва санг задан барои барпои зикри Аллоҳ қарор дода шудааст)**. (Инро баъзе муаллифони Сунан ривоят кардаанд).
 Аз Абӯхурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме ки Аллоҳ бар расулаш Маккаро фатҳ кард, дар миёни мардум истод, пас Аллоҳро ҳамду сано гуфт, сипас фармуд: **"Ба ростӣ Аллоҳ Маккаро аз фил ниоҳ дошт ва бар он расулаш ва мӯъминонро мусаллат кард ва он барои ягон нафар пеш аз ман ҳалол нашуда буд, вале танҳо як соате аз рӯз барои ман ҳалол шуд, вале баъд аз ман бар касе ҳалол нахоҳад шуд:**

(1)Сай-ди он ронда намешавад.	(2)Ва хори он канда намешавад.	(3)Ва афтодагии он ҳалол намешавад, магар барои овозакунандаи он.	(4)Ва барои касе кушташуда бошад, пас ӯ дар миёни ду назир ихтиёр дорад.	(5)Пас Аббос гуфт: Эй Расулulloҳ, чӯз изхир, мо онро дар хонаҳо ва қабрҳоямон мегузorem, пас фармуд: " Чӯз изхир ". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.
-------------------------------	--------------------------------	---	--	---

Ва фармуд: (Мадина аз миёни Айр то Савр ҳаром аст). Ривояти Муслим.
 Ва фармуд: "Панҷ ҳайвон аст, ки ҳамаашон фосиқанд ва онҳо дар ғайри Ҳарам ва Ҳарам кушта мешаванд:

(1) Зоғ.	(2)Заған (калхот).	(3) Каждум.	(4) Муш.	(5)Саги газанда". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.
----------	--------------------	-------------	----------	--

Саг се навъ аст:

Газанда: Куштани он ҳатмӣ аст.	Сиёҳ: Куштани он мубоҳ аст.	Ғайри инҳо: Куштани он ҳаром аст, магар ки озор диҳад.
---------------------------------------	------------------------------------	---

Боб дар ҳадя, қурбонӣ ва ақиқа

Он чи аз ҳадя вочиб мешавад, гузашт ва чӯз он суннат аст ва қурбонӣ ва ақиқа инчунин аст.

Дар бораи қурбонӣ: Барои мусалмонне, ки тавони онро дорад, шоиста нест, ки онро тарк кунад. Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Ҳар кӣ тавоно бошаду қурбонӣ накунад, ба намозгоҳи мо наздик нашавад**". Ривояти Ибни Моҷа ва Аҳмад.

Ва Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: "**Ҳаргоҳ даҳ даромад ва яке аз шумо хост, ки қурбонӣ кунад, пас аз мӯйҳо ва нохунҳояш чизеро нагирад, то ки қурбонӣ кунад**". Ривояти Муслим. Ва дар ривояти дигари ӯ омадааст: "**Ва на аз башарааш**".

Дар он ҷоиз нест, магар (аз шутур, гов ва бузу гӯсфанд бошад ва дар сину сол ҷоиз нест, магар):

(1)Ҷазаъ: Аз гӯсфанд: Нисфи солро пурра карда бошад.	(2)Санӣ:		
	(а)Аз шутур: Панҷсола бошад.	(б)Аз гов: Дусола бошад.	(б)Аз буз: Яксола бошад.

(Ва шарт аст, ки аз нуқсонҳое, ки аз ҷоиз буданаш боздорад, солим бошад).
Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Чор чиз дар қурбонӣ ҷоиз нест:**

(1)Нобиное, ки ноибноияш маълум бошад.	(2) Ва беморе, ки беморияш ошкор бошад.	(3)Ва ланге, ки айби он ошкор бошад.	(4)Ва пошикастаре, ки мағз надорад". Ҳадиси саҳеҳ аст, инро панҷ нафар ривоят кардааст.
--	---	--------------------------------------	---

Ва шоистааст, ки боарзиш ва сифатҳои комил дошта бошад ва ҳар қадар комилтар бошад, дар назди Аллоҳ маҳбубтар аст ва аҷри соҳибаш бузургтар аст. Ва Ҷобир гуфт: **"Мо дар соли Ҳудайбия бо Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам як шутурро аз номи ҳафт нафар ва як говро аз номи ҳафт нафар қурбонӣ кардем"**. Ривояти Муслим.

Ақиқа дар ҳаққи падар (ё касе ки дар мақоми ўст) суннати муаккада аст:

(1)Барои писар ду гўсфанд.

(2) Барои духтар як гўсфанд.

Ақиқа кушта мешавад дар рўзи:

(1)**Рўзи ҳафтум:** Агар фарзанд дар рўзи шанбе таваллуд шавад, дар рўзи ҷумъа, яъне як рўз пеш аз таваллуд, мол кушта мешавад.

(2)**Агар рўзи ҳафтум гузашт:** Пас дар рўзи чордахум.

(3)**Агар чордахум гузашт:** Пас дар 21-ум.

Аз ҳар касе, ки дар он рўх дамида шудааст, мол кушта мешавад, агарчи майит таваллуд шавад.

Он чизе ки дар рўзи ҳафтум муқаррар шудааст:

(1)**Ном мондани фарзанд:** Модоме ки пеш барояш ном омода нашуда бошад.

(2)**Тарошидани мўи сар:** Барои писар.

(3)**Садақа додан:** Ба вазни мўи нуқра садақа додан.

Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Ҳар писарбача ба ақиқааш дар гарав аст, аз номи ў дар рўзи ҳафтумаш мол кушта мешавад ва мўи сараш тарошида мешавад ва ном гузошта мешавад"**. Ҳадиси саҳеҳ аст, панҷ нафар онро ривоят кардаанд.
Аз чизҳои мазкур меҳўрад, ҳадя медиҳад ва садақа медиҳад. Ва музди қассобро аз он намедиҳад, балки ба ў ҳадя ва садақа медиҳад.

Илова

Номҳои рӯзҳои ҳаҷ:

<p>(1)Рӯзи тарвия: Рӯзи ҳаштум, дар он рӯз ба сӯи Мина об мекашиданд.</p>	<p>(2)Рӯзи Арафа: Ё вақфа ва он рӯзи нухум аст.</p>	<p>(3) Рӯзи ид: Ё наҳр ва он рӯзи даҳум аст.</p>	<p>(4)Рӯзи қар: Он рӯзи ёздаҳум аст.</p>	<p>(5)Рӯзи нафри аввал: Рӯзи дувоздаҳум аст.</p>	<p>(6) Рӯзи нафри дуввум: Рӯзи сездаҳум аст.</p>
--	--	---	---	---	---

Ва шаби ҷамъ, он шаби ид аст ва ба сабаби он ки мардум, пас аз истодан дар Арафа дар он ҷамъ омада буданд, чунин ном гузошта шуд, зеро мардуми Макка дар даврони пеш аз Ислом ба Арафа намебароманд.

Ҷойҳои дуъо дар ҳаҷ панҷто аст:

<p>(1)Дар Арафа пас аз заволи рӯзи нухум, то нишастани офтоб.</p>	<p>(2)Дар Муздалифа пас аз субҳи рӯзи нухум, то равшан шудан.</p>	<p>(3)Пас аз санг задан дар Ҷамарай суғро ва миёна дар рӯзҳои ташриқ.</p>	<p>(4)Дар тавоф.</p>	<p>(5)Дар саъйи миёни Сафо ва Марва ва бар болои онҳо.</p>
---	---	---	----------------------	--

Зиёратҳои шаръӣ дар Мадинаи набавӣ ﷺ:

<p>(1)Нияти сафар кардан барои намоз хондан дар масҷиди Набавиро мекунад, аз рӯи ҳадиси: "Бори сафар баста намешавад, магар ба сӯи се масҷид: Ба масҷиди Ҷаром ва ин масҷиди Ман ва масҷиди Ақсо". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст ва ҳадиси: "Намоз дар ин масҷиди Ман аз ҳазор намози дар ғайри он беҳтар аст". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.</p>	<p>(2)Намоз дар масҷиди Қубо, аз рӯи ҳадиси: "Ҳар кӣ дар хонааш таҳорат кунад, сипас ба масҷиди Қубо равад, пас дар он намоз хонад, барои ӯ монанди аҷри умра аст". Ривояти Ибни Моҷа.</p>	<p>(3)Зиёрати қабри Паёмбар ва ёронаш аз рӯи амали саҳоба.</p>	<p>(4)Зиёрати қабриси тони Бақеъ, аз рӯи амали ӯ ﷺ.</p>	<p>(5)Зиёрати шаҳидони Уҳуд, аз рӯи амали ӯ ﷺ.</p>
--	---	--	---	--

Суолҳои китоби ҳаҷ

Суол:	Дуруст	Хато
✪ Эҳром яке аз рукнҳои ҳаҷ аст ва он пӯшидани изор ва чодар аз Миқот аст.	☐	☐
✪ Тавофи ифоза ғайри тавофи зиёрат аст, пас аввал рукн ва дуввум суннат аст.	☐	☐
✪ Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам се бор ҳаҷ кардаанд.	☐	☐
✪ Иҷрои ҳаҷ дар ҳол фарз аст.	☐	☐
✪ Аҳли Мадина аз Яламлам эҳром мебанданд.	☐	☐
✪ Вақти умраи замони, моҳи Рамазон аст.	☐	☐
✪ Аҳли Макка барои ҳаҷ аз Танъим эҳром мебанданд.	☐	☐
✪ Зан барои эҳромаш либоси сафед мепӯшад.	☐	☐
✪ Барои зан либоси духта ҷоиз нест.	☐	☐
✪ Барои шахси дар эҳромбуда пӯшидани миёнбанд ҷоиз нест.	☐	☐
✪ Мустаҳаб аст, ки саҳт саъй кунад.	☐	☐
✪ Ҳоҷиён аз Арафа пеш аз шом мегарданд.	☐	☐
✪ Дар Арафа истодан воҷиб аз воҷибҳои ҳаҷ аст.	☐	☐
✪ Дар Арафа болои кӯҳ баромадан шаръӣ нест.	☐	☐
✪ Ҳадя барои ҳоҷии мутаматтиъ ва қорин воҷиб ва барои муфрид суннат аст.	☐	☐
✪ Талбия гуфтан ба санг задан дар Ҷамараи Ақаба дар рӯзи ид қатъ мешавад.	☐	☐
✪ Агар ҳоҷӣ сангро дар ҳафз партояд бе расидани аломат, санг заданаш саҳеҳ аст.	☐	☐
✪ Дар рӯзҳои ташриқ санг задан баъд аз заволи офтоб оғоз мешавад.	☐	☐
✪ Пас аз санг задан дар Ҷамараи Ақаба дуъо кардан равост.	☐	☐
✪ Ҳар кӣ қасди аз ибодат карданро кунад, ибодат фосид шавад, ба ҷуз ҳаҷ ва умра ва ҳар кӣ қасди феъли манъ-шударо дар ибодат кунад, ибодат фосид намешавад, магар ба кардани он.	☐	☐
✪ Амали ҳоҷии муфрид ва қорин як аст, магар ки бар қорин ҳадя аст аз рӯи ҳосил шудани ду ҳаҷ барои ӯ на бар муфрид.	☐	☐

Суол	Дуруст	Хато
❖ Агар чизи ҳалол ва ҳаром якҷо ояд ва ҳалол аз ҳаром фарқ карда нашавад, пас ҷониби ҳаром ғолиб мешавад.	☐	☐
❖ Ҳар чизе ки барои озораши дур карда шавад, пас он ҳаром нест.	☐	☐
❖ Эҳроми зан дар рӯяш аст.	☐	☐
❖ Воҷибе нест, магар он чиро ки Аллоҳ ва расулаш саллаллоҳу алайҳи ва саллам онро воҷиб гардондаанд ва моли бегуноҳонро гирифтани ҳалол нест, магар бо далел, балки аз боби тарбия ва ҳидоят, бояд аз он чизе ки аксари олимони дар мавриди фатвоҳои умумӣ бар он буданд, берун набарояд, вале дар мавриди илми назариявӣ бояд ҳақро баён намуд.	☐	☐
❖ Бедалел воҷиб гуфтан, монанди бедалел ҳаром гуфтан аст.	☐	☐
❖ Ҳар чизе ки сабабаш дар замони Расул саллаллоҳу алайҳи ва саллам ёфт мешуд ва онро накард, пас тарки он суннат аст.	☐	☐
❖ Агар воҷибери тарк кард ва онро дарк накард, пас ба куштани чорво фидя медиҳад ва баъзе ҷоҳилон гумон мекунанд, ки ихтиёр доранд.	☐	☐

- ❖ Адади рукнҳои ҳаҷ: Ду се чорто аст.
- ❖ Изтибоъ суннат аст дар: Тавофи умра. Тавофи қудум. Тавофи зиёрат.
- Аввал ва дуввум бас. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ❖ Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам намози шом ва хуфтанро рӯзи Арафа дар кучо хонд? Арафа. Мино. Муздалифа. Роҳ.
- ❖ Ҳаҷ фарз шуд дар соли: Нуҳум. Даҳум.
- ❖ Манъшудаҳои дар эҳром: Нуҳто панҷто се то аст.
- ❖ Ҳар кӣ қасди эҳромро дорад, мустаҳаб аст, ки хушбӯӣ кунад.....
ва хушбӯӣ накунад.....
- ❖ Зани дар эҳром наменӯшад.....ва на.....
Ҳаҷ ва умра.....дар умр.....як бор, ва касе ҳаҷ кунад, пас накунад.....ва накунад.....аз гуноҳонаш тоза шавад, мисли рӯзе ки модараш ўро таваллуд кардааст ва барои ҳаҷи мақбул ҷазое нест, ҷуз.....
.....

❖ Рӯза бар кӣ воҷиб мешавад?

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-Ва бар зан зиёд мешавад.....

❖ Саъй оғоз мешавад, ба.....ва тамом мешавад, дар.....

❖ Аъмоли ҳаҷ оғоз мешавад, аз рӯзи.....ва идома меёбад, то рӯзи.....

❖ Агар тавофи ифозаро то замони рафтани аз Макка ба таъхир гузорад, барои тавофи видоъ басанда аст ва тавофи ифоза монанди тавофи умра аст, магар дар.....ва.....

❖ Бар ҳоҷии қорин ва муфрид воҷиб аст, ки саъй кунанд.....вале ҳоҷии мутаматтиъ саъй мекунад.....

❖ Аз муҳиматарин мазҳарҳои тавҳид дар ҳаҷ ва умра.....

.....

.....

.....

.....

❖ Ҳукми ҳар яке аз аъмоли зеринро зикр кун:

Ҳаҷчи кӯдак:

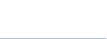
Ҳаҷчи зан бемаҳрам:

Ҳаҷчи қарздор:

Он чиро, ки дар рӯйхати боло аст (рӯзҳои Зулҳиҷа) бо мувофиқи рӯйхати поёни пайванд кунед:

Рӯзи 8	Рӯзи 9	Рӯзи 10	Рӯзи 11	Рӯзи 12	Рӯзи 13
--------	--------	---------	---------	---------	---------

Рӯзи вуқуф (истодан)	Рӯзи нафри аввал	Дар он рӯз ба Мино об мебурданд	Рӯзи наҳр (ид)	Рӯзи нафри дуввум	Рӯзи қар
-------------------------	---------------------	--	----------------	----------------------	----------

Китоби хариду фуруш

Хариду фуруш аз рӯи шариат ин аст: Табодули пул агарчи бар уҳдадорӣ бошад, ё фоидаи раво, монанди гузаргоҳи дар ҳавлӣ ба монанди яке аз онҳо ба таври доимӣ чӯз рибо ва қарз.

[Рукнҳои савдо ва шартҳои он]

Қисмҳои шартнома:

(1)Шартномаҳои иваз кардан: Монанди фуруш ва иҷора.	(2)Шартномаҳои тасдиқкунӣ: Монанди гарав ва кафолат.	(3)Шартномаҳои хайрия: Монанди қарз, ҳадя, васият ва садақа.
---	--	--

Рукнҳои фуруш:

(1)Ду ақдкунанда: Фурушанда ва харидор.	(2)Бар он ақдшуда: Ва он фурухта шудааст.	(3)Сиға ва мебошад:	
		(а)Гуфтор: Иҷоб ва қабул.	(б)Феълӣ: Бо гирифтани ва ато кардан.

Асл дар фуруш ҳалолӣ аст, Аллоҳ таъоло фармуд: **(Ва Аллоҳ фурушро ҳалол ва риборо ҳаром гардонид)**. Ҳамаи айнҳо аз қабили молу мулки ғайри манқул, ҳайвонҳо, асосҳои хона ва ғайра, дар асоси иҷрои шартҳои фуруш бар онҳо шартнома бастан ҷоиз аст.

Мадори шартҳои фуруш бар се амр аст: Зулм, рибо ва ғарар. Ҳар кӣ чизеро, ки надорад, бифурушад, ин аз боби зулм аст ва ҳар кӣ бо рибо кор кунад, ин аз боби рибо аст ва ҳар кӣ чизеро, ки номаълум аст мефурушад, ин аз боби (ғарар) фиреб аст.

Шартҳои фурӯш:

(1) Розӣ будани ҳар ду тарафи ақд.	(2) Дар нарх ва нархшуда ҳеҷ фиреб (надонистан) набошад.	(3) Ақдкунандагон молик ва ё дар тасарруф иҷозат дошта бошанд.	(4) Дар савдо рибо набошад.	(5) Пул ва нархшуда ҳаром набошад.
------------------------------------	--	--	-----------------------------	------------------------------------

Баъзе фурӯшҳое, ки манъ шудаанд:

(1) Хариду фурӯш барои касе ки намози ҷумъа бар ӯ воҷиб аст, пас аз азони дуввум.	(2) Фурӯши ашё ба касоне, ки онро барои гуноҳ ва ё барои корҳои ҳаром истифода мекунанд.	(3) Фурӯхтани мусалмон дар баробари фурӯши бародараш ва ё харидан дар вақти харидани ӯ.	(4) Фурӯши алъина.	(5) Фурӯхтани ашёи фурухташуда пеш аз соҳибшуданаш.	(6) Фурӯши мева пеш аз пухтани он.
---	--	---	--------------------	---	------------------------------------

Аз бузургтарин шартҳо:

Шарти якум:

Розӣ будан: Аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: **(Магар, ки тиҷорате бо ризоияти шумо бошад).**

Агар маҷбур кардан бар фурӯш дар муқобили ҳақ бошад (аз қабиле маҷбур кардани қозӣ ба ғайри қарздорон) пас ин дуруст аст.

Шарти дуввум:

Дар фурӯш фиреб ва надонистан набошад, зеро Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам "аз фурӯши ғарар манъ кардааст". Ривояти Муслим.
Пас дар зимни он дохил мешавад:

(1) Фурӯши (ғуломи) гуреза ва ҳайвони раманда.	(2) Гӯяд, ки яке аз ду матоъро ба ту фурӯхтам.	(3) Ё ба миқдоре, ки сангрзаҳои замин мерасад ва монанди ин.	(4) Ё он чизе, ки дар раҳми канизаш ва ё дар дарахташ аст.	(5) Ё он чи дар шиками ҳомил аст.
--	--	--	--	-----------------------------------

Ва хоҳ фиреб дар нарх ва ё дар нархшуда бошад.

Шарти сеюм:

Ва ин ки тарафи ақдкунанда молики ашё ва ё ваколатдор ба ин кор бошад ва ӯ болиғ, рашид (оқил) бошад.

Шарти чорум:

Ва боз аз шартҳои фурӯш ин аст, ки дар он рибо набошад.

Анвои рибо:

(1)Рибои фазл: Ин бартарӣ дар фурӯши ҳар чинс бар чинсаш аст, ки дар он рибо мешавад.

(2)Рибои насия: Ба таъхир андохтани гирифтани он чи дар он рибо мешавад.

Аз Убода разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки гуфт: Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам фармуд: **"Тилло дар баробари тилло ва нуқра дар баробари нуқра ва гандум дар баробари гандум ва ҷав дар баробари ҷав ва хурмо дар баробари хурмо ва намак дар баробари намак монанд ба монанд ва баробар бошад, агар ин ашё гуногун бошанд, пас ҳаргунае хоҳед, бифурӯшед, ҳаргоҳ даст ба даст бошад, пас ҳар кӣ афзояд ё талаби зиёд кунад, пас рибо кардааст".** Ривояти Муслим".

Анвои рибавӣ шашто аст:

(1)Тилло.

(2)Нуқра.

(3)Гандум.

(4)Ҷав.

(5)Хурмо.

(6)Намак.

(1)Паймона ба паймона аз чинси худаш фурӯхта намешавад, магар ба ҳамин ду шарт ва вазншуда низ инчунин аст.

(2)Агар паймона ба паймона бе чинси худ фурӯхта шавад ва ё вазншуда ба вазншуда бе чинси худ фурӯхта шавад, ба шарти пеш аз ҷудо шудан гирифтани, ҷоиз аст.

(3)Агар паймона ба вазншуда ва ё баракс фурӯхта шавад, ҷоиз аст, агарчи гирифтани пас аз ҷудо шудан бошад.

Надонистани ҳамонандӣ монанди донистани тафовут аст (яъне надонистани баробарии онҳо монанди донистани он аст, ки яке аз дигаре бузуртгар аст). Ҳамчуноне ки Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз фурӯши музобана манъ карданд: **(Он харидани хурмо ба хурмо дар сари дарахти хурмо аст)**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. **(Ва фурӯхтани ароёро дар камтар аз панҷ васақ барои касе ки хурмои тоза ниёз дорад ва пуле барои харидани онро надорад, ба сурати тахмини он бо хурмои хушк иҷозат дод)**. Ривояти Муслим. (Ароё: Фурӯхтани хурмои тоза ба хурмои хушк барои касоне ки дарахти хурмо надоранд, то хурмои тоза бихӯранд, метавонанд хурмои хушк худро ба хурмои тоза, ки дар дарахт аст, ба сурати тахминӣ мубодала кунанд). (Васақ: Шаст соъ аст ва соъ тақрибан дувуним килограм аст).

Шартҳои иҷозати фурӯши ароё:

(1)Ҷуз хурмои хушк чизе барои харидани наёбад.

(2)Панҷ васақ бошад, ё камтар аз он бошад.

(3)Бозгашти хурмои тоза баробари хурмои хушк бошад.

(4)Ба хӯрдани хурмои тоза мӯҳтоҷ бошад, ва намехоҳад, ки онро то мева додан нигаҳ дорад.

(5)Хурмои тоза дар сари дарахт бошад.

Шарти панҷум:

Аз ҷумлаи ақдҳо ин аст, ки ақд бар чизе ки аз рӯи шаръ ҳаром аст, воқеъ нашавад.

<p>(1) Айни шайъ, чуноне ки Паёмбар саллаллоҳ у алайҳи ва саллам "аз фу-рӯши шароб, гӯшти мурда ва бутҳо манъ кард". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.</p>	<p>(2) Дар мавриди амале, ки сабаби қатъ ва дурӯй аз мусалмон шавад. Паёмбар ﷺ аз он манъ кардааст: "Аз фуруши бар фурухтани мусалмон" (Ба касе ки телефонро ба даҳ сум харидааст, мегӯяд: Ман монанди онро ба нӯҳ сум ба ту медиҳам) "ва харидан бар харидани мусалмон" (ба касе ки телефонашро ба нӯҳ сум фурухта аст, ба ӯ мегӯяд, ки ман аз ту ба даҳ сум мехарам) "ва наҷш" (он ин аст, ки нархи молро зиёд мекунад, касе ки харидани онро намехоҳад, то ба фурушанда ё харидор ва ба ҳар ду зиён расонад). Муттафақун алайҳ аст.</p>	<p>(3) Аз ҷумлаи он манъ кардани ӯ ﷺ "аз ҷудо кардани раҳм дар миёни ғуломон аст". Ривояти Тирмизӣ ва Ибни Моҷа.</p>	<p>(4) Аз ҷумлаи он агар дониста шавад, ки харидор ба он чизе ки меҳарад, нофармонӣ мекунад, монанди харидани чормағз ва тухм барои қимор ё силоҳ барои фитна ва барои роҳзанон.</p>	<p>(5) Паёмбар ﷺ аз вохӯрии ҷалбкунандагони мол манъ кард, пас фармуд: "Ба вохӯрии ҷалбкунандагони мол набароед, пас касе вохӯрд аз вай харид, агар соҳиби мол ба бозор ояд, пас ӯ ихтиёр дорад". Ривояти Муслим.</p>	<p>(6) Ва фармуд: "Касе моро хиёнат кунад, пас аз ҷумлаи мо нест". Ривояти Муслим.</p>
---	--	--	--	---	--

Ва мисоли рибои ошкор:

<p>(1) Ба сурати альгина ҳила кунад, ба ин ки моле-ро ба сад сум ба қарз бифурушад ва сипас онро аз харидор ба маблағи камтар аз он бо пули нақд бихарад ва ё баракс.</p>	<p>(2) Ё бар табдили қарз ҳила кунад.</p>	<p>(3) Ё ба рибо ба қарз ҳила кунад, ба ин ки ба ӯ қарз диҳад ва фоида бурдан ба чизе аз молашро шарт гузорад ё дар ивази он ба ӯ чизе ато кунад, пас ҳар қарзе, ки фоидаи (шартгузошташуда) меорад, пас он рибо аст.</p>	<p>(4) Аз ҷумлаи ҳилаҳо: Фуруши ҷавоҳироти нуқра ва ғайраш ба ивази нуқра ва ё як муди хурмои аҷва ва дирҳам ба ивази дирҳам.</p>
---	---	---	---

Ва Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва саллам аз фуруши хурмои хушк бо хурмои тоза манъ кард, пас фармуд: "Агар хушк шавад, кам мешавад?". Гуфтанд: Оре. Пас аз он манъ кард. Инро панҷ нафар ривоят кардааст. (Зеро ки хурмои тару тоза аз хурмои хушк вазнинтар аст ва фуруши альғароё мувофиқи шартҳояш, чунон ки қаблан зикр гардид, аз ин наҳй истисно аст).

"Ва фурӯши бепаймонаи хурморо, ки андозааш маълум нест, ба паймонаи номбаршуда манъ кард". Ривояти Муслим.

Дар мавриди фурӯши он чӣ қарздор аст:

(1)Агар бар қарздор ҳатмӣ бошад, ҷоиз аст ва ин ба шарте аст, ки пеш аз ҷудо шудан ивази онро бигирад, аз рӯи фармудаи Паёмбар ﷺ: **"Ҳеҷ боке нест, ки онро ба нархи он рӯз бигирад, модоме ки аз ҳам ҷудо нашавед ва миёни шумо чизе бошад"**. Инро панҷ нафар ривоят кардааст.

(2)Ва агар бар ғайри қарздор бошад, дурӯст намешавад, зеро ки он фиреб аст.

Боб дар фурӯши дарахт ва меваҳо

Мисоле аз он чи дар ин боб омадааст: Дарахти хурмо асл аст ва хурмо мева аст.

(Фурӯши дарахт)

Паёмбар ﷺ фармуд: **"Ҳар кӣ дарахти хурморо пас аз пайванд шуданаш бифурӯшад, меваи он барои фурӯшанда аст, магар ки харидор онро шарт гузошта бошад"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ин ҳадис дар бораи касест, ки дарахти хурморо мефурӯшад, на заминро, агар дарахти хурморо пас аз пайванд шуданаш бифурӯшад:

Пас меваи он аз они фурӯшанда аст.

Магар ин ки харидор меvaro бо дарахт шарт гузошта бошад ва ин беҳтар аст.

Инчунин дигар дарахтон аст, агар меваҳояш ошкор бошад (мисли себ ва ангур, зеро он ба хурмои пайвандшуда шабоҳат дорад). Ва мисли он аст, агар зироатҳое зоҳир шаванд, ки фақат як маротиба даравида мешаванд. Агар чанд маротиба даравида шавад: Пас усул барои харидор аст ва ҳосили намоён дар вақти фурӯш аз фурӯшанда аст.

(Фурӯши меваҳо)

Ва **"Расулulloҳ ﷺ аз фурӯши мева то пухта расиданаш манъ кард: Фурӯшанда ва харидорро манъ кард"**. Ва аз салоҳи он пурсида шуд, пас фармуд: **"То он даме ки офатҳояш аз байн равад"**, ва дар ривояте: **"То сурх ва ё зард шавад"** (яъне хушхӯр шавад).

Ва **"Аз фурӯхтани донағӣ манъ кард, то ки сахт шавад"**. Муаллифони Сунан инро ривоят кардаанд.

Агар донағӣ барои алаф фурӯхта шавад, пас сахт шудани он шарт нест.

Ва фармуд: "Агар ба бародарат мева фурӯхтӣ ва ба он офат расид, ҷоиз нест, ки аз он чизе бигирӣ, ба ҷӣ моли бародаратро ба ноҳақ мегирӣ". Ривояти Муслим

Яъне фурӯшанда ҳамаи қиматро ба харидор мегардонад. Магар ки харидор кутоҳӣ карда бошад ва дар вақти ҷамъовариӣ мева беэҳтиётӣ карда бошад, дар ин сурат барои хунукназарии худ ҷавобгар мешавад ва чизе надорад.

Агар заминро фурӯхт ва бар он:

(1)Дарахтон аст: Агар замин фурӯхта шавад ва дар он дарахтон бошад, тобеъи заминанд, пас аз он харидоранд.	(2)Зироатҳои такрорӣ даравида мешавад: Зироате, ки дар вақти фурӯши замин мавҷуд аст, аз он фурӯшанда аст ва замин аз он харидор аст. Агар харидор шарт гузорад, ки зироати намоён аз онӣ бошад, дуруст аст.	(3)Зироате, ки як бор даравида мешавад: Мисли гандум ва ҷав, то вақти дарави он, аз онӣ фурӯшанда аст.
--	--	--

Боби интиҳоб ва ғайра (муомилаи фурӯшро бекор кардан)

Хиёр: Интиҳоби яке аз ду амр, муомилаи фурӯшро иҷро ва ё бекор кардан, хоҳ барои фурӯшанда ва ё харидор бошад.

Ҳаргоҳ ақд баста шуд, ҳатмӣ мегардад, магар ба сабабе аз сабабҳои шаръӣ.

Ақсоми шартномаҳо ба эътибори зарурати он:

(1)Шартномае, ки барои ҳар ду тараф раво аст, монанди ваколат.	(2)Шартномае, ки барои ҳар ду тараф лозим аст, монанди фурӯш ва иҷора.	(3)Шартномае, ки барои як тараф лозим ва барои тарафи дигар ҷоиз аст, монанди гарав.
--	--	--

Ҳашт навъи интиҳоб

(1)Интиҳоби маҷлис.	(2)Интиҳоби шарт.	(3)Интиҳоби фиреб.	(4) Интиҳоби дар пӯшонидан.
(5)Интиҳоби айб.	(6)Интиҳоби ихтиёр доштан дар нарх, вақте маълум шавад, ки он аз он чизе ки гуфта шуда буд, камтар ё зиёдтар аст.	(7) Интиҳоби ихтилофи фурӯшандаву харидор.	(8) Интиҳоби хилофи дар сифат будан.

(Навъи якум)

Аз ҷумлаи он: Интихоби маҷлис аст, Паёмбар ﷺ фармуд: "**Ҳаргоҳ ду мард хариду фурӯш карданд, пас ҳар кадоми онҳо ихтиёр доранд, модоме ки ҷудо нашудаанд ва якҷо ҳастанд, ё якеи онҳо ба дигаре ихтиёр медиҳад, агар якеи онҳо дигареро ихтиёр дод, пас муомала карданд ва якеи онҳо муомаларо тарк накард, пас муомала баста мешавад**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

(Навъи дуввум)

Аз ҷумлаи он: Интихоби шарт аст, агар барои онҳо ё барои якеи онҳо дар вақти муайян интихоб шарт гузошта шавад. Паёмбар ﷺ фармуд: "**Мусалмонон ба шартҳои худ вобастаанд, магар шарте ки ҳаром ҳалол кунад ё ҳалолро ҳаром кунад**". Муаллифони Сунан ривоят кардаанд.

(Навъи сеюм)

Аз ҷумлаи он: Агар хиёнате кунад, аз одат хориҷ мешавад, ё ба сабаби наҷш ё вохӯрдани ҷалбкунандаи мол ё ғайри инҳо.

(Навъи чорум)

Аз ҷумлаи он: Ҳаққи ихтиёр дар пӯшонидан, ба ин ки фурӯшанда он чиро, ки ба сабаби он нарх зиёд мешавад, бипӯшонад ва харидорро фиреб диҳад, монанди ҷамъ кардани шир дар пистони чорво. Паёмбар ﷺ фармуд: "**Ширро дар пистони шутур ва гӯсфандон ҷамъ накунед, ҳар кӣ онҳоро баъд бихарад, пас баъд аз ҷушидани онҳо яке аз ду назарро ихтиёр дорад, агар хоҳад онро ниғаҳ дорад ва агар хоҳад онро бо як соъи хурмо баргардонад**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст ва дар ривояти дигар: "**Пас ӯ се рӯз ихтиёр дорад**".

(Навъи панҷум)

Ҳаргоҳ моли айбдорро надониста харид, пас он ҳаққи ихтиёр дорад байни гардонидани он ва ниғаҳ доштани он, пас агар имкони гардонидани он набошад, арши он таъйин мешавад. (Арши он: Миқдори арзиши байни саломатӣ ва арзиши айб аст).

(Навъи шашум)

Агар дар нарх ихтилоф карданд, савганд меҳӯранд ва ҳар кадоми онҳо ҳаққи бекор кардани муомаларо дорад.

Иқола:

Он бекор кардани шартномаи байни ду аҳдкунанда ва бекор кардани он бо розигии онҳо аст.

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: "**Ҳар кӣ муомалаи мусалмонро бекор кунад, Аллоҳ лағжиши ӯро бекор мекунад**". Ривояти Абӯдовуд ва Ибни Моҷа.

Боби пешфурӯшӣ (ё қарз)

Пешфурӯши дар ҳар чизе, ки бо сифате муайян шудааст, дуруст аст, агар:

(1) Онро бо тамоми сифатҳои он, ки нарх аз рӯи он фарқ мекунад (маблағ, чинс, намуд ва сифат) муқаррар кунад.

(2) Мӯҳлати онро зикр кунад.

(3) Ва пеш аз ҷудо шудан ба ӯ нархро (пурра) диҳад.

Аз Ибни Аббос разияллоҳу анҳумо ривоят аст, ки гуфт: Паёмбар ﷺ ба Мадина омад ва онҳо дар меваи яксола ва дусола пешфурӯшӣ мекарданд, пас фармуд: **"Ҳар кӣ пешфурӯшӣ кунад, ба паймонаи маълум ва вазни маълум то муддати маълум пешфурӯшӣ кунад"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва ﷺ фармуд: **"Ҳар кас моли мардумро ба қасди бозгардондан гирад, Аллоҳ аз ҷониби ӯ онро мегардонад ва касе ба қасди талаф додан гирад, Аллоҳ онро талаф диҳад"**. Ривояти Бухорӣ.

Мисоли салам (пешфурӯшӣ): Деҳқон назди тоҷир меояд ва ба ӯ меғӯяд: Ба ман ҳазор риёл нақд бидеҳ, пас аз анҷоми сол ба ту сад соғ гандум медиҳам, пас деҳқон аз пул ғоида мебинад ва савдогар аз гандум ғоида мебинад.

Боби (шартномаҳои тасдиқӣ:) Гарав, замонат ва кафолат

Ин ҳуҷҷатҳои дорои ҳуқуқи устувор мебошанд.

(Раҳн-гарав)

Он молест, ки дар муқобили қарз монда шавад, ки мумкин аст, ки аз он вафо карда шавад ё баъзеи он аз он ё аз баъзеи он вафо карда шавад. Ва дар бар мегирад:

(1) Гаравдеҳ: Он ки барои таъмини қарзи худ гарав мегузорад.

(2) Гаравгир: Ӯ гаравгир ва қарздиҳанда аст.

(3) Моли ба гарав гузошташуда: Он чизе ки барои таъмини қарз гирифта шудааст.

Гарав: Ба ҳар моле ки фурӯхта мешавад, дуруст аст (пас он чизе ки фурӯхта намешавад, гарав монда намешавад, ба монанди вақф, сағ ва ё он чизе ки молики он нест), пас дар назди гаравгир амонат боқӣ мемонад, зомини он намешавад, магар ки таҷовуз кунад ва ё аз ҳад гузарад, монанди дигар амонатҳо.

Пас агар:			
(1)Пурра вафо шавад: Аз гарав даст кашида шавад.	(2)Агар ҳосил нашавад ва соҳиби ҳақ фурӯши гаравро талаб кунад:		
	Фурӯхтани он ва аз қимати он вафо кардан лозим аст.	Ва он чи аз нархе, ки пас аз пардохт боқӣ мондааст, аз они соҳиби он аст.	Ва агар чизе аз қарз боқӣ монад, он қарзи мурсал бе гарав мемонад.
<p>Агар касе гаравро талаф диҳад, бояд замонат диҳад ва он гарав мешавад. Ва афзоиши он тобеъи он аст. Ва нафақаи он бар соҳибаш аст ва гаравдеҳ ҳақ надорад аз он истифода барад, магар ба иҷозати тарафи дигар ё ба иҷозати Паёмбар дар фармудаи ӯ ﷺ: "Аз ҳайвони гаравшудаи саворӣ ва шири ҳайвони гаравшуда дар баробари нафақаи он истифода карда мешавад ва нафақа бар касест, ки аз саворӣ ва шири он истифода мекунад". Ривояти Бухорӣ.</p>			
<p>Гаравгир аз гарав умуман ба ҷуз ҳайвон истифода намебарад, бинобар ин ӯ дар хонаи гаравшуда зиндагӣ намекунад ва мошинро ба ҷуз иҷораи он истифода намебарад. Аммо агар бар ҳайвон харҷ кунад, пас ҳаққи истифода бурданро дорад, ҳамчуноне ки дар ҳадиси пешина гузашт.</p>			
<p>Мисоли гарав: Инсоне говеро гарав монд ва гаравгир онро мечушад, пас меғӯем: Ту ҳақ дорӣ, ки ба қадри нафақа онро бичушӣ.</p>			
(1)Агар нархи шири он дар як ҳафта сад бошад ва харҷаш дар як ҳафта сад бошад, дар ин ҳолат на ба фоидаи ӯ ва на бар зарараш аст.	(2)Агар шир дар як ҳафта ба ду сад баробар бошад ва харҷаш сад бошад, ба гаравдеҳ сад сум медиҳад, вале он гарав аст, зеро он аз афзоиши гарав аст.	(3)Ва агар баръакс бошад, харҷ ду сад ва шир сад. Он бар гаравдеҳ аст, барои он чизе ки аз нархи шир зиёд аст.	
(Замонат)			
<p>Ва замонат: Аз номи касе, ки қарздор аст, замонат диҳад.</p>			
(Кафолат)			
<p>Ва кафолат: Ба ӯҳда дорад, ки бадани рақибро (ба маҷлиси ҳукм) биёрад. Паёмбар ﷺ фармуд: "Роҳбар масъул аст". Ривояти Тирмизӣ ва Ибни Моҷа. Ҳар кадоми онҳо зоминанд, магар:</p>			
(1)Агар ӯ он чиро, ки бар ӯҳдааш гирифтааст, иҷро кунад.	(2)Ё соҳиби ҳақ ӯро сафед кунад.	(3)Ё асил ӯро сафед кунад. Аллоҳ донотар аст. (Асил: Он ки аз ӯҳдаи корҳои худ шахсан бевакил тасарруф кунад. "Тарҷумон").	

Боби ҳаҷр аз рӯи нодорӣ ё чизи дигар

Ҳаҷр: Инсонро аз тасарруф кардан дар мол ва ўҳдадорияш ё фақат дар молаш манъ кардан аст.

Манъ кардан аз рӯи маслиҳати дилхоҳи он ба ду қисм тақсим мешавад:

(1)Ба манфиати манъшуда: Дар мавриди писарбача, нодон ва девона.	(2)Ба манфиати ғайраш, дар нодор.

Ва ҳар кӣ ҳақ дорад, бояд ба нодоро мўҳлат диҳад ва доро осон кунад.
 Ва қарздор: Миқдор ва сифатҳоро пурра ба ҷо оварад.
 Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Дер пардохт кардани бой қарзашро зулм аст ва агар қарзаш ба тавоное ҳавола карда шуд, пас ҳаволаро қабул кунад"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.
 Ин аз нек рафтор кардан аст.
 Пас тавонгар касест, ки бар вафо кардан қудрат дорад, ки кашола намедиҳад ва овардани ў дар маҷлиси ҳукм имкон дорад.
 Ҳаргоҳ қарзҳо аз моли инсон зиёд бошад ва қарздиҳандагон ё баъзе аз онҳо аз қозӣ талаб кунанд, ки ўро аз тасарруф кардани молаш манъ кунад, ўро манъ кунад ва ўро аз тасарруф кардан дар ҳамаи молаш манъ кунад, сипас ҳисоби молашро баробар кунад ва бар қарздиҳандагон ба қадри қарзашон тақсим мекунад.
 Ва касе аз онҳоро тақдим намекунад, магар:

(1)Соҳиби гарав ба гараваш.	Ва Паёмбар ﷺ фармуд: "Ҳар кӣ молашро дар назди марде, ки нодор шуда бошад, ёбад, бар он аз дигарон ҳақдортар аст" . Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

Ва ба валии кўдак, нодон ва девона воҷиб аст:

(1)Онҳоро аз сарф кардани молҳояшон, ки ба онҳо зарар мерасонад, манъ кунад. Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва молҳои худро, ки Аллоҳ онро василаи зиндагии шумо қарор додааст, ба сафеҳон надихед) .	(2)Ба моли онҳо наздик нашавад, магар ба равиши накӯ, аз:		
	(А) Нигаҳдори он.	(Б) Рафтори судманд барои онҳо.	(Ҷ)Ва аз он мол он чи ниёз доранд, харҷ кардан.

Ва валии онҳо:

(1)Падарашон,
ки хирадманд
аст.

(2)Агар хирадманд нест: Ҳоким ваколатро ба касе хешовандаш қарор медиҳад, ки нисбати онҳо меҳрубонтар, шинохдатар ва аминтар бошад.

Ва ҳар кӣ сарватманд бошад, пас аз он нахӯрад.
Ва ҳар кӣ фақир бошад, ба қадри мақбул бихӯрад, ки камтар аз музд ё кофии ӯ бошад.

Агар ҳисоб кунем, ки кофии ӯ, маслан ҳазор риёл аст ва муздаш панҷсад аст, ба ӯ панҷсад медиҳем, зеро он камтарин аст.

Ва Аллоҳ донотар аст.

Боби сулҳ

Сулҳ: Шартномае аст, ки баҳси миёни баҳсгарон қатъ мешавад ва он навъҳои зиёд дорад, ба ҳамаи ҳуқуқҳои молиявӣ ва дигар ҳуқуқҳо дихл дорад.

Дар як ҳолат сулҳ андохтан манъ аст, агар қозӣ муайян кунад, ки ҳақ ба яке аз ду тараф аст.

Паёмбар ﷺ фармуд: **"Сулҳ дар байни мусалмонон ҷоиз аст, ҷуз сулҳе, ки ҳалолро ҳаром ва ҳаромро ҳалол мегардонад"**. Ривояти Абӯдовуд ва Тирмизӣ ва гуфт: Ҳадиси ҳасану саҳеҳ аст ва инро Ҳоким саҳеҳ ҳукм кардааст.

(1)Агар аз шайъ ба шайъи дигар ва ё ба қарз сулҳ кунад, ҷоиз аст.

(2)Ва агар қарзе бар ӯ дошта бошад, пас бо ӯ аз он шайъ ба шайъи дигар ё ба қарз сулҳ кард ва онро пеш аз ҷудо гирифт, ҷоиз аст.

(3)Ё бо ӯ дар молҳои ғайриманқул ё чизи дигаре, ки маълум аст, сулҳ кунад.

(4)Ё аз қарзи бомӯҳлат ба пардохти баъзеи он дар ҳол сулҳ кунад.

(5)Ё бар ӯ қарзе дорад, ки миқдори онро намендонанд, пас бо ӯ бар шайъе сулҳ кард, ин дуруст аст.

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Ҳамсоя набояд ҳамсоияи худро аз гузоштани чуб бар девораш манъ намояд"**. Ривояти Бухорӣ.

Боби ваколат, ширкат, мусоқот ва музораъат

Ваколат: Намояндагӣ, ҳамонтавре ки намояндагӣ мешавад, амал кунад, ҷоиз аст.
Ширкат: Ҷамъ шудани ду ё зиёда шахсони дорои ҳуқуқ ё ихтиёри тасарруфдор.
Мусоқот: Аҳдест, ки миёни ду ҷониб, ки яке ба дигаре дарахте пардохт мекунад, то бар он ба ивази баъзе аз мевааш кор кунад.
Музораъат: Аҳдест, ки миёни ду тараф, ки яке заминро ба дигаре медиҳад, то бо як қисми ҳосил кишт кунад.

(Фасл оиди ваколат)

Паёмбар дар ҳоҷатҳои хос ва ҳоҷатҳои мусалмонон, ки ба ӯ тааллуқ дошт, вакил мегирифт, пас он аҳдест, ки аз ду тараф (вакил ва вакилгиранда) ҷоиз аст.

(1) Дар ҳама чизҳои, ки намояндагӣ саҳеҳ аст, дохил мешавад:

(а) Ҳуқуқҳои Аллоҳ, мисли ҷудо кардани закот, каффорат ва амсоли инҳо.

(б) Ва ҳуқуқи одамон, мисли аҳдҳо, бекор кардан ва ғайра.

(2) Ва он чизе, ки бар инсон зарур аст ва хос ба бадани ӯ бастагӣ дорад, намояндагӣ дохил намешавад, мисли намоз, таҳорат, қасам, тақсим кардан байни ҳамсарон ва монанди инҳо, дар инҳо намояндагӣ дуруст намешавад.

Вакил ба ғайр аз он чизе, ки ба ӯ иҷозат дода шудааст, ҳеҷ кор намекунад: Ба таври шифоҳӣ ё одат.
 Намоянда ба музд ва ё чизи дигар таъйин кардан ҷоиз аст.
 Ва намоянда мисли дигар шахсони боваринок аст, бар онҳо зомин шудан нест, магар таҷовуз ва ё зиёдаравӣ ва гуфтаҳои онҳо дар набудани он ба қасам қабул карда мешавад ва касе аз аминҳо, ки даъвои радро дорад:

(1) Агар ба музд бошад: Суханаш ба ҳуҷҷат қабул карда мешавад.

(2) Ва агар хайрия бошад: Суханаш ба савгандаш қабул мешавад.

(Фасл оиди ширкат)

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: Аллоҳ таъоло мефармояд: "**Ман сеюми ду шарик ҳастам, модоме ки якеи онон рафиқашро хиёнат накунад, пас ҳаргоҳ хиёнат кард, Ман аз байни онон хорич мешавам**". Ривояти Абӯдовуд. Пас шарикӣ ба ҳамаи анвоъаш ҷоиз аст.
 Моликият ва ғайри он ба мувофиқи он аст, ки дар он иттифоқ кардааст. (Мисли ин ки барои ҳар яке нисфи ғайри он бошад).

Пас дар ин дохил мешавад:

<p>(1)Ширкати инон: Ин аст, ки ҳар кадоми онҳо пул ва амал доранд.</p>	<p>(2)Ва ширкати музораба: Аз яке пул ва аз дигар амал аст.</p>	<p>(3)Ва ширкати рӯйҳо (обурӯ): Он чи ки аз мардум ба обрӯи худ мегиранд.</p>	<p>(4)Ва ширкати баданҳо: Шарик шаванд дар он чизҳои ҳалол, аз алаф ва монанди ин, ки ба даст меоранд ва амалҳоеро, ки қабул мекунанд.</p>	<p>(5)Ва ширкати муфоваза : Он ҳамаи инҳоро чамъ мекунад.</p>
--	---	---	--	---

Ва ҳамагӣ ҷоиз аст.

Ва агар зулм ва мақр бар яке аз онон дарояд, мисли ин ки барои якеи онон фоидаи замони муайян бошад ва барои дигар фоидаи замони дигар, ё фоидаи яке аз ду мол, ё фоидаи яке аз ду сафар ва он чизе ки монанди ин аст, шарикиро фосид мекунанд.

(Фасл оиди мусоқот ва музораъат)

Ҳамчунон ки ин мусоқот ва музораъатро фосид мекунанд (агар номаълум бошад, мисли ин ки бигӯяд: Бар ин дарахт ба баъзе меваи он ё ба сад киллои он шарики мекунам, ин дуруст намешавад, зеро ин маъруф нест).

Ва Рофеъ ибни Ҳадиҷ гуфт: **"Ва мардум дар замони Расулulloҳ ﷺ бар дарёҳо ва даромадгоҳи рӯдхонаҳо ва чизе аз зироат киро мекарданд, пас ин нобуд мешуд ва он солим мемонд ва ин саломат мемонд ва он нобуд мешуд ва мардум ҷуз ин иҷорае надоштанд. Пас аз ин рӯ аз он сарзаниш кард, аммо дар чизи маълум ва кафолат дода шуда боке нест"**. Ривояти Муслим.

Ва **"Ва Паёмбар ﷺ бо яҳудиёни Хайбар ба нисфи меваи дарахтон ва зироат муомала кард"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

(1)Мусоқоти бар дарахт ин аст, ки онро бар коргар медиҳад ва ӯ бар он дар ивази қисми маълуми аз мева амал мекунанд.

(2)Ва музораъат ин аст, ки ба касе, ки ба як қисми маълуми зироат кишт мекунанд, заминро медиҳад.

Ва бар ҳар кадоми онҳо: Он чӣ дар одат шудааст ва шарти он номаълум набошад. Ва агар ҳайвонашро ба каси дигар диҳад, то ба он кор кунад ва он чи барои онҳо ҳосил шуд, ҷоиз аст.

Боби эҳёи заминҳои мурда

Ал-Мавот: Замине, ки аз ихтисосҳо (мисли ҷойҳои сел ва чарогоҳҳо) ва аз моликияти маъсум (мусалмон, зиммӣ, ҳампаймон ва талаби амнқунанда) ҷудо бошад.

Ал-Эҳё: Ҳар чизе ки мардум онро эҳё ҳисоб кунанд, пас он эҳё аст ва акс баръакс аст.

Он замини бекорхобидааст, ки соҳибаш маълум нест.

Пас ҳар кӣ онро зинда кунанд ба девор ё кандани чоҳ ё ба он об равон кардан ва ё он чизеро, ки ба он кошта намешавад манъ кардан, ба ҳамаи он чизе ки дорад, молики он мешавад, ба ҷуз маъданҳои ошкор аз рӯи ҳадиси Ибни Умар: "**Ҳар кӣ заминеро зинда кунанд, ки аз касе нест, пас ӯ ба молик шудани он ҳақдортар аст**". Ривояти Бухорӣ.

Ва агар замини мурдари сангрезӣ кунанд, ба ин ки дар гирди он санг гузорад ё кандани чоҳе, ки ба оби он нарасидааст ва ё буридани замин, пас ӯ ба он ҳақдортар аст (зеро ки ӯ ба эҳёи он шурӯъ кардааст ва ба анҷом нарасонидааст) ва молики он намешавад, то ки бо гуфтаҳои боло зинда созад, (аммо агар дар зинда кардани он таъхир кунанд ва касе ёфта шавад, ки дубора эҳё кунанд, ба ӯ мӯхлат дода мешавад).

Боби подош ва иҷора

Ҷаъола (подош): Маълум кардани чизе барои касе ки барои ӯ кор мекунад: Кори маълум ё номаълум, вақти маълум ё номаълум.

Иҷора: Аҳдест бар фоидаи маълум ё бар амали маълум.

Ва инҳоянд: Подоши моли маълум ба касе ки барояш коре анҷом медиҳад: Дар подоши маълум ё номаълум ва дар иҷораи маълум ё бар манфиате, ки дар ӯҳда аст.

Маълум мебошад ба:

(1) Муайян будан: Дар адад ва сифат.

(2) Умумӣ: Яъне ҳисса ва нисбат.

Ҳар кӣ дар онҳо он чиро, ки ба ӯ вогузор шудааст, иҷро кунанд: Сазовори иваз аст, вагарна не. Агар дар асоси иҷора кор кардан имконнопазир бошад, пас ивазро қисм-қисм пардохт мекунад.

Аз Абӯҳурайра ба таври марфӯъ ривоят аст, ки Аллоҳ таъоло фармуд: **"Се нафар аст, ки Ман дар рӯзи қиёмат бо онҳо хусумат хоҳам кард: Марде ки ба хотири Ман ато карда шуд, сипас хиёнат кард ва касе ки озодеро фурӯхт, пас қимати онро хӯрд ва марде ки коргареро киро кард ва подоши ӯро надод"**. Ривояти Муслим. Ва ҷаъолат аз иҷора васеътар аст:

(1)Зеро он дар амалҳои наздик шудан ҷои аст.	(2)Ва зеро ки амал дар он маълум ва номаълум аст.	(3)Ва зеро ки он ақди ҷои аст ба хилофи иҷора, (ки он ақди воҷиб аст).
--	---	--

Иҷора додани моли иҷора ба касе ки дар ҷои ӯ қоиим мешавад, ҷои аст, на ин ки зарараш аз манфиаташ зиёдтар бошад. Ва дар онҳо бе таҷовуз (яъне кардани коре ки ҷои нест) ё кутоҳӣ кардан (яъне тарки воҷиб) ҳеҷ замонате нест. Ва дар ҳадис омадааст: **"Подоши коргарро пеш аз хушк шудани арақаш бидиҳед"**. Ривояти Ибни Моҷа.

Ҳар кас ки бе шартнома барои каси дигаре кор кунад, ба ӯ чизе нест, магар дар се маврид:

(1)Наҷот додани моли маъсум аз ҳалок шудан.	(2)Гардондани гуреза ва ӯ ғулумест, ки аз молики худ гурехтааст.	(3)Агар инсон ҳудаширо барои амал омода кунад.
---	--	--

Боби моли афтода ва лақит

(Фасл дар моли афтода)

Луқата: Пул ва чизи махсус аст, ки аз соҳибаш дур шудааст ва орзуи мардуми миёна аз паи он меравад.

Ва он се навъ аст:

(1)Яке аз онҳо: Он чи ки арзиши кам дорад, монанди тозиёна, нон ва монанди инҳо, пас бетаъриф молик мешавад (Ва инчунин он чизеро, ки мардум ба хости худ тарк кардаанд, мисли столҳои шикаста ва баъзе асбобу анҷом).	(1)Ва дуввум: Гумшудае, ки аз дарандаҳои хурд худро ҳифз мекунад, мисли шутур (барзагови калон, асп гирифтани инҳо ҳаром аст, магар ин ки гумон кунад, ки соҳиби он онро намеёбад), пас ба ёфта гирифтани умуман молик намешавад.	(3)Ва сеюм: Ғайри инҳо, (арзиши он дар назди ғолиби мардум зиёд аст, аз мол ва ҳайвоне, ки худро аз дарандаҳои хурд ҳифз карда наметонад) ва гирифтани он ҷои аст ва пас аз як соли пурра эълон кардан, молики он мегардад. (Агар тарсад, ки харҷ аз қимати ҳайвон зиёд мешавад, пас чифатҳои онро ҳифз мекунад, сипас онро мефурӯшад ва қимаи онро барои моликаш ҳифз мекунад.
--	---	---

Аз Зайд ибни Холиди Ҷуҳанӣ ривоят аст, ки гуфт: Марде назди Паёмбар ﷺ омад ва аз луқата пурсид, пас фармуд: **"Пӯш ва сарбанди онро хуб бишинос ва сипас то як сол онро эълон кун, агар молики он омад, моли вайро ба ӯ бидеҳ ва агар наомад аз они худат онро истифода кун"**. Пас гуфт: Чорвои майдаи гумшуда чӣ ҳукм дорад? Фармуд: **"Он аз ту ё аз бародарат ва ё аз гург аст"**. Гуфт: Гумшудаи шутур чӣ? Фармуд: **"Бо шутур чӣ кор дорӣ, ӯ бо худ оби ошомиданӣ дорад ва пойҳои вай ӯро ба об мерасонад, ки фуруд меояд менӯшад ва барги дарахтонро меҳӯрад, то он ки ӯро молики ӯ ёбад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Оё гирифтани луқата (гумшуда) беҳтар аст? Саломат мондан беҳтар аст, пас онро тарк мекунад, магар ки бар гумонаш қувват ва қудрат бар эълон кардан ғолиб ояд. **Ҳукми гумшудаи Макка чист?** Расулulloҳ ﷺ фармуд: **"Бардоштани гумшудаи Макка ҳалол нест, магар барои эълонкунанда"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Яъне қасд дорад, ки онро тамоми замон эълон мекунад вагарна онро ба ҳоким месупорад.

(Фасл оиди лақит)
Лақит: Тифлест, ки насабаш маълум нест ва на ғуломияш, тарк карда шудааст: Яъне хонаводааш ӯро намехоҳанд ва аз хонаводааш дур нашудааст

Гирiftани лақит ва нигаҳубини ӯ: Фарзи кифоя аст, агар байтулмол (ҳазина) имкон надошта бошад, пас бар касест, ки аз ҳоли вай огоҳ аст, мебошад.

Боби мусобиқа ва рақобат

Ва он се навъ аст:

(1)Навъе, ки ба иваз ва ғайра ҷоиз аст ва он мусобиқа аст: Мусобиқаи шутур, асп ва тирандозӣ.

(2)Ва навъе, ки беиваз ҷоиз аст ва бо иваз ҷоиз нест ва он ҳамаи рақобатҳо аст, ҷуз се чизи зикршуда.

(3)Ва ҷуз нарди шатранҷ ва амсоли инҳо, пас комилан ҳаром аст (чун дил ба он мепайвандад ва бисёр парешон мекунад) ва ин навъи сеюм аст.

Аз рӯи ҳадиси: **"Гирiftани моли мусобиқа ҳалол нест, магар дар се чиз: Шутурдавонӣ, тирандозӣ ва аспдавонӣ"**. Ривояти Аҳмад ва се нафар. Аммо ғайри инҳо дар қимор ва майсир дохил мешавад.

Ва бояд донист, ки агар он чӣ ҷоиз аст, зиён ҳам дошта бошад, ҳаром мешавад:

Агар мусобиқаи аспдавонӣ ё шутурдавонӣ ё тирандозӣ дар вақти намози ҷамоат бошад, пас ҳаром мешавад.

Агар боиси адоват, кина, бадғумонӣ ва таҳаммулнопазирӣ шавад, ҳаром аст.

(Мусобиқаи ҳайвонот)

Дар мусобиқаи ҳуди ҳайвонот шарт аст, ки дар он ба ҳайвон зарар нарасад, пас агар дар он бар ҳайвон зарар бошад, ҳаром аст, монанди мусобиқаи нукзании хурусҳо, шохзании гӯсфандҳо ва барзаговҳо.

Ҳукми муштзанӣ (бокс)

Ҷоиз нест:

Вале агар инсон танҳо қасди машқ кунад, бо риоя қардани дар чеҳра назадан, дар ин сурат ҷоиз аст.

Зеро дар он хос дар чеҳра задан аст ва аз он наҳй шудааст.

Ва зеро он хатар дорад.

Боби ғасб

Ғасб ба ноҳақ аз худ қардани моли дигар кас аст.

Ва он ҳаром аст, аз рӯи ҳадиси: **"Ҳар кас аз замин ба зулм як ваҷаб бигирад, Аллоҳ дар рӯзи қиёмат аз ҳафт табақаи замин бар қардани ӯ тавқ мекунад"**.

Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Бинобар ин:

(1) Онро ба соҳибаш қардонад ва агарчи қарима дучанд шавад.

(2) Бар вай: Нуқсонӣ он аст.

(3) Иҷораи он дар вақти дар дасташ будан аст.

(4) Ва зомин шудани он, агар қардани талаф шавад.

Ва зиёдати он аз соҳибаш аст.

Ва агар замин бошад, ки бар он ниҳол шинонда ё бино сохтааст, пас соҳиби он ҳақ дорад, ки он решақан ва хароб кунад, аз рӯи ҳадиси: **"Барои решаи золим ҳақ нест"**. Ривояти Абӯдовуд.

Ва ба касе ки моли ғасбшуда ба ӯ мунтақил шуд, дар ҳоле ки медонад, ҳукми ӯ ҳукми ғасбкунанда аст.

Боби орият ва вадият

(Орият)

Орият: Фоида бурдан ҷои аст (ва бояд, ки фоида бурдан ҷои бошад, мисли орият гирифтани китоб).

Он мустаҳаб аст, аз рӯи дохил шудани он дар эҳсон ва хайр, Паёмбар ﷺ фармуд: "**Ҳар кори хайр садақа аст**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

(1)Агар:

(А)Замонати он шарт гузошта шуда бошад: Онро зомин шавад.

(Б)Ё таҷовуз кард ва ё дар он кутоҳӣ кард: Зомин шавад.

(2)Вагарна зомин на- мешавад.

(Вадият)

(Вадият: Ин аст, ки мол ба касе дода мешавад, ки барои соҳибаш онро ниғаҳ дорад).

Ва ҳар кӣ амонате дар наздаш гузошта шуд, бояд онро дар сейфи монанди он нигоҳ дорад ва бе иҷозати соҳиби он аз он фоида набарад, (ва ба ин маълум мешавад, ки пуле, ки дар бонкҳо гузошта мешавад, амонат нест, балки он қарз аст).

Бар ориятгир кай гардондани орият вочиб аст?

(1)Ҳаргоҳ вақт тамом шавад.

(2)Ҳаргоҳ соҳибаш онро талаб кунад.

(3)Ҳаргоҳ аз дуздидани он хавф барад.

(4)Ҳаргоҳ ориятгир сафар кунад.

(5)Ҳаргоҳ баҳрабарӣ тамом шавад.

Боби шуфъат

Шуфъат: Ҳуқуқи инсоне, ки ҳиссаи шарикӣ худро аз дасти касе ки бо фурӯш ба ӯ интиқол дода шудааст, кашида гирад ва монанди инҳо.

Махсусан дар молҳои ғайриманқул, ки тақсим намешавад, аз рӯи ҳадиси Ҷобир разияллоҳу анҳу: "**Паёмбар ба шуфъат дар ҳар чизе ки тақсим намешавад, ҳукм кард, пас ҳаргоҳ ҳудуд воқеъ шуд ва роҳҳо сарф карда шуд, пас шуфъат нест**".

Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Барои соқит кардани он ҳилла кардан ҳалол нест, пас агар ҳилла кунад, соқит намешавад, аз рӯи ҳадиси "**Ҳамоно амалҳо ба нист вобастагӣ дорад**".

Ва ҳамсоя дар ҳоли як будани роҳ ва ё дар ҳар чизе ки дар он шариканд, ҳаққи шуфъатро дорад, ва ҷуз ин, ӯ ҳаққи шуфъатро надорад.

Мисоли шуфъат: Ду мард дар замин шариканд ва яке аз онҳо саҳми худро ба марди сеюм мефурӯшад, пас шарике, ки нафурӯхтааст, ҳақ дорад, ки ин ҳиссаро аз харидор бо зӯр ба муқобили арзиши он бигирад ва онро ба моликияти худ ҳамроҳ кунад, пас ҳамаи замин аз они шарики аввале, ки нафурӯхтааст, мешавад.

Боби вақф

Вақф: Ниғаҳ доштани асл ва аз фоидаҳо истифода кардан аст.

Ва он беҳтарин ва судмандтарин наздикӣ аст: Агар аз ҷониби некӣ бошад ва аз зулм саломат монда бошад, аз рӯи ҳадиси: "**Агар шахс бимирад, амали ӯ ба ҷуз се чиз қатъ мешавад: Садақаи ҷория ё илме, ки аз он баҳра бурда мешавад, ё фарзанди солеҳе, ки барояш дуо мекунад**". Ривояти Муслим.

Ва аз Ибни Умар ривоят аст, ки гуфт: Ба Умар аз замини Хайбар заминерасид, пас назди Паёмбар ﷺ омад, то дар он аз ӯ талаби амр кунад, пас гуфт: Ман замини Хайбарро ба даст овардаам ва гарантар аз он сарвате надоштам, фармуд: "**Агар хоҳӣ асли онро ҳабс кун, пас ба он садақа кун**". Гуфт: Пас Умар онро садақа кард, ҷуз ин ки ӯ асли он фурӯхта намешавад ва мерос бурда намешавад ва ҳиба карда намешавад. Пас онро ба мискинон, хешовандон, дар озод кардани бандогон, дар роҳи Аллоҳ, мусофир ва меҳмон садақа дод ва бар сарпарастии он боке нест, ки аз он бихӯрад ва рафиқашро хӯронад, магар аз он мол касб накунад. Ривояти Бухлоӣ ва Муслим. Ва беҳтарини он, судмандтарини он барои мусалмонон аст.

Бо гуфтан (ва феъле), ки ба вақф далолат мекунад, вақф мешавад.

Дар ҷойҳои сарф кардан ва шартҳои вақф ба шартҳои вақфкунанда муроҷиат карда мешавад, вақте ки мувофиқи шариат бошад.

Вақф фурӯхта намешавад, то вақте ки аз он фоида бурда нашавад, дар сурати фоида набурдан онро фурӯхта мешавад ва дар монандии он ё баъзе монандии он қарор дода мешавад.

Ақсоми вақф:

(1) Бар ҷиҳат: Пас бояд дар ҷиҳати некӣ бошад.

(2) Бар муайян: Шарт аст, ки дар он гуноҳ набошад.

Фарқ дар байни вақф ва васият:

Вақф:

- ☞ Шартномаи анҷомёфта бошад.
- ☞ Ба ҳамаи мол бошад.
- ☞ Барои ворисон ва ғайри ворисон аст.

Васият:

- ☞ Ақдест, ки бар мавт бастагӣ дорад.
- ☞ Ба сеяки мол, пас камтар аз он мебошад.
- ☞ Барои ворис намебошад.

Боби (шартномаҳои хайрия): Ҳадя, ато ва васият

Он аз шартномаҳои хайрия аст:		
(1)Ҳиба (ҳадя): Дар вақти ҳаёт ва саломатӣ хайр кардани мол аст.	(2)Атия: Дар бемории марговараш хайр кардан аст.	(3)Васият: Пас аз вафот хайр кардан аст.
Қисмҳои беморӣ:		
(1)Бемории тарсидашуда: Дар он нисбати марг аз саломатӣ бештар аст.	(2)Ғайри тарсидашуда: Дар он саломатӣ аз ҳалокат бештар аст.	
Пас ҳамагӣ дар эҳсон ва хайр дохиланд:		
(1)Ҳадя: Аз сармоя аст.	Атия ва васият:	
	(а)Аз сеяки мол, пас камтар барои ғайри ворис аст.	(б)Агар аз сеяк зиёд бошад ё барои ворисон бошад, ба иҷозати ворисони мураббӣ вобаста аст.
<p>Дар ҳамаи инҳо, бояд дар байни фарзандонаш адолат бошад, аз рӯи ҳадиси: "Аз Аллоҳ битарсед ва миёни фарзандонатон адолат кунед". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.</p> <p>Пас аз гирифтани ҳадя ва қабули он, баргардонидани он ҷоиз нест. Аз рӯи ҳадиси: "Қасе, ки ба ҳадяш баргардад, монанди сағест, ки қай мекунад, сипас ба қайаш бармегардад". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.</p> <p>Ва дар ҳадиси дигар: "Барои марди мусалмон ҷоиз нест, ки ҳадя бидиҳад ва боз пас гирад, магар он чи падар ба писараш медиҳад". Муаллифони Сунаи ривоят кардаанд.</p> <p>"Паёмбар ﷺ ҳадяро қабул мекард ва подош меод".</p> <p>Ва падари (мусалмони озод) ҳақ дорад, ки дар моли фарзандаш тасарруф кунад, магар ин ки: (1)Ба ӯ зарар расонад, (2) ӯ ниёз дошта бошад, (3) ӯ онро ба фарзанди дигаре бидиҳад, (4) ӯ ба далели вафоти яке аз онҳо бошад, аз рӯи ҳадиси: "Ту ва молат аз онӣ падарат ҳастӣ". (Ривояти Ибни Моҷа).</p> <p>Аз Ибни Умар бо ривояти марфӯъ омадааст: "Марди мусалмоне, ки чизе дорад, ки васият кунад, ҳақ надорад, ки бенавиштани васияташ ду шаб гузарад". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.</p> <p>Ва дар ҳадиси: "Аллоҳ ҳар соҳиби ҳақро ҳаққашро додааст ва барои ворис васияте нест". Муаллифони Сунаи ривоят кардаанд.</p>		

Ва дар ривояте: "**Магар, ки ворисон бихоҳанд**".

Касе, ки барои ғанӣ кардани ворисонаш чизе надорад, бояд васият накунад, балки тамоми молҳоро барои ворисонаш гузорад, чуноне ки Паёмбар ﷺ фармуд:

"Агар ворисони худро сарватманд гузорӣ, беҳтар аст аз он ки онҳоро фақирӣ гадоён бигузорӣ". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва хайру некӣ дар ҳама аҳвол лозим аст.

Онҳое, ки дар амал кардан иҷозат шудаанд, чаҳор нафаранд:

(1)Вакил: Касест, ки дар ҳоли ҳаёт барои ӯ иҷозати амал кардан дода шудааст.

(2)Васиятшуда: Касест, ки пас аз марг иҷозати амал кардан дода шудааст.

(3)Назораткун: Касест, ки дар амал кардан дар вақф иҷозат дода шудааст.

(4)Валӣ: Касест, ки аз тарафи шариат вазифадор шудааст, ки амал кунад, монанди валии ятим.

Намунаи васият:

Ин аст он чизе ки ман ба он васият мекунам:.....(номашро зикр мекунад: Фалон ибни фалон), ва ӯ гувоҳӣ медиҳад, ки маъбуди ҳаққе ҷуз Аллоҳ нест, ягона аст ва шарике надорад ва ин ки Муҳаммад банда ва фиристодаи Уст.

Ва фарзандонам, аҳлу оилаам ва хешовандонамро васият мекунам, ки аз Аллоҳ азза ва ҷалла битарсанд.

Ман васият мекунам, ки қарзҳои маро пардохт кунед, ки инҳо аст:.....

Ва васият мекунам (агар хайре тарк кунад) ба:.....(миқдорро зикр мекунад ва аз сеяк кам бошад) барои:.....(касе, ки ҳаққи васият дорад, ҷуз ворисон зикр мешавад).

Ва васият мекунам, ки дар шустан ва дафни ман ва таъзия ба суннат пайравӣ карда шавад.

(Баъд ба васиятнома имзо мегузорад, таърихи рӯзро менависад ва бар он шоҳид мегирад).

Суолҳои китоби савдо

Суол:	Дуруст	Хато
❖ Фарқ байни шартҳои хариду фурӯш ва шартҳои хариду фурӯш низ дар дигар аҳдҳо аз қабилани никоҳ вучуд дорад.	☐	☐
❖ Ҳамаи шартҳои шартнома ба он комилан мувофиқ нест, зеро мутлақи он ин аст, ки дар он ҳеҷ шартҳое вучуд надорад.	☐	☐
❖ Асл дар муомалот ҳалолӣ аст, то далеле бар ҳаром будани он бошад.	☐	☐
❖ Мазҳаби имом Молик дар муомалот қарибтарин мазҳаб ба суннат аст.	☐	☐
❖ Дар муомалот сухани имом Моликро намеёбӣ, магар ин ки худӣ имом Аҳмад ривояте дорад, ки ба мазҳаби Молик мувофиқат мекунад.	☐	☐
❖ Ҳар шарт, ки ба талаботи шартнома муҳолиф аст, эътибор надорад.	☐	☐
❖ Ҳамаи шартномаҳо мувофиқи он чи ки дар урфу одат нишон дода шудааст, баста мешаванд.	☐	☐
❖ Харидор ихтиёр дорад, агар аз ҳоли он беҳабар бошад.	☐	☐
❖ Шариат ҳар боберо, ки боиси рибо мешавад, бастааст.	☐	☐
❖ Ҳеҷ маъсияте нест, ки ҷазо бар он бастагӣ дорад ва он аз куфр камтар аст, монанди рибохӯрӣ.	☐	☐
❖ Шартномае, ки ду тараф талаб мекунанд, фақат бо ризоияти ду тараф ё бо дигар сабабҳои шаръӣ бекор карда мешавад.	☐	☐
❖ Касе ки ризои ӯ шарт нест, донистанаш ҳам шарт нест.	☐	☐
❖ Агар яке аз тарафҳои савдо рост ва возеҳ набошад, шариат ҳуқуқи тарафи дигарро ҳифз мекунад.	☐	☐
❖ Одам моли худро гоҳе бе андеша ва машварат мефурӯшад ва мехарад, пас шариат ҳаққи ӯро ҳифз кардааст.	☐	☐
❖ Мусалмон дар сурати ихтилофот, бояд ба касе ки бовар дорад, насиҳат кунад.	☐	☐
❖ Барои зинда кардани замини мурда иҷозати роҳбар лозим аст.	☐	☐
❖ Луқата (гумшуда) дар қойҳои ҷамъомади мардум, мисли масҷидҳо як сол эълон карда мешавад.	☐	☐
❖ Вақф шартномаи ҷоиз аст, ки метавонад бекор карда шавад.	☐	☐

Суол:	Дуруст	Хато
☛ Дар ҳадя додани фарзандон адл кардан воҷиб аст.	☐	☐
☛ Аз сеяк зиёд васият кардан ҷоиз нест.	☐	☐
☛ Васият кардан барои ворис ҷоиз аст.	☐	☐
☛ Васият пеш аз қарз аст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Аз баъди васияте аст, ки майит ба он васият кардааст ё қарз).	☐	☐
☛ Васиятро пеш аз марг молик мешавад.	☐	☐
☛ Васият барои касест, ки хайреро тарк мекунад.	☐	☐

- ☛ Шартҳое, ки дар савдо эътибор дорад: Вақти ихтиёр. Агар танҳо бар он пеш иттифоқ шуда бошад. Агар бо ақд якҷо бошад. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ☛ Агар шарт хилофи талаботи шартнома бошад, шартнома чунин аст: Дуруст. Хато.
- ☛ Рибое, ки дар он доду гирифт аст, пас байъ (номида мешавад номида намешавад).
- ☛ Он чизе ки мардум дар гуфтор ва аъмол ҳарф мезананд, бармегардад, ба: урфу одат. Шариат. Луғат.
- ☛ Фурӯши худмурда: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ☛ Фурӯши ҷанин дар шиками модараш: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ☛ Моли марде дуздада шуд ва пеш аз пайдо кардани он, онро фурӯхтааст: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ☛ Муомалот ва шартномаҳои нав, ки дар дараи ҳозира ба амал меоянд: Ҳамаи онҳо эътибор надоранд, зеро дар қонуни шариат пешбанӣ нашудааст. Ҳамаашон дурустанд, зеро онро қонуни шариат манъ накардааст. Асл дурустии он аст, магар он чизе дар он набошад, ки ботил будани онро талаб кунад.
- ☛ Зайд ба Муҳаммад мошинеро дар Макка фурӯхт ва шарт гузошт, ки ба он мошин ба Қасим бармегардад: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ☛ Зайд хонаеро ба Муҳаммад фурӯхт ва шарт гузошт, ки ӯ бар камбудие, ки дар он аст, масъул нест, пас Муҳаммад фаҳмид, ки дар он камбудие ҳаст: Ихтиёр дорад. Ихтиёр надорад.
- ☛ Уҳдадориҳои харидору фурӯшанда: Ростқавлӣ ва баён. Пинҳон кардани камбудииҳои дохилӣ.
- ☛ Зайд мошинеро аз Холид бар ин ки кондитсионер дорад, харид, пас маълум шуд, ки чунин нест, пас фурӯш: Дуруст аст. Ботил аст. Дуруст аст, агар Зайд розӣ гардад.
- ☛ Ҳукмҳои шариат (пеш аст, пеш нест) бар он чизе ки одамон дар шартномаҳои мувофиқат мекунанд.

- ❖ Мухаммад бар болои Умар даҳ ҳазор риёл қарз дорад ва Умар ин қарзро инкор мекунад ва Мухаммад ба ӯ гуфт: Қарзро эътироф кун ва ман аз он ба ту се ҳазор риёл медиҳам, пас Умар қарзро эътироф кард: Дуруст мешавад. Дуруст намешавад.
- ❖ Дар вақти ихтилоф тақдим мешавад манфиатҳои: Омма. Хос.
- ❖ Мухаммад Аҳмадро вакил кард, ки аз тарафи ӯ ду рӯз рӯза дорад: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ❖ Дар ширкати ал-ъинон: Ҳар ду шарик мол ва кор тақдим мекунанд. Як шарик мол медиҳад ва дигаре кор мекунад. Ҳар ду шарик мол медиҳанд ва якеашон кор мекунад ва дигари онро кумак мекунад.
- ❖ Фоида дар ширкати муфоваза бар: Миқдори мол. Он чизе ки ду шарик иттифоқ кардаанд. Фоидаи ҳамонанд.
- ❖ Мухаммад ва Алӣ дар як корхонаи ширӣ шарик шуданд ва онҳо шарт карданд, ки фоидаи ҷурғот ба Мухаммад мерасад ва боқимондаи ашё дар миёни онҳо нисф тақсим мешавад: Дуруст аст. Нодуруст аст.
- ❖ Фурӯши ангур ба касе ки онро шароб бигирад: Дуруст аст. Дуруст нест.
- ❖ Подош дар бораи номаълум: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ❖ Гирифтани чор доллар аз замин: (Ҳаром аст. Ҷоиз аст) ва агар онро гирифт, пас (онро бе эълон кардан соҳиб мешавад. Бояд як соли пурра онро эълон кунанд).
- ❖ Гирифтани шутури гумшуда: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ❖ Гирифтани бузи гумшуда: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ❖ Мубориза бар зидди баъзе шахсоне, ки дар тирандозӣ хубанд: Дуруст аст. Дуруст нест.
- ❖ Як гурӯҳ ҷавонон иттифоқ карданд, ки футболбозӣ кунанд ба шарте, ки дастаи мағлуб дастаи ғолибро ба хуроки шом таъмин намояд, пас чунин кардан: Ҷоиз аст. Ҳаром аст.
- Кандани решаи он чи ғасбкунанда дар замин шинонда бошад, агар соҳибаш талаб кунанд: Воҷиб аст.
- ❖ Кандани решаи он чи ғасбкунанда дар замин шинонда бошад, агар соҳибаш талаб кунанд: Воҷиб аст. Ҳаром аст. Ҷоиз аст.
- ❖ Барои бекор кардани шуфъат ҳилла кардан: Воҷиб аст. Ҳаром аст. Ҷоиз аст.
- ❖ Ҳукми вақф аз рӯи шарият: Мустаҳаб аст. Ҷоиз аст. Воҷиб аст.
- ❖ Агар марди гирифтори саратон ба занаш замин диҳад, ин эътибор мешавад: Ҳадея. Васият. Атия), оё иҷрои он ҷоиз аст? Ҷоиз аст. Ҷоиз нест).
- ❖ Молик шудани мард аз моли фарзандаш дар бемории маргаш: Дуруст аст. Дуруст нест.

Китоби меросҳо

Он: Дониستاني тақсими молҳои тарика дар байни мустаҳиққони он аст.

Ва асл дар он:

(1) Фармудаи Аллоҳ таъоло дар сураи Нисо: **(Аллоҳ дар бораи фарзандонатон шуморо фармон медиҳад, ки дар вақти тақсими мерос ҳиссаи як писар ба андозаи ҳиссаи ду духтар аст)**, то фармудаи Ӯ: **(Ин ҳудуди муқарраркардаи Аллоҳ аст)** то охири оятҳо.

(2) Ва фармудаи Аллоҳ дар охири сура: **(Аз ту эй Муҳаммад фатво мехоҳанд, бигӯй, ки Аллоҳ дар бораи калола бароятон фатво медиҳад)**.

(3) Бо ҳадиси Ибни Аббос разияллоҳу анҳу ба таври марфӯъ: (Меросҳоро ба аҳлашон бирасонед, пас он чи боқи монд, пас ба ҳақдортарин мард аст).

Оятҳои карима бо ҳадиси Ибни Аббос бештари аҳкоми меросҳо ва муфассал зикр шудани онҳо ба шартҳояшонро дар бар гирифтааст.

Пас, Аллоҳ мардон ва занонро аз фарзандони пушт ва фарзандони писарон қарор дод ва аз бародарони аз падару модар ё аз ғайри модар, ҳаргоҳ чамъ шаванд, молро тақсим мекунанд.

Ва моли боқимонда: Барои писар монанди ду ҳиссаи духтар аст.

Ва мардони зикршуда: Мол ва ё он чи аз мерос боқимондари мегиранд.

Соҳибони фарзҳо

(Духтар):

Як духтар: Нисф ҳақ дорад.

Ду духтар, пас зиёдтар: Ду сеяк ҳақ доранд.

(Духтари писар):

Ва агар духтар ва духтари писар бошад: Ба духтар нисф ва духтари писар шашяк ҳисса барои пурра кардани ду сеяк аст.

(Хоҳар):	Ҳамин чиз ба хоҳарони аз падару модар ва хоҳароне, ки ба падар дар калола тааллуқ доранд, агар писар ва падар надошта бошанд, дахл дорад.	
<p>Ва агар духтарон ду сеякро фаро гиранд: Чуз онҳо духтарони писар соқит мешаванд, ҳаргоҳ онҳоро марде, ки дар дараҷаи онҳост ё поёнтар аз онҳост, онҳоро ихота накунад.</p> <p>Ва ҳамчунин хоҳарони аз падару модар хоҳарони падариро соқит мекунанд, агар бародари онҳо онҳоро ихота накунад.</p>		
(Хоҳарони модарӣ):	<p>Ва барои бародарон ва хоҳарони модарӣ: Барои яке шашьяк ва барои ду ва ё бештар аз он сеяк аст ва миёни писарон ва духтарон баробар карда мешавад.</p> <p>Ва онҳо бо вучуди фарзандон мерос намебаранд ва на бо аҷдо-дони мард.</p>	
(Шавҳар):	Ва шавҳар бе фарзандони зан, нисф мегирад.	Бо онҳо чоряк мегирад.
(Ҳамсар):	Ва як ҳамсар пас бештар бе фарзандони шавҳар чоряк мегирад.	Бо онҳо ҳаштяк мегирад.
(Модар):	Модар бо яке аз авлод ё ду бародар ё ду хоҳар, пас бештар шашьяк мегирад.	
	Дар сурати набу-дани инҳо сеяк мегирад.	Ва модар сеяки боқимондари дар вучуди шавҳар ва падару модар ё ҳамсар ва падару модар мегирад.
(Модар-калон):	"Ва Паёмбар ﷺ барои модаркалон шашьяк меод, агар дар зер модар набошад" . Абӯдовуд ва Насой ривоят кардаанд.	
(Падар):	Падар шашьяк мегирад ва бо писарон бар он зиёд намешавад.	Ва бо духтарон шашьяк мегирад, агар баъд аз фарзи онҳо чизе боқӣ монд аз рӯи асаба будан, бигирад.
(Бобо):	Ва бобо ҳамчунин аст.	
Ва ин ки онҳо бе писарон умуман аз рӯи асаба будан мерос мебаранд.		

Аҳкоми таъсиб

Ва ҳамчунин ҳамаи мардон ғайр аз шавҳар ва бародари модарӣ асаба ҳастанд ва онҳо:

(1) Бародарони падару модарӣ ва бародарони падарӣ ва фарзандони онҳо.	(2) Ва амакони аз як падару модар ё аз тарафи падар ва писарони онҳо, амакони фавтида ва амакони падар ва бобои ӯ, агарчи боло равад.	(3) Инчунин писарон ва писарони онҳо.
---	---	---------------------------------------

Ва ҳукми осиб (хешовандони падар):

(1) Агар танҳо бошад, ҳамаи молро мегирад.	(2) Агар бо ӯ соҳиби ҳиссае мебуд, боқимондари пас аз он мегирад.	(3) Агар ҳиссаҳои муқарраршуда ҳамаи тарикаро фаро гирифта бошад, барои осиб чизе боқӣ наместонад. Ва наметавонад, ки бо писари аз пушт ва на бо падар фаро гирад.
--	---	--

Агар ду осиб ё бештар бошад, пас чиҳатҳои усубат ба тартиби зерин аст:

(1) Фарзандӣ.	(2) Сипас падарӣ.	(3) Сипас бародарон ва писарони онҳо.	(4) Сипас амакон ва фарзандони онҳо.	(5) Сипас валӯъ ва ӯ озодкунанда ва асабаи ӯ, ки худ асаба ҳастанд.
---------------	-------------------	---------------------------------------	--------------------------------------	---

Пас аз онон тақдим карда мешавад:

(1) Наздиктарин.	(2) Агар онҳо дар як чиҳат бошанд, наздиктарини онҳо аз рӯи манзалат тақдим мешавад.	(3) Агар дар манзалат баробар бошанд, қавитарини онҳо тақдим мешавад ва ӯ: Бародари падару модарӣ бар касе ки аз падар аст.
------------------	--	---

Ва ҳар хешованди мард, ғайр аз писарон ва бародарон, хоҳараш бо он мерос намебарад.

Аҳкоми авл (аз саҳми масъала зиёд)

Агар фарзҳо ҷамъ шаванд, бар масъала зиёд мешавад, ки яқдигарро соқит мекунанд: Ба миқдори саҳмҳояшон мегардад.

(Мисолҳо):

(1)	Агар шавҳар, модар ва хоҳари ғайри модарӣ бошад: Пас асли масъала шаш аст ва авл ба ҳашт мешавад.
(2)	Агар бо онҳо бародари модарӣ бошад, пас ҳамчунин аст.
(3)	Агар ду нафар бошанд: Авл ба нӯҳ мешавад.
(4)	Агар хоҳарони модарӣ ду нафар бошад: Авл ба даҳ мешавад.
(5)	Ва агар ду духтар, модар ва шавҳар бошад: Аз 12 ба 13 авл мешавад.
(6)	Ва агар бо онҳо падар бошад: Авл ба 15 мешавад.
(7)	Агар ду зан, ду хоҳари модарӣ ва ду хоҳари ғайри модарӣ ва модар боқӣ монад: Авл ба 17 мешавад.
(8)	Агар падару модар, ду духтар ва зан боқӣ монда бошад: Аз 24 то 27 авл мешавад.

Мисоли (1)		6	8
Шавҳар	$\frac{1}{2}$	3	3
Хоҳари ғайри модарӣ	$\frac{1}{2}$	3	3
Модар	$\frac{1}{2}$	2	2

Мисоли (2)		6	8
Шавҳар	$\frac{1}{2}$	3	3
Хоҳари ғайри модарӣ	$\frac{1}{2}$	3	3
Модар	$\frac{1}{2}$	1	1
Бародари модарӣ	$\frac{1}{2}$	1	1

Мисоли (3)		6	9
Шавҳар	$\frac{1}{2}$	3	3
Хоҳари ғайри модарӣ	$\frac{1}{2}$	3	3
Модар	$\frac{1}{6}$	1	1
Ду хоҳари модарӣ	$\frac{1}{3}$	2	2

Мисоли (4)		6	10
Шавҳар	$\frac{1}{2}$	3	3
Ду хоҳари ғайри модарӣ	$\frac{2}{3}$	4	4
Модар	$\frac{1}{6}$	1	1
Ду хоҳари модарӣ	$\frac{1}{3}$	2	2

Мисоли (5)		12	13
Шавҳар	$\frac{1}{4}$	3	3
Модар	$\frac{1}{6}$	2	2
Ду духтар	$\frac{2}{3}$	8	8

Мисоли (6)		12	15
Шавҳар	$\frac{1}{4}$	3	3
Модар	$\frac{1}{6}$	2	2
Ду духтар	$\frac{2}{3}$	8	8
Падар	$\frac{1}{6}$	2	2

Мисоли (7)		12	17
Ду ҳамсар	$\frac{1}{4}$	3	3
Ду хоҳари модарӣ	$\frac{1}{3}$	4	4
Ду хоҳари ғайри модарӣ	$\frac{2}{3}$	8	8
Модар	$\frac{1}{6}$	2	2

Мисоли (8)		24	27
Ҳамсар	$\frac{1}{8}$	3	3
Модар	$\frac{1}{6}$	4	4
Ду духтар	$\frac{2}{3}$	16	16
Падар	$\frac{1}{6}$	4	4

Дигар ҳукмҳо

Ва агар ҳиссаи муқарраршуда камтар аз масъала бошад ва ҳеҷ ҳешовандони мард набошад ва зиёдатӣ бар ҳар соҳиби ҳисса ба қадри ҳиссааш гардонида мешавад.

Агар соҳибони ҳиссаҳо ва ҳешовандони мард набошад, ҳешовандон мерос мебаранд ва онҳо ғайри зикршудаҳоянд ва ба манзалаи касе ки миёни онҳо восита шудааст, нозил карда мешаванд.

Ва ҳар кӣ ворисе надошта бошад, молаш барои хазина аст ва ба манфиатҳои ҷамъиятӣ ва хусусӣ сарф мешавад.

Ва ҳангоме ки инсон бимирад, бар мероси ӯ чаҳор ҳуқуқ вобастагӣ дорад:

(калиммаи таъдун онҳоро ҷамъ мекунед)	(т)	Якум: Хараҷоти оmodасозӣ.
	(д)	Баъд қарзҳо: Тасдиқшуда ва аз сармоя фиристода шудааст.
	(в)	Баъд агар васият карда бошад, аз сеяки он барои бегона иҷро мешавад.
	(м)	(Мерос): Сипас боқӣ барои меросбарони зикршудааст ва Аллоҳ донотар аст.

Ва сабабҳои мерос бурдан, се чиз аст:

(1) Насаб.	(2) Никоҳи дуруст.	(3) Валоъ (озодкунанда).
------------	--------------------	-----------------------------

Ва монеъаҳои мерос бурдан, се чиз аст:

(1) Куштан.	(2) Ғуломӣ.	(3) Ихтилофи дин.
-------------	-------------	-------------------

Ва агар баъзе аз ворисон ҳамл ё бедарак ва ё монанди инҳо бошанд: Эҳтиёт мекунӣ ва барои ӯ меистӣ, агар ворисон талаби тақсим кунанд. Ба он чи эҳтиёт ҳосил мешавад, тибқи он чи фақеҳон қарор додаанд, Аллоҳ таъоло онҳоро раҳмат кунад, амал мекунӣ.

Боби озод кардан

Ба ғуломӣ дохил шудан бо ду роҳ сурат мегирад:

(1) Дар ҷанг асир шудан.

(2) Таваллуд кардани каниз аз ғайри оғояш.

Анвоъи ғуломӣ:

(1) Алқин: Ғуломии комил.	(2) Муко- таб: Касе ки худро қисм- қисм мехарад.	(3) Мубаъъаз: Баъзеи он озод аст.	(4) Мудаббар: Озодияш ба фавтидани моликаш бастагӣ дорад.	(5) Озодияш ба сифате бастагӣ дорад.	(6) Ба озодияш васият шудааст.	(7) Уммул- валад. (Модари писар)
------------------------------------	---	--	--	--	--	--

Ва он озод кардани ғулом ва аз ғуломӣ халос кардани он аст.

Ва он яке аз беҳтарин ибодатҳост. Аз рӯи ҳадис: **"Ҳар мусалмоне, ки мусалмонери озод кунад, Аллоҳ ба ҳар узви ӯ ҳар узви озодкунро аз оташ наҷот медиҳад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва Расулulloҳ ﷺ пурсида шуд, озод кардани кадом ғулом беҳтар аст? Фармуд: "Аз ҳама гаронбаҳояшон ва боарзиштарини онҳо дар назди аҳлашон аст".

Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва озодӣ ҳосил мешавад:

(1) Ба гуфтан: Ва он лафзи "озодӣ" ва он чи дар маънои он аст.	(2) Ва ба молик шудан, пас касе хеши худро, ки аз рӯи насаб маҳрам аст, молик шуд, озод мешавад, (яъне хешеро молик шуд, ки агар фарз кунем яке аз онҳо зан бошад, ҳамбистарияш ҳаром аст).	(3) Ва бо тамсили ғуломаш бо бури- дани як узв ҷв ё сӯзонид ани он.	(4) Ва ба сироят, аз рӯи ҳадиси: "Касе ки ҳиссаи худро дар ғулом озод кунад ва он қадар мол дошта бошад, ки қимати он ғуломро пурра кунад барои вай он ғулом аз рӯи инсоф қимат гузошта шуда, ба шарикон дигар ҳиссаҳои онҳо дода шуда ғулом озод гардад. Дар сурате, ки он қадар мол надошта бошад, ки қимати онро пурра кунад, ҳиссаи худро озод кунад" . Ва дар ривояте: "Вагарна қимат гузошта шавад ва аз ғулом талаби саъй карда шавад ва болои тоқаташ вайро таклиф карда нашавад" . Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
---	--	--	---

Агар озодияш ба марги ӯ вобаста карда бошад, пас он мудаббар аст, ба марги моликаш, ҳаргоҳ аз сеяк хориҷ шавад, озод мешавад.

Аз Ҷобир ривоят аст, ки марде аз Ансор, ғуломаш пас аз маргаш озод кард, ки моле ҷуз ӯ надошт ва ин хабар ба Паёмбар ﷺ расид, пас фармуд: **"Кӣ ӯро аз ман мехарад?"**. Пас Наъим ибни Абдуллоҳ ӯро ба ҳаштсад дирҳам харид ва ӯ қарздор буд, пас ба ӯ ато кард ва фармуд: **"Қарзатро адо кун"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
Ва китобат: Ин аст, ки ғулом худро аз оғояш ба нархи мӯҳлатакӣ ба ду мӯҳлат пас бештар мехарад.

Аллоҳ таъоло фармуд: **(Пас бо онҳо қарордод бибандед, агар хайру салоҳ дар онҳо эҳсос мекунед)**, яъне дар дини онҳо салоҳ ва касбро эҳсос мекунед.

Агар тарси он бошад, ки дар озодии ӯ, ё китобаташ фасод шавад, ё касбу даромаде нашошта бошад, озод кардани ӯ ва китобаташ ҷоиз нест.

Ва мукотаб озод намешавад, магар ба адои қиматаш, аз рӯи ҳадиси: **"Мукотаб ғулом, модоме ки як дирҳам аз китобаташ монда бошад"**. Ривояти Абӯдовуд.

Аз Ибни Аббос ба таври марфӯъ ва аз Умар ба таври мавқуф омадааст: **"Қадам канизе аз оғояш таваллуд кунад, пас аз вафоти оғояш озод аст"**. Ривояти Ибни Моҷа. Ва дурусттар ин аст, ки сухани Умар разияллоҳу анҳу аст.

Ва Аллоҳ хубтар медонад.

Танбеҳ: Касе ки ҳукмҳои шаръӣ ва далелҳои онро меомӯзад, барояш маълум мешавад, ки назари шариат ба озод кардан ва дар он ташвиқ кардан ва тартиби савоби бузург бар он аст, ва аз ҷумлаи он назарҳо:

<p>(1)Аллоҳ таъоло оғоро амр кардааст, ки китобати ғуломашро, ки дар динаш салоҳ мебинанд ва тавоноии ба даст овардан ва ба нафси худ истоданро дорад, қабул кунад.</p>	<p>(2)Фармудаи ӯ ﷺ: "Қадам мусалмон мусалмонро озод кунад, Аллоҳ ба ҳар узви он, узве аз ӯро аз оташ наҷот медиҳад".</p>	<p>(3)Ва ғулом аз оғояш озод мешавад, агар ба ӯ тамсил кунад, бо бӯридани узв ва сӯзониданаш.</p>	<p>(4)Ғулом аз оғояш озод мешавад, танҳо ба молик шудани он, агар аз хешовандонаш бошад.</p>	<p>(5)Озод кардани ғуломро дар бисёре аз кафоратҳо қарор дода аст, хоҳ ихтиёрий бошад ё ҳатмӣ.</p>	<p>(6)Озодии ғуломи шарикӣ комил карда мешавад, агар яке аз шарикон ҳиссаашро озод кунад, агар мол дошта бошад, амр мешавад, ки ҳиссаи дигар шариконро бипардозад, то озод шавад.</p>
---	---	---	--	--	---

Суолҳои китоби меросҳо

Суол:	Дуруст	Хато
❖ Илми фароиз осон ва возеҳ аст, аммо ба забт ва азёд ниёз дорад.	☐	☐
❖ Дар омӯхтани илми фароиз омӯхтани назариявӣ бемашқ кардан дар ҳалли масъалаҳо кифоя аст.	☐	☐
❖ Дар илми фароиз ҳисоб ва риёзиёт аст, ки ба машқҳои амалӣ ва ҳалли масъалаҳо ниёз дорад, то устувор гардад.	☐	☐
❖ Ворис метавонад барои мерос бурдан сабабе дошта бошад, аммо мерос намегирад.	☐	☐
❖ Талоқшудаи раҷъӣ, модоме ки дар идда аст, мерос мегирад.	☐	☐
❖ Сабабияти никоҳ ба талоқи боин ботил мешавад, агарчи идда тамом нашуда бошад.	☐	☐
❖ Усули масъалаҳо аз фарзҳои муқарраршуда дар китоби Аллоҳ гирифта шудааст ва он: Нисф, чоряк, ҳаштяк, сеяк, ду сеяк ва шашяк аст.	☐	☐
❖ Усули масъалаҳо, ки дар назди олимон бар иттифоқ шуда аст, 18 ва 36 аст.	☐	☐
❖ Мумкин нест, ки яке аз занони соҳиби нисф бо дигаре аз занони соҳиби нисф якҷо шавад ва барои он низ нисф аст.	☐	☐
❖ Шартҳои ворисони нисф адамият (набудан) аст.	☐	☐
❖ Боби касе ки чоряк мегирад, утоқи ҷуфт номида мешавад, аммо якҷо шудани онҳо имкон надорад.	☐	☐
❖ Агар ҳамсар якто бошад, ҳаштяк мегирад, агар зиёд бошанд, пас онҳо дар чоряк шариканд.	☐	☐
❖ Аз соҳибони сеяк модар ё модаркалон аст.	☐	☐
❖ Хоҳари модарӣ, пас бештар, сеяк намегирад, магар ки бо ӯ як бародари модарӣ ё бештар бошад.	☐	☐
❖ Агар ҳамаи ворисон асаба бошанд, ва дар масъала соҳиби фарз набошад, асли масъала аз шумори онҳо мешавад.	☐	☐
❖ Писари бародари падару модарӣ духтари бародари падару модариро асаба мекунад.	☐	☐
❖ Баъзе ворисон ҳаргиз ҳаҷби ҳирмон намешавад.	☐	☐
❖ Агар дар масъала авл ё рад бошад: Асли масъала ба маҷмуъи саҳмҳо гардонидани шавад.	☐	☐

Суол:	Дуруст	Хато
❖ Усули ҳафт масъала ҳама авл мешавад.	☐	☐
❖ Рад дар истилоҳ ин аст, ки саҳмҳо аз асли масъала кам бошанд.	☐	☐
❖ Агар дар масъалаи рад як гурӯҳ бошад: Масъала аз шумори адади онҳо мебошад.	☐	☐
❖ Агар дар масъала рад аз як гурӯҳ бештар бошад: Саҳмҳо чамъ карда мешавад ва асли масъала ба маҷмӯи саҳмҳо рад мешавад.	☐	☐
❖ Чаҳор нисбат иборатанд аз: Шабоҳат, воридшавӣ, мувофиқат ва мубойинат.	☐	☐
❖ Дар сурати мубойинат: Мо якеро бар дигаре зарб мезанем, пас агар ду адад, масалан 2 ва 3 бошанд, пас дар миёни онҳо нобарорӣ аст ва ҳалли он 6 аст.	☐	☐
❖ Ба назаркунанда ба аҳкоми шаръӣ ва далелҳои он маълум мешавад, ки шариат ба озод кардан саҳт ташвиқ мекунад ва дар он тарғиб мекунад ва бар он савоби бузург тартиб додааст.	☐	☐
❖ Озод кардани ғулом ва халос кардани он аз бардағӣ аз беҳтарин ибодатҳост.	☐	☐

❖ Барои чӣ илми фариозро мехонем? ☐ То ба ҳар ворис ҳаққаш дода шавад. ☐ Дар омӯхтани илми фариоз аҷр аст. ☐ Зеро он нисфи илм аст. ☐ Ҳамаи зикршудаҳо.
❖ Адади сабабҳои мерос бурдан чанд аст? ☐ Ду. ☐ Се. ☐ Чор.
❖ Зане шавҳари ғуломе боқӣ монд: ☐ Аз он мерос мебарад. ☐ Аз он мерос намебарад.
❖ Ҳуқуқе, ки ба тарика бастагӣ дорад чамъ меояд, дар калимаи: ☐ Тадум. ☐ Ранҳат. ☐ Иш лака ризқ.
❖ Ҳукми омӯхтани илми фариоз: ☐ Воҷиб. ☐ Мустаҳаб. ☐ Фарзи кифоя. ☐ Фарзи айн аст.
❖ Адади ворисон аз мардон: ☐ Даҳ нафар. ☐ Понздаҳ нафар. ☐ Даҳто ба таври муҷмал ва понздаҳто ба таври муфассал.
❖ Ҳамагӣ ворисон аз мардон ва занон: ☐ 25. ☐ 18-то аст.
❖ Адади фарзҳои муқарраршуда дар китоби Аллоҳ: ☐ 6. ☐ 7. ☐ 8-то аст.
❖ Асли масъалаҳои ,ки бар он иттифоқ шудааст: ☐ Муайян аст. ☐ Номуайян аст.
❖ Адади соҳибони нисф: ☐ 4. ☐ 5. ☐ 3-то аст.
❖ Барои он ки шавҳар аз чор як ҳиссаи мерос гирад, вучуди насли меросбари зан аст: ☐ Аз ӯ. ☐ Аз ӯ ва ё каси дигар.

- ❖ Духтар нисф мегирад, ба шарте ки: Муассиб набошад. Монанди он набошад. Насли ворис набошад. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ❖ Соҳибони ду сеяк инҳоянд: Соҳибони нисф. Соҳибони нисф ҷуз шавҳар.
- ❖ Шартҳои ду сеяк, ин аст: Шартҳои нисф. Шартҳои нисф, ҷуз шарти ҳамонанд набудан, ки ба вучуди ҳамонанд тағйир меёбад.
- ❖ Ҷамъ дар назди фарзиҳо: Дуто. Дуто ва аз дуто бештар. Сето ва аз сето бештар.
- ❖ Шумораи соҳибони сеяк ҳисса: Дуто. Сето. Чорто аст.
- ❖ Модар сеяк ҳисса мегирад, дар вақти: Набудани насли ворис. Набудани ҷамъи бародарон. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ❖ Бародарони модарӣ сеяк ҳисса мегиранд, дар вақти: Набудани насли мардонаи ворис. Набудани асли мардонаи ворис. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ❖ Масъалаи умарӣ номида мешавад, ҳаргоҳ яке аз зану шавҳар бо: Падару модар бошад. Насли ворис. Бародарони модарӣ бошанд.
- ❖ Дар миёни бародарони модарӣ сеяк ҳисса тақсим карда мешавад: Барои писар монанди ҳиссаи ду духтар. Писар монанди духтар баробар аст.
- ❖ Шумораи касоне ки шашак ҳисса мегиранд: Се кас. Шаш кас. Ҳафт кас. Панҷ кас.
- ❖ Дар чанд ҳолат мумкин аст, ки худи зан асаба мешавад: Мумкин нест. Як ҳолат. Ду ҳолат.
- ❖ Шумораи ақсоми асаба: Дуто. Сето. Чорто.
- ❖ Шумораи асабаҳои, ки худ асабаанд: Даҳ. Чордаҳ. Ҳаҷдаҳ.
- ❖ Шумораи ақсоми асабаи ба дигарон: Дуто. Сето. Чорто.
- ❖ Шавҳар, ҳамсар ва модар ҳаҷб мешаванд, ҳаҷби: Ҳирмон. Нуқсон. Васф.
- ❖ Касе ки ҳаҷбро намедонад: Барои ӯ дар фароиз фатво додан ҷои аст. Барояш ҷои нест.
- ❖ Қоидаи усуле, ки дар он авл дохил мешавад: Онест, ки шашаки дуруст дорад. Онест, ки онро надорад.
- ❖ Қоидаи усуле, ки дар он авл дохил намешавад: Онест, ки шашаки дуруст дорад. Онест, ки онро надорад.
- ❖ Шартӣ рад ин аст, ки: Баъди ато кардани соҳибони фарзҳо ҳиссаашонро боқӣ бошад. Рад ба ғайри зану шавҳар бошад. Осиб (хешовандони мард) набошад. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ❖ Дуруст кардани инкисор дар рад мебошад: Пеш аз рад кардан ба маҷмӯи саҳмҳо. Баъд аз он.
- ❖ Агар саҳмҳо бар шахсҳо тақсим шаванд: Масъала ба дуруст кардан ниёз дорад. Масъала ба ислоҳ кардан ниёз надорад.

- ✿ Ислоҳи масъалаҳо: Зарур аст. Гоҳо воқеъ мешавад ва гоҳо не.
- ✿ Мумосала ин аст, ки: Ду адад баробар бошад. Адади бузург аз дучандони хурд бошад.
- ✿ Мудохала ин аст, ки: Ду адад баробар бошад. Адади бузург аз дучандони адади хурд бошад.
- ✿ Мувофақат қисмати ду адад бар адади дигар ҷуз як бе касрро (қабул мекунад, қабул намекунад).
- ✿ Ҳаргоҳ ду адад қисматро бар якдигар қабул кунанд, пас нисбат: Мумосала. Мудохала аст.
- ✿ Мақсад ба мувофақат ин аст: Нисф. Ададе, ки дар он мувофиқат кардаанд.
- ✿ Ҳаргоҳ ду адад қисматро бар якдигар қабул накунад, пас нисбат: Мумосалат ё мудохалат аст. Мувофақат аст. Мубоянат аст.
- ✿ Аз душвортарин чор нисбат: Мумосалат. Мувофақат. Мубоянат аст.
- ✿ Агар аз ғулом ба озод карданаш ё мукотаб карданаш ё даромад надоштани тарси фасод бошад, пас озод кардани ӯ ва китобаташ (ҷоиз нест. Ҷоиз аст).
- ✿ Агар озодияш ба марги оғояш вобаста шуда бошад, пас ӯ (мудаббар, ба озодияш васият шудааст) ба вафоти оғояш озод мешавад, агар аз (сеяк, нисф, чоряк) хориҷ шавад.
- ✿ Озодӣ воқеъ мешавад, ба: Гуфтан. Феъл. Сиroyат. Молик шудани хеш. Ҳамаи зикршудаҳо.
- ✿ Дар ғуломӣ дохил шудан мешавад, ба (ду роҳ, як роҳ, роҳҳои бисёр) ва аз ғуломӣ хориҷ мешавад, ба (ду роҳ, як роҳ, роҳҳои бисёр).

Ҳар як сабаби меросро бо мувофиқи он бипайвандед:

- Никоҳ** Асабияте, ки сабаби он неъматҳои озодкунанда бар озодкардааш аст ва ба сабаби он озодкунанда ва хешовандонаш, ки худ асаба ҳастанд, мерос мегиранд.
- Валоъ** Ақди никоҳи дуруст аст ва агар зан бимирад, шавҳар мерос мегирад ва агар шавҳар бимирад як зан ва бештар мерос мегирад.
- Насаб** Хешу таборӣ ва ба сабаби он наслҳо ва усул ва атрофиён мерос мегиранд.

Панҷ ҳуқуқе ,ки ба тарика бастагӣ дорад, ба тартиб зикр кун:

- [1]
- [2]
- [3]
- [4]
- [5]

Сабаби мерос гирифтани ҳар кадоми ворисони ояндаро баён кун:

Падар	Бародари падару модарӣ
Шавҳар	Озодкунанда
Духтар	Модари модар
Хоҳари модарӣ	Писари писари писар
Амаки модарӣ	Амаи падару модарӣ

Мардони ворисро ба тартиб зикр кун:

[1]	[2]	[3]	[4]
[5]	[6]	[7]	[8]
[9]	[10]	[11]	[12]
[13]	[14]	[15]

Занони меросгирро ба тартиб зикр кун:

[1]	[2]	[3]	[4]
[5]	[6]	[7]	[8]
[9]	[10]

(0)-ро дар пеши ғайри ворис ва (1)-ро дар пеши ворис аз шахсони зерин гузored:

Писари писари амаки ҳамхун Амакии модарӣ	<input type="text"/>	Амаи ҳамхун	<input type="text"/>	Духтари амаки ҳамхун	<input type="text"/>
Духтари писари писари писар	<input type="text"/>	Модари падари модар	<input type="text"/>	Писари бародари ҳамхун	<input type="text"/>
		Духтари духтар	<input type="text"/>	Духтари бародари падарӣ	<input type="text"/>

Усули муқарраршударо ҳамонгуна ки муаллиф раҳимаҳуллоҳ тартиб додааст, тартиб деҳ:

[1]	[2]	[3]	[4]
[5]	[6]

Усули масъалаҳоро тартиб бидеҳ:

[1]	[2]	[3]	[4]
[5]	[6]	[7]

Асли масъаларо дар зер баён кун:

Нисф 1/2 ва чоряк 1/4 ва ҳаштяк 1/8 ва ду сеяк 2/3 ва шашяк 1/6.

Асли масъала=

Соҳибони нисфро ба тартиб зикр кун:

[1]	[2]
[3]	[4]
[5]	

Холигиро пур кун:

Шавҳар нисф ҳисса мегирад, дар набудани:.....

Насли ворис ин аст:.....

Падар фақат шашяк ҳисса мегирад дар будани:

Падар шашяк ва боқиро мегирад, дар вақти будани:

Модар шашяк ҳисса мегирад, агар:

Бобо мерос мегирад, дар набудани:Модаркалон шашяк мерос мегирад дар набудани:

Дар масъалае, ки падар, модар, бобо ва модаркалон аст, аз онҳо мерос мегирад:

.....

Фарзанди модар дар бар мегирад:

Як духтари писар, пас бештар шашяк мегирад дар будани: ва набудани:

Як хоҳари падарӣ, пас бештар шашяк мегирад, дар будани: ва набудани:

Фарзанди модар шашяк мегирад дар будани:ва набудани:.....

Асаба ба нафси худ, инҳоянд:.....ғайр:ва.....ва аз закон.....

Занони асаба бо дигарон инҳоянд:ё:ё:бо:ё:

Ҳаҷб тақсим мешавад ба: (1) Ҳаҷби:(2) Ҳаҷби:

Ҳаҷби ба шахс тақсим мешавад, ба: (1) Ҳаҷби:(2) Ҳаҷби:

Усуле, ки дар он авл дохил мешавад, ин аст:ва.....ва.....ва.....

Ва усуле, ки дар он авл дохил намешавад, ин аст:ва.....ва.....

Асли 6 авл мешавад ба.....чанд бор, ва асли 12 авл мешавад,
ба.....чанд бор ва асли 24 авл мешавад.....
Муносаҳот дар луғат аз насх аст ва он:.....ва дар истилоҳ:
.....

Ҳар монеъе аз монеъаҳои меросро ба муносибаш бипайванд:

Ғуломӣ	Мусалмон аз кофир мерос намебарад.
Ихтилофи дин	Зеро он мол надорад ва ӯ мулки оғояш аст ва агар мо ӯро мерос диҳем, пас оғояшро мерос додаем ва оғо барои ӯ сабаби мерос нест.
Куштан	Касе дар ҳосил кардани чизе пеш аз вақташ шитоб кунад, ба маҳрум шудан аз он иқоб карда мешавад.

Байни навъи ғуломӣ ва маънои он бипайванд:

Алқин	Касе ки баъзеаш озод ва баъзеаш ғулом аст.
Мукотаб	Касе ки комилан ғулом аст.
Мудаббар	Касе ки озодияш ба вафоти моликаш вобаста аст.
Мубаъъаз	Касе ки худро қисм-қисм мехарад.

Китоби никоҳ

Никоҳ: Бо зан бо нияти ҳаловат бурдан, соҳиби фарзанд шудан ва дигар фоидаҳо ақду паймон кардан аст.

Ва никоҳ аз суннати паёмбарон аст.
 Ва дар ҳадис омадааст: **"Эй гурӯҳи ҷавонон, ҳар кӣ аз шумо тавони издивоҷ карданро дошта бошад, издивоҷ кунад, зеро издивоҷ чашмро аз ҳаром ниғаҳ медорад ва фарҷро аз ҳаром хубтар ҳифз мекунад. Ва касе ки натавонист издивоҷ кунад, бояд рӯза бигирад, чун рӯза шаҳватро кам мекунад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Занро ба хотири чор чиз никоҳ карда мешавад: Ба хотири молаш, ҳасабаш, зебоияш ва динаш, пас соҳиби динро никоҳ кун, дастонат хоколуд шавад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
 Ва бояд, ки диндор, соҳиби аслу насаб, дӯстдор, бисёрзояй ва ғамхорро интхоб кунад. Ва агар дар қалбаш хостгории зане афтод, пас ҳақ дорад, ки ба ӯ назар кунад, ки ӯро бо издивоҷи ӯ водор созад.

Шартҳои ба зан никоҳ кардан шашто аст:

(1)Бе хилват бошад.	(2)Бе шаҳват бошад.	(3)Фикр мекунад, ки эҳти-моли зиёд қабул аст.	(4) Ба он чи назар кунад, ки ғолибан ошкор аст.	(5)Қасд бар хутба дошта бошад.	(6)Зан набояд худро бараҳна намоиш диҳад ва ё атр занад (ба монанди сурма ва шабеҳи он аз ороиш.
---------------------	---------------------	---	---	--------------------------------	---

Барои мард ҷои нест, ки ба бар болои хостгории бародари мусалмон хостгорӣ кунад, то ки иҷозат диҳад ё тарк кунад (ё рад карда шавад).
 Зане, ки дар иддаи талоқ аст, ошкоро хостгорӣ кардан умуман ҷои нест ва дар хостгории боин ба марг ё ғайраш ба таври киноя хостгорӣ кардан ҷои нест, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таоло: **(Ва уноҳе бар шумо нест дар он чи ки ба таври киноя аз хостгории заноне "ки дар иддаанд" бар забон оваред)**, ва сифати киноя ин аст, ки гӯяд: Ман ба монанди ту ҳавас дорам ё маро аз нафси худат маҳрум нагардонӣ ва монанди ин.

Қоида: Ҳар касе, ки бо ӯ ақд бастан мумкин нест, ба ӯ ошкоро хостгорӣ кардан манъ аст, вале дар киноя баёни муфассал аст.

Ва бояд дар хутбаи ақди никоҳ ба хутбаи Ибни Масъуд хутба кунад, ки гуфт: Расулulloҳ ﷺ ба мо ташаҳҳудро дар вақти ҳоҷат омӯхт: **Аллоҳро ҳамду сано меғӯем ва аз ӯ ёрӣ ва омурзиш меҳоҷем ва ба Аллоҳ аз бадиҳои нафсамон ва**

<p>Аз амалҳои бадамон паноҳ мебарем, ҳар касеро Аллоҳ ҳидоят кунад, пас барои ӯ гумроҳқунандае нест ва касеро гумроҳ кунад, пас роҳнамое барои ӯ нест ва гувоҳи медиҳам, ки маъбуди ҳаққа чуз Аллоҳ нест, ягонаасту шарике надорад ва гувоҳи медиҳам, ки Муҳаммад банда ва расули Ӯст ва се оятро мехонад". Соҳибони Сунаун инро ривоят кардаанд. Ва баъзеашон се оятро тафсир кардаанд ва инҳоянд:</p>		
<p>(1)Фармудаи Аллоҳ таъоло: (Эй касоне, ки имон овардаед он чунон ки шоистаи тарс аз Аллоҳ аст, аз Ӯ битарсед ва то намиред, магар мусалмон бошед).</p>	<p>(2)Ва ояти якуми сураи Нисо: (Эй мардум! Аз Парвардигоратон битарсед, Парвардигоре, ки шуморо аз як тан офарид ва ҳамсарашро низ аз вай офарид ва аз он ду: Мардон ва занони зиёде паҳн кард ва аз Аллоҳ битарсед, ки ба номи Ӯ аз ҳамдигар суол мекунед ва аз тарки хешовандӣ битарсед. Ҳамоно Аллоҳ дар ҳама ҳолат бар шумо ниғаҳбон аст).</p>	<p>(3)Ва фармудаи Аллоҳ таъоло: (Эй касоне ки имон овардаед аз Аллоҳ битарсед ва сухани рост бигӯед) то охири ду оят.</p>
<p>Ва воҷиб нест, магар:</p>		
<p>(1)Иҷоб: Лафзест, ки аз вали содир мешавад, мисли гуфтаи ӯ: Ман ба ту духтарамро ба занӣ додам ё ба никоҳи ту даровардам.</p>	<p>(2)Қабул: Лафзест, ки аз шавҳар ё намояндаи ӯ содир мешавад, мисли гуфтаи ӯ: Ин никоҳро қабул кардам, ё қабул кардам ва монанди ин.</p>	

❁ Боби шартҳои никоҳ ❁

<p>Ва бояд дар он ризои зану шавҳар бошад, магар</p>			
<p>(1)Духтари хурдсол: Пас ӯро падараш беризогияш никоҳ мекунад.</p>	<p>(2)Ва каниз: Оғояш ӯро беризогияш никоҳ мекунад.</p>		
<p>Дар никоҳ бояд вали бошад, Паёмбар ﷺ фармуд: "Бевали никоҳ нест". Ҳадиси саҳеҳ аст, онро панҷ нафар ривоят кардаанд. Ва беҳтарини мардум ба шавҳар додани зани озод:</p>			
<p>(1)Падараш аст ва агарчи боло равад.</p>	<p>(2)Баъд писараш аст ва агарчи поён равад.</p>	<p>(3)Баъд хеши қарибтар, пас қарибтар аз хешони падарияш.</p>	
<p>Ва дар ҳадиси муттафақун алайҳ омадааст: "Бевазан агар аз ӯ иҷозат гирифта нашуд, издивоҷ карда намешавад ва духтар никоҳ карда намешавад, то аз ӯ иҷозат пурсида шавад". Саҳобагон гуфтанд: Эй Расулуллоҳ, иҷозати ӯ чигуна аст? Фармуд: "Духтар сукут кунад". Ва Паёмбар ﷺ фармуд: "Нкоҳро эълон кунед". Ривояти Аҳмад. Ва аз эълони никоҳ:</p>			
<p>Шоҳидии ду одил аст.</p>	<p>Онро оммавӣ кардан ва нишон додан аст.</p>	<p>Ва доира задан аст.</p>	<p>Ва монанди ин.</p>

Валии зан наметавонад ӯро ба касе, ки бо ӯ куфъу созгор нест, издивоҷ кунад, пас фосиқу фоҷир ба покдоман созгор нест ва араб ба якдигар созгоранд. Агар валии зан набошад, ё тулонӣ ғоиб бошад, ё аз издивоҷи ӯ бо созгораш манъ кунад, ҳоқим ӯро ба шавҳар медиҳад, ҳамчуноне ки дар ҳадис омадааст: "**Султон валии касест, ки вали надорад**". Соҳибони Сунун ҷуз Насой ривоят кардаанд. Ва касе, ки бар ӯ ақди никоҳ баста мешавад, бояд муайян бошад, пас дуруст намешавад, ки гӯяд: (Духтарамро ба издивоҷи ту даровардам) ва ӯ чанд духтар дорад, то ӯро ба номаш ё васфаш (ё ба ишора) ҷудо кунад. Инчунин барои яке аз ҳамсарон, ки дар боби манъшудаҳои аз издивоҷ дар никоҳ зикр шудааст, ҳеҷ гуна монеа вуҷуд надошта бошад.

Боби манъшудагони дар никоҳ

Ва онҳо ду навъанд: Мамнӯъи ҳамешагӣ ва мамнӯъи муддати тулонӣ.

(1) Мамнӯъҳои ҳамешагӣ:	Ҳафто насабӣ ва инҳоянд:	(1) Модарон ва агарчи боло раванд.		(2) Ва духтарон ва агарчи поён раванд ва агарчи аз духтарони духтар.			
		(3) Ва умуман хоҳарон.		(4) Ва духтарони онҳо.		(5) Ва духтарони бародарон.	
		(6-7) Ва аммаҳо ва холаҳо, аз ӯ ва ё яке аз усули ӯ бошад.					
		Ва ҳафто аз разоъӣ: Монанди зикршудагон.					
	Ва чор нафар аз домод, ки инҳоянд:	(1) Модарони ҳамсарон ва агарчи боло раванд.		(2) Ва духтарони ҳамсарон ва агарчи поён раванд, агар бо модаронашон ҳамбистар шуда бошад.			
		(3) Ва ҳамсарони падарон ва агарчи боло раванд.		(4) Ва ҳамсарони писарон ва агарчи поён раванд, хоҳ аз насаб бошад ё аз разоъӣ.			
	Ва асос дар ин:	Фармудаи Аллоҳ таъоло: (Бар шумо модаронатон ҳаром гардонида шуд) то охири оятҳо.					
		Ва фармудаи Паёмбар ﷺ: "Ширхорагӣ ҳаром мекунад он чиро, ки насаб ва зойдан ҳаром мекунад" . Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.					

(2)Ҳаромшудагони доимӣ:	Аз ҷумлаи онҳо, фармудаи Паёмбар ﷺ: " Байни зан ва амааш дар никоҳ ҷамъ карда намешавад ва на зан ва холааш ". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
	Бо фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва ҷамъи ду хоҳар бо ҳамдигар) .
	Барои марди озод ҷоиз нест, ки аз чор зан зиёд бигирад ва ғулом аз ду зан зиёд бигирад. Ва аммо бо занони канизи худ: Ҷоиз аст, ки тибқи хостааш ҳамбистар шавад. Агар кофир мусалмон шуд ва дар никоҳаш ду хоҳар бо ҳам ҳастанд, яке аз онҳоро ихтиёр кунад ё аз чор зан бештар дорад, чортои онро ихтиёр кунад ва аз боқӣ ҷудо шавад.

Ва ҳаром мегардад:

(1)Зани дар эҳром, то аз эҳромаш барояд.	(2)Ва зане, ки дар иддаи аз дигар аст, то иддааш тамом шавад.	(3)Ва зани зиногар бар марди зиногар ва ғайраш, то тавба кунад.	(4)Ва се талоқшуда ҳаром мегардад, то шавҳари дигар кунад ва бо ӯ ҳамхоба шавад ва аз ӯ ҷудо шавад ва иддааш гузарад.
--	---	---	---

Ва ҷамъ кардан дар миёни ду хоҳар дар мулк ҷоиз аст, вале агар бо яке аз онҳо ҳамхоба шуд, дигарияш барои ӯ ҳалол нест, то ҳамхобашударо ҳаром гардонад ба аз мулкаш баровардан ва ё баъди пок шудан бо ӯ издивоҷ кардан.
 Ва ширхорагие ҳаром мегардонад, ки пеш аз гирифтани кӯдак аз ширхӯрӣ бошад ва он панҷ бор пас бештар шир хӯрдан аст. Пас ба сабаби ширхорагӣ кӯдак ва авлоди ӯ авлоди зани ширдеҳ ва соҳиби шир мегардад.
 Ва ҳаром шудан аз ҷиҳати зани ширдеҳ ва соҳиби шир (шавҳари он) паҳн мешавад, монанди паҳн гаштани насаб.

Боби шартҳои дар никоҳ

Шартҳои дар никоҳ ва фурӯш ва ғайрашон ду қисм аст:

(1)Шарте, ки аз талаботи ақд аст: Ба он вафо кардан воҷиб аст ва агарчи дар маҷлиси ақд зикр нашавад, монанди нек зистан.	(2)Шарте, ки зиёд аст ва тақсим мешавад, ба:	
	(а)Дуруст: Ба он вафо кардан воҷиб аст.	(б)Фосид: Ба он вафо кардан ҳаром аст ва агарчи дар маҷлиси ақд зикр шуда бошад.

Ва он шарт ин аст, ки яке аз ҳамсарон бар дигаре шарт мегузорад ва он ду қисм аст:

(1)Дуруст: Монанди шарт гузорад, ки зани дигар нагирад, ё каниз нагирад ё ўро аз хона ва шаҳраш берун набарорад, ё маҳр ва ё нафақаро зиёд кунад ва монанди ин. Пас ин ва ҳамонанди ин ҳамагӣ дар фармудаи Паёмбар ﷺ дохиланд: "**Сазо-вортарин шартҳое, ки бояд ба он вафо кунед, шартҳои никоҳ аст**". Ҳадиси муттафақун алайҳ аст.

(2)Ва аз ҷумлаи он шартҳои фосид аст, монанди никоҳи мутъа, ҳалола ва шиғор.

Ва Паёмбар ﷺ дар ибтидо никоҳи мутъаро иҷозат дод, сипас онро ҳаром гардонид. Ва ҳалолақунанда ва барои ў ҳалола карда шударо лаънат кард. Ва аз никоҳи шиғор манъ кард ва шиғор ин аст, ки касе духтар ё хоҳари худро ба издивоҷи каси дигар дарорад ба шарти ин ки ў низ духтар ё хоҳари худро ба издивоҷи ин дарорад ва дар миёни онҳо маҳр набошад. Ва ҳамаи инҳо ҳадисҳои саҳеҳ ҳастанд.

Боби айбҳои дар никоҳ

Агар яке аз ҳамсарон дар дигараш нуқсоне пайдо кунад (ки сифати нокомиле, ки комилан хилофи ақд аст) пеш аз бастанӣ ақд аз он огоҳ набудааст:

(1)Монанди девонагӣ, маҳав, пес ва монанди ин, ҳақ дорад, ки ақди никоҳро бекор кунад.

(2)Агар зан ўро ёбад, ки бо зан ҳамбистар шуда натавонад, то як сол мӯҳлат дода шавад, агар як сол гузашт ва ў дар ҳамон ҳол аст, пас зан ҳаққи бекор кардани никоҳро дорад.

Ва агар ҳамаи зани канизро озод кунад ва шавҳараш ғулом аст, ихтиёр дода шавад, байни:

(1)Бо ў истодан.

(2)Ва аз ў ҷудо шудан.

Аз рӯи ҳадиси тулонии Оиша дар қиссаи Барира: "**Барира замоне озод шуд ба истодан бо шавҳараш ихтиёр дода шуд**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Ва агар бекор кардани никоҳ воқеъ шавад:

(1)Пеш аз ҳамхобагӣ:
Пас маҳр нест.

(2)Ва баъд аз ҳамхобагӣ: Маҳр қарор мегирад ва шавҳар ба назди касе ки ўро фиреб дода буд, бармегардад.

Китоби садоқ

Садоқ (маҳр): Ивазест, ки ба қади никоҳ ё он чизе ки ба он вобаста аст (ба монанди ҳамбистарии ба шубҳа) воҷиб аст.

Фасл дар аҳкоми маҳр

Маҳр бояд кам карда шавад (соқит карда нашавад ва он танҳо мулки зан аст).
Аз Оиша пурсида шуд: Маҳри Паёмбар ﷺ чӣ қадар буд? Гуфт: "**Маҳри ӯ барои ҳамсаронаш 12 авқия ва наш буд, оё медонӣ наш чист?** Гуфтам: **Не, гуфт: Нисфи авқия, пас он пансад дирҳам аст**". Ривояти Муслим.

"**Ва Сафияро озод кард ва маҳри ӯро озодияш қарор дод**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Ва ба марде фармуд: "**Чустуҷӯ кун ва агарчи ангуштари оҳанин ҳам бошад**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ҳар он чизе ки ба нарх ва иҷора дуруст шавад, агарчи кам бошад ҳам, маҳр ба он дуруст мешавад.

Ва агар бо ӯ издивоҷ кунад ва маҳри ӯро нагӯяд, пас барои вай маҳри мисл аст. Агар пеш аз ҳамхобӣ талоқ дод, пас вай зан ҳақ дорад, ки чизе дода шавад, бар тавонгар ба андозаи тавонаш ва бар фақир ба андозаи тавонаш, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (**Бар шумо-эй гурӯҳи шавҳарон-гуноҳе нест, ки занонро пеш аз ҳамхобӣ ва пеш аз таъини маҳрия талоқ диҳед, агарчи ин кор боиси паст шудани шахсияти зан мегардад, аммо бо додани маҳр ҷуброн мешавад. Пас бар шумо лозим аст, ки чизе бидиҳед, то ранҷиши хотирашон ҷуброн шавад. Бар тавонгар ба андозаи тавоноияш ва бар фақир ба андозаи тоқаташ. Ин корест шоистаи нақӯкорон**). Ва маҳр муқаррар мешавад:

(1)Комилан:		(2)Ва нисфи маҳр медиҳад: Ба ҳар ҷудоие, ки пеш аз ҳамхобӣ аст, аз чиҳати шавҳар, монанди талоқи ӯст.	(3)Ва соқит мешавад:	
(а)Ба сабаби вафот.	(б)Ё ба сабаби ҳамхобӣ.		(а)Ба ҷудой аз тарафи зан.	(б)Ё ҷудо кардани ӯ ба хотири айби зан.

Шахсе, ки занашро талоқ медиҳад бояд ба ӯ чизе бидиҳад, ки боиси ҷуброни хотири вай гардад, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (**Ва барои занони талоқ дода шуда, ҳадяи муносиб ва шоиста "бар шавҳар" лозим аст ин ҳаққест бар парҳезгорон**).

Боби нек зистани зану шавҳар

Ҳар яке зану шавҳарро лозим аст, ки бо дигар ба некӣ (аз рӯи шарият ва урфу одат) зиндагӣ кунанд, яъне суҳбати зебо ва озор надодан ва ҳаққи онро дер накунад.

(1) Ва занро лозим мешавад, ки:		(2) Бар шавҳар лозим аст, ки:		
(а) Ӯро дар баҳра бурдан итоат кунад.	(б) Бе иҷозати шавҳар: Набарояд ва сафар накунад.	(ҷ) Ва қоим шудан ба нонпазӣ, хамир кардан, пухтан ва монанди инҳо.	(а) Нафақаи ӯро диҳад.	(б) Ва ӯро ба нақӯи либос бипӯшонад.

Ҳамчуноне ки Аллоҳ таъоло фармуд: **(Ва бо занон ба таври шоиста рафтор кунед)** ва дар ҳадис: **"Ба занон меҳрубона муносибат кунед"**. Ҳадиси муттафақун алайҳ аст. Ва дар ҳадис омадааст: **"Беҳтарини шумо беҳтарини шумо ба хонаводааш аст"**. Ривояти Тирмизӣ.

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Агар мард занашро ба бистари худ даъват кунад ва зан аз омадан саркашӣ кунад. Малоикаҳо то саҳар ӯро лаънат кунанд"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва бояд мард миёни занон дар тақсимот, таъминот, либос ва ҳар чизе ки бар он қодир аст, адолат кунад.

Ва дар ҳадис омадааст: **"Ва агар касе ду зан дошта бошад ва ба яке аз онҳо бештар майл дошта бошад, дар рӯзи қиёмат дар ҳоле меояд, ки як тарафаш каҷ аст"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва аз Анас ривоят аст, ки: **"Аз суннат аст, ки агар мард бо духтар бар бева издивоҷ кард, дар назди ӯ ҳафт рӯз меистад, сипас тақсим мекунад ва агар бо бева издивоҷ кард, дар назди ӯ се рӯз меистад, сипас тақсим мекунад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва Оиша гуфт: **"Расулulloҳ ﷺ агар қасди сафар мекард дар миёни занонаш қуръа меандохт, пас саҳми кадоми аз онҳо мебаромад, бо ӯ сафар мекард"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Агар зан ҳаққашро аз тақсим, нафақа, ё либоса ба иҷозати шавҳар соқит кунад, ҷоиз аст. Ва ба ростӣ: **"Савда бинти Замъа рӯзашро барои Оиша бахшид, пас Паёмбар ﷺ барои Оиша рӯзи худаш ва рӯзи Савдаро тақсим мекард"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва агар аз нофармонии занаш (яъне нофармонии зан дар ҳаққи ӯ) битарсад ва далели нофармонии ӯ пайдо гардад:

(1) Ҷуро панд диҳад.	(2) Агар исроp кунад: Пас дар бистар ӯро тарк кунад.	(3) Агар зан нофармониро бас накунад, бе лат куби сахт ӯро занед (ва дар ҳадис омадааст: " Расулulloҳ ﷺ ҳаргиз чизеро ба дасташ назадааст, на занро ва на хизмат-горро "). Ривояти Муслим. Ва Паёмбар ﷺ фармуд: " Ҳеч як аз шумо ҳамсари худро мисли ғулом назанад ва дар охири рӯз бо ӯ ҳамбистарӣ кунад ". Ривояти Бухорӣ ва Муслим).
----------------------	--	---

(4) Агар тарси ихтилоф мобайни онҳо бошад, ҳоким доваре аз хонаводаи мард ва доваре аз хонаводаи зан фиристад, ки умур ва ҷамъу ҷудо карданро медонанд, агар ба муқобил ё чизи дигаре ҷамъро бубинанд, ҷамъ мекунад ё ҷудо мекунад, пас он чи кунанд, бар онҳо ҷоиз аст. Ва Аллоҳ хубтар медонад.	(5) Агар зан бас накунад: Дар идда ӯро як талоқ диҳад.
---	--

Мулоҳаза: Аллоҳ таъоло фармуд: **(Пас агар шуморо итоат карданд)** ва ба сӯи савоб гаштанд **(Ҳеч роҳе барои "сарзаниш ва" тааддӣ бар онҳо наҷӯед)**, яъне гузаштаро ба ёди онҳо наоред ва нагӯед: (Инчунин ва ончунон кардӣ ва ман инчунин ва инчунин гуфтам...) аз чизҳое, ки корҳои гузаштаро бармеангезад, балки ҳар чизи гузаштаро тарк кунед.

Суол: Агар зан аз муҳолифатии шавҳар тарсад, чӣ ҳукм аст?
Ҷавоб: **(Пас бар онҳо гуноҳе нест, ки бо ҳам сулҳ кунанд)**, яъне худашон сулҳ мекунад.

Ин ду довар ҳар чӣ бихоҳанд, мекунад, зеро ҳақ доранд, ки якҷо ё ҷудо кунанд ва шартҳои онҳо:

(1) Мард бошанд.	(2) Хешу таборӣ.	(3) Шариат ва ҳолро бидонанд.	(4) Қасди ислоҳ дошта бошанд.
------------------	------------------	-------------------------------	-------------------------------

Боби хуль

Хуль: Ҷудо кардани занаш (ба сабаби муомилаи бад) бар ивазе аз тарафи ӯ ва ё аз ғайраш аст.
 Ва асл дар он фармудаи Аллоҳ таъолост: **(Пас агар тарсидед, ки ҳудуди Аллоҳро барпо надоранд, гуноҳе бар он ду нест, ки зан фидя ва ивазе бипардозад "ва талоқ бигирад")**.
 Пас, агар зани (солеҳа) ахлоқу одоби шавҳараш ва шакли ӯро бад бинад ва тарси он дошта бошад, ки бо зистан бо ӯ ҳаққи ӯро риоят намекунад, пас гуноҳе нест, агар ба ӯ ивазе бидиҳад, то аз ӯ ҷудо гардад.
 Ва дар ҳар чизи андак ва бисёре, ки талоқаш дуруст мешавад, дуруст аст.
 Агар тарси риоя накардани ҳудуди Аллоҳ набошад, дар ҳадис омадааст: "**Зане, ки бе ягон сабаб аз шавҳараш талоқ талаб кунад, бӯи биҳишт бар вай ҳаром аст**". (Ба монанди ин баъзе соҳибони Суан ривоят кардаанд. Бар зан ҳаром аст, ки ба шавҳараш бо дурустии вазъият муҳолифат кунад ва бе сабабе, ки онро талаб мекунад).

Китоби талоқ

Талоқ: Кушодани қайди ҳамаи никоҳ (боин) ё баъзеи он (раҷъй) аст.

Анвоъи талоқ:

(1)Талоқи суннӣ ба эътибори:

(2)Талоқи бидъатӣ ба эътибори:

Ҳоли воқеъ шудани он: Дар покие, ки бо ӯ ҳамхобагӣ накардааст.

Адади талоқҳо:
Танҳо як талоқ бошад.

Ҳоли воқеъ шудани он: Дар вақти ҳайз ё дар покие, ки дар он бо ӯ ҳамхоба шудааст.

Адади талоқҳо:
Як бор аз як талоқ зиёд бошад.

Танбеҳ: Дар фатвои талоқ ба аҳли фатво ва маҳкамаҳои шаръӣ муроҷиат мешавад.

Ғазаб ба нисбати талоқдиханда ба се дараҷааст:

Ҷои иттифоқ:

Талоқи вай воқеъ мешавад:
Дар ибтидои ғазаб, дар ҳоле ки медонад, ки ҷӣ мегӯяд ва ӯ метавонад худро боз дорад.

Талоқи ӯ воқеъ намешавад:
Дар охири ғазаб бошад, ки намедонад, ҷӣ мегӯяд.

(3) Ҷои хилоф:
Дар байни байни ғазаб, дар ҳоле ки ҷӣ гуфтаниро медонад, вале ғазаб бар ӯ сайтара кардааст.

Ва асл дар он фармудаи Аллоҳ таъолост: **(Эй Паёмбар! Ҳаргоҳ хостед занонро талоқ диҳед, пас онҳоро дар замони "оғози" идда талоқ диҳед).** Ва талоқи онҳо дар иддаашонро ҳадиси Ибни Умар баён мекунад, ки ӯ ҳамсарашро дар вақти ҳайз талоқ дод, пас Умар разияллоҳу анҳу Расулulloҳ ﷺ-ро аз ин пурсид, пас фармуд: **"Ба ӯ амр кун, ки ҳамсарашро баргардонад, сипас ӯро дар назди раҳо кунад, то аз ҳайз пок шавад, сипас ҳайз бинад, сипас аз ҳайз пок шавад, баъд агар хост ӯро ниғаҳ дорад ва агар хост ӯро пеш аз ҳамхоба шудан, талоқ диҳад. Ин иддаест, ки Аллоҳ амр кардааст, ки закон дар он талоқ дода шаванд".** Ривояти Бухорӣ ва Муслим ва дар ривояте: **"Ба ӯ амр кун, ки ҳамсарашро гардонад, сипас ӯро дар ҳоли покӣ ё ҳомилагӣ талоқ диҳад".** (Онҳоро азхонаҳояшон берун накунад ва на онҳо берун раванд, магар ки кори зишти ошкоро кунанд).

Ин далели он аст, ки дар ҳолати ҳайз ва ё дар давраи покие, ки ҳамбистарӣ карда буд, талоқ доданаш ҷоиз нест, магар ин ки ҳомила будани зан маълум шавад. Ва талоқ (аз шавҳаре, ки болиғ, оқил, ихтиёршуда, фарқкунанда) бо ҳар калимае, ки бар он далолат мекунад, аз:

(1)Ошкор: Аз он ҷуз талоқ фаҳмида намешавад, мисли калимаи "талоқ" ва он чи аз он сарф мешавад ва мисли он аст.	(2)Ва киноя: Агар ба он қасди талоқ кунад ё далеле бар он далолат кунад.
---	--

Ва талоқ воқеъ мешавад:

(1)Дар ҳол.	(2)Ё бар шарте вобаста карда бошад: Мисли гуфтаи ӯ: Ҳаргоҳ фалон вақт ояд, пас ту талоқ, пас ҳаргоҳ шарте, ки бар он талоқ вобаста шуда буд, ёфт шуд, талоқ воқеъ мешавад.
-------------	--

Вобастаи талоқ дар шартҳо бар ҳолатҳо:

(1)Шарти холис: Талоқ ба ҳар ҳол ба сабаби он воқеъ шавад, мисли ин ки гӯяд: (Агар офтоб нишаст, пас ту талоқ), пас ҳаргоҳ офтоб нишаст, талоқ мешавад.	(2)Савганди холис: Пас талоқ воқеъ намешавад ва барои савганд каффорат аст. Мисли ин ки гӯяд: (Агар ман бо Зайд гап задам, пас занам талоқ) ва қасди ӯ гап назадан аст, пас ин савганди маҳз аст, зеро байни сухан кардани ӯ бо Зайд ва талоқ додани занаш ҳеҷ алоқае нест.	(3)Ҳар ду эҳтимол дорад: Ин ба нияти талоқдиҳанда мегардад.
---	---	---

Фасл (дар талоқи боин ва раҷъӣ)

Марди озод ҳаққи се талоқ додан, дорад. Агар барои ӯ се талоқ комил шуд, зан барои ӯ ҳалол нест, то ки шавҳари дигар ба никоҳи дуруст кунад ва мард бо ӯ ҳамхоба шавад, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: **(Талоқ ду бор аст)** то фармудаи ӯ: **(Пас агар "шавҳар бори сеюм" ӯро талоқ дод, пас аз он "зан" барои ӯ ҳалол нест, то ин ки шавҳаре ғайр аз ӯ издивоҷ кунад)**. Ва дар чор масъала талоқ боин мегардад:

(1)Ин якеи он аст.	(2)Агар пеш аз ҳамбистарӣ талоқ диҳад, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Эй касоне ки имон овардаед! Ҳангоме ки бо занони бо имон издивоҷ кардед, онгоҳ пеш аз он ки бо онҳо ҳамбистарӣ кунед, талоқашон додед, пас иддае барои шумо бар онҳо нест) .	(3)Агар дар никоҳи фосид бошад.	(4)Ва агар талоқбар иваз бошад.
--------------------	---	---------------------------------	---------------------------------

Ва ҳукми зани талоқи раҷъй ҳукми дигар занон аст, ҷуз дар тақсим.
 Ва эълони никоҳ, талоқ, бозпас гирифтани ва бар ин шоҳид гирифтани, шаръӣ аст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: **(Ва ду шахси одили аз худатонро шоҳид гиред)**.
 Ва дар ҳадис омадааст: **"Се чиз ҷиддӣ он ҷиддӣ аст ва ҳазлу шухӣ он ҷиддӣ аст: Никоҳ, талоқ ва бозпас гирифтани"**. Чор нафар ҷуз Насоӣ ривоят кардаанд. (Пас талоқи ошкор воқеъ мешавад, хоҳ ҷиддӣ бошад ё ҳазлу шухӣ).
 Ва дар ҳадиси Ибни Аббос, ки ба Паёмбар ﷺ нисбат дода мешавад, омадааст: **"Ҳамоно Аллоҳ аз уммати ман хато, фаромушӣ ва он чиро, ки ба он маҷбур карда шудааст, гузаштааст"**. Ривояти Ибни Моҷа. (Пас талоқи маҷбурӣ ва ға-забноке, ки ҷӣ гуфтанаширо намедонад, воқеъ намешавад).

Боби ал-илоъ, зиҳор ва лиъон

(Ал-Илоъ: Дар Исломи ҳаром аст).

Ал-Илоъ: Ба Аллоҳ савгандхӯрдан, ки ҳаргиз бо занаш наздикӣ накунад ва ё зиёда аз чаҳор моҳ.
 Агар зан ҳаққи худро аз ҳамбистарӣ талаб кунад, ба ӯ амр мешавад, ки бо вай ҳамхоба шавад ва барои ӯ чор моҳи дигар зада шавад.

(1) Агар ҳамхоба шавад, каффорати савганд медиҳад.

(2) Ва агар худдорӣ кунад, талоқ лозим гардонад мешавад.

Аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: **(Барои касоне ки савганд меҳӯранд бо занони худ омезиш накунад "илоъ" чаҳор моҳ интизор ва "мӯҳлат" аст. Пас агар "савганди худро нодида гирифтани" ва бозгаштани, ҳамоно Аллоҳ омурзандаи меҳрубон аст. Ва агар қасди талоқ гирифтани, ба ростӣ ки Аллоҳ шунавои доноӣ).**

(Зиҳор)

Ва зиҳор он аст, ки ба ҳамсараш бигӯяд: Ту бар ман мисли пушти модарам ҳастӣ ва ҳамонанди ин гуфтаҳои ошкор, ки ҳамсарашро ҳаром мегардонад. Зиҳор кори мункар ва дурӯғ аст (ва талоқ нест ва ҳамоно он савганди каффорат додашуда аст).

Зан ба ин ҳаром намегардад, вале ба ӯ даст расондан ҷоиз нест, то он чиро Аллоҳ ба ӯ фармудааст, иҷро накунад: **(Ва онон, ки бо занони худ зиҳор мекунанд, сипас аз он ҷӣ гуфтаанд, бозмегарданд)** то охири оятоҳ:

(1) Пас озод мекунанд: Банди мӯъмин, ки аз айбҳое, ки дар қор зараровар аст, солим бошад.

(2) Пас агар ғулом наёфт: Ду моҳ паиҳам рӯза мегирад.

(3) Агар рӯза гирифта натавонист, шаст мискинро таом медиҳад.

Ва хоҳ зиҳор мутлақ бошад ва ё ба вақте муваққат бошад, монанди Рамазон ва амсоли он.

Ва аммо ҳаром гардондани каниз, таом, либос ва чизҳои дигар, пас дар он каффорати савганд аст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: **(Эй касоне, ки имон овардаед, чизҳои покизаеро, ки Аллоҳ бар шумо ҳалол кардааст, ҳаром накунад)**, то ки Аллоҳ каффорати савгандро дар ин умур зикр кард.

(Лиъон)

Аммо лиъон, агар марде зани худро ба зино муттаҳам кунад, барои тӯҳматаш ҳаштод чилд (дурра) зада шавад, магар ки:

(1) Далел орад: Чаҳор шоҳиди одил, пас бар зан ҳад қоим карда мешавад.

(2) Ва ё лаънатгӯи кунад ва ҷазои тӯҳмат аз ӯ дур шавад.

Ва сифати лиъон бар он чизест, ки Аллоҳ дар сураи Нур зикр кардааст: **(Ва касоне, ки занони худро ба зино муттаҳам мекунанд)** то охири оятҳо.

(1) Пас панҷ бор ба Аллоҳ савганд хӯрда шоҳидӣ медиҳад, ки ӯ зинокор аст ва дар бори панҷум бигӯяд: (Лаънати Аллоҳ бар ӯ бод, агар аз дурӯғгӯён бошад).

(2) Сипас зан панҷ бор ба Аллоҳ савганд хӯрад, ки мард аз дурӯғгӯён аст ва дар бори панҷум гӯяд: (Ҷазоби Аллоҳ бар ӯ бод, агар мард аз ростгӯён бошад).

Ҳаргоҳ лиъон тамои шуд:

(1) Аз мард ҳад соқит шавад.

(2) Аз зан азоб бардошта мешавад.

(3) Дар миёни онҳо ҷудой ҳосил мешавад ва абадӣ ҳаром мегардад.

(4) Кӯдак, вақте ки дар лиъон зикр шавад, нафю инкор мешавад. Ва Аллоҳ хубтар медонад.

Аҳкоми муҳим:

☉ Аллоҳ таъоло фармуд: **(Эй касоне, ки имон овардаед, аз бисёре аз гумон "-ҳои бад" бипарҳезед, бешак баъзе аз гумонҳо гуноҳ аст)**. Ва аз Абӯхурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: **"Аз гумон парҳез кунед, пас ҳамоно гумонҳо дурӯғтарини суҳан аст"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

☉ Ва Аллоҳ таъоло фармуд: **(Эй касоне, ки имон овардаед! Гурӯҳе "аз мардон" гурӯҳи дигарро масҳара накунад, шояд онҳо "масҳарашудагон" аз инҳо беҳтар бошанд ва на заноне, занони дигарро, шояд онҳо аз инҳо беҳтар бошанд ва аз якдигар айбҷӯй накунад ва якдигарро бо лақабҳои зишт нахонед, ки пас аз имон номи фиқс бисёр бад аст ва ҳар кӣ тавба накард, пас онҳо золимонанд)** ва Аллоҳ таъоло фармуд: **(Вой бар ҳар айбҷӯй ғайбаткунандае)**.

☉ Ва аз Абӯхурайра разияллоҳу анҳу ривоят аст, ки Расулulloҳ ﷺ фармуд: **"Барои одам бад аст, ки бародари мусалмони худро хор кунад"**. Ривояти Муслим

Китоби идда ва пок шудан

Идда: Мунтазирии касе, ки шавҳараш ўро бо марг ё талоқ тарк кардааст.			
Ақсоми ҷудоие, ки мучиби идда аст:			
(1) Ҷудой ба сабаби марг.	(2) Ҷудой дар ҳоли ҳаёт ба талоқ: Барои зан ду ҳолат аст:		
	(а) Бо ў ҳамхоба шуда бошад.	(б) Бо ў ҳамхоба нашуда бошад.	
(1) Ҷудой ба вафот:	Агар шавҳараш вафот кард, ба ҳар ҳол идда мебинад.	(а) Агар ҳомила бошад: Пас иддаи он таваллуд кардани он чи дар шикамаш аст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва иддаи занони ҳомила ин ки ҳамли худро бигузоранд) . Ин ҳукми умумӣ дар ҷудой ба вафот ва ё ҳаёт аст.	
		(б) Агар ҳомиланабошад: Пас иддаи он чор моҳу даҳ рӯз аст.	
Дар давоми ин идда зан бояд ороиш накунад:	(а) Тарк кунад:	Ороиш.	Ва хушбӯй.
		Ва зару зевар.	Ва ба ҳина ва монанди он зиннат додан.
(б) Ва дар хонае, ки шавҳараш дар он чо мурдааст, дар ҳоле ки ў дар он буд, бимонад ва аз он хона берун набарояд, магар ки дар эҳтиёҷоти худ рӯзона барояд. Аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва касоне аз шумо, ки мемиранд ва ҳамсароне боқӣ мегузоранд, бояд чаҳор моҳу даҳ рӯз интизор шаванд) .			
:	(а) Агар пеш аз он ки бо ў ҳамхоба шавад, ўро талоқ диҳад, бар ў иддае нест, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Эй касоне ки имон овардаед! Ҳангоме ки бо занони бо имон издивоҷ кардед, онгоҳ пеш аз он ки бо онҳо ҳамбистарӣ кунед, талоқашон додед, пас иддае барои шумо бар онҳо нест) .		

(2)Ва аммо ҷудой дар ҳоли ҳаёт:	(6)Агар бо ӯ ҳамхоба шуда бошад ё хилват карда бошад:	Ва агар ҳомила набошад:	(1)Агар ҳомила бошад, пас иддаи ӯ гузоштани бораш аст, муддати кӯтоҳбошад ва ё дароз.
			(2)Агар ҳайзбинад, пас иддаи ӯсе ҳайзи пурра аст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва занони талоқшуда бояд муддати се ҳайз интизор бикашанд).
			(3)Ва агар ҳайз набинад, монанди хурдсол ва касе, ки ҳайз намебинад ва калонсол, пас иддаи ӯ се моҳ аст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва занҳое, ки ба сабаби калонсолишон аз дидани ҳайз ноумед шуданд, агар дар шубҳа афтодед, ки иддаашон чӣ қадар аст. Пас бидонед, ки иддаашон гузаштани се моҳ аст. Ва иддаи заноне, ки ба синни ҳайз нарасидаанд, низ се моҳ аст).
			(4)Агар ҳайз медид ва ба сабаби шир додан ва монанди он ҳайзаш бардошта шуд, мунтазир шавад, ки аз сар ҳайз бинад, пас ба он идда нишинад.
			(5)Агар ҳайз бардошта шавад ва намедонад, ки чаро бардошта шудааст, нӯҳ моҳ интизор шавад, аз рӯи эҳтиёт, ки ҳамл набошад, пас се моҳ идда нишинад.
			(6)Агар пас аз гузаштани идда аз рӯи зоҳир шудани нишонаҳои ҳамл шубҳа кунад: Издивоҷнамекунад, то ки шубҳа дур шавад.
Ва ҳамсари марди гӯшуда интизор мешавад, то ба вафоти ӯ тибқи иҷтиҳоди ҳоким ҳукм карда шавад, сипас идда мебинад. Ва нафақа воҷиб намешавад, магар:			
(1)Барои иддашину талоқи раҷъӣ.	(2)Ё шавҳараш дар ҳоли ҳаёт аз ӯ ҷудо шудааст, дар ҳоле ки ҳомилааст, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва агар ҳомила бошанд, нафақаи онҳоро бидиҳед, то ки ҳамли худро бигузоранд).		
Ва аммо истибро: Интизории канизест, ки оғояш бо ӯ ҳамхобамешуд.			
Пас баъд аз оғояш бо ӯ ҳамсар ва оғое ҳамхоба намешавад.			
(1)То як бор ҳайз бинад.	(2)Агар аз занони ҳайзбин набошад: Як моҳ покӣ меҷӯяд.	(3)Ё ҳамлашро мегузорад, агар ҳомила бошад.	

Боби нафақаҳои занон, хешовандон,
зердастон ва парастории кӯдакон.

Шартҳои воҷиб шудани нафақа:

(1)Дороии нафақа-деҳ.	(2)Ниёзи нафақа додашуда.	(3)Дар як дин будан, ҷуз дар валоъ.	(4)Нафақадеҳ вориси нафақа дода шуда бошад, ба сабаби фарз ё таъсиб (хеши падарӣ) ва ё хешовандӣ.
-----------------------	---------------------------	-------------------------------------	---

Барои инсон таъминоти ҳамсар, либос ва ҷои зисти ӯ ба неки мувофиқи шароити шавҳар воҷиб аст. Аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: **(Онон, ки доро ҳастанд бояд аз дороии худ нафақа диҳанд ва касе ки тангдаст аст, пас бояд аз он чи ки Аллоҳ ба ӯ дода нафақа диҳад. Аллоҳ ҳеҷ касро ҷуз ба андозаи тавоноӣ, ки ба ӯ дода тақлиф намекунад).** Ҳаргоҳ зан талаб кунад, ин ҳатмӣ гардонидани шавад. Ва дар ҳадиси Ҷобир, ки онро Муслим ривоят кардааст: **"Ва ризқу либосаи занон аз рӯи неки бар шумо лозим аст"**.

(1)Нафақаи усул ва авлодаш, агар доро бошад.

(2)Ва инчунин касе, ки аз ӯ мерос мебарад, ба сабаби фарз ва ё таъсиб (хеши падарӣ).

Ва дар ҳадис омадааст: **"Барои ғулом таом ва либосааш аст ва ба коре тақлиф карда намешавад, магар ки тоқати онро дошта бошад"**. Ривояти Муслим. Ва агар дархости издивоҷ кунад, зан доданаш воҷиб аст. Ва инсон бояд:

(1)Ба чорвои худ таом ва шароб диҳад.

(2)Ва чизе, ки бар он зиён мерасонад, бору тақлиф накунад.

Ва дар ҳадис омадааст: **"Ба инсон аз рӯи гуноҳ басандааст, ки хурдухӯроки зердасташро манъ кунад"**. Ривояти Муслим.

Ва ҳазонат: Ниғаҳ доштани тифл аз чизе ки ӯро зиён мерасонад ва ба манфиатҳои ӯ қоим шудан аст ва ҳазонат бар касе, ки нафақаи ӯ бар ӯ воҷиб аст, воҷиб мебошад, вале:

(1)Модар ба фарзанди худ, хоҳ писар бошад ва хоҳ духтар, ҳуқуқ дорад, агар ӯ ба синни ҳафтсола нарасида бошад.

Агар ба синни ҳафтсола расид:

(а)Агар писар бошад, дар миёни падару модараш ихтиёр дода шавад, пас ҳамроҳӣ касест, ки меҳонад.

(б)Агар духтар бошад, бо касе, ки ӯро нигоҳубин мекунад, хоҳ модараш бошад ва хоҳ падараш меистад.

Кӯдак зери парастории касе, ки ӯро нигоҳубин намекунад ва ислоҳ намекунад, гузошта намешавад.

Саволҳои фикҳи оила

Савол:	Дуруст	Хато
❖ Никоҳ аз суннати расулон аст.	☐	☐
❖ Никоҳ унвони покӣ ва покии ахлоқист.	☐	☐
❖ Агар дар дилаш хостгории зане воқеъ шуд, пас метавонад, ба он назар кунад, ки ба никоҳи ӯ водораш кунад.	☐	☐
❖ Барои мард ҷоиз аст, ки бар болои хостгории бародари мусалмонаш хостгорӣ кунад.	☐	☐
❖ Никоҳ барои ҷавонон дар ин аср аз ҳаҷчи нафлӣ беҳтар аст.	☐	☐
❖ Таҳдиди насл нишонае аз нишонаҳои пешравии миллат аст.	☐	☐
❖ Агар зан оқилу хирадманд бошад, ҳақ дорад, ки худашро издивоҷ кунад.	☐	☐
❖ Ислом оӣ мешавад ва чизе бар он оӣ намешавад.	☐	☐
❖ Ҳамл ҳолатест, ки дар он вақт талоқ ҳаром аст.	☐	☐
❖ Агар мард ҳамсарашро пеш аз ҳамхоба шудан талоқ диҳад, пас аз ӯ беидда талоқ мешавад.	☐	☐
❖ Агар марде аз ҳамсараш ғоиб шуд, сипас вафоташ дониста шуд, пас ӯ аз вақти ғоиб шуданаш идда мебинад.	☐	☐
❖ Шарт аст, ки нафақадеҳ вориси нафақа дода шуда бошад, ба сабаби фарз, хеши падарӣ ва ё хешутаборӣ, ҷуз сутуни насаб, пас мерос шарт гузошта нашудааст.	☐	☐
❖ Модар дар парасторӣ бар падар тақдим мешавад.	☐	☐
❖ Дар никоҳи ҳалола танҳо ақд кофӣ аст.	☐	☐
❖ Дар вақти ҳайз талоқ ҳаром мебошад.	☐	☐
❖ Асл дар талоқ раҷъӣ аст.	☐	☐
❖ Барои дуруст шудани бозпас гирифтани шарт аст, ки дар идда бошад.	☐	☐
❖ Замони илоъи шаръӣ ду моҳ аст.	☐	☐
❖ Ҳукми зиҳори таклифӣ ҳаром будани он аст.	☐	☐
❖ Аз сурати талоқи боини байнунаи суғро: Талоқи пеш аз ҳамхоба аст.	☐	☐
❖ Идда барои ҳар ҷудоии байни ҳамсарон лозим аст.	☐	☐

❖ Беҳтарин роҳи ниғаҳдоштани чашм аз ҳаром ва ниғаҳ доштани аврат: Никоҳ.
 Ҳаҷ. Рӯза доштан аст.

- ❖ Бояд интиҳоб кунад: Диндор. Соҳиби шараф. Бисёрзой. Ҳамагӣ.
- ❖ Киноя дар хостгории талоқи боин: Ҷоиз. Ғайри ҷоиз аст.
- ❖ Иҷоб калимаест, ки содир мешавад, аз тарафи: Валӣ Шавҳар ва намо-яндаи ӯ.
- ❖ Ошкоро хостгорӣ кардани зани дар идда: Ҳаром. Макрӯҳ. Ҷоиз.
- ❖ Шоҳид гирифтани дар ақди никоҳ: Мустаҳаб. Воҷиб. Ҷоиз.
- ❖ Маҷбур кардани зани бокираи оқил ба шавҳаре, ки аз ӯ розӣ нест, издивоҷ кунад: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест. Воҷиб аст.
- ❖ Аҳамияти шарият ба манъи василаҳое, ки боиси бадахлоқӣ мешаванд: Зоҳир аст. Пӯшида аст.
- ❖ Ислоҳ ҳуқуқи занро (ҳифз кард. Ҳифз накард).
- ❖ Ҳилла ҳаромро мубоҳ (мегардонад. Мубоҳ намегардонад).
- ❖ Марде бо зане ба маҳри си ҳазор издивоҷ кард ва бо чил ҳазор хулъ кард: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ❖ Талоқе, ки дар воқеъ шудани он ният шарт нест: Талоқи ошкор. Киноя.
- ❖ Мисоли талоқе, ки ба ният воқеъ мешавад: Ба оилатон бипайванд (хонатон рав). Ту талоқшудай.
- ❖ Ба ҳамсараш гуфт: (Ту талоқ) тарс додани ӯро меҳаҳад: Талоқ воқеъ мешавад. Воқеъ намешавад.
- ❖ Талоқи зани дар ҳайз: Ҷоиз аст. Ҷоиз нест.
- ❖ Каффорати зиҳор бар: Тартиб аст. Ихтиёрӣ аст.
- ❖ Агар ба ҳамсараш гуфт: (Ту бар ман ҳаром) пас он: Зиҳор. Талоқи раҷъӣ. Талоқи боин аст.
- ❖ Касе пеш аз каффорати зиҳор ҳамхоба шавад: Гунаҳгор аст. Гунаҳгор нест, модоме ки ба зудӣ каффорат медиҳад.
- ❖ Талоқ аз чиҳати мувофиқатияш ба суннат ва мувофиқат накардани он тақсим мешавад, ба: Суннатӣ. Бидъатӣ. Ҳама.
- ❖ Талоқи ғазабнок, ки ҳамаи он чиро, ки мегӯяд ва мекунад, дарк мекунад: Воқеъ мешавад. Воқеъ намешавад.
- ❖ Ақди никоҳ ба василаҳои нав, агар шартҳо ва рукнҳои пурра гардад ва аз бозӣ эмин бошад: Дуруст мешавад. Дуруст намешавад.
- ❖ Бекор кардани валии зан ба хоҳири гирифтани мол: Кабира аст. Ҷоиз аст. Макрӯҳ аст.
- ❖ Ҳаромшудагоне, ки муваққатан ҳаром шудаанд, аз зерин баён кун: Ду хоҳарро якҷо гирифтани. Аз чор зан бештар никоҳ кардан. Никоҳи зани дар идда. Никоҳи канизе, ки талаби покӣ дорад. Никоҳи зани се талоқшуда. Никоҳи зане, ки дар эҳроми ҳаҷ ё умра аст. Никоҳи кофир бо зани мусалмон. Никоҳи мусалмон бо зани кофир. Ҳамагӣ.
- ❖ Қисмҳои шартҳои вобаста ба ақди никоҳ: Дуруст. Фосид. Ҳама.
- ❖ Аз зер шартҳои фосидро баён кун: Никоҳи шиғор. Никоҳи ҳалола. Вобаста кардани никоҳ бар шартӣ оянда. Никоҳи вақтакӣ. Никоҳи сиға. Никоҳ ба нияти талоқ.
- ❖ Ҳуқуқи зану шавҳар: Ҳуқуқи шарикӣ. Ҳуқуқи шавҳар. Ҳуқуқи ҳамсар. Ҳама.

Китоби таомҳо

Қоидаҳои умумӣ, ки ба таомҳо бастагӣ дорад:

- (1) Асл ҳамаи таомҳо ҳалол аст. (2) Истеъмоли ҳар чизи поке, ки дар он зарар нест, ҳалол аст.
- (3) Хӯрдан, нӯшидан, пӯшидан ва баҳра бурдан аз ҳар чизе ки бар болои замин аст, барои мо ҳалол аст.
- (4) Асл дар таомҳо барои мӯъминон ҳалол аст, вале барои ғайрашон ҳалол нест.
- (5) Ҳар чизи наҷис (палид) ҳаром аст ва ҳар ҳаром наҷис нест.
- (6) Ҳамаи ҳайвонҳои баҳрӣ беистисно ҳалол аст.
- (7) Ҳар чизе, ки шариат ба қатли он амр кардааст ва ё аз қатли он манъ кардааст, пас он ҳаром аст.

Одоби таом хӯрдан:

- ❁ Паёмбар ﷺ фармуд: **"Эй писар, бисмиллоҳ бигӯ ва бо дасти ростат бихӯр ва аз наздат бихӯр"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
- ❁ Ва ҳаргоҳ дастурхон бардошта мешуд, Паёмбар ﷺ мефармуд: **"Аллоҳро ҳамду саноҳи бисёр поку муборак, ки кофӣ нест ва на таркшуда аст ва аз он бениёз шуда нест, эй Парвардигори мо"**. Ривояти Бухорӣ.
- ❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Бо таъя намехӯрам"**. Ривояти Бухорӣ.
- ❁ **"Ва Паёмбар ﷺ ҳаргиз таомеро айб намегирифт, агар мехост, онро мехӯрд, вагарна онро тарк мекард"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
- ❁ **"Ва Расулulloҳ ба се ангушт мехӯрд ва пеш аз он ки дасташро пок мекард, онро мелесид"**. Ривояти Муслим.
- ❁ Ва Паёмбар ﷺ ба лесидани ангуштон ва табақ амр карда фармуд: **"Шумо намедонед, ки дар кадоми он баракат аст"**. Ривояти Муслим.

Таомҳо ду навъанд: Ҳайвон ва ғайри он:

(1) Ғайри ҳайвон:

(а) Донагиҳо, меваҳо ва ғайра: Ҳамагӣ мубоҳ ҳастанд, чун он чизе ки дар он зарар аст, мисли заҳр ва амсоли он.

(б) Ва ҳамаи шаробҳо ҳалол аст, чун масткунанда, пас каму зиёди он ҳаром мебошад, аз рӯи ҳадиси: **"Ҳар масткунанда ҳаром аст ва ҳар чӣ тафовут маст кунад. Пас як мушт аз он ҳаром аст"**. Ривояти Абӯдовуд. Ва агар шароб ба сирко табдил ёбад, ҳалол гардад.

(2) Ва ҳайвон ду қисм аст:	<p>(а) Баҳрӣ: Ҳар чизе, ки дар баҳр зиндагӣ мекунад, зинда ва мурдааш ҳалол аст. Аллоҳ таъоло фармуд: (Шикори баҳё ва таоми он барои шумо ҳалол шудааст), (чун он чизе, ки дар он захр аст ва ё палиду нафратовар аст, монанди қурбоққа).</p>
	<p>(б) Ва аммо хушкӣ: Асл дар он ҳалолӣ аст. (Аз ҷумлаи он: Чорвои хурду калон, асп, сусмор, хари ваҳшӣ, заргуш, гиена, оҳӯ, шутурмурғ, мурғ ва малах) чун он, ки шариат бар он ҳуҷҷат овардааст, пас аз ҷумла:</p>
	<p>(1) Он чи дар ҳадиси Ибни Аббос аст: "Ҳар ашқдандон аз дарандаҳо, пас хӯрдани он ҳаром аст". (Ривояти Муслим. Аз ҷумла: Фил, сағ, ҳук, маймун, гурба ва хирс).</p>
	<p>(2) "Ва аз ҳар парандаи соҳиб чангол манъ кард". Ривояти Муслим. (Яъне: Парандае, ки ба чанголаш шикор мекунад, монанди Боз, Уқоб ва Бум).</p>
	<p>(3) "Аз гуштҳои харҳои аҳлӣ манъ кард". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.</p>
	<p>(4) "Ва аз куштани чор ҳайвон манъ кард: Мӯрча, занбур, ҳудҳуд ва сурад". Ривояти Аҳмад ва Абӯдовуд. (Қоида: Ҳар он чизе, ки дар ояту суннат ба куштани амр шуда ва ё манъ шудааст, пас хӯрдани он ҳаром аст). (Сурад: Парандаест, аз гунчишк бузурғтар, гунчишқоро шикор мекунад).</p>
	<p>(5) Ва ҳамаи палидҳо ҳаром аст, аз қабили ҳашарот ва монанди он (ва он чи, ки мурдари бихӯрад, монанди лаклак ва зоғ).</p>
<p>(6) "Ва Паёмбар аз ҷалола ва ширҳои он манъ кард, то ҳабс карда шавад ва се рӯз таоми пок дода шавад". (Ва ҷалола ҳайвонест, ки бисёр наҷосат меҳӯрад).</p>	
<p>(7) Он чизе, ки аз ҳайвоне, ки гушташ хӯрда мешавад ва аз ғайраш, ҳаром аст, монанди хачир.</p>	

Иловаҳо дар тиб ва давоҳо

- Паёмбар ﷺ фармуд: "**Шифо дар се чиз аст: Дар ҳиҷомат, ё нӯшидани асал ва ё ба оташ доғ мондан ва ман умматамро аз доғ мондан манъ мекунам**". Ривояти Бухорӣ.
- Аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки Паёмбар ﷺ-ро шунидам, ки мефармуд: "**Ин сиёҳдона шифои ҳар дард аст, чун сом**". Гуфтам: Ва сом чист? Фармуд: "**Марғ**". Ривояти Бухорӣ.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Талбина дили беморро оромӣ мебахшад ва ғаму ан-дӯхро аз байн мебарад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Ва талбина: Шӯрбое монанди ҳарира, ки аз орд ва сабӯс таҳия карда шавад. Чунин номида шуд, аз рӯи шабоҳати он ба шир дар сафедӣ.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Истеъмоли уди ҳиндиرو лозим гиред, зеро ки дар он шифои ҳафт беморӣ аст: Дар узра (дарди ҳалқ) аз бинӣ чаконида мешавад ва аз зоти ҷанб (бемории синаи паҳлӯ) аз роҳи даҳан рехта мешавад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Беҳтарин чизе, ки ба он муолиҷа мекунед, ҳиҷомат ва дуд додан ба қусти (чуби) баҳрӣ аст"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Хоч (занбӯруғ) аз ҷумлаи ман аст ва оби он барои чашм шифо аст"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Таб аз нафаси ҷаҳаннам аст, пас онро ба об хомӯш кунед"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Агар дар сарзамине тоъунро шунидед, пас ба он дохил машавед ва агар дар сарзамине воқеъ шуд, ки шумо дар он ҷо ҳастед, пас аз он ҷо хориҷ нашавед"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Ҳар кӣ ҳар субҳ чанд хурмои Аҷваро бихӯрад, он рӯз то шаб на захр ба ӯ зиён мерасонад ва на ҷоду"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Баъзе чизҳое, ки дар руқия омадааст:

❁ Абӯсаъиди Худрӣ разияллоҳу анҳу сардори қавме, ки каждум газида буд, руқия хонд. Сураи Фотиҳаро мехонд ва оби даҳонашро ҷамъ мекард ва туф мекард, пас шифо ёфт, пас қавми ӯ барои онон галаи гусфанд ато карданд, пас Паёмбар ﷺ фармуд: **"Аз кучо донистӣ, ки он руқия аст? Он галаро гиред ва барои ман ҳам насиба ҷудо кунед"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки: **"Паёмбар ﷺ дар беморие, ки даргузашт, бар худ ба сураи Фалақу Нос дам мекард, пас вақте ки беморияш вазнин шуд, ман бар ӯ ба он сураҳо дам мекардам ва ба дасти худаш аз рӯи баракаташ ӯро масҳ мекардам"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки гуфт: **"Расулulloҳ ﷺ ҳаргоҳ ба бистари хоб мерафт, ба дастонаш ба Қул ҳуваллоҳу аҳад ва Фалақу Нос ҳамагӣ медамид, сипас ба онҳо рӯ ва ба ҳар ҷое аз баданаш, ки дастонаш мерасид, масҳ мекашид"**. Ривояти Бухорӣ.

❁ Ва аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки Паёмбар ﷺ **"амр кард, ки аз чашм руқия хонда шавад"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва аз Оиша разияллоҳу анҳо ривоят аст, ки гуфт: **"Паёмбар ﷺ аз ҳар таб руқия хонданро иҷозат дод"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Аз руқияи ӯ ﷺ: **"Аллоҳумма раббаннос, музҳибалбаъс, ишфи анташ шофӣ ла шофия илло анта, шифоан ла юғодиру сақаман"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Ва аз ҷумлаи он: **"Имсаҳил баъс раббаннос биядиқаш шифо, ла қошифа лаҳу илла анта"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

❁ Аз ҷумла ин аст, ки аз оби даҳонаш ба ангушти ишорат мегирад, сипас онро ба замин мегузорад ва чизе ба он часпид, сипас ба ҷои захм ё бемор масҳ мекунад ва мефармояд: **"Бисмиллоҳ, турбату арзина, бириқати баъзина, юшфо сақимуна, биизни раббинно"**. Ривояти Бухорӣ ва Муслим."

Боби закот ва шикор

Закот: Резондани хуни ҳайвон, ки ҳалол мешавад:				
(1)Аз гардан: агар бар он қудрат дошта бошад, вагарна:		(2)Ақр: Агар бар он қудрат надошта бошад, аз қучои бадани он хун резондан.		
(а)Ба забҳ кардан.	(б)Ва ё наҳр (аз сина куштан).			
Ҳайвонҳои ҳалол, бе забҳ кардан ҳалол намешавад, ҷуз моҳӣ ва малах. Шартҳои забҳ:				
(1)Забҳкун мусалмон, аҳли китоб (оқилу фарқкун) бошад.	(2)Бо корди тез бошад.	(3)Хунро резонад.	(4)Ҳулқум (ҷои равиши нафас) ва марӣ (равиши таом)-ро бибурад.	(5)Ва бар он номи Аллохро зикр кунад.
Дар бораи шикор низ шарт аст, магар ин ки резондани хун дар ҳар ҷои бадан ҷоиз аст.				
Ақсоми шикор:				
(1)Ҷоиз: Ба хотири эҳтиёҷ ва хӯрдан сайд кардан.		(2)Ҳаром: Беҳуда сайд кунад.		
Дар бораи шикор низ шарт аст, магар ин ки резондани хун дар ҳар ҷои бадан ҷоиз аст. Ва мисли шикор аст, он ҳайвоне, ки гурезад ва онро забҳ карда натавонад. Ва аз Рофеъ ибни Ҳадиҷ ба таври марфӯъ ривоят шудааст, ки гуфт: "Он чӣ хунро резад ва номи Аллоҳ бар он зикр шавад, пас бихӯр, ҷуз дандон ва нохун, аммо дандон устухон аст ва нохун, пас корди аҳли Ҳабаша аст" . Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Шикор кардани саге, ки ба он таълим дода шудааст, ҷоиз аст, ки:				
(1)Идома медиҳад, агар он фиристода шавад.	(2)Ва агар сарзаниш шавад, бозмеистад.	(3)Агар қапад, намехӯрад.		
Ва ҳаргоҳ сагро фиристод, бар он бисмиллоҳ мегӯяд. Аз Адӣ ибни Ҳотим ривоят аст, ки гуфт: Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Ҳаргоҳ саги таълим дода шудаатро фиристодӣ, пас бар он бисмиллоҳ бигӯ:				

(1)Агар барои ту сайд кунад ва ту онро зинда ёфти, пас онро забҳ	(2)Агар онро ёфти, ки онро куштааст ва аз он нахӯрдааст, пас онро бихӯр.	(3)Агар бо сагат саги дигареро ёфти ва сайдро куштааст, пас онро махӯр, зеро ту намедонӣ, ки кадоми онҳо онро куштааст.	(4)Агар тиратро задӣ, пас номи Аллоҳро бар он зикр кун.	(5)Агар як рӯз аз ту ғоиб шуд ва дар он ҷуз нишонии тири худ надидӣ, агар бихоҳӣ бихӯр.	(6)Агар онро дар об ғарқшуда ёфти, пас онро нахӯр". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
--	--	---	---	---	---

Ва дар ҳадис омадааст: "**Аллоҳ эҳсонро бар ҳар чиз воҷиб кардааст, пас вақте ки мекушед, ба таври накӯ бикӯшед ва вақте ки забҳ мекунед, ба таври накӯ забҳ кунед ва бояд яке аз шумо кордашро тез кунад ва ҳайвони мекуштагии худро роҳат диҳад**". Ривояти Муслим.

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: "**Забҳи ҷанин забҳи модараш аст**". Ривояти Аҳмад.

Боби аймон ва назрҳо

(Аймон:)

Ямин: Таъкид кардани шайъ бо зикри таъзимшуда (Аллоҳ, ё номи аз номҳои ӯ ё сифате аз сифатҳои ӯ) ба равиши махсус.

Равиши он: Ба яке аз ҳарфҳои қасам: Вов, бо, то, ҳои мадшуда ва ҳамзаии мадшудааст.

Қоида: Савганд ба ният, баъд ба сабаби он, сипас муайяншуда ва сипас ба лафз мегардад.

Савганд ба ҷуз Аллоҳ ё яке аз номҳои ӯ ва ё яке аз сифатҳои ӯ баста намешавад.

Ақсоми савганд:

(1)Ба Аллоҳ савганд хӯрдан:

(2)Ба ғайри Аллоҳ савганд хӯрдан ширк аст, ба он савганд баста намешавад.

(а)Ба гузашта.

(б)Ба оянда.

Савганде, ки каффоратро тақозо мекунад, бояд чунин бошад:

(1)Кори оянда бошад.

(2)Ба Аллоҳ бошад.

(3)Ба нияти қасам бошад.

Агар бар гузашта бошад:			
(1) Ӯ дурӯғгӯи доност (бо он моли мусалмонро қатъ мекунад) ин савганди дурӯғ ва қасдан аст.		(2) Агар гумон кунад, ки ростгӯ аст, аз савгандҳои беҳуда аст (ки беихтиёр дар забонаш меояд), монанди гуфтаи ӯ: (Не, ба Аллоҳ) ва (бале ба Аллоҳ) дар пешниҳоди суханаш.	
Ва агар савганди худро (бо ихтиёру ёд доштан) мешиканад, бар тарки он чизе ки савганд хӯрд, анҷом диҳад ва ё он чиро, ки бар карданаши савганд хӯрдааст, тарк кард, бар ӯ каффорат воҷиб мешавад:			
(1) Бар ихтиёр:			(2) Сипас ба тартиб:
(1) Озод кардани ғулом.	(2) Ё даҳ мискиноро таом додан.	(3) Ё он (даҳ мискино) либос пӯшондан.	Агар наёфт (паиҳам) се рӯз рӯза медорад.
Аз Абдурраҳмон ибни Самура ривоят аст, ки гуфт: Расулulloҳ ﷺ фармуд: "Ҳаргоҳ бар чизе савганд хӯрдӣ, пас ғайрашро азон беҳтар дидӣ, пас аз савгандат каффорат бидеҳ ва он чизе, ки хайр аст, онро анҷом деҳ" . Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Ва дар ҳадис омадааст: "Касе қасам ёд кунад, пас гуфт: Агар Аллоҳ бихоҳад, пас ҳонис (шикананда) намешавад" . Панҷ нафар ривоят кардаанд.			
Таом додан ва таомдодашуда се ҳолат дорад:			
(1) Он чизе ки барои пардохтшуда бе гиранда таъйин мешавад, мисли закоти фитр.	(2) Он чизе ки дар пардохтшуда ва гиранда муайян шудааст, мисли фидяи азору азият.	(3) Он чизе ки дар он гиранда ҷуз пардохтшуда муайян мешавад, мисли каффорати савганд.	
Дар савгандҳо гашта мешавад, ба:			
(1) Дар ғайри даъвоҳо:			(2) Дар даъвоҳо:
(а) Нияти савганд-хӯр.	(б) Баъд, ба сабабе, ки савгандро барангехт.	(ҷ) Сипас ба калимаи далолаткунандаи ният ва ирода.	Ҷуз дар даъвоҳо, пас дар ҳадис омадааст: "Қасам ба нияти қасам-деҳ вобастааст" . Ривояти Муслим.

(Назрҳо:)	
Назр дар луғат: Паймон ва ҳатмӣ аст. Ва дар шариат: (Инсон бар худаш чизеро, ки воҷиб нест, воҷиб мегардонад).	
АҚСОМИ НАЗР:	(1) Барои ғайри Аллоҳ: Ширки акбар аст, мисли савганд ба ҷуз Аллоҳ танҳо ба лафз бошад, пас назр намешавад, яъне дар он вафо нест ва бар ӯ каффорате нест ва дар он тавба ба сӯи Аллоҳ аст.
	(а) Назри ом ва дар ин ҳамаи мусалмон дохил аст (ба назр вафо мекунад), зеро мусалмон барои Аллоҳ назр кардааст, ки ҳамаи амрҳоро иҷро мекунад ва ҳамаи манъшудаҳоро тарк мекунад.
	Пеш аз талафузи он: Ҳаром аст, аз рӯи ин ки Паёмбар ﷺ аз он манъ кардааст ва агар хайр мебуд, ҳароина Паёмбар ﷺ назр мекард, пас вақте онро тарк кард ва аз он манъ кард, далолат бар ҷоиз набудани он аст.
	(б) Назри хос, мисли ин ки чизи муайянеро назр кунад ва ҳукми он:
	Пас аз гуфтани он: Дар он вафо ё каффорати савганд аст ва ҳукмаш аз рӯи наваъаш гуногун аст:
	(1) Назри тоат: Ба он вафо кардан воҷиб аст ва агар қасамашро шикаст, пас бар ӯ каффорат аст, мисоли он: Касе ки дар ғайри вақти манъшуда намози нафлро назр кард.
	(2) Назри маъсият: Ба он вафо кардан ҳаром аст ва ҳонис шудан ва каффорат воҷиб аст, мисоли он: Касе кори ҳаромро назр кунад, мисли ғайбат кардан.
(3) Назри мубоҳ: Байни иҷрои он ва ин беҳтар аст ва байни ҳонис шудан бо каффорат додан ихтиёр дода мешавад, мисоли он: Ҳар кӣ назр кунад, ки либоси муайяни ҷоиз пӯшад.	
(4) Назри хашму ғазаб: Мисли ҳукми мубоҳ аст ва ба он маънои савгандро қасд карда мешавад, масалан касе ки назр кунад, ки аз шаҳр хори шавад.	
(5) Назри макрӯҳ: Ба он вафо кардан макрӯҳ аст ва ҳонис шудану каффорат мустаҳаб аст, мисоли он: Кас дар намоз илтифот карданро назр кунад.	
(6) Назри мутлақ: Назрест, ки соҳибаш чизеро ном нагирифта бошад ва дар он каффорат аст, мисоли он: Касе гӯяд, ки (барои Аллоҳ бар ман назр) ва сукӯт кунад.	

Ва ақди назри макрӯҳ (ё ҳаром).
 Ва Паёмбар ﷺ аз назр манъ кард ва фармуд: "**Назр хайр намеорад, балки ба он аз бахил гирифта мешавад**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
 Агар бар кори хайр назр кард, бар он вафо кардан воҷиб аст, аз рӯи фармудаи Паёмбар ﷺ: "**Ҳар кӣ назр кунад, ки Аллоҳро итоат мекунад, пас Ӯро итоат кунад ва ҳар кӣ назр кунад, ки Аллоҳро бефармонӣ мекунад, пас Ӯро бефармонӣ накунад**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.
 Ва агар назри мубоҳ ё дар ҷои қасам бошад, монанди назри хашму ғзаб ё назри маъсият бошад:

(1)Ба он вафо кардан воҷиб нест.	(2)Дар он каффорати савганд аст, агар ба он вафо накунад.	(3)Дар маъсият ба он вафо кардан ҳаром мебошад.
----------------------------------	---	---

Фарқ дар миёни назри тоат, назри маъсият ва назри барои ғайри Аллоҳ:

(1)Назри тоат барои Аллоҳ: Баста мешавад, яъне дар он вафо ё каффорат аст. Ва ба он вафо кардан воҷиб аст.	(2)Назри маъсияти Аллоҳ: Баста мешавад, яъне дар он вафо ва ё каффорат аст. Ва ба он вафо кардан ҳаром аст.	(3)Назр барои ғайри Аллоҳ: Баста намешавад. Пас дар он вафо ва каффорат нест ва дар он тавба аст. Ва он ширки акбар аст.
--	---	--

Мартабаҳои ҳифзи савганд:

(1)Онро дар ибтидо ҳифз кардан: Ба қасам нахӯрдан.	(2)Дар миёна ҳифз кардан: Онро нашикастан. Ҷуз он чизе ки истисно шудааст.	(3)Дар охир онро ҳифз кардан: Пас аз шикастан каффорат додан.	(4)Ба ин ки ба ҷуз Аллоҳ қасам нахӯрад.
---	---	--	--

Баъзе он чизе ки дар манъи дурӯғгӯй омадааст:
 Аллоҳ таъоло фармуд: **(Ва аз он чи ба он илм надорӣ, пайравӣ накун, бе шак гӯш, чашм ва дил, аз ҳар яки инҳо пурсида хоҳанд шуд)**.
 Ва Аллоҳ таъоло фармуд: **(Ҳеч суҳанеро бар забон намеорад, магар ин ки наздаш муроқибе ҳозир "ва омодаи навиштан" аст)**.
 Ва Паёмбар ﷺ фармуд: "**Ҳароина ростӣ ба сӯи хайр роҳнамоӣ мекунад ва хайр ба сӯи ҷаннат роҳнамоӣ мекунад ва ҳароина мард рост мегӯяд, то дар назди Аллоҳ ростгӯ нависта мешавад ва албатта дурӯғ ба фиқу фучур мерасонад ва фиқу фучур ба дӯзах мерасонад ва ҳароина мард дурӯғ мегӯяд, то ки дар назди Аллоҳ дурӯғгӯ нависта мешавад**". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Суолҳои китоби таомҳо

Суол:	Дуруст	Хато
• Хўрдани таоме, ки шариат иҷозат намодааст, барои мусалмон ҷоиз нест.	☐	☐
• Ҳайвони баҳрӣ, агар мурда ёфт шавад ҳам, ба шарте ки тағйир наёфта бошад, ҷоиз аст.	☐	☐
• Тимсохро хўрдан ҷоиз аст, зеро он ҳайвони баҳрӣ аст.	☐	☐
• Ҳайвоноти баҳрии ҳифзшуда, ба шарте ки онҳо вайрон нашавад, ба монанди харчанги хушк ҷоиз аст.	☐	☐
• Шаробҳои ҳаромшуда онест, ки ҳамр номида шудааст.	☐	☐
• Агар нўшидани ё таом ба ҷуз миқдори зиёди он маст накунад, андаке аз он ҳалол аст.	☐	☐
• Ҳайвоне, ки дар баҳр зиндагӣ мекунад, барои ҳаллол шудани он забҳ кардан шарт нест.	☐	☐
• Агар чизе ки забҳ мешавад, наҳр кунад ва ё чизе ки наҳр мешавад, забҳ кунад, кушатанаш дуруст намешавад.	☐	☐
• Ҳайвонеро ақр кардан дуруст нест, магар ин ки забҳ ва ё наҳр кардани он ғайриимкон бошад.	☐	☐
• Барои ҳаллол шудани ҳайвон куштан шарт нест ва албатта мустаҳаб аст.	☐	☐
• Куштани кўдаки ғайри фарқкунанда дуруст аст.	☐	☐
• Барои инсон ҷоиз аст, ки барои фурўхтани сайд шикор кунад ва ба пули он баҳра барад.	☐	☐
• Бар мўҳрим шикори моҳӣ дуруст аст.	☐	☐
• Шикори ҳайвонҳои аҳл ҷоиз аст.	☐	☐
• Дар Макка шикори ҳайвони хушкӣ барои ғайри мўҳрим ҷоиз аст.	☐	☐
• Асл таомҳо ҳалол аст, пас чизеро ҳаром намегўем, магар ба далеле аз Қуръон ва суннат.	☐	☐
• Ҳар кӣ чизе аз таомҳои ҳайвонӣ ё наботӣ ё ғайраро ҳаром гўяд, пас бояд далел орад, зеро дар асл ҳалол аст.	☐	☐
• Асл дар ғайри ҳайвон ҳалолӣ аст, модоме ки зарари он собит нашавад.	☐	☐
• Ҳар ашқдандон аз дарандаҳо ҳаром аст ва ҳар соҳиб чангол аз парандаҳо ҳаром аст.	☐	☐
• Дини Ислом чуноне ки бар инсон раҳм мекунад, ҳайвонро ҳам раҳм мекунад.	☐	☐
• Барои ҳаллол шудани ҳайвони кушташуда рехтани хун шарт аст.	☐	☐
• Назр қазоро намегардонад ва хайрро ҷалб намекунад ва шарро бартароф намекунад.	☐	☐

- ✿ Аз дасти қассоб гусфанд гурехт, пас бисмиллоҳ гуфту дар шиками он бар тир зад ва мурд: Майит аст. Ҳалол аст.
- ✿ Марде камонашро тоза мекард, пас аз он тире баромаду сайдеро зад: Майита аст. Ҳалол аст.
- ✿ Мусалмоне қасдан бисмиллоҳро дар забҳ кардан тарк кард: Майита аст. Ҳалол аст.
- ✿ Савганде, ки дар он каффорат воҷиб намешавад, он аст, ки бар: Кори гузашта аст. Гумони ғолиб аст. Ҳамагӣ.
- ✿ Кадоми онҳо саҳттар ҳаром аст: Ба ғайри Аллоҳ рост савганд хӯрдан. Ба Аллоҳ дурӯғ савганд хӯрдан.
- ✿ Ҳар як таомҳои ва нӯшиданиҳои пок, ки дар он зарар нест: Равост. Бар ҳалол буданаш далел ҳатмӣ аст.
- ✿ Парандаҳои соҳибчангол: Ҳалол. Ҳаром аст. Дар он баёни муфассал аст: Агар ба он шикор кунад, пас ҳаром аст, вагарна ҳалол аст.
- ✿ Мусалмоне қасдан бисмиллоҳро тарк кунад: Майита аст. Ҳалол аст.
- ✿ Агар ҳайвони аз баландӣ афтада ёфт шавад ва дар он ҳаёт аст, сипас кушта шавад, пас он: Ҳалол нест. Ҳалол аст.
- ✿ Ҳабси ҳайвон ва онро ҳадафи тирандазоӣ қарор додан: Барои омӯхтани тирандозӣ дуруст аст. Дуруст нест.
- ✿ Ҳаргоҳ зарари чизи пок барои инсонӣ муайяне собит шуд, дар ҳаққи ӯ: Ҳаром. Ҳалол мегардад.
- ✿ Кушташуда (ҳалол аст. ҳалол нест), магар ки бар он номи Аллоҳ гуфта шавад.
- ✿ (Бояд, набояд) инсон бисёр қасам хӯрад ва (бояд, набояд), ки савгандхӯрад, магар дар чизи муҳим.
- ✿ (Бояд, набояд) инсон савгандашро шиканад, агар хайр бошад.
- ✿ Назр агар номида нашвад: Дар он каффорати савганд аст. Дар он каффорат нест.
- ✿ Назри маъсият (баста мешавад баста намешавад), вале (ҷоиз нест ҷоиз аст), ки ба он вафо шавад (балки каффорат медиҳад каффорат намедиҳад) каффорати савганд.
- ✿ Ҳар кӣ назр кунад, ки тавони васфи онро надорад, бояд асли онро иҷро кунад ва аз васфаш каффорат диҳад: Дуруст. Хато аст.

Шайъ:	Ҳалол	Ҳаром
✿ Хари ваҳшӣ.	☐	☐
✿ Ҳайвонҳои заҳрдор, монанди морҳо, каждӯмҳо ва келаск.	☐	☐
✿ Он чи аз ҳайвони хӯрдани ва ғайри он таваллуд шудааст, мисли хачир (аз асп ва хари аҳли аст).	☐	☐
✿ Ҳайвони хӯрданиро барои ғайри хӯрдани он забҳ кардан.	☐	☐
✿ Мусалмон заргушери ба сагеаш, ки таълим додашуда нест, сайд кард.	☐	☐
✿ Мусалмоне охуери ба саги таълим додашудааш сайд кард, вале саг аз он хӯрдааст.	☐	☐

Китоби қинойатҳо

Қинойат: Ин ҳамла ба бадан аст, ки қасос, пул ё каффоратро талаб мекунад ва ба чунинҳо тақсим мешавад:				
(1)Қинойат бар нафс.	(2)Қинойат дар ғайри нафс:			
	(а)Ба қароҳат:		(б)Бури-дани тараф.	(ҷ)Бекор кардани ғойдаи узв.
	Каффондани рӯ ва сар.	Қароҳати соири бадан.		
Ба ноҳақ куштан, ба се қисм тақсим мешавад:				
Яке аз он: Қасдану душманӣ аст ва он: Қинойатест, ки ғойбан куштан пешбинӣ шудааст. Дар он вали ихтиёр дорад, байни:		Дуввум: Шабехи қасдан: Ва он ин аст, ки қасди қинойат дорад, ки ғойбан ба он кушта намешавад.	Сеюм: Хато ва он ин аст, ки қинойат бе қасд, бевосита ё бо сабабе аз ӯ содир шудааст. Дар охир қасос нест, балки:	
(а)Куштан.	(б)Ва хунбаҳо.		(а)Дар моли қотил каффорат аст (озод кардани ғуломи мӯъмин ва агар ёфт нашавад, ду моҳ пай дар пай рӯза доштан).	(б)Пули хун ба дасти хешу табораш аст, ки инҳоянд: Ҳама хешовандони ӯ, дуру наздик, мувофиқи шароиташон дар байни онҳо тақсим карда мешавад ва ба муддати се сол ба онҳо вақт дода мешавад, ҳар сол сеяки онро мегиранд.
Аз рӯи фармудаи Паёмбар : "Барои касе нафаре кушта шуд, пас ба яке аз ду назар ихтиёр дорад: Ё куштан ва ё фидя додан". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.				
Шартҳои қасоси дар нафс:				
(1)Қотил мукаллаф бошад.	(2)Ҳуни мақтул маъсум бошад.	(3)Байни қотил ва мақтул баробарӣ бошад, пас бо ӯ дар озодӣ ва дин баробар бошад.	(4)Таваллуд накардан, аз ин рӯ, ҳеҷ яке аз волидайн кушта намешавад, ва агарчи аз кӯдак боло бошад ва паст бошад.	

Шартҳои иҷрои қасос:			
(1) Мустаҳиққони он мукаллаф бошанд.	(2) Соҳибонаш дар иҷрои он иттифоқ дошта бошанд.	(3) Боварӣ бошад, ки қасос дар ғайри гунаҳгор намегузарад.	
Се навъи қатл ва ҳукмҳои онҳо:			
(1) Қасдан.	(2) Шабеҳи қасдан.	(3) Хато.	
Дар он қасос аст.	Дар ин ду қасос нест.		
Дар ин хунбаҳо бар қотил аст.	Дар ин ду хунбаҳо бар оқида аст.		
Он ду аз қониби қотил қасд шудааст.		Бе қасд мебошад.	
Дар ин ду хунбаҳои вазнин аст.		Дар ин хунбаҳои сабук аст.	
Дар ин гуноҳи азим аст.	Дар ин гуноҳ аст.	Дар ин гуноҳ нест.	
Дар ин каффорат нест.	Дар ин ду каффорат аст.		
Дар хунбаҳоҳо ду қоида аст:			
<p>❖ Ҳар узве, ки фалаҷ аст, дар он пули хун нест, балки дар он ҳукумат аст, ҷуз ду узв: Гӯш ва бинӣ.</p> <p>❖ Ҳар кӣ бар узве қиноят кунад ва онро фалаҷ кунад, бояд барои он узв пули хун диҳад, ҷуз бинӣ ва гӯш, зеро бинӣ ва гӯш зебоияшон боқӣ аст ва агарчи фалаҷ бошанд, ҳам.</p>			
<p>Ва хунбаҳоҳои нафс ва ғайри он дар ҳадиси Амр ибни Ҳазм муфассал баён шуда аст, ки: "Паёмбар ﷺ ба сӯи аҳли Яман навишт...", ва дар он омадааст: "Ҳар кас, ки мӯъминеро қасдан бидушад, далел бошад, пас он қасос аст, магар ин ки валиёни кушташуда ба хунбаҳо розӣ шаванд ва ин ки":</p>			
Нафс:	Дар нафс: Сад шутур хунбаҳо аст.		
Бинӣ:	Ва дар бинӣ, агар аз кунди он айбдор карда шавад: Хунбаҳост.	Забон:	Ва дар забон: Хунбаҳост.
Лаб:	Ва дар лабҳо: Хунбаҳост.	Мардӣ:	Ва дар мардӣ: Хунбаҳост.

Хоя:	Дар хояҳо дият (хунбаҳо) аст.		Пушт:	Дар пушт дият аст.
Чашм:	Дар чашмон дият аст.	По:	Дар як по: Нисфи дият аст.	
Маъму-ма:	فِي الْمَأْمُومَةِ تَأْت	Ҷоифа:	Ва дар ҷоифа сеяки дият аст.	
Мунқала:	Ва дар мунқала: Понздаҳ шутур аст.			
Ангушт:	Ва дар ҳар ангушти даст ва по: Даҳ шутур аст.			
Дандон:	Ва дар дандон: Панҷ шутур аст (байни дандон ва дандони курсӣ фарқе нест).			
Мӯзиҳа:	Ва дар мӯзиҳа: Панҷ шутур аст.			
Ва дар ҳар ҳосса дияти комил аст, мисли шунавой, биной ва бўйдан.				
Ва ин ки мард ба хотири зан кушта мешавад ва аҳли тилло бояд ҳазор динор бипардозанд". Ривояти Абӯдовуд.				
Баъзе навъҳои ҷароҳат:				
(1)Маъмума: Касест, ки ҷароҳат бар пӯсти атрофи димоғи ў расида бошад.	(2)Ҷоифа: Ҷароҳатест, ки бар холигии шикам мерасад.	(3)Мунаққила: Ҷароҳатест, ки устухонро аз як ҷо ба ҷои дигар мекӯчонад.	(4)Мӯзиҳа: Ҷароҳатест, ки устухонро сӯроҳ ва кашф мекунад.	
Аъзои қисми инсон бинобар он чизе, ки дар он аст, тақсим мешавад, аз ҷумла:				
(1)Якто: Мисоли он: Забон. Ҳукми он: Дар он дият аст.	(2)Дуто: Мисоли он: Чашм. Ҳукми он: Дар ҳар ду чашм дият аст ва дар якеи он, нисфи дият аст.	(3)Сето: Мисоли он: Бинӣ, зеро дар он, ду суроҳӣ ва монеъа дорад. Ҳукми он: Дар ҳар сеаш дият аст ва дар якеи он, сеяки дият аст.	(4)Чорто: Мисоли он: Мижаҳо бар канори пилки чашмҳо. Ҳукми он: Дар ҳамааш дият ва дар якеи он чоряки дият аст.	(5)Даҳто: Мисоли он: Ангуштони дастон. Ҳукми он: Дар он дият аст ва дар якеи он, даҳяки дият аст.

Дар вочиб шудани қасос шарт аст, ки:

(1)Қотил мукаллаф бошад.	(2)Мақтул: Бегуноҳ ва бо чинояткор дар Ислому, ғуломӣ ва озодӣ баробар бошад, пас мусалмон ба кофир ва озод ба ғулом кушта намешавад.	(3)Қотил падари мақтул набошад. Пас волидайн ба фарзанд кушта намешавад.	(4)Бояд, ки валиёни мукаллаф иттифоқ кунанд.	(5)Дар иҷрои он, аз таҷовуз амн бошад.
--------------------------	---	--	--	--

Ва гурӯҳ ба як кас кушта мешавад. Ҳар як аъзо бояд ба монанди худ, агар имконпазир бошад, бе таҷовуз кардан, қасос гирифта мешавад, аз рӯи фармудай Аллоҳ таъоло: **(Ва дар он бар онҳо муқаррар кардем, ки ҷон дар баробари ҷон) то охири оят. Ва дияти зан:**

(1)Нисфи дияти мард аст.

(2)Магар дар камтар аз сеяки дият, пас онҳо баробаранд.

Баъзе чизҳое, ки дар бораи куштани нафс (худкушӣ) омадааст:

Аллоҳ азза ва ҷалла фармуд: **(Ва худатонро накушед, зеро Аллоҳ ба шумо меҳрубон аст).**

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Ҳар кӣ дар дунё бо чизе худкушӣ кунад, дар рӯзи қиёмат ба он азоб дода мешавад".** Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Ва Паёмбар ﷺ фармуд: **"Дар миёни касоне, ки пеш аз шумо буданд, марде буд, ки захме дошт ва сабр накард ва корде гирифт ва дасташро бо он бурид ва хун то мурданаҳ қатъ нашуд. Аллоҳ таъоло фармуд: Бандаи Ман ба куштани худаш бар Ман шитоб кард. Ман биҳиштро бар ӯ ҳаром кардам".** Ривояти Бухорӣ.

Ва бисёри худкушӣ аз ноумедӣ аст, Аллоҳ азза ва ҷалла фармуд: **(Ва кӣ ҷуз гумроҳон аз раҳмати Парвардигораш ноумед мешавад?!).**

Баъзе аз он чи дар бораи куштани кофире, ки хунаш маъсум аст (зиммӣ, мустаъмин, ҳампаймон):

Паёмбар ﷺ фармуд: **"Ҳар кӣ ҳампаймонро бикӯшад, бӯи биҳиштро бӯи нақшад".** Ривояти Бухорӣ. Ва фармуд: **"Ҳар кӣ марде аз аҳли зиммаро бикӯшад, бӯи ҷаннатро намеёбад".** Ривояти Аҳмад ва Насой. Ва фармуд: **"Қадам марде марди дигареро бар хунаш эмин кунад, сипас ӯро бикӯшад, ман аз қотил безорам, ҳатто агар кушташуда кофир бошад".** Ривояти Ибни Ҳиббон.

Ақсоми паймонҳо бо кофирон:

(1)Аҳде, ки дар он рост буданд: Пас мо ба он аҳд вафо мекунем, Аллоҳ таъоло фармуд: **(То замоне ки "бар паймонашон" вафодор монданд, шумо низ вафодор бошед. Албатта Аллоҳ парҳезгоронро дӯст медорад).**

(2)Аҳде, ки онро шикастанд: Барои онҳо аҳде нест, Аллоҳ таъоло фармуд: **(Ва агар савганди худро пас аз аҳди худ шикастанд ва дар дини шумо таъна заданд, пас бо пешвоёни кӯфр ҷанг кунед, зеро онҳо аҳд надоранд, бошад, ки даст бардоранд).**

(3)Аҳде, ки мо аз шикастани онҳо хавф дорем: Пас бар онҳо пас мегардонем, Аллоҳ таъоло фармуд: **(Аз хиёнати қавме тарс доштӣ, мунсифона "паймонашонро" ба сӯи онҳо бияндоз, ба ростӣ, ки Аллоҳ хоинонро дӯст намедорад).**

Китоби ҳудуд

Ҳад: Уқубати муқарраршуда дар шариат аст.

Ҳад нест, магар бар:

(1) Мукаллаф.

(2) Пойбанд.

(3) Ба ҳаром будани он огоҳ.

Ва ҳадро барпо намекунад, магар:

(1) Пешво ва ноиби ӯ.

(2) Ба чуз оғо, зеро вай ҳақ дорад, ки тозиёна занад, махсусан барои ғуломонаш.

Ҳадди ғулом дар тозиёна нисфи ҳадди ҳадди озод аст.

Ҳадди зино

Пас таърифи зино ва он амали зишт аст, ки дар пеш ё пас карда шавад:

(1) Агар оиладор бошад:

Ва ӯ касест, ки зан гирифта ва бо ӯ ҳамбистарӣ кардааст, дар ҳоле ки озоданду мукаллафанд, пас сангсор карда мешавад (мард бошад ё зан), то ки бимирад.

(2) Агар ғайри оиладор бошад:

Сад тозиёна зада шавад ва аз ватанаш як сол бадарға карда шавад (ва зан бе маҳрам бадарға карда намешавад).

Вале, ба шарте ки:

(1) Ба он чор бор эътироф кунад.

(2) Ё чор марди одил бар он шоҳидӣ диҳанд, ба шаҳодаташон ошкоро шаҳодат диҳанд.

(3) Ё касе, ки шавҳар ва оғо надорад, ҳомила шавад.

(4) Ё шавҳар лаънатгӯӣ кунад ва зан аз он дифоъ намекунад.

Аллоҳ таъоло фармуд: **(Ҳар як аз зан ва марди зинокорро сад тозиёна бизанед)**.
Аз Убода ибни Сомит ба таври марфӯъ омадааст: **"Онро аз ман бигиред, аз ман бигиред, зеро Аллоҳ барояшон роҳе қарор дод: Писар бо духтар сад тозиёна ва як сол ғурбат ва оиладида бо оиладида сад тозиёна ва сангсор"**. Ривояти Муслим.

Ва охири ду амр оиладорро танҳо сангсор кардан аст, чуноне ки дар қиссаи Моъиз ва Ҷомидийя омадааст.

Тадбирҳои пешгирикунанда, иншоаллоҳ, аз афтодан ба ҷинояти зино:

<p>(1)Тақвои Аллоҳ ва дуъо кардан. Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва агар макри онҳоро аз ман магардонӣ, ба сӯи онҳо майл мекунам). Ва Паёмбар ﷺ фармуд: "Ту чизеро ба хотири Аллоҳ тарк намекуни, магар ки Аллоҳ барои ту беҳтар аз онро медеҳад". Ривояти Аҳмад.</p>	<p>(2)Ба издивоҷ шитоб кардан ва агар натавонист, рӯзи гирад.</p>	<p>(3)Амр ба ин ки чашм пӯшанд ва аз ҷойҳое, ки занон ҳозир мешаванд, аз қабили бозорҳо дурӣ ҷӯянд.</p>	<p>(4)Амри занон ба пӯшидани ҳиҷоб, бо онҳо нарм сухан нагуфтан, танҳо набудан ва дастфишорӣ накардан.</p>	<p>(5)Хондани сура ва қиссаи Юсуф алайҳиссалом. (6)Бо некон дӯстӣ кардан. (7)Чигуна рафтор мекунед, чунон рафтор карда мешавед, пас зино қарз аст.</p>
---	---	---	--	--

Ҳадди тӯҳмат

(Ин гуноҳи бузург аст) ва касе ки марди оиладорро ба зино муттаҳам кунад ё бар зидди ӯ шаҳодат диҳад, вале шаҳодати комил набошад:

<p>(1)80 тозиёна зада шавад.</p>	<p>(2)Шаҳодати ӯ пас аз он қабул намешавад.</p>	<p>(3)Бар ӯ ҳукми фосиқӣ карда мешавад.</p>
----------------------------------	---	---

Ва дар тӯҳмати ғайри муҳсан таъзир аст.

Ва муҳсан: Ҷ инсонӣ озод, болиғ, мусалмон, оқил ва покдоман аст.

Таъзир (огоҳӣ)

Таъзир дар ҳар гуноҳе воҷиб аст, ки барои он ҳеҷ ҷазо ва каффорае нест (аз кардани ҳаромҳо ва тарки фарзҳо, агар пешво онро муносиб бубинад).

Ҳадди дуздӣ

Ва ҳар кас, ки аз амони он (яъне он ҷое, ки маъмулан пул нигоҳ дошта мешавад) чаҳоряки динор тилло ё ба он миқдор пул бидуздад:		
(1) Дасти росташ аз мафсали каф қатъ ва бурида ва дар равғани гарм фурӯ бурда шавад.	(2) Агар боз дуздӣ кард, пои чапаш аз мафсали бичилак (на ақиб) қатъ ва бурида ва дар равғани гарм фурӯ бурда шавад.	(3) Агар боз дуздӣ кард ҳабс карда шавад ва ҷуз як дасту по бурида намешавад.
Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва марди дузд ва зани дузд, пас дастони онҳоро бибуред). Ва аз Оиша разияллоҳу анҳо ба таври марфӯъ ривоят аст: "Дасти дузд бурида намешавад, магар дар чоряки динор, ё бештар" . Ривояти Бухорӣ ва Муслим. Ва дар ҳадис омадааст: "Дар мева ва касар буридан нест" . (Ва касар чизи нарми сафед, ки дар миёни дарахти хурмо мешавад). Инро аҳли Сунан ривоят карданд.		

Ҳадди нӯшидани масткунанда

Масткунанда: Ҳар он чизе, ки ақдро ба хотири лаззат, вачд, баландӣ ва фаротарӣ мепӯшонад, хоҳ моеъбошад мисли шароб ва хоҳ моеъ набошад, мисли маводи муҳаддир.			
Ва хамр: Он чи ки ақдро мепӯшад, хоҳ аз ангуру хурмо, ҷав, гандум ва ё чизҳои дигар бошад.			
Паёмбар ﷺ фармуд: "Ҳар масткунанда хамр (май) аст" . Ва ﷺ фармуд: "Ҳар нӯшидание, ки маст кунад, пас он ҳаром аст" . Ва ﷺ фармуд: "Он чизе, ки бисёраш маст кунад, пас ками он ҳам ҳаром аст" .			
Дар ҳаром будани он тафовуте нест, ки онро ба хотири лаззат бинӯшад ё барои шикастани ташнагӣ (чунки он ташнагиро зиёд мекунад) ё барои давогӣ ва ё барои чизи дигар. Шароб модар ҳамаи бадихост. Аллоҳ таъоло фармуд: (Ҳамоно шароб ва қимор ва бутҳо ва тирҳои қуръа палид ва аз амали шайтон аст. Пас аз онҳо дурӣ кунед, то растагор шавед) . Он аз муҳаддирот ва ғайраш хатарноктар аст ва барои ҳикматҳои бисёр ҳаром гардонда шудааст, аз ҷумла:			
(1) Палиду аз амали шайтон аст.	(2) Душманӣ ва бадбиниро дар миёни мардум меандозад.	(3) Аз зикри Аллоҳ ва аз намоз манъ мекунад.	(4) Одам ақлашро гум мекунад, пас ӯ чизе намеёбад, ки мункаро бифаҳмад.

Ҳукми нӯшандаи шароб: Ҳоким бояд ӯро на камтар аз чил тозиёна ҷазо диҳад ва ҳоким агар дар он фоидае бинад, онро зиёд кунад. Умар разияллоҳу анҳу ба ҳаштод тозиёна ҳукм кард.

Ҳадди ҷангҷӯён

Ва Аллоҳ таъоло дар бораи ҷанговарон фармуд: **"Ҷазои касоне, ки бо Аллоҳ ва паёмбараш меҷанганд ва дар замин фасод мекунанд, фақат ин аст, ки кушта шаванд, ё ба дор овехта шаванд, ё дасти (рост) ва пои (чапи) онҳо ба акси якдигар бурида шавад ва ё аз сари замини худ бадарға шаванд"** то охири оят. Инҳо касоне ҳастанд, ки бар зидди мардум шӯриш мекунанд ва бо ғорат ё куштан роҳи онҳоро мебанданд:

(1)Пас ҳар кӣ бикушад ва пул гирад, кушта васб хоҳад шуд.	(2)Ва ҳар кӣ бикшад (ва пул нагирад) қатлаш ҳатмӣ аст (ва салб нахоҳад шуд).	(3)Ва ҳар кӣ мол гирад (ва накушад): Дасти рост ва пои чапаш бурида хоҳад шуд.	(4)Ва касе ки мардумро битарсонад (ва накушад ва мол нагирад) аз сарзамин бадарға карда шавад.
---	--	--	--

Ҳадди боғиҳо

Боғиҳо (хаворич): Инҳо қавме ҳастанд, ки қуввату шавкат доранд, бо таъбири мӯътадил бар зидди пешво исён мекунанд.

Ва ҳар кӣ бар зидди пешво исён кунад ва бихоҳад, ки ӯро аз мансабаш дур кунад: Пас ӯ исёнгару боғӣ аст ва пешво бояд:

(1)Бо исёнгарон муомила кунад.	(2)Он чиро, ки ҷоиз нест бар ӯ эрод мегиранд, дур кунад.	(3)Шубҳаҳои онҳоро ошкор кунад.
--------------------------------	--	---------------------------------

Пас агар:

(1)аз исён даст кашидан: Аз онҳо худдорӣ кунад.	(2)Вагарна (бояд) бо онҳо биҷангад,агар ҷангидан.
---	---

Ва ба халқаш лозим аст, ки дар мубориза бо онҳо пешворо кӯмак кунанд. Агар ба куштани онҳо ё нобуд кардани молу мулки онҳо маҷбур бошад, дар дифоъкун гуноҳе нест.

Ва агар дифоъкун кушта шавад, шаҳид аст.

Ҳеҷ кас аз паси гурехтаи онҳо намеравад, ҳеҷ маҷрӯҳ ба қатл расонида намешавад, пули онҳо ғанимат гирифта намешавад ва насли онҳо асир гирифта намешавад.

Ҳеҷ кадоме аз тарафҳо барои ҷонҳо ва молу мулки дар ҷанг харобшуда ҷавобгар нестанд.

Боби ҳукми муртад

Муртад касест, ки бо амал, сӯхан, эътиқод ва ё шубҳа аз дини Ислом ба куфр ме-
равад.

Олимон —раҳимаҳумуллоҳ—тафсилоти он чизеро, ки бандаро аз Ислом мебарорад, зикр кардаанд ва ҳамааш ба инкори он ҷӣ Расулulloҳ ﷺ овардааст, ва ё бе таъвил баъзе аз онро инкор кардан, бармегардад.

Ҳар кӣ муртад шавад (дарҳол кушта мешавад, магар ки пешво дар мӯҳлат додани он маслиҳатеро бинад) аз ӯ се рӯз талаби тавба карда мешавад ва агар бозгардад (хуб), вагарна бо шамшер кушта мешавад.

Чизҳое, ки сабаби муртад шудан, мешаванд:

(1)Сӯхан: Монанди дашноми Аллоҳ таъоло ё расули ӯ ﷺ ва ё дини Ислом.	(2)Амал: Монанди барои бут сачда кардан.	(3)Эътиқод: Монанди барои Аллоҳ ﷻ шарик эътиқод кардан.	(4)Шакку шубҳа: Монанди дар куф-ри яҳуду насоро шак кардан.
--	--	---	---

Он чи ки тавбаи муртад ба он ҳосил мешавад:

(1)Ду шаҳодатро гӯяд.	(2)Он чиро, ки инкор карда буд, иқрор кунад.	(3)Ба он чизе, ки кофир шудааст, бозгардад.
-----------------------	--	---

Бар сари чизҳое, ки Исломо мешикананд, даҳ чиз аст:

(1)Ба Аллоҳ ширк овардан, Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва ба ростӣ, ки ба ту ва ба касоне, ки пеш аз ту буданд, ваҳй шуд, ки агар ширк оварӣ, яқинан аъмолат нобуд мешавад ва аз зиён-корон хоҳӣ буд), ва аз ҷумлаи он барои ғайри Аллоҳ мол куштан аст.	(2)Дар миёни ӯ ва Аллоҳ воситаҳо гирифтани, онро дуо мекунад, ша-фоат мепурсад ва ба онҳо таваккал мекунад.	(3)Мушрикоро кофир эълон накардан ва ё дар куфри онҳо шак кардан ва ё мазҳаби онҳоро дуруст доништан.	(4)Бовар кунад, ки ғайри ҳи-дояти Паёмбар ﷺ аз ҳи-дояти ӯ комилтар аст.	(5)Бад дидани чизе ки Расул ﷺ овардааст ва агарчи ба он амал кунад.
--	---	---	---	---

(6)Масхара кардани чизе аз дини Па-ёмбар ва ё савобу иқоби Аллоҳ.	(7)Ҷоду кардан ва ё ба он розӣ шудан ва аз ҷумлаи он гармию хунуки аст.	(8)Мушрикоро бар зидди мусалмонон кӯмак ва ёрӣ кардан.	(9)Эътиқод доштан, ки баъзе мардум метавонанд аз шарияти Му-ҳаммад ﷺ ба-роянд.	(10)Аз дини Аллоҳ рӯ гардондан ва онро наомӯштан ва ба он амал накардан.
---	---	--	--	--

Китоби қазоват, даъвоҳо, далелҳо ва анвоъи шаҳодат

<p>Қоида: Ҳар як вилоят ва амал, дар он бояд ду асос бошад: (1)Қувва (2) ва амонат.</p>		
<p>Ва бояд дар миёни мардум ҳукму қазоват бошад, пас он фарзи кифоя аст (агар баъзе онро анҷом диҳанд, аз боқӣ соқит мешавад ва агар аз он солеҳон худдорӣ кунанд, гунаҳгор мешаванд, пас:)</p>		
<p>(1)Пешво бояд касеро таъйин кунанд, ки дар таъйини он кифоягӣ ҳосил шавад, ки ба қазоват дониш дорад, ба донишани ҳукмҳои ша-риат ва татбиқи он бар рӯйдод-ҳое, ки дар миёни мардум ҷорӣ аст.</p>	<p>(2)Дар бораи сифатҳое, ки дар қозӣ баррасӣ ме-шавад (мусалмон, так-лифшуда, мард ва до-нишманд будан) аст, бо-яд беҳтарин, сипас беҳ-таринро таъйин кунанд.</p>	<p>(3)Бар касе вочиб аст, ки лоиқ аст ва ҳеҷ каси дигар нест ва ба он чизе, ки аз он муҳимтар аст, ўро машғул насозад.</p>
<p>Ва Паёмбар фармуд: "Бар даъвогар далел ва бар инкоркунанда савганд аст". (Ривояти Доруқутнӣ). Ва фармуд: "Ман танҳо мувофиқи он чизе, ки мешунавам, ҳукм мекунам". Пас касе даъвои мол ва монанди онро дорад, пас бояд далел орад:</p>		
<p>(1)Ё ду шоҳиди одил.</p>	<p>(2)ё як марду ду зан.</p>	<p>(3)Ё як мард ва қасами даъвогар.</p>
<p>Аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Ва ду шоҳид аз мардонатонро гувоҳ бигиред, пас агар ду мард набуданд, як мард ва ду зан аз миёни гувоҳоне, ки розӣ ҳастед "гувоҳ бигиред"). Ва ба ростӣ "Паёмбар ﷺ ба як шоҳид бо савганд ҳукм кард" ва ин ҳадиси саҳеҳ аст (инро муаллифони Сунан ривоят кардаанд). Пас агар далел надошта бошад:</p>		
<p>(1)Судшаванда қасам хӯрад ва сафед шавад.</p>	<p>(2)Агар аз савганд хӯрдан худдорӣ кунанд:</p>	
	<p>(а)Ба сабаби худдорӣ аз савганд, бар ў ҳукм шавад.</p>	<p>(б)Ё савганд ба даъвогар гардонида шавад, аз ин рӯ агар ў бо қасам нахӯрдани ҷавоб-гар, савганд хӯрад, он чиро, ки даъво дошт мегирад.</p>

Иловаи инсон ба ашё ба се қисм тақсим мешавад:			
(1)Даъво: Он чизе ки барои худ бар ғайраш илова кардан аст.	(2)Иқрор: Он чизеро барои ғайраш бар худаш илова кардан аст.	(3)Шаҳодат: Чизеро барои ғайраш бар алайҳи ғайраш илова кардан аст.	
Ва аз далелҳо: Далелҳоест, ки дурустии яке аз даъвогаронро дар бар ме-гирад, ба монанди:			
(1)Чизе ки бар он даъво шуда истодааст, дар дасти якеи даъвогарон бошад, пас он аз ӯст ба қасам хӯрданаш.	(2)Масалан: Ду нафар бар сари моле ҷанҷол меку-нанд, ки танҳо барои яке аз онҳо мувофиқ аст, ма-салан дуредгар ва амсоли он бар асбоби дуредгарии худ ё оҳангар ва амсоли он ба асбоби оҳангарияш ва ҳамонанди ин.		
Шаҳодат ду навъ аст:			
(1)Бардошт.		(2)Ичро.	
Ҳукми бардошти шаҳодат ва иҷрои он:			
(1)Бардошти шаҳодат дар ҳуқуқи одамон: Фарзи кифоя аст.		(2)Ва иҷрои он фарзи айн аст.	
Ва шарт аст, ки шоҳид, аз рӯи ошқору пинҳонӣ одил бошад. Ва адл: Касест, ки мардум аз ӯ розиянд, аз рӯи фармудаи Аллоҳ таъоло: (Аз касоне, ки аз шоҳидии онҳо розӣ мешавед). Ва ҷоиз нест, ки гувоҳӣ диҳад, магар ба он чизе, ки медонад:			
(1)Ба дидан.	(2)Ё аз ҷавобгар шунидан.	(3)Ё тафсилот, ки тавассути он донишани чизҳое, ки дар он зарур аст, ба даст оварда мешавад, мисли насабҳо ва монанди инҳо.	
Паёмбар ба марде гуфт: "Офтобро мебинӣ?" гуфт: Оре. Фармуд: "Бар мисли он гувоҳӣ бидеҳ ва ё тарк кун". Ривояти Ибни Адӣ. (Ва Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва аз сухани дурӯғ парҳез кунед)). Ва аз ҷумлаи монеаҳои шаҳодат инҳоянд: Гумони тӯҳмат кардан (аз ин рӯ, агар чунин набошад, шаҳодат қабул мешавад), чунон ки:			
(1)Шаҳодати волидайн барои фарзандон.	(2)Бар акс.	(3)Ва яке аз зану шавҳар барои дигареаш.	(4)Ва душман бар душманаш.

Ҳамчуноне ки дар ҳадис омадааст: "Гувоҳӣ додани марди хоин ва зани хоин ҷоиз нест ва на гувоҳии касе, ки бар бародари худ душманӣ дорад ва на гувоҳии касе, ки аз аҳли хонавода қонеъ аст". Ривояи Аҳмад ва Абӯдовуд. Ва дар ҳадис омадааст: "Касе ки бар як чизе ба ноҳақ савганд хӯрад, ки ба савганди худ моли як мусалмонро мегирад, бо Аллоҳ рӯбарӯ мешавад, дар ҳоле ки бар ӯ хашмгин аст". Ривояти Бухорӣ ва Муслим.

Боби тақсим кардан

Он ду навъ аст:

<p>(1)Тақсимоти маҷбури, ки дар он зараре нест ва гардондани иваз нест, масалан: Монандҳо, хонаҳои калон ва мулкҳои васеъ.</p>	<p>(2)Тақсимоти розигӣ ва он: Чизест, ки дар тақсими он бар яке шарикҳо зарар аст ва ё дар он гардондани иваз аст, пас дар он розигии ҳамаи шарикҳо ҳатмӣ аст:</p>	
	<p>(а)Агар якеи онҳо дар он талаби фурӯш кунад: Қабули он воҷиб шавад.</p>	<p>(б)Ва агар онро иҷора диҳанд: Иҷораи он бар миқдори мулкҳои онҳо дар он аст, мебошад. Ва Аллоҳ донотар аст.</p>

Боби иқрор кардан

Ин эътирофи инсон бар ҳаққе, ки бар болои ӯст, бо ҳар лафзе, ки бар эътироф далолат мекунад, ба шарте, ки эътирофкунанда мукаллаф бошад. Ин яке аз далелҳои равшантарин аст. Ва ба тамоми шохаҳои илм дохил мешавад, аз ҷумла: Ибодатҳо, муомилот, издивоҷ, ҷиноят ва ғайра. Ва дар ҳадисе: "Барои иқроркунанда узр нест". (Ибни Ҳаҷар ва дигарон гуфтанд, ки ин ҳадис ҳеч асосе надорад, аммо муаллиф раҳимаҳуллоҳ онро дар китоби худ "Ал-Усулул-Ҷомеъа" ба унвони як қоидаи фикҳӣ зикр кардааст). Шахс бояд, ҳама ҳуқуқҳоеро, ки дар назди инсонҳо дорад, эътироф кунад, то аз ӯҳдадорӣ ба иҷрои он ё талаби ҳалол кардани он раҳой ёбад. Ва Аллоҳ донотар аст.

Ва Аллоҳ бар сайиди мо ва паёмбари мо ва бар хонаводаи ӯ ва саҳобагонаш салот фириштад ва саломи бисёре фириштад. Нависандаи фақир онро ба Аллоҳ вобаста карда аз ӯ умеди ислоҳи корҳои динӣ ва дунёии худ аст: **Абдурраҳмон ибни Носир ибни Сиъдӣ**, Аллоҳ ӯ ва волидаини ӯ ва ҳамаи мусалмононро мағфират кунад. Инро аз асл нақл кардам ва нақл 3/Зулҳиҷҷа/1359 ҳиҷрий тамом шуд. Ва ҳамду ситоиш барои Аллоҳ, ки ба неъматаш корҳои нақӯ пурра мешаванд.

Суолҳои ҷиноятҳо ва зерини он

Суол	Дуруст	Хато
❖ Мард ба зан кушта намешавад.	☐	☐
❖ Вали байни қасос, дият ва бахшидан ихтиёр дода мешавад.	☐	☐
❖ Як гурӯҳ ба як кас кушта намешавад.	☐	☐
❖ Вилояти судӣ аз беҳтарин вилоятҳост, аз рӯи расидани ҳуқуқ ба соҳибонаш, пешгирии хунрезӣ, ҷазои фасодкор ва ғайра мебошад.	☐	☐
❖ Барои ҳар даъво далел лозим аст.	☐	☐
❖ Шариати мо дар миёни аҳли китоб миёнарав аст, ки устуворӣ ва некиро якҷо мекунад.	☐	☐
❖ Атеистҳо ва зиндиқон мегӯянд, ки интиқом афзоиши куштор аст, зеро агар қотил як нафарро бикушад ва мо қотилро бикушем, ду нафарро гум кардаем, пас ба онҳо мегӯем: (Ин аз рӯи он аст, ки Аллоҳ биноии шуморо кӯр кардааст. Аллоҳ таъоло фармуд: (Ва барои шумо дар қасос ҳаёт аст) , зеро қотил агар донад, ки кушта мешавад, пас ӯ бар куштан иқдом намекунад, агар мо аз Зайд интиқом гирем, аз рӯи куштани ӯ Амрро, пас Холид Бакрро намекушад, вале агар мо ӯро тарк кунем, куштор бисёр хоҳад шуд.	☐	☐
❖ Интиқом дар ҷароҳатҳо дар ҳар ҷароҳате, ки шабеҳ дошта метавонад, собит мешавад.	☐	☐
❖ Агар қотил ба шарру фасод маъруф бошад, аз ӯ қасос гирифтани, беҳтар аст.	☐	☐
❖ Ҳар кӣ ба касе дар нафс интиқом намешавад, ба нафс дар тараф ва ҷароҳатҳо низ интиқом намешавад, пас қасос дар тараф ва ҷароҳатҳо шохе аз интиқоми дар нафс аст.	☐	☐
❖ Дар иҷрои ҳудуд маслиҳатҳои бузург аст, ки шуморида намешавад, пас дар он боздоштан ва поксоӣ аст.	☐	☐
❖ Дашномдихандаи Паёмбар ﷺ муртад аст: ☐ Ба ҳар ҳол кушта мешавад. ☐ Тавба дода мешавад.		
❖ Ҳукми бар ӯҳда гирифтани қазоват, фарзи: ☐ Айн. ☐ Кифоя аст.		
❖ Пӯшондани шаҳодат: ☐ Макрӯҳ. ☐ Ҳаром аст.		
❖ (☐ Дуруст аст ☐ дуруст нест) барои ғоиб фатво додан ва (☐ дуруст аст ☐ дуруст нест) бар ғоиб ҳукм кардан.		
❖ Қазоват аз фарзҳои (☐ кифоя ☐ айн аст) ва агар касе ҷуз як нафар набошад, ки барои қазоват шоиста аст, бар ӯ фарзи (☐ айн ☐ кифоя) мегардад, зеро бояд дар миёни мардум касе бошад, ки дар миёни онҳо қазоват кунад.		
❖ Гувоҳии дурӯғ аз: ☐ Бузургтарин гуноҳони кабира аст. ☐ Кабира. ☐ Сағира (хурд) аст.		

Феҳрасти мавзӯҳо

❖ Сарсухани шарҳ	3
❖ Сарсухани муаллиф	4
Фасл дар ду шаҳодат	7
❖ Китоби таҳорат:	8
Фасл дар ақсоми таҳорат	10
Боби зарфҳо	11
Боби истинҷо ва одоби қазои ҳоҷат	12
Фасл дар дур кардани наҷосат ва ашёи наҷис	14
Боби сифати вузӯ (таҳорат)	15
Фасл дар масҳ кашидани маҳсиҳо ва ҷабира	17
Шиканандаҳои вузӯ	18
Боби он чи ғуслро воҷиб месозад ва сифати он	18
Боби таямум	19
Боби ҳайз	21
Суолҳои китоби таҳорат	22
❖ Китоби салот (намоз)	25
Шартҳои намоз	25
Боби равиши намоз	28
Боби сачдаи саҳв, тиловат ва шукр	34
Боби фосидкунандаҳои намоз ва макрӯҳҳои он	35
Боби намоз нафл	37
Боби намози ҷамоат ва имомат	40
Боби намози узрдорҳо	41
Боби намози ҷумъа	42
Боби намози идҳо	43

Суолҳои китоби намоз	44
❖ Китоби ҷанозаҳо:	47
Суолҳои китоби ҷанозаҳо	50
❖ Китоби закот:	51
Фасл дар закоти мол	52
Боби закоти фитр	54
Боби аҳли закот ва ба кӣ пардохта мешавад	55
Иловаҳо	57
Суолҳои китоби закот	60
❖ Китоби рӯза:	63
Иловаҳо	65
Суолҳои китоби рӯза	68
❖ Китоби ҳаҷ	70
Ҳадиси Ҷобир ﷺ дар сифати ҳаҷчи Паёмбар ﷺ	70
Аркини ҳаҷ ва воҷибҳои он	74
Фасл дар аъмоли ҳаҷ	76
Фасл дар бораи мамнӯъҳои эҳром	76
Шартҳои тавоф ва саъй	79
Боби ҳадя, қурбонӣ ва ақиқа	80
Иловаҳо	82
Суолҳои китоби ҳаҷ	83
❖ Китоби хариду фурӯш:	86
Шартҳои фурӯштан	86
Боб дар фурӯштани дарахтон ва меваҳо	90
Боби ихтиёр ва ғайра	91
Боби салам (пешфурӯшӣ)	93
Боби гарав, замонат ва кафолат	93
Боби манъ аз рӯи бепули ё ғайра	95

Боби сулҳ	96
Боби ваколат, шарикат, мусоқот ва музораъат.	97
Боби эҳёи замини мурда	99
Боби ҷаъолат ва иҷора	99
Боби луқата ва кӯдаки ёфташуда	100
Боби мусобиқа ва пирӯзӣ	101
Боби ғасб	102
Боби орият ва вадиъат	103
Боби шуфъат	103
Боби вақф	104
Боби ҳадя, атия ва васият	105
Суолҳои китоби хариду фурӯш	107
❖ Китоби меросҳо	110
Соҳибони фарзҳо	110
Аҳкоми таъсиб	112
Аҳкоми авл	113
Дигар ҳукмҳо	115
Боби озод кардан	116
Суолҳои китоби меросҳо	118
❖ Китоби никоҳ:	125
Боби шартҳои никоҳ	126
Боби манъшудагони дар никоҳ	127
Боби шартҳо дар никоҳ	128
Боби айбҳо дар никоҳ	129
❖ Китоби садоқ (маҳр)	130
Фасл дар аҳкоми садоқ (маҳр)	130
Боби нек зистан бо занон	131
Боби хулъ	132
❖ Китоби талоқ:	133
Фасл дар талоқи боин ва раҷъӣ	134
Боби илоъ, зиҳор ва лиён	135
❖ Китоби иддаҳо ва поксозӣ	137

Боби нафақаҳои занон, наздикон, зердастон ва парасторӣ	139
Суолҳои фикҳи оила	140
❖ Китоби таомҳо:	142
Иловаҳо дар тиб ва давогӣ	143
Боби закот ва сайд	145
Боби савгандҳо ва назрҳо	146
Суолҳои китоби таомҳо	150
❖ Китоби қиноятҳо	152
❖ Китоби ҳудуд	156
Ҳадди зино	156
Ҳадди тӯҳмат	157
Таъзир	157
Ҳадди дуздӣ	157
Ҳадди нӯшидани шароб	158
Ҳадди қангҷӯён	159
Ҳадди боғиҳо (исёнгарон)	159
Боби ҳукми муртад	160
❖ Китоби қазо, даъвоҳо, далелҳо ва навъҳои шаҳодат	161
Боби тақсим кардан	163
Боби эътироф кардан	163
Суолҳои қиноятҳо ва зерини он	164

Ҳамду ситоиш барои Аллоҳ, ки ба неъматҳояш ва фазлу раҳматаш амалҳои нақӯ пурра мегардад, ба фазлу кӯмаки Аллоҳ тарҷумаи ин китобро рӯзи панҷшанбе соати 13:55, 15/сафар/1445 ҳиҷрӣ мувофиқи 31/август/2023 мелодӣ тамом кардам. Аз Аллоҳ суол мекунам, ки ин амалро дар номаи аъмолам қарор диҳад ва нависандаву хонандаро раҳмату мағфират намояд. Омин.

✍ Бо қалами: **Шаҳобиддин Солиҳ**

